

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA



**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ**  
NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

**INTEGRARE**  
**PRIN CERCETARE ȘI INOVARE**

***8-9 noiembrie 2018***

**Rezumate ale comunicărilor**

***Științe umanistice***

Chișinău – 2018

Universitatea de Stat din Moldova



**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ**  
NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

**INTEGRARE**  
**PRIN CERCETARE ȘI INOVARE**

***8-9 noiembrie 2018***

**Rezumate ale comunicărilor**

***Științe umanistice***

**CEP USM**  
Chișinău – 2018

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ  
NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ  
„INTEGRARE PRIN CERCETARE ȘI INOVARE”**

**Comitetul de organizare:**

Gheorghe Ciocanu	Rector USM, dr. hab., prof.univ.
Florentin Paladi	Prorector pentru activitatea științifică, dr. hab., prof.univ.
Constantin Marin	Președinte al Consiliului științific al USM, dr. hab., prof. univ.
Leonid Gorceac	Secretar științific, Institutul de Cercetare și Inovare, dr., conf. univ.
Valentina Nicorici	Decan al Facultății de Fizică și Inginerie, dr., conf.univ.
Galina Rusu	Decan al Facultății de Matematică și Informatică, dr., conf.univ.
Mihai Leșanu	Decan al Facultății de Biologie și Pedologie, dr., conf. univ.
Viorica Gladchi	Decan al Facultății de Chimie și Tehnologie Chimică, dr., conf. univ.
Sergiu Brînză	Decan al Facultății de Drept, dr.hab., prof. univ.
Sergiu Matveev	Decan al Facultății de Istorie și Filosofie, dr., conf. univ.
Georgeta Stepanov	Decan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, dr. hab., conf. univ.
Viorica Lifari	Decan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine, dr., conf. univ.
Adriana Cazacu- Țigaie	Decan al Facultății de Litere, dr., conf.univ.
Vladimir Guțu	Decan al Facultății de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, dr.hab., prof.univ.
Alexandru Solcan	Decan al Facultății de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, dr., conf. univ.
Galina Ulian	Decan al Facultății de Științe Economice, dr. hab., prof. univ.
Tatiana Bulimaga	Șef secție, responsabil de ediție, responsabil Secțiunea științe ale naturii și exacte
Marianna Savva	Inginer coordonator, responsabil Secțiunea științe sociale și Secțiunea științe juridice și economice
Cristina Cebanu	Inginer coordonator, responsabil Secțiunea științe umanistice
Sergiu Vatavu	Școala doctorală de științe fizice și inginerești, dr., conf.cercet.
Vasile Guțanu	Școala doctorală de științe chimice, dr. hab., prof.univ.
Victor Șalaru	Școala doctorală de științe biologice și geonomice, dr. hab., prof. univ.
Aurel Zanoci	Școala doctorală de istorie, arheologie și filosofie, dr., conf.univ.
Iraida Condrea	Școala doctorală de studii lingvistice și literare, dr. hab., prof.univ.
Cornelia Cincilei	Școala doctorală studii de lingvistică romano-germanică și literatură universală și comparată, dr., conf.univ.
Mariana Doga- Mîrzac	Școala doctorală de științe economice, dr., conf.univ.
Lilia Gârla	Școala doctorală de științe juridice, dr., conf. univ.
Victor Sacă	Școala doctorală de științe sociale, dr. hab., prof. univ.
Svetlana Tolstaia	Școala doctorală de psihologie și științe ale educației, dr., conf. univ.

**Responsabilitatea asupra conținutului rezumatelor  
revine în exclusivitate autorilor**

## **ISTORIE ȘI FILOSOFIE**

### **MODIFICĂRI ALE IDENTITĂȚII CULTURALE SUB INFLUENȚA MIGRAȚIEI**

*Dumitru DODUL, Valeria CAVAȚI*

Pentru a reliefa aspectele identității culturale, ne propunem o radiografiere a conceptelor și teoriilor recente ale cercetătorilor din diferite domenii, care facilitează o investigație interdisciplinară, ținând cont de complexitatea problemei. Alături de filosofi, antropologi, problema identității culturale este pe larg descrisă în cercetările sociologilor, psihologilor, dar și ale specialiștilor din alte domenii.

Cultura include credințele și sistemul de valori al unei societăți. Cultura este descrisă ca un conglomerat de trăsături care sunt împărtășite și unește oamenii într-o comunitate [5].

Profesorul emerit de sănătate mintală și diversitate culturală de la Institutul de Psihiatrie, Psihologie și Neuroștiințe din cadrul King's College din Londra, Dinesh Bhugra, constată că identitatea rasială, culturală și etnică face parte din identitatea cuiva, iar identitatea se va schimba odată cu dezvoltarea individului la nivel personal și social, începând cu migrația și, nu în ultimul rând, datorită proceselor de aculturație [1].

Identitatea socială poate fi considerată ca fiind caracteristicile personale definite în mod cultural, care sunt atribuite rolurilor sociale, cum ar fi rolul de a fi tată, mamă, prieten, angajator, angajat etc. Etnicitatea, în acest sens, este o sursă de identitate socială, grupurile etnice fiind compuse din persoane care împărtășesc sau nu împărtășesc aceeași rasă, dar împărtășesc caracteristici culturale comune, inclusiv istoria, credințe, valori, preferințe alimentare și de divertisment, religie și limbă. Etnicitatea încorporează de obicei atât rasa, cât și cultura [5]. Rasa se bazează pe construcții biologice, cum ar fi împărtășirea anumitor atribute fizice; poate fi sau nu, de asemenea, un construct social și politic [5].

De exemplu, oamenii din Africa și din unele părți ale Americii de Nord și de Sud pot împărți aceeași rasă, dar au credințe diferite, sisteme de valori, norme sociale și idiomuri de primejdie.

Bhugra observă că componentele identității culturale includ religia, ritualurile de trecere, limbajul, obiceiurile alimentare și activitățile de agrement [1]. Ritualurile și credințele religioase, chiar dacă nu sunt urmate de adulți, constituie o componentă-cheie a identității culturale a unui individ. Religia poate păstra valori în cadrul comunității și poate favoriza un sentiment de apartenență. Riturile de trecere sunt importante în dezvoltarea identității culturale a unui individ; riturile sau ritualurile influențează acceptarea unui individ în cadrul grupului cultural. Limba, scrisă și vorbită, este un indicator cultural.

Bhugra scrie despre importanța competenței lingvistice și a stabilității economice ca factori determinanți care determină indivizii să-și părăsească, în cele din urmă, grupul cultural nondominant, de care de obicei este legat geografic, și să se aventureze în cultura dominantă [2]. Atitudinile față de pregătirea bucatelor și a alimentelor, inclusiv tabuurile religioase și simbolismul hranei, reprezintă o componentă a identității culturale care poate fi influențată de învățăturile religioase. Activitățile de petrecere a timpului liber, inclusiv muzica, filmele, sportul și literatura, sunt componente importante, alături de limbă și religie, permițând unui individ să se simtă parte a culturii, trăind într-un loc cu o altă cultură și poate sau nu să se schimbe influențat de procesul de aculturație.

Calitățile și atitudinile sociale și culturale sunt, de regulă, mai rezistente la schimbare și, de obicei, se ajustează în timpul aculturației [4]. Schimbările psihosociale cu care se confruntă imigranții includ asimilarea, care poate fi privită ca un proces prin care diferențele culturale dispar, pe măsură ce comunitățile de imigranți se adaptează la majoritate sau la cultura și sistemul de valori ale țării-gazdă. Identitatea culturală a unui individ poate fi pierdută în cadrul procesului de asimilare în timp ce se află în societatea-gazdă. Aculturația este un proces care poate fi voluntar sau forțat, necesită un contact între grupuri divergente de oameni din punct de vedere cultural și are ca rezultat asimilarea valorilor, obiceiurilor, credințelor și limbii de către un grup minoritar în comunitatea majoritară [3].

În timpul procesului de aculturație, se pot schimba atât culturile imigranților, cât și cele ale gazdei. Modificări în atitudini, valori familiale, statut de generații și afiliații sociale pot apărea atât în cultura majorității, cât și în culturile minoritare, pe măsură ce acestea

interacționează, o cultură va domina și aceasta, de obicei, este aceea a țării-gazdă [2]. Transformările culturale ale identității pot fi stresante și pot duce la probleme legate de stima de sine și sănătatea mintală.

Contactul dintre imigrant sau comunitatea minoritară cu comunitatea dominantă sau gazdă poate duce la asimilare, respingere, integrare sau deculturație [3]. Situația, în care individul sau grupul minoritar se retrage din grupul majoritar, poate duce la apartheid sau la segregare în cazuri extreme. Deculturația, în care individul sau grupul minoritar se confruntă cu o pierdere a identității culturale, de alienare și de stres, poate duce la etnocid [1]. Este constatat că stresul postmigrator include șocul și conflictul de cultură, ambele pot conduce la un sentiment de confuzie culturală, sentimente de înstrăinare, izolare și depresie [3].

Atitudinile societății-gazdă, inclusiv rasismul, însoțite de stresul șomajului, a discrepanței între așteptări și realizare, dificultăți financiare, preocupări legale, locuințe necorespunzătoare și o lipsă generală de oportunități de avansare în societatea-gazdă pot duce la probleme de sănătate mintală la persoanele vulnerabile. În același timp, aculturația poate ajuta individul lipsit de cultură să obțină o aparență de echilibru. Migranții care se confruntă cu pierderea culturii și a vinovăției pentru că și-au părăsit patria ar putea trăi experiența că, pe măsură ce procesul de aculturație are loc, apare un sentiment de apartenență la noua lor patrie. Cultura majoritară poate părea mai puțin amenințătoare și mai primitoare, pe măsură ce individul devine din ce în ce mai fluent lingvistic și social în această nouă cultură. Suportul social poate apărea în forme de prietenie, oportunități de angajare și asistență medicală. Integrarea și asimilarea pot ajuta la reducerea sentimentelor de pierdere și suferință, pe măsură ce migrații încep să integreze aspecte ale culturii majoritare.

În aculturație, interacțiunea culturii migraților cu cultura majoritară a noii patrii este un proces dinamic și reciproc care poate duce la schimbări în grupul cultural mai larg, sporind capacitatea oamenilor din cultura dominantă de a aprecia mai bine și de a înțelege aspecte ale culturii imigraților și de a recunoaște unele dintre nevoile celor care au migrat. Este important să se ia în considerare atât natura societăților din care un individ a migrat și spre care a migrat, cât și caracteristicile sociale ale persoanei care a migrat, pentru a determina

posibilitatea persoanei de adaptare în țara-gazdă. În cazul în care, din comunitățile unde se pune accentul pe legăturile puternice dintre indivizi, solidaritatea grupurilor, interdependența emoțională, tradiționalismul și identitatea colectivă, indivizii vor migra în societățile egocentrice sau individualiste, unde deosebit legăturile slabe dintre indivizi, independența emoțională, liberalismul, autosuficiența, inițiativa individuală și autonomia, procesul de adaptare poate fi unul complicat.

Totodată, sentimentele de izolare și de înstrăinare pot fi diminuate, iar sprijinul social se îmbunătățește, dacă această persoană comunică cu acei din mediul său, totuși, individul poate rămâne la periferia societății-gazdă, din moment ce fluența lingvistică și socială a culturii dominante nu poate fi atinsă. Această stare poate fi minimizată dacă imigrantul este capabil să mențină legăturile cu cultura de origine, fie prin densitatea etnică crescută, prin sprijinul social îmbunătățit sau prin menținerea tradițiilor culturale, a credințelor și practicilor religioase.

#### **Referințe:**

1. BHUGRA, D. Migration, distress and cultural identity. In: *Br. Med. Bull.*, 2004, 69,1 p.13.
2. BHUGRA, D. *Migration and mental health*. Acta Psychiatr Scand, 2004, 109, p. 243-258.
3. BHUGRA, D. AYONRINDE, O. Depression in migrants and ethnic minorities. In: *Advances in Psychiatric Treatment*, 2004,10, p. 13-17.
4. BHUGRA, D. BHUI, K. MALLETT, R., et al. Cultural identity and its measurement: a questionnaire for Asians. In: *Int. Rev. Psychiatry*, 1999, 11, p.244-249.
5. SHAH, A. *Ethnicity and the common mental disorders*. In: MELZER, D., edit.; FRYERS, T, edit., JENKINS, R., edit.. *Social inequalities and the distribution of the common mental disorders*. East Sussex: Psychology Press Ltd; 2004, p. 171-223.

## **PROGRAMELE ICONOGRAFICE ALE PRONAOSURILOR DIN MOLDOVA DIN Secolele XV-XVI**

*Olesea BALACAN*

Pronaosul este un spațiu liturgic, devenind în sec. XV-XVI una din părțile importante ale lăcașului de cult. Din punct de vedere arhitectonic, pronaosul este de formă dreptunghiulară specific epocii lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, boltit printr-un sistem de arcuri piezișe. Programul iconografic al pronaosului bisericilor din nordul Moldovei este variat, principalele motive fiind dimensiunile bisericilor, dar și perioada în care a fost realizată pictura.

Dezvoltarea artistică din epoca lui Ștefan cel Mare se continua în secolul XVI, atingând apogeul sub domnia lui Petru Rareș. Astfel, vom încerca să prezentăm programul iconografic al pronaosului, pentru monumentele pictate din epoca lui Petru Rareș, în raport comparativ cu bisericile decorate cu picturi din timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Urmărind dezvoltarea programelor iconografice ale pronaosurilor din nordul Moldovei, atât de la bisericile din secolul al XV-lea, dar și la cele din secolul al XVI-lea, putem menționa că ideea teologică a întrupării lui Hristos din Fecioară a stat la baza identificării primei teme – cea a Maicii Domnului Vlahernitissa.

Chipul Maicii Domnului Vlahernitissa, în varianta iconografică, cunoscută și sub numele Maica Domnului Orantă, simbolizează adevărul întrupării și promisiunea mântuirii prin medalionul lui Iisus Prunc pictat pe pieptul Maicii Domnului [1, p.122-123].

Este neîndoielnic că situarea figurii Maicii Domnului Vlahernitissa în centrul bolții, cu pruncul în fața ei și venerată în pandativi de imaginile sfinților melozi: Cosma, Teofan, Iosif și Ioan Damaschin, a devenit treptat o regulă. Gabiel Herea, consideră că prezența Maicii Domnului Vlahernitissa în pronaos, „a investit pronaosul cu semnificații legate de perioada Vechiului Testament” [2, p.137].

Astfel, de reprezentări pe calota pronaosurilor putem urmări la Voroneț, Sf. Ilie de la Suceava, Sf. Gheorghe – Hârlău, Arbore, Dobrovăț, Părhăuți, Sf. Dumitru din Suceava, Humor și Moldova. Din punct de vedere arhitectonic la unele biserici cu două cupole, alături de Maica Domnului Vlahernitissa, sunt ilustrate și alte scene.



Astfel, în pronaosul Bisericii Sf. Gheorghe din Suceava, pe cupola traveii de est înfățișează Maica Domnului Vlahernitissa, dar pe cupola traveii de vest este pictat Botezul Domnului. La Probota, pe calota cea estică este pictată Maica Domnului Vlahernitissa, pe cea vestică Sf. Ana cu Fecioara prunc [3, p.16]. La Bălinești, sunt pictate cele Trei Maternități: pe calota cea estică Sf. Elisabeta cu Ioan Botezătorul, în centru Maica Domnului Oranta, spre vest Sf. Ana cu Fecioara Maria [1, p.124]. O excepție putem urmări în programul iconografic al pronaosului Bisericii Sf. Cruce din Pătrăuți construită în timpul lui Ștefan cel Mare, aici a fost pictată în cupola imaginea lui Iisus Hristos Pantocrator. Prezența Pantocratorului – este considerată de Emil Dragnev drept „cea mai substanțială deviere ... de la sistemul de decorație consacrat pentru acest compartiment al bisericii ... Practic, axiomatică pentru arta paleologă și postbizantină este reprezentarea în acest loc a Maicii Domnului” [4, p.20]. Astfel, pronaosul Pătrăuțului se individualizează față de celelalte Biserici ce vor fi construite ulterior. O a doua temă majoră a iconografiei pronaosurilor este legată de viața patronului bisericii. La Pătrăuți, temele iconografice pictate fac referire la Viața Sf. Împărat Constantin cel Mare și indirect la simbolul Crucii; la Milișăuți, 15 scene sunt dedicate Vieții Sfântului Procopie; la Voroneț, în partea superioară a pereților pronaosului, pe timpanele formate de cele patru arcuri mari, sunt ilustrate scene din Viața Sf. Gheorghe, cinstit prin ilustrarea Vieții și Martiriului său, o altă imagine a Sf. Gheorghe – așezat strict frontal, încununat de înger și scoțând sabia din teacă a fost ilustrată în nișa peretelui de est al pronaosului [5, p.7]; la Sf. Ilie de la Suceava – scene din Viața Sf. Ilie, la Bălinești și Popăuți – scene din Viața Sf. Nicolae și la Biserica Arbore – scene din Viața Sf. Ioan Botezătorul care au fost picate pe peretele estic, ilustrat în 27 de episoade de la naștere până la punerea corpului decapitat în mormânt. În ansamblurile din timpul lui Ștefan cel Mare, ciclul vieții sfântului patron al bisericii a fost pictat în pronaos, la cele din domnia lui Pentru Rareș vor fi reprezentate în programul iconografic exterior. Lipsa scenelor din viața patronului fiind explicate de Tereza Sinigalia, că se cunoștea exact că biserica va fi pictată și la exterior, ciclul a trecut pe fațada opusă altarului, la loc de cinste [6, p.66]. A treia temă majoră a pronaosurilor este cea a Sinoadelor ecumenice, reprezentate în pronaosurile bisericilor de la

Popăuți, Bălinești, Arbore, Dobrovăț, Sf. Gheorghe de la Hârlău, Sf. Nicolae Probota, Sf. Gheorghe de la Suceava, Humor, Moldovița. Această temă reprezintă o expresie a aderării la dreapta credință prin hotărârile sinodale luate de către Sfinții Părinți.

Ultima temă care a căpătat cea mai mare amploare în spațiul pronaosurilor din Moldova este cea a Menoloagelor, care prin caracterul lor au devenit populare la monumentele din sec. al XVI-lea în timpul domniei lui Petru Rareș, în comparație cu epoca lui Ștefan cel Mare, unde Menologul lipsește cu o excepție, cel de la Voroneț. Ce-i drept, această temă apare la Voroneț într-o formulă abreviată, în care pentru fiecare lună a anului au fost aleși numai câțiva mucenici, iar imaginile desfășurate ale calendarului bisericesc au fost înlocuite de portretele sfinților. Această metodă de reprezentare a Menologului va rămâne singulară în toată arta Moldovei medievale. Scene din Menolog sunt pictate la bisericile din Moldova din sec. XVI-lea: la Dobrovăț, aici unele secvențe din Menolog sunt pictate pe timpanele superioare ale pereților pronaosului. La Pobota, scene din Menolog pot fi urmărite pe pereții și intradosurile ferestrelor, ce include ultimele 6 luni: martie - august, pe peretele de est sunt pictate lunile: martie, mai, iulie, iar pe cel de vest: aprilie, iunie, august. Menologul de la Moldovița nu începe în gropniță, ci încă din pronaos. Primele 6 luni din calendar sunt pictate, zi cu zi, pe registre care se dezvoltă circular și încep de pe peretele de est. La Sf. Gheorghe de la Suceava, aici primele 6 luni se află în pronaos, iar a doua jumătate se găsește în pridvor. La Humor, sunt pictate primele trei luni circular din Menolog, fiecărui registru corespunzându-i o lună, fiind o noutate în programul iconografic. Ecaterina Cincheza-Buculei consideră, că pentru Humor este specific dimensiunile mari ale scenelor, fundalurile aglomerate, munții monumentali sau mișcările violente ale călăilor care creează o agitație neîntâlnită în alte Menologuri [7, p.69].

În contextul celor menționate, surprindem deosebiri la alegerea subiectelor din cadrul ciclurilor amintite, la amplasarea lor în spațiu, legată de formele specifice ale arhitecturii din Moldova, ce ofereau zugrăvirilor suprafețe inedite în raport cu practica bizantină și post-bizantină. În același timp, trebuie remarcată autoritatea de care se bucurau în Moldova soluțiile iconografice din perioada anterioară, în special aparținând celei de a doua faze în evoluția picturii murale din

vremea lui Ștefan cel Mare (Hârlău, Dorohoi, Popăuți-Botoșani, Bălinești, Arbore). Majoritatea temelor din programul iconografic ale pronaosului: Maica Domnului Vlahernitissa, Sinoadele Ecumenice, Viața patronului bisericii ș.a., se regăsesc în pictura bisericilor din ambele epoci. În același timp însă apar și deosebiri, dintre care amintim, în primul rând, generalizarea Menologului în bisericile lui Petru Rareș, care se extinde și în alte spații, de exemplu în pridvor sau gropniță, fiind absent în epoca lui Ștefan cel Mare. Ca urmare, se profilează anumite versiuni particulare în ceea ce privește compoziția programului iconografic al pronaosului din epoca lui Petru Rareș.

**Referințe:**

1. DEMCIUC, V., COJOCAR, J. *Biserica „Sfântul Dumitru” Suceava*. Suceava: Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, 2009. 222 p.
2. HEREA, G. *Mesajul eshatologic al spațiului liturgic creștin: Arhitectura și icoană în Moldova secolelor XV-XVI*. Suceava: Karl A. Romstorfer, 2013. 507 p.
3. SINIGALIA, T. *Mănăstirea Probota*. București: Academia Română, 2007. 100 p.
4. DRAGNEV, E. Programul iconografic al pronaosului bisericii Sf. Cruce din Pătrăuți. În: *Revista de Istorie a Moldovei*, 2005, nr.3. p. 15-26.
5. CIOBANU, C. I. *Programul iconografic al bisericii „Sf. Gheorghe” a mănăstirii Voroneț*. 2010. [Accesat 21.06.2018] Disponibil: <http://www.medieval.istoria.artei.ro/resources/29.Voronet%2C%20Varia%20finala%2CCiobanu%2C.pdf>
6. SINIGALIA, T. *Mănăstirea Probota. Biserica Sf. Nicolae*. [Accesat 25.06.2018] Disponibil: <http://www.medieval.istoria.artei.ro/resources/Probota%2C%20programul%20iconografic%2C%20Tereza%20Sinigalia.pdf>
7. CINCHEZA-BUCULEI, E. Pictura pronaosului bisericii Mănăstirii Humor. În: *Studii și Cercetări de Istoria artei*, 2014, serie nouă, t. 4 (48), 183-218 p.

## O NOUĂ PARADIGMĂ DE CERCETARE A SOCIALULUI ȘI UMANULUI: COTIDIANUL

*Eudochia SAHARNEANU*

Conceptul de cotidian și problematica cotidianului, actualmente, sunt prezente în mai multe științe socioumane – filosofia socială, sociologia, antropologia filosofică, antropologia culturală și socială, filosofia culturii, istoria ș.a. Abordarea cotidianului ca o nouă paradigmă de cercetare a socialului și a umanului astăzi se află în dezvoltare și prezintă o noutate științifică. *Cotidianitatea* (cotidianul) este o lume socioculturală integră a vieții, care se prezintă în funcționarea societății ca ceva „firesc”, fiind o condiție iminentă activității umane. Cotidianul este o realitate evidentă, o facticitate obișnuită pentru membrii societății; este o lume a vieții de zi cu zi, unde oamenii trăiesc în modul cel mai propriu lor.

Realitatea cotidianului este cea mai evidentă, clară prin sine, este o ordine recunoscută de toți și împărtășită de toți. Cotidianitatea presupune nu doar gândurile și trăirile oamenilor, dar și activitatea acestora, reglementată de normele de conduită și instituțiile sociale.

Astfel, cotidianitatea presupune aspectul subiectiv și aspectul obiectiv, gândirea cotidiană și realitatea cotidiană. Cotidianitatea este o sferă a socialului, care mult timp a fost necercetată, întrucât a fost considerată nonstructurală. Astăzi este demonstrat că cotidianul are o structură și poate fi cercetat. O problemă importantă în studierea cotidianului prezintă distingerea criteriilor în baza cărora se poate evidenția și delimita cotidianul și activitatea cotidiană de celelalte tipuri de activitate. În acest sens, în primul rând, se vorbește despre trăsătura de bază a cotidianului, precum este repetabilitatea. Repetabilitatea, la rândul său, trebuie să fie generală și comună. Pe lângă aceasta, cotidianitatea se caracterizează prin deprinderi și obișnuință. Din punct de vedere *gnoseologic*, cotidianul face parte din cunoașterea comună. Cotidianul, în acest sens, este flexibil, întrucât cunoașterea științifică și cunoașterea comună nu sunt strâns delimitate, astfel cunoștințele științifice pe parcursul istoriei devin elemente ale cunoașterii generale. Cunoștințele cotidiene sunt preponderent constituite din cunoștințele nearticulate.

Totalmente aceste cunoștințe și premise nu pot fi decupate, ele constituind, ceea ce Gadamer numește „pre-judecăți”. Pentru fiecare epocă istorică și fiecare societate, sunt indispensabile asemenea prejudecăți, majoritatea dintre care rămân neconștientizate și nearticulate de acei contemporani care le împărtășesc, ele fiind limitate de un orizont istoric. O înțelegere mai adecvată a epocii istorice respective o pot oferi viitoarele generații, cu un alt orizont istoric, comparabil cu cel precedent. Cu toate acestea, o înțelegere totală a epocii anterioare este imposibilă. E de notat că hermeneutica, ca și epistemologia postpozitivistă, adoptă programul de cercetare a cotidianului. Epistemologia atrage atenția asupra istoriei științei în relație cu cotidianul: aici amintim de concepția tematelor G. Holton, teoria cunoașterii personale a lui M. Polanyi, sociologia cunoașterii la Th. Kuhn ș.a. Din punct de vedere *antropologic*, studierea condiției cotidiene este importantă, în primul rând, în problema dezvoltării și formării personalității. Formarea personalității presupune un șir de factori și condiții. Astfel pe prim-plan iese lumea vieții cotidiene. Socializarea individului este însoțită permanent de însușirea acestor cunoștințe și norme de conduită neverbalizate. Cotidianul presupune sistemul axiologic al societății, care influențează toate sferele vieții, inclusiv cele necotidiene. Nu putem afirma că structura culturii cotidiene este unitară și omogenă. În conștiința cotidiană sunt prezente elemente ale cunoașterii științifice, credințe mistice, valori religioase, înțelepciune populară, superstiții, rămășițe ale diferitelor epoci ale trecutului etc. Cu toată această diversitate, observăm și elemente de unitate, altfel noi n-am putea vorbi de o cultură proprie întregii epoci. În acest sens, se vorbește despre mentalitatea epocii în sensul că fiecare societate și fiecare cultură se caracterizează printr-o a sa cotidianitate. De exemplu, în epoca globalizării se atestă o tendință de omogenizare a cotidianului. Din punct de vedere *sociologic* și *filosofic*, este important să conștientizăm că experiența cotidianului este cea mai importantă experiență a omului. Reformarea societății și modelarea omului este posibilă doar prin reformarea și restructurarea vieții cotidiene. Sfera cotidianului ocupă un spectru larg al socialului, care este cadrul de activitate al membrilor societății.

De structura acestui cadru depinde structura, dar și viitorul societății, procesul socializării însemnând astfel, în primul rând,

însușirea normelor unei vieți cotidiene care se caracterizează prin generalitate și repetabilitate. Din punctul de vedere al *științei istorice*, importanța cotidianității de asemenea este mare. Istoricii, de fapt, sunt primii care au conștientizat acest lucru și au inclus studiul cotidianului în sfera științelor umanistice. Recurgerea la cotidian face posibilă o cunoaștere mai profundă a situației istorice, asigurând o explicare a evenimentelor istorice.

Distingerea structurilor realității cotidiene pe parcursul istoriei presupune evidențierea inevitabilă a două tendințe generale: pe de o parte, creșterea complexității structurilor cotidianului și, pe altă parte, erodarea granițelor de diferență între elementele acestei structuri. Astfel, cotidianitatea, pe parcursul istoriei trece printr-o evoluție interioară care nu poate să nu fie luată în seamă. Concomitent, are loc evoluția socialului în genere, în așa fel încât ponderea cotidianului în social devine din ce în ce mai mare. Acest lucru face că studierea structurilor cotidianului devine din ce în ce mai actuală și mai necesară. Omul în viața sa cotidiană nu se manifestă ca subiect rațional, cum este el înțeles în teoria clasică a cunoașterii, aflându-se deasupra realității, fiind, de fapt, o parte componentă a acestei realități. Cotidianitatea este o creație a omului cu o logică interioară care nu poate fi neglijată.

În viața sa cotidiană omul depășește, mai devreme sau mai târziu, formele reacționare de viață, iar funcția fundamentală a științelor umanistice în această legătură constă în înlesnirea procesului de creație a formelor benefice ale cotidianului. De aceea studierea omului în cadrul cotidianității prezintă un adevărat pas înainte din perspectiva gnoseologică, antropologică, socială, culturală etc.

*Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului „Knowledge Exchange and Academic Cultures in the Humanities. Europe and the Black Sea Region, late 18<sup>th</sup> – 21<sup>st</sup> Centuries”, H2020-MSCA-RISE-2016, GA Number: 734645*

## ARGOUL CA ELEMENT AL SUBCULTURII PENITENCIARE

Tatiana MĂRGĂRINT

Pentru înțelegerea argoului, pornim de la noțiunea de „subcultură penitenciară” a cărei element este. Subcultura penitenciară reprezintă totalitatea atributelor, cum ar fi normele neformale, mitologia penitenciară, argoul, folclorul, proverbele, tatuajele, jocurile de noroc, stratificarea specifică ș.a. Esența lor antisocială rezultă din conținutul și funcțiile lor. Ele fixează în grupul criminal un stil de viață antisocial și indică un anumit fel de comportament al membrilor, exercită o influență majoră în formarea personalității criminale. Ștefan Bruno vine cu completarea înțelegerii culturii penitenciare care „există dinainte ca indivizii să populeze această lume și rămâne și după plecarea lor. Însăși această istorie, ca tradiție carcerală, are un caracter de obiectivitate” [2, p.10].

Argoul ca element al unei subculturi este definit de către mulți autori ca limbaj al grupurilor marginale ale societății, limbajul delincvenților, limbajul deținuților, limbajul hoților. Ștefan Bruno consideră că „În sens general, argoul poate fi definit ca limbajul grupurilor marginale ale societății sau ca o formă de protest lingvistic în fața autorităților totalitare. Argoul penitenciar trebuie analizat în strânsă legătură cu evoluția argoului societății libere, din care se inspiră și pe care îl dezvoltă” [2, p.43]. Alți cercetători analizează argoul în comparație cu limba vorbită, astfel Rodica Zafiu afirmă că „Între limba ideală și argou se stabilesc raporturi transpuse în perechi de termeni opuși, ca: puritate/impuritate, uniformitate/„împeștrire”, sănătate/boală, centru/periferie, autohton/străin etc.” [3, p.192]. Astfel, impuritatea, „împeștrirea”, boala, periferia, străinul ce caracterizează argoul poate fi explicat analizând argoul penitenciar:

*Impuritatea* – trimite la sumedenia de înjurături care sunt folosite de către deținut într-un mod firesc, de parcă este ceva acceptat de la sine. Prezența străinului, vulgarului conferă impuritate și determină modificarea semnificațiilor limbii vorbite în mediul penitenciar.

„*Împeștrirea*” – ne vorbește despre împrumuturile din alte limbi și/sau utilizare de înjurături. Vine cu preluare din limba rusă a multor cuvinte folosite de deținuții din penitenciarele din Republica Moldova,

așa cum în cazul penitenciarelor din România cuvintele sunt de origine țigănească sau împrumutate din limba turcă, limba germană.

*Boala*, din latină *morbis*, ca stare particulară a limbii este condiționată de acțiunea nocivă a diverși factori, caracterizată printr-un complex de modificări ce afectează limba. În penitenciar este practic absentă tendința de a vorbi corect limba română, de a cultiva limba română, ba din contra, limba română are de suferit din cauza că o parte din argoul utilizat în penitenciar se răspândește și în afara lui.

*Periferia* – se referă la cei care se află într-o zonă îndepărtată de la punctul de referință, deținuții din penitenciare.

*Străin* – deoarece este o lume care se află dincolo de niște ziduri care delimitează inevitabil lumea în „Noi” și „Ei, Străinii”. Străinul reprezintă ideea de apropiere, deoarece ca și noi vorbesc aceeași limbă, cât și de depărtare deoarece, este folosit argoul de neînțeles celui inițiat.

În cadrul diferitelor studii, am realizat interviuri cu deținuți eliberați din penitenciarele din Republica Moldova și deținuți eliberați din penitenciarele din Rusia. Intervievații au utilizat diverse expresii argotice care indică clar castele existente în penitenciar, normele neformale din penitenciar care necesită a fi respectate cu strictețe, sancțiunile ce urmează în caz de nerespectare a normelor etc. Argoul ca limbaj neînțeles de restul lumii este în permanentă modificare pentru a putea fi și în continuare un limbaj care diferențiază și protejează de ceilalți. În acest sens, unii autori afirmă că: „doar schimbându-se, principalul tip de argou – limbajul grupurilor marginale, în primul rând al hoților – își poate împlini scopul practic de păstrare a secretului, violat de indiscreții, de cercetări polițienești sau de studii lingvistice” [3, p.189]. În continuare, oferim câteva dintre cuvintele și expresiile argotice, care au fost extrase din interviurile cu deținuți eliberați din penitenciarele din Republica Moldova și Federația Rusă:

*Obșeacul* – sunt mijloacele bănești, produsele alimentare, diverse articole, țigări etc., acumulate în comun de la cei aflați în detenție sau de către alte persoane din afara penitenciarului. Aceste mijloace bănești, sau bunuri sunt distribuite la necesitate celor care ajung în detenție. „În obșeac dau, oferă toți câte puțin. O dată în lună tu te-ai dus la magazin, ai cumpărat un bloc de țigări și te duci și îl dai și spui



că aceasta este de la mine pentru obșeac.” *Deținut eliberat, penitenciar RM.*

„Bani, telefon, cartelă de telefon, țigări etc. Eu am să fiu sunat și o să mi se aducă 10 kg de bomboane, 10 kg de biscuiți, 10 kg de ceai și 10 blocuri de țigări. El îmi trimite pachet, eu iau și jumătate 5 blocuri de țigări, 5 de ceai, 5 de bomboane etc. în jumătate împart și jumătate dau în comun, la obșeac.” *Deținut eliberat, penitenciar FR.*

*Poniatia* – sunt normele neformale acceptate în lumea criminală: interzis de a colabora cu reprezentanții justiției, interzis de a comunica reprezentanților justiției despre activitatea criminală în care sunt implicate alte persoane, de a pune întrebări de prisos, în celulă trebuie să îți aperi onoarea etc. „Să nu ridici mâna, să nu furi – formulările standard, ele sunt peste tot. Dacă eu cu cineva o să mă cert, eu nu pot să îl bat. Noi trebuie să mergem la smotriașii pe barac și să îi explicăm situația. Poate veni polojenețul P, el o să asculte ce spun eu, ce spune acela și o să expună părerea privind situația dată, cine nu are dreptate, cine este vinovat. Pe cel vinovat el singur o să îl pedepsească, eu nu pot să îl bat chiar dacă această persoană o să îmi vorbească urât, eu trebuie să îl iau și să îi spun: „Hai la polojeneț!” Aceasta ca să nu fie bătăi în P.” *Deținut eliberat FR.*

*Pogoneala, draznilca, pogremuhă* – porecla pusă în penitenciar. „Pogoneala au toți. Aici în barac sunt foarte mulți de Vasile sau Vania și cineva strigă: Vasioc și vreo 20 de persoane: „Ce?” Porecele se pun pentru a evita așa gen de situații. Acum mai mult se pune pogoneala pornind de la familie. *Deținut eliberat, penitenciar FR.* „În colectiv toți știu că mine mă cheamă așa și așa, dar eu paganeală nu aveam, dar în pușcărie dintr-o parte se vede mai bine, se vede după dvijeniile tale napastoi și îți găsească poreclă.” *Deținut eliberat, penitenciar RM.*

*Polojeneț* – este persoana care răspunde de ordinea în P. „Polojeneț este persoana numită de hoțul în lege și care răspunde de ordinea în penitenciar. La noi în P este polojeneț, pe el l-a numit hoțul, el este la dispoziția hoțului în lege în P.” *Deținut eliberat, penitenciar FR.*

*Smotreașii* – „Dacă nu este hoț în lege în P, atunci bratvaua din P alege pe cel care va răspunde de P și atunci el nu se numește polojeneț, dar smotreașii. Dacă ai fost numit de hoț, atunci tu ești polojeneț, dacă bratvaua te-a ales, atunci tu ești smotreașii.” *Deținut eliberat, penitenciar FR.*

*Maleava* – scrisorică, scrisoare trimisă prin penitenciar. „Apoi printr-o *maleavă*, scrisorică, lămuresc la oameni, iată așa și așa, a venit așa persoană, etapat de acolo, unul konkretno știu că e pe *iznos* (viol), dar el spune că e pe furt etc. Trimit mai sus scrisorică și de acolo vine scrisorică: „Decide singur” sau „Rupeți-l”. *Deținut eliberat, penitenciar RM.*

Prin intermediul argoului, deținuții consolidează și transmit din generație în generație principiile de comportament și modul de existență a „comunității penitenciare”, astfel stabilizând relațiile subculturale în locurile de ispășire a pedepselor prin privațiune de libertate. La fel, argoul și simbolurile folosite în transmiterea de informații permit a proteja grupul și a organiza în comun activități interzise, neacceptate social.

Argoul existent în penitenciare este element al subculturii, cunoașterea lui de către angajați ușurează activitățile puse în fața lor: activități de profilaxie a subculturii penitenciare, de resocializare etc. Neutralizarea acestui fenomen în instituțiile penitenciare ar trebui să se realizeze prin intermediul educației, precum și prin crearea de legături permanente celor privați de libertate cu organizații neguvernamentale, religioase și alte organizații care au o orientare moral-spirituală în activitatea lor.

#### **Referințe:**

1. BRUNO, Ș. *Mediul penitenciar românesc. Cultură și civilizație carcerală*. Iași: Institutul European, 2006. 250 p.
2. ZAFIU, R. *Diversitate stilistică în Romania actuală*. București: Editura Universității, 2002. 315 p. [Accesat 10.05.2018] Disponibil: [https://socidoc.com/queue/9163506-rodica-zafiu-diversitate-stilistica-in-romana-actuala\\_5a02114cd64ab2e82e19b9fa\\_pdf?queue\\_id=5a195a34d64ab2ca623d97f3&w=1524558535&q=MTA5LjIzMjY4xOTUuMjk](https://socidoc.com/queue/9163506-rodica-zafiu-diversitate-stilistica-in-romana-actuala_5a02114cd64ab2e82e19b9fa_pdf?queue_id=5a195a34d64ab2ca623d97f3&w=1524558535&q=MTA5LjIzMjY4xOTUuMjk) p.315
3. АНИСИМКОВ, В.М. Криминальная субкультура и ее нейтрализация в исправительных учреждениях России/Автореферат дисс. докт. юридических наук. Саратов, 1998. [Accesat 12.05.2018] Disponibil: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1213123> p.45

## ACADEMICIANUL ȘTEFAN CIOBANU – PROMOTOR PERTINENT AL VALORILOR LITERARE ROMÂNEȘTI

*Mariana ȚIBULAC-CIOBANU,  
Institutul de Istorie al AȘM*

Ampla și fructuoasă activitate critico-științifică a academicianului Ștefan Ciobanu (n. 11/24 noiembrie 1883-d. 28 februarie 1950) pe parcursul deceniilor, a statornicit în conștiința cititorului imaginea unui specialist în materie dotat, erudit și cu simțul răspunderii, a unui interpret cu o bună pregătire metodologică și estetică, care a posedat o largă viziune asupra problemelor vremii și care a investigat cu perspicacitate atât moștenirea noastră istorico-culturală, cât și procesul literar-artistic din unghiul tradițiilor clasice.

Academicianul este considerat a fi una din cele mai proeminente figuri din peisajul savanților Basarabiei interbelice, este unul din cei care a excelat în istorie, în primul rând, prin studiile făcute, în al doilea rând, prin rolul de cercetător, istoric literar, și în al treilea rând, prin opera scrisă. Dominanta exegezelor critice ale savantului au constituit-o interesul acestuia pentru examinarea în complex și multiaspectual a unor astfel de categorii-cheie ale esteticii literare, cum sunt: metoda de creație și curentul literar, folclorul și poporaneitatea, istorismul și continuitatea valorilor artistice, adevărul vieții și adevărul artistic, funcția socială a literaturii, individualitatea creatoare a scriitorului și cultura lui literar-artistică, legitățile de dezvoltare a procesului literar și critic. Publicistul Gh.Bohuș mărturisește într-un articol din revista „Din trecutul nostru” (nr. 40-45): „Bătrânul mareșal al nobilimii M.E. Poncet mi-a povestit cum i s-a întâmplat odată să examineze o școală moldovenească din Bairamea, județul Cetatea Albă...

Un tânăr cu privire iute i-a atras atenția dlui Poncet, vorbea gânditor, grăbit în chestiunile ce le cunoștea mai bine, fără a fi stăpânit de modestia unui fiu de țăran în fața autorităților. Era elevul... Ștefan Ciobanu [1]. Trezirea simțului național al studentului, a dragostei de neam, istorie, limbă, cultură, obiceiuri strămoșești, educarea acestuia în planul toleranței și respectului față de valorile spirituale ce aparțin

poporului român, au făcut ca Ștefan Ciobanu să îndrăgească tot mai mult două obiecte: filologia și istoria. De mare importanță pentru așezarea temeliiilor remarcabilei pregătiri filologice a tânărului Ștefan Ciobanu, pentru instituirea viziunii sale asupra desfășurării faptelor literare și pentru achiziționarea metodelor de cercetare științifică a fost legătura de durată cu profesorul Vladimir Peretz, eminent cunoscător al literaturilor slave de răsărit, academician, personalitate proeminentă a Universității din Kiev [2]. Profesorul Peretz l-a „îndrumat pe Ștefan Ciobanu să se angajeze în investigarea actelor ce țineau de literatura și cultura românească aflate în bibliotecile și depozitele de manuscrise din Ucraina, Rusia și Polonia, dirijându-l pe un făgaș ce-și va dovedi fertilitatea. Această orientare, vădită încă din primul studiu pe care îl publică studentul Ștefan Ciobanu în 1911, *Legende românești despre Maica Domnului*, în „*Etnograficescoe obozrenie*”, nr. 3-4 (extras. Moscova, 1912, 58 p.) este dovedită de Dărilor de seamă care informau asupra activității membrilor seminarului condus de profesorul Vladimir Peretz în timpul „excursiilor” de studii și documentare la Moscova și Petersburg [3]. Călăuzindu-se de principiul determinismului social și de cel al istorismului, el reușește să releve legătura strânsă, de cauzalitate, dintre dezvoltarea artistică și dezvoltarea socială, corelațiile dialectice dintre omul de creație, procesul viu al vieții mișcarea literară și culturală. Scopul final urmărit, așa cum mărturisește el însuși într-o prefață, e ca operația sa de investigație să nu aibă nimic comun nici cu „însăilarea amorfă a faptelor istorico-literare”, nici cu „poza judecătorească și atotștiutoare a interpretului critic”. Aceste și alte calități meritorii ale modului de cercetare științifică al criticului și istoricului literar Ștefan Ciobanu le putem ușor depista în urma lecturării cărților sale reprezentative. Așadar, în 1912 Ștefan Ciobanu tipărește una dintre cele mai importante cercetări ale perioadei de tinerețe: „*Mitul despre Arachne în Legenda Maicii Domnului*” St. Petersburg, în 1912, insistând asupra elementelor ce veneau în contact cu literatura românească și căutând cu deosebire faptele capabile să lumineze mersul în vechime al fenomenului literar românesc. Cercetările din această perioadă vor furniza substanța studiilor temeinice ce vor vedea lumina tiparului în anii următori și care vor vădi în autorul lor pe cercetătorul adânc informat, erudit chiar, ce avea să devină istoricul literar cu o variată și

serioasă documentare pe linia știrilor despre culturile slave și a relațiilor, și a întrepătrunderilor acestor culturi cu cea românească [4]. Despre promovarea literaturii slavone găsim în articolele publicate în „Revista Ministerului Instrucțiunii Publice” nr. 1 (St. Petersburg, 1913, p.100-121) și în *Dicționarul slavo-român*, nr. 240 din Biblioteca Societății de istorie și antichități rusești din Moscova, în „Ruski Filologiceskii Vestnik”, nr. 1, (Varșovia, 1914); Mitropolitul Dosoftei și activitatea sa literară, în „Izvestia Imperatorskoi Akademii Năuk”, 1915 (Kiev), VIII, 160 p. (traducere românească de Ștefan Berechet, Iași, 1918 [5]. Fire dură, înzestrată cu o mândrie cam exagerată, Ștefan Ciobanu nu tolera ca cineva să activeze pe un teren științific emițând teze aproximative. Cei doi cercetători, uniți prin statutul originii basarabene, „Deșteptarea”, s-au pomenit despărțiți prin atitudinea fiecăruia față de procesul de evoluție a limbii românești. Articolul lui Ștefan Ciobanu, semnat cu pseudonimul S.C., a fost scris în termenii cei mai categorici: „însă dl Mateevici, înarmându-se, desigur, cu un manual învechit la care s-a adăugat fantezia lui, ne propune o serie întregă de descoperiri, dar cu părere de rău, însă, el nu indică ce-i aparține și ce a împrumutat dintr-un număr vechi al revistei românești „Albina” [6]. Totuși, ca slavist, a pus literatura română veche într-o strânsă corelație cu literaturile popoarelor slave. Decantarea fenomenului și gândirii literare din materialele de cultură și literatură veche, urmărind drumuri proprii, a realizat-o în concordanță cu specializarea și studiile de contribuție personale. Analizându-i opera, observăm că lucrările de referință ale academicianului Ștefan Ciobanu se disting printr-o aleasă ținută științifică și intelectuală, trezesc interesul și gândul specialistului și al cititorului, ca orice creații autentice, muncite cu profesionalism, vocație și cu înaltă conștiință a responsabilității.

**Referințe:**

1. COLESNIC, Iu. *Formula trandafirului de aur, în Ștefan Ciobanu, Unirea Basarabiei*. Chișinău, 1993. p. 3.
2. MAZILU, H. Ștefan Ciobanu, istoric al literaturii române vechi. În: *Istoria literaturii române vechi*. București, 1989, p. VI.
3. *Ibidem*.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*.
6. COLESNIC, Iu. Op. cit. p. 4.

## MUTAȚIILE CREDINȚEI RELIGIOASE ÎN MEDIUL MULTICULTURAL ACTUAL

*Dina ȚĂRNĂ*

Perioada contemporană este marcată de o transformare a câmpului religios, dar și a relației dintre religie și societate. Acest lucru se observă îndeosebi în mediul european și cel american, fiind marcat de un fenomen profund al secularizării, adică de „diminuare a importanței sociale a religiei” [2]. Semnele acestui proces sunt vizibile și în Africa, Extremul Orient și constă în separarea puterii politice de cea religioasă, în scăderea practicii religioase a populației, precum și în reducerea impactului pe care religia îl are asupra vieții sociale.

Chiar dacă lumea occidentală nu este într-atât de influențată de religie decât era acum un secol sau două, ponderea persoanelor orientate puternic religios la nivel global a crescut în ultimii ani, mai ales pe seama populației care locuiește în statele sărace, non-occidentale [4]. În perioada postmodernă, declinul instituțiilor religioase tradiționale nu mai este văzut ca un rezultat al scăderii importanței sociale a religiei, ci face parte dintr-o serie de fenomene specifice acestei perioade. Religia societății contemporane este una diferită de cea a societății tradiționale, a cărei axă principală o constituia credința instituționalizată și pusă în practică prin intermediul bisericilor tradiționale. Luat ca ceva aparte, criteriul frecventării Bisericii este simplist și nu oferă date concrete despre viața religioasă. El nu poate fi aplicat la nivel general tuturor țărilor. „În realitate, există foarte mulți oameni cu convingeri religioase profunde, uneori în disonanță cu cele oficiale, dar care nu merg frecvent la Biserică” [1, p. 41].

În Europa de Est, de exemplu, bisericile sunt prezente din plin în viața socială, iar privatizarea religiei este dublată de o prezență publică puternică a Bisericii. Bryan Wilson, un autor de referință, scrie despre secularizare că ar fi „procesul prin care instituțiile, ideile și practicile religioase nu mai sunt socialmente încărcate de sens” [apud 5, p. 27]. Niciodată în spațiul occidental simbolurile, ritualurile și mitologiile religioase nu au fost lipsite de sens.

Au avut sens, de regulă originar, ocultat, sau au dobândit sensuri sociale lipsite de orice conținut revelat, ceea ce este cu totul altceva.

În schimb, secularizarea cuprinde în mod cert activități, cum ar fi: raționalizarea vieții sociale; privatizarea religiei; creșterea autonomiei instituțiilor sociale în raport cu Biserica; confiscarea averilor mănăstirești de către stat; diminuarea timpului, efortului și a resurselor dedicate celor sacre de către mulți occidentali; orientarea generală a oamenilor către empiric, pragmatic, concret, în detrimentul practicilor spirituale și religioase; trecerea pe plan secund a pasiunilor artistice, poetice, filosofice și privilegierea profesiilor ce asigură șanse mai mari pentru inserția cetățenilor pe piața muncii.

Odată cu răspândirea globalizării crește și fenomenul secularizării. În acest sens, Bryan Wilson a propus un nou termen pentru înțelegerea realității sociale „Procesul prin care o colectivitate atât de numeroasă de comunități și indivizi este atrasă într-o rețea complexă de interdependențe, în care rolurile lor sociale sunt articulate rațional, se numește *societalizare*” [2, p. 178]. Astăzi, corelația dintre secularizare și societalizare a devenit un fapt aproape de la sine înțeles.

Marea majoritate a populației din Occident a asistat însă la revenirea, în ultimul timp, a religiei în sfera publică. Exemple: încrederea mare și foarte mare de care se bucură bisericile creștine în Europa de Est după 1990; revirimentul islamului în Occident; succesul imens al mișcărilor evanghelice în America de Sud. Una din formele religiozității societății multiculturale actuale, dar și al globalizării este *pluralismul religios*.

*Pluralismul religios* semnifică existența, dar și acceptarea la nivel social a mai multor instituții de tip religios, care funcționează având aceleași drepturi, având funcții similare și fiind acceptate de către societate. Practic, unele instituții religioase oferă alternative pentru credința religioasă în condițiile în care practica și credința religioasă au devenit acte de consum [3]. Câmpul religios este unul fragmentat, în care fiecare organizație religioasă oferă un anumit tip de spiritualitate, iar individul alege ceea ce consideră că i se potrivește. Astfel, religia tradițională poate fi în declin, însă religiozitatea nu dispăre, ci îmbracă noi forme, mai degrabă centrate pe spiritualism [7]. Pornind de la pluralizarea și fragmentarea credințelor religioase în modernitatea târzie, o serie de autori au dezvoltat teoria individualizării.

Teoria individualizării credințelor pleacă de la premisa că societatea contemporană nu este o lume fără de religie, ci este caracterizată de un tip diferit de religiozitate. Omul modern nu este un om complet areligios, ci este religios în mod diferit de religiozitatea tradițională. Scăpat de constrângerile impuse de biserica tradițională, omul modern renunță la practica religioasă de tip clasic și își restructurează sistemul de credințe religioase în funcție de experiența personală. Astfel, individul nu mai crede în ceea ce îi spune biserica, ci în ceea ce vrea el să creadă, având loc un proces de individualizare a credințelor religioase.

Rezultatul acestui proces de individualizare este că fiecare persoană își construiește propriul sistem de credințe religioase, ce îmbină de multe ori elemente care provin din tradiții religioase diferite și care, la o primă vedere, par a fi incompatibile între ele. De exemplu, anumite credințe creștine sunt combinate cu elemente care provin din religiile orientale, cum ar fi credința în reîncarnare sau cu element de tipul astrologiei și chiromanției, cum ar fi New Age.

„Procesul de individualizare religioasă este direct legat de un proces mai cuprinzător al afirmării individualităților în condiții de cristalizare a desocializării și de extindere a individualizării în general. Procesul de individualizare a credințelor este legat și de un proces de dualizare a religiozității, religiozitatea instituțională începând să se detașeze de religiozitatea comună” [apud 6, p. 585]. În timp ce primul tip de religiozitate este legat de practicile promovate de instituțiile religioase tradiționale, religia comună răspunde standardelor modernității târzii. Cele două tipuri de religiozitate nu sunt însă opuse, putând să coexiste în aceeași societate.

Astfel, dincolo de individualizarea credințelor, religiozitatea epocii moderne mai este caracterizată și de accentul pus pe latura emoțională a credinței, pe trăirile religioase. În plus, biserica tradițională este înlocuită cu grupuri religioase care își desfășoară activitatea atât în cadrul bisericilor convenționale, cât și în afara acestora. Participarea la aceste grupuri este voluntară, iar ritualurile practicate pun accent, mai ales, pe latura emoțională. Noile mișcări religioase apar ca reacție la raționalizarea excesivă a lumii externe.

#### **Referințe:**

1. BOBINEAU, O. ș.a. *Sociologie des religions*. Paris: Armand Colin, 2007. 128 p.



2. BRYAN, W. *Religia din perspectivă sociologică*. București: Trei, 2000.
3. GRACE, D. *The Sociology of Religion*. Londra: Sage, 2007.
4. INGLEHART, R. ș.a. *Sacred and Secular*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
5. MANDACHE, M. Procesul de secularizare și modernizarea societății europene. În: *Revista Română de Sociologie*, 1999, anul X, serie nouă, nr. 1-2.
6. VLĂSCEANU, L. *Sociologie*. Iași: Polirom, 2002.
7. WOODHEAD, L. ș.a. Introduction. În: *Predicting Religion: Christian, Secular and Alternative Futures*. Aldershot: Ashgate, 2003.

## **ASPECTE ȘI INTERPRETĂRI PRIVIND GÂNDIREA FILOSOFICĂ DACO-GETICĂ**

*Dumitru CĂLDARE*

La izvoarele adevăratei gândiri, la începutul începuturilor gândirii filosofice românești este gândirea daco-geată. De acum strămoșii noștri, fiind de neam tracic, erau membri cu drepturi istorice și spirituale depline ai marii familii indo-europene. De aceea și procesul întregu de constituire etnică a acestora, precum și o perioadă istorică îndelungată inițial s-a desfășurat paralel cu adevărata istorie a tracilor. Investigațiile realizate de mai mulți istoriceni, filosofi, arheologi, etnografi, precum și diferite izvoare istorice, monumentele literare, diverse date științifice, dar și diferite așezări, cetăți, necropole demonstrează în mod temeinic că daco-geții au fost un popor de o civilizație înaltă, un popor ce a ocupat un loc destoinic în istoric. Anume prin realizările sale deosebite în diverse domenii daco-geții au obținut respectul și admirația mai multor popoare vecine. Spiritualitatea strămoșilor noștri reflectă pe deplin dezvoltarea economică la o anumită perioadă istorică.

În acest context, sunt edificatoare deducțiile lui Ion Niculiță, savant de notorietate în domeniu, care argumentează conceptul că „Primele știri despre neamul tracilor se întâlnesc în *Iliada* celebra operă a vestitului cântăreț al epocii aheene – Homer. Descriind apărarea eroică a Troiei, asediată de către aheeni, el menționa că de partea troienilor luptau și triburile tracilor. Această relatare e în deplină concordanță cu datele arheologice. Urmele tracilor sunt atestate destul de clar în

Peninsula Anatică, mai ales pe culmea Hisarlık în Troia, în straturile care țin de anii 1200-1195 î.e.n.”. [1]

Meditând asupra gândirii filosofice naționale, accentuăm că aceasta s-a dezvoltat pe temeiul mitologiei. La rândul său, mitologia română a supraviețuit și s-a dezvoltat în structuri mitice, arhaice, preponderent autohtone, manifestându-se în anumite forme folclorice la etapa mitologiei populare. Este veridică și modalitatea în care gândirea populară a asimilat și a însușit scenarii și motive mitice de factură exogenă. Esențial este faptul că au fost asimilate și însușite în mod selectiv acele părți de motive mitice care nu se aflau nemijlocit în opunere cu dimensiunile principale și criteriile mentalității mitice ca atare. În asemenea context, remarcăm că imaginea ca atare a gândirii daco-getice ca expresie a primei etape a gândirii române a avut un substrat mito-religios, care a fost favorizat sau determinat de un șir de factori geografici. Și, mai întâi de toate, de faptul că Dacia străbună constituia un bazin geografic profund original, reprezentând o antologie adecvată a unor forme concrete de geografie, fizică, câmpii, păduri, podișuri, mare, munți, fluvii, stepe aride, o climă de asemenea antologică și toate acestea fiind călăuzite de cele patru anotimpuri care atribuie întregului spațiu un specific original nemaiîntâlnit în alte părți ale Europei. Populația acestui teritoriu este de viță veche, însă completată în permanență cu noi elemente existențiale. Treptat în procesul unei evoluții îndelungate în care se realizează un proces de etnogeneză de factură obiectivă firească, are loc constituirea unui popor unitar din punct de vedere etnic și lingvistic. Și acest popor a dăinuit în istorie de-a lungul secolelor, a trecut cu demnitate peste toate năpastele destinului, păstrându-și datinile, obiceiurile, miturile și creațiile folclorice, ocupând un loc destoinic în familia popoarelor europene. Și toate aceste elemente de gânduri populare reflectau, de fapt, o anumită ordine a lumii care potrivit concepției daco-getice, exprima o manifestare existențială specifică, depășind toate limitele posibile caracteristice Cosmosului și reprezentanților ei în materie de armonie și înțelepciune sufletească. Prin aceste particularități, ordinea universală (ca parte a întregului) reprezintă în esență o modalitate distinctă de a-i insufla omului, precum că Cosmosul, în întreaga sa varietate de niveluri, entități și interacțiuni diverse, este axat pe temeiurile Creatorului. Iar omul, fiind o participantă a acestuia (ființa

cosmopsihosocială), coexistă împreună cu El și va coexista atâta timp, cât va fi călăuzit de Creator și Cosmos și va corespunde propriei esențe cosmice. Ar fi firesc ca omul să conștientizeze că existența lui pământească confirmă esența lui cosmopsihosocială în ansamblu. Dar chiar și starea Universului, a etapelor prin care trec corpurile cerești, a influenței lor directe asupra omului îl mențin pe acesta într-un echilibru rezonabil. Și drept dovadă sunt Sanctuarele de la Sarmizegetusa în ansamblul ei arhitectonic și monumentele sacre, imaginile eternizate de la Adamclissi, Marele Sanctuar cu Stâlpii și Cercul interior (108 stâlpi și 108 texte, legi sacre de Upanișade), imaginile monumentale de pe Columna lui Traian, etc., precum și un șir de alte monumente și vestigii arhitecturale care au precedat într-un anumit sens și mod credințele și religia daco-getă.

Este important, dar și necesar, de a evidenția modalitățile de constituire a portretului moral al strămoșilor noștri în domeniul concepțiilor despre viață și despre lume. În mod real acesta cuprindea un complex de trăsături, stări și calități sufletești, precum erau vitejia, curajul, spiritul de dreptate, dorința nestăvilită de viață și credința în zeul Zamolxis. Portretul moral al daco-geților cuprinde, de asemenea, legende și rituri referitor la viață, naștere și moarte. Informațiile care au fost culese de mai mulți cercetători în domeniu conțineau idei că la naștere toți erau profund îndurerăți, crezând că pe noul născut îl vor însoți probleme complicate, mari greutăți în viață, neliniștea, mari dureri și necazuri. Și, dimpotrivă, ei se bucurau foarte mult atunci când venea moartea, care, în viziunea lor îl izbăvea pe cel plecat de toate problemele vieții. De aceea dacii se stăruiau să moară, mai ales, pe câmpul de luptă pentru că vor nimeri direct în împărăția lui Zamolxis.

Însuși marele poet roman Vergiliu studiind istoria și modul de viață al geto-dacilor accentua anumite obiceiuri practicate în timpul iernilor aspre:

„Oamenii își duc viața liniștită și singură în bordeie

Săpate adânc în pământ: adună trunchiuri de stejar și ulmi întregi,

Pe care-i rostogolesc pe vatră și-i pun pe foc.

Locuitorii petrec la foc lungă noapte de iarnă și le face plăcere să prepare

Din orz fermentat și din fructe acre de sorb, o băutură ce seamănă

cu vinul”. Istoria Daciei străbune confirmă că strămoșii noștri erau mari patrioți, apărători neînfricați ai țării lor, fiind gata să-și sacrifice viața pentru ea. În cercetările sale, Andrei Vartic aduce argumente de primă valoare privind „nemurirea” și dănuirea în istorie a dacilor.

Generalizând conceptele și viziunile la tema „dacică” (expuse de unii cercetători, istorici, filosofi) autorul reproduce:

1. „Ei „sunt cei mai dreپți și mai viteji”, pentru că se socot nemuritori.

2. Viața este un chin pentru daci. Moartea – bucurie. Cel mort se duce la Zalmoxis, unde are parte de fericire veșnică.

3. Focul religiei lor este susținut viu de marele Preot, de un mic grup de inițiați, de preoții (urși și lupi), care își transmit tainele din gură în gură la niște ospete.

4. Dacii nu-și confecționează podoabe de aur, dar totuși au cantități imense de aur pe care le țin ascunse prin peșteri, căci așa cere religia lor.

5. Acest aur (investigăm și noi împreună cu împăratul) e scos din tainite o dată la cinci ani și adus din toată Dacia la Marele Sanctuar din munți, de la Grădiște, când totul se îmbracă în aur cu ocazia „trimiterii” unui mesager la zeul (zeii lor): Zalmoxis (piele de urs) sau Gebeleizis (Mâncător de miere). Cel «trimis» *era tras la sorți* și mai apoi ucis prin aruncare în sulite. De notat că la Zalmoxis era trimis nu oricine, însă anume cel mai destoinic, cel mai vrednic, dar și cel mai frumos, care mai posedă încă și anumite cunoștințe filosofice.

6. Ospetele se făceau imediat după transmiterea mesagerului, tot o singură dată la cinci ani, în ziua solstițiului de vară ... Un asemenea ospăț cu jertfă umană a fost în vara lui 101. Următorul se va petrece către 22 iunie 106 ... căci așa le arată calendarul lor ...

7. dacii sunt atât de fanatici în religia lor încât acest ospăț nu se amână niciodată ..., [2]. Astfel, credința nestrămutată în Zamolxis, determina esența și modul de viață al strămoșilor noștri. Dar aceasta era o credință păgână și poate din această cauză într-un anumit mod ea a și generat pieirea dacilor. În acest context am evidențiat două puncte de vedere. În primul rând considerăm ca fiind argumentată viziunea lui Andrei Vartic conform căreia „Religia dacilor, dar mai ales aceea ce se întâmpla odată la cinci ani la ospete, când unul din ei era trimis, prin jertfă, la Zalmoxis constituia, de fapt, aerul existenței dacilor și

care reflecta cheița de la Calendarul lor compatibil cu Universul – ritmul care lega viața lor păcătoasă pe pământ cu Universul său nemijlocit cu Zamolxis și care este cifra ce arată că și Universul are CEVA care crește constant, ritmic, undic ... Sau ritmul de cinci ani a fost dat dacilor ca semn al existenței unui ritm universal, ca semn al existenței lui Zamolxis. Iar concluzia care rezultă ar fi una logică și firească – Religiozitatea dacilor i-a nimic pe daci”. [3]

Am putea medita asupra acestor deducții. Pe de o parte, pentru daci era o determinare religioasă existența – de a organiza ospețele nemuririi o dată la cinci ani. Foarte semnificativ este faptul că la aceste ospețe era adus și aurul dacilor ascuns în peșteri, deoarece anturajul și imaginea sau condițiile în care avea loc trimiterea mesagerului la Zamolxis necesita, în mod obligatoriu, ca totul în jur să fie împodobit în aur. După „ospețe” aurul era din nou ascuns în peșteri. Și unii specialiști în domeniu afirmă, cu toată certitudinea, că aceste circumstanțe l-au determinat pe Traian să atace Dacia în perioada „ospețelor nemuririi” în scopul de a învinge și a acapara aurul dacilor. Pe de altă parte, rămâne o enigmă faptul determinant de ce dacii știind că romanii vor invade țara lor nu au renunțat la tradiția de a organiza „ospețele nemuririi”. Este oare acest fapt istoric determinant un destin tragic sau o depășire a păgânismului și a creștinării Daciei?

Un interes deosebit prezintă căsătoria și familia daco-geților. Datinile strămoșilor noștri conțineau cerințe conform cărora femeia trăia în casa bărbatului, iar în cazul când ea deceda copiii continuau să trăiască în casa tatălui. În situația când deceda bărbatul (tatăl copiilor) femeia era moștenită. Din relatările cercetătorilor în domeniu evidențiem aprecierile referitor la trăinicia căsătoriei la geto-daci. Femeia era mult apreciată după virtuțile ei de familie, iar adulterul era privit ca un mare păcat pentru care se aplica pedeapsa capitală (moartea). Aceste virtuți exprimau o înaltă moralitate a strămoșilor noștri. Și Horațiu apreciază virtuțile familiei geto-dacice în mod obiectiv și adecvat.

„La ei (la geți) soția cea de-a doua este blândă și ia samă  
De copiii mici din casă care sunt lipsiți de mamă,  
Și femeia cea cu zestre nu-i stăpână pe bărbat,  
Nici și-mperechează traiul cu vre-un tânăr destrămat,  
Zestrea mare pentru dâștii e virtutea părintească.

Ei iubirea și credința înfrânând pofta trupească,  
Căci păcatul, adulterul, cu îndemnu-i orbitor  
Se răscumpără cu moarte, după datinile lor.”

Remarcăm că din categoria principiilor etico-morale ale daco-geților face parte și principiul care prevede să nu lași urme după tine, adică să fii nețârmurit în toate, fapt ce contribuie mult la afirmarea propriei individualități. Totodată, notăm că asemenea calități, precum sunt vitejia și măiestria luptei erau raportate la principiile etice. Conform lui Herodot dreptatea și vitejia erau considerate ca fiind determinante în mediul de viață al oamenilor și, respectiv, la un loc în împărăția lui Zalmoxe. Referitor la nemurire, accentuăm că la temelie acestei credințe se aflau tot ideile lui Zalmoxis conform cărora oamenii nu mor, dar numai își schimbă locul de trai. În cazul când sunt evidențiați oștenii căzuți pe câmpul de luptă – aceștia nimereau direct în împărăția lui Zalmoxis. Anume poate din această cauză de nuanța credinței și de o valoare spirituală deosebită îi influența pe daci să fie atât de viteji și de neînfricați. Iar problema mai rezidă și în faptul că ideea nemuririi sau însăși faptul de obținere a nemuririi se afla de obicei într-o interacțiune dialectică cu ideea libertății. Astfel virtutea militară, virtutea pe câmpul de luptă manifestată de daci semnifica trei calități – stări psihologice deosebite: nemurire – libertate – patriotism. Dacii considerau o datorie sfântă a lor de a fi liberi în viața pământească. Și, respectiv, fiind liber pe Pământ obții posibilități reale de a fi nemuritor în ceruri, în împărăția lui Zamolxis. Astfel stând lucrurile lupta dacilor pentru libertate constituia sensul vieții lor orientat la obținerea nemuririi. Examinată într-un aspect mai complex, lupta pentru libertate însemna realizarea scopului-idee de libertate-nemurire. Având un caracter existențial, această idee se află în centrul preocupărilor sociale și spirituale la multe popoare antice.

Iar deosebirea dintre conținutul problemei libertate-nemurire la daci și la alte popoare europene se manifestă prin faptul că la acestea noțiunile în cauză aveau un caracter mai pronunțat și mai complex devenind chiar și o normă principală de conduită socială și morală, echivalentă cu modul lor real de viață.

### **Referințe:**

1. NICULIȚĂ, I. *Traco-getica. Studii și materiale*. Chișinău: 2004, p.39.
2. VARTIC, A. *Ospețele nemuririi*. Bacău: Vicovia-Babel, 2012, p.23.
3. *Ibidem*, p.28-29.

## DEZUMANIZAREA UMANITĂȚII

Mihail DUCA

*Ce este omul ca să îți pese atât de mult de el  
și să îi acorzi atât de mare atenție?*

**-Iov 7:17, BVA**

Ce este omul? S-ar părea că în epoca unei creșteri exponențiale a cunoașterii putem răspunde ca niciodată afirmativ și fără dubii la aceasta întrebare. Însă chiar acest lucru a creat situația în care noi cunoaștem multe **despre om**, dar nu cunoaștem, aproape deloc, **omul**. Relațiile de la inimă la inimă s-au transformat în comunicare virtuală prin afișarea unei vieți „digitale” pe rețelele de socializare. Cunoaștem despre ceilalți unde au fost, ce au mâncat, unde muncesc, de cine se îndrăgostesc sau pe cine nu mai iubesc, dar, cu toate acestea, în loc să ne apropiem unii de alții, ne îndepărtăm la o distanță de un clic, o distanță aproape imposibil de parcurs. Cât ar părea de paradoxal, tocmai posibilitatea acestui clic ne fură din farmecul, misterul și căldura semenului nostru. În acest context, un răspuns adecvat la întrebarea care ne frământă pare a fi imposibil.

Marele filosof rus, Nikolai Aleksandrovici Berdeaev, la începutul sec. XX, avea o părere diferită față de acest subiect. În celebra sa carte *Despre sclavia și libertatea omului* scria: „*Omul este o enigmă și poate chiar cea mai mare enigmă a lumii. Omul este o enigmă nu pentru că face parte din lumea animală sau pentru că este o ființă socială, adică în calitate de produs al naturii sau al societății, ci în calitatea lui de persoană și numai de persoană*” [1, p. 23]. Putem fi de acord că în calitatea sa de persoană omul continuă a fi o enigmă. Persoana nu poate fi definită exhaustiv în termeni științifici. Persoana, de fiecare dată, va fi ceva mai mult decât orice definiție pe care o putem găsi în diferitele discipline sau chiar într-un punct de vedere interdisciplinar. Omul ca și persoană necesită a fi privit dintr-o perspectivă transdisciplinară, o perspectivă care vine cu o abordare holistică, nu reduționistă. „*Omul a început să se ia în considerare ca problemă a cunoașterii. Cercetările psihologice, biologice, sociologice nu au elaborat nici-o antropologie filosofică. Ele au privit omul sub diverse unghiuri și nu l-au studiat decât în mod parțial fără*

să reușească vreodată să îi descifreze misteru.” [2, p. 66]. Transdisciplinaritatea încearcă să păstreze misterul din om, să-l readucă la înălțimea de la care a căzut.

„*Persoana nu este numai o ființă de rațiune, ea este înainte de toate o ființă liberă*” [1, p. 28]. Nu credem că există ceva care ar putea defini mai bine omul decât posibilitatea lui de a fi liber. Mai mult, libertatea nu este doar o posibilitate, ci esența ontologică a condiției umane. Fără libertate nu există umanitate. Este paradoxal că tocmai libertatea ființei umane a fost și este cel mai mult atacată, negată, distorsionată de către marii gânditori ai umanității, în general și de către fiecare dintre noi, în particular. Astăzi, în sec. XXI, de dragul confortului, suntem dispuși să nu ne mai aducem aminte de libertate. Confortul a devenit noul idol al timpului. Am creat tot felul de tehnologii și dispozitive pentru a ne face viața mai comodă. Desigur, nu este nimic rău în evoluția și dezvoltarea tehnologiilor care ne ușurează și îmbunătățesc condițiile de viață. Problema constă în posibilitatea de control total asupra fiecăruia dintre noi, devenind astfel niște marionete impersonale. Tehnologia deja a transformat modul nostru de a fi, începând procesul de redefinire a ceea ce este omul. Asistăm cu toții la o metamorfoză a conceptelor despre umanitate prin propaganda filosofiei transumaniste, care își dorește o depășire a condiției umane actuale. Putem observa cu ochiul liber o „nouă” etapă în evoluția lui *homo sapiens*, o „trecere” de la om la supraom, lucru intuit de Nietzsche încă din sec. XIX. În cartea sa „*Așa grăit-a Zarathustra*” vedem care este rolul omului în procesul evolutiv spre supraom: „*Omul e-o sârmă întinsă între animal și Supraom – o coardă peste un abis. ...Măreția omului constă în faptul că el este o punte și nu un țel la care să ajungi. Ceea ce poate fi iubit în om este că el e trecere și e pierzare*” [3, p. 13]. Ceea ce pe timpul lui Nietzsche era o idee filosofică, astăzi, odată cu boom-ul tehnologic devine realitate.

Ce este omul pentru transumanști? De ce își doresc transumanștii dezumanizarea umanității? Transumanismul poate fi definit ca „îmbunătățirea” a ceea ce tradițional este considerat a fi om, până la înlocuirea acestuia cu o altă formă de a fi, un fel de „postom”. Acest lucru este posibil datorită realizărilor revoluției științifice și tehnologice moderne, în primul rând în domeniul *Hi-Tech*, mai



specific în tehnologii *Nano-Bio-Info-Cognitive* (NBIC) și inteligență artificială (IA), care au deschis un orizont nevăzut, greu de imaginat, cu un impact inestimabil asupra omenirii. Prin urmare, în calitate de ideologie, transumanismul are ca scop înlocuirea antropologiei și a umanismului – teorii și viziuni asupra lumii ale unui om „învechit“, „tradițional“ și „natural“. Instrumentele care vor fi utilizate pentru conversia în postumanitate includ nanotehnologia moleculară, ingineria genetică, IA, medicamente pentru schimbări de dispoziție și de îmbunătățire a memoriei, terapii antiîmbătrânire, interfață creier-calculator (ICC), *software* pentru gestionarea informațiilor, calculatoare implantabile, tehnologii cognitive etc.

Respingerea omului ca subiect și atenuarea ontologiei sale a fost proclamată de structuralism la mijlocul secolului al XX-lea, chiar dacă implicațiile erau mai mult la un nivel teoretic. Cu adevărat „moartea” omului a fost declarată de filosofia poststructuralistă, sau, în sens mai larg, postmodernistă. Transumanismul este un element constitutiv, o stare și un rezultat al postmodernității.

În locul elogiului omenirii, promovată de către filosofia umanistă, prin diferite procedee ni se oferă ideea de „dezumanizare a umanității“, refuzul conștient sau inconștient al condiției umane actuale. Dezvoltarea cunoașterii științifice, care mai târziu devine un scop în sine, facilitează dezvoltarea ideii de negare a omului. În ceea ce privește omul, „explozia” inovațiilor tehnologice, în cele din urmă, este orientată spre reproducerea artificială, care implică extrudarea din conștiința noastră a tot ce este spiritual și senzual, spre o raționalizare excesivă. În același timp, începe procesul de transformare a corpului uman. Logica postmodernității duce la justificarea respingerii realității obiective, inclusiv a corporalității. În paralel cu aceasta, subiectivitatea omului este negată. Filosofia nu ar trebui să fie un „joc“, ea este responsabilă în fața omenirii pentru plantarea valorilor în mediul nostru de activitate, care ar trebui să ne ajute în „lupta pentru continuitate”, pentru păstrarea demnității umane, indiferent de viitorul care ne poate apărea la orizont. Orice luptă aduce cu sine suferința. Dar, suferința asumată este caracteristică doar unei umanități libere și nicidecum unei supraumanități care își dorește cu orice preț să scape de suferință și deci de libertate. Se pare că în secolele trecute oamenii știau și simțeau aceste lucruri mult mai profund: „*Libertatea naște*

*suferință. Se poate diminua suferința renunțând la libertate. Demnitatea omului, adică a persoanei, cu alte cuvinte libertatea, comportă acceptarea durerii, forța de a suporta durerea” [1, p. 33].*

Nu e timpul să intrăm în panică și să declarăm război tehnologiei. Este timpul însă să ne aducem aminte de unde am căzut, să ne ridicăm și să mergem înainte. Dacă fiecare dintre noi va fi preocupat de binele celuilalt, nu doar de binele său propriu, avem convingerea că putem face față oricăror provocări care ne-ar sta în față, indiferent de stadiul de dezvoltare tehnologică.

Cine ești tu, omule?

**Referințe:**

1. BERDEAEV, N. *Despre sclavia și libertatea omului*. Oradea: Antaios, 2000. 267 p.
2. BERDEAEV, N. *Despre menirea omului*. Oradea: Aion, 2004. 389 p.
3. NIETZSCHE, F. *Așa grăit-a Zaratuștra*. București: Edinter, 1991. 368 p.
4. КУТЫРЕВ. В. А. *Философия трансгуманизма: Учебно-методологическое пособие*. Нижний Новгород: Нижегородский университет, 2010. 85 с.

**ROSTUL ASCULTĂRII CA INSTRUMENT  
PENTRU REABILITAREA STATUTULUI FEMININULUI  
ÎN TEXTELE LEVINASIENE**

*Cristina RAILEAN*

În această lucrare, vom trece în revistă principalele momente interpretative ale relației dintre Același și Altul în textele levinasiene, în scopul scoaterii în evidență a aspectelor centrale ale modului în care se constituie identitatea Aceluiași. Intenția acestei cercetări este orientată spre relevarea modalității în care este tematizat femininul în accepțiunea levinasiană și descrisă relația masculinului cu femininul.

Ne propunem să inspectăm figura maternității într-o lectură feministă, pentru a interoga programul etic pe care-l dezvoltă Levinas în încercările sale de interpretare a relației dintre sine și celălalt. În acest context, investigarea rolului atribuit femininului în registrul consolidării unei relații cu femininul, va facilita articularea unor criterii pentru determinarea unei transcendențe etice pentru noțiunea femininului.

În acest sens, vom valorifica valențele conceptului ascultării, interpretat într-o cheie heideggeriană [3], pentru relevarea responsabilității subiectului față de expresia chipului celuilalt. Acțiunea de a asculta scoate în evidență autenticitatea chemării etice a conștiinței și asumarea angajamentului față de ceea ce celălalt exprimă. Conceptul expresiei întrebuițat de Levinas în scrierile sale etice denotă atât antrenarea vizualului, cât și a auditivului în polemicile privind natura raportului cu alteritatea. Întrucât privilegierea văzului ca sursă principală de receptare a informațiilor despre lume a cauzat o ipostaziere pasivă a subiectului în raport cu lumea înconjurătoare, descrierea virtuților ascultării va crea condițiile de posibilitate pentru reconstituirea proximității dintre subiect și lumea ambientală, pornind de la relația cu celălalt.

În textele levinasiene, femininul este exilat în domeniul aranjamentelor domestice sau definit prin maternitate și atribuit relației erotice. Femininul este conceput drept condiție de posibilitate a eticii, însă nu este conceput în sine ca fiind etic. În circumstanțele în care celălalt se proiectează pe un alt plan decât sinele, relația care se constituie între Același și Altul derivă dintr-un raport al inegalității, prezumând privilegierea situației celuilalt din perspectiva puterii legitimizează cu care este înzestrat. Raportul cu celălalt este raport moral, în cadrul căruia celălalt mă judecă și îmi adjudecă hotarele propriei libertăți, negociind prin limbaj criteriile constituirii sensului și adevărului, adică a dreptății. Interogând posibilitatea constituirii familiarității și intimității în cadrul acestei relații morale cu celălalt, Levinas relevă prezența alterității femininului ca fiind împrejurarea de care depinde întoarcerea Aceluiași dinspre sine spre Altul.

În acest context, rolul femininului are o semnificație pozitivă, descriind realizarea turnurii către etică. Totuși, femininul are o poziție echivocă, întrucât i se refuză virtutea posedării chipului ca premisă esențială pentru exprimare și semnificare în cadrul relației sociale: „Celălalt care întâmpină în intimitate nu este acel dumneavoastră al chipului care se dezvăluie într-o dimensiune a înălțimii, ci tocmai acel tu al familiarității: limbaj fără învățăminte, limbaj silențios, înțelegere fără cuvinte, expresie în taină. Acel eu-tu în care Buber vede categoria relației interumane nu este relație cu un interlocutor, ci cu alteritatea feminină” [5, p.132].

Pornind de la concepția privind femininul, prezentată de Levinas în lucrarea *Totalitate și Infinit*, potrivit căreia definiția acestuia nu poate fi dezvoltată în baza premisei complementarității cu masculinul [5], putem explicita saltul realizat în filosofia levinasiană dinspre mângâiere întru invocare. Întrucât poziția sa etică relevă imposibilitatea totalizării într-un întreg a relației dintre sine și celălalt, femininul nu poate fi încadrat într-o totalitate cu masculinul. Aceste două categorii nu sunt părți care se completează pentru formarea unui întreg, ci trebuie interpretate ca două integrități separate și independente. Donna Brody, în lucrarea *Feminists interpretations of Emmanuel Levinas* [1], problematizând fenomenologia levinasiană a erosului dintr-o perspectivă feministă, își propune să clarifice dacă un lector-femeie s-ar identifica în descrierea levinasiană a femininului, totodată, formulându-și nedumerirea în privința absenței descrierii modalității în care experimentează însuși femininul relația erotică.

Prin intermediul corelării femininului și a masculinului cu femeii și bărbați empirici, Donna Brody explicitează faptul că poziționarea femininului ca alteritate absolută a masculinului cauzează instaurarea imposibilității articulării revendicărilor feminine, întrucât acestea sunt caracterizate aprioric printr-o neinteligibilitate: „Echivocul constituie epifania femininului – în același timp interlocutor, colaborator și maestru înțelept, adesea dominând bărbații în civilizația masculină în care a intrat, dar totuși femeie, trebuind să fie tratată ca atare, conform regulilor imprescriptibile ale societății civilizate” [5, p.236].

Astfel, vorbind, în virtutea proclamării caracterului masculin al societății, în cadrul căreia sunt postulate criteriile de apreciere și afirmare a sinelui, la formularea și încununarea cărora femininul nu a participat, revendicările feminine primare nu pot fi soluționate, întrucât principiile care stau la baza determinării lor se află într-un dincolo al relației morale care nu permite fundamentarea reciprocității dialogului. Structura intersubiectivă a relației erotice vizează reducerea femininului la o mușenie primară, refuzând accesul femininului la apariția în ordinea inteligibilului prin deprivarea de instrumentul limbajului: „Femininul este Altul, refractar societății, membru al unei societăți în doi, al unei societăți intime, al unei societăți fără limbaj” [5, p.237]. În această ordine de idei, propunem o recontextualizare a femininului descris în textele levinasiene prin

prisma caracteristicii dialecticii kierkegaardiene a celor trei stadii ale vieții. Problematika relaționării cu celălalt este una dintre preocupările fundamentale tematizate în istoria gândirii umane, întrucât nu putem evada din imediata apropiere sau, altfel spus, vecinătatea celuilalt.

Dacă Levinas definește femininul ca fiind alteritatea absolută a masculinului, într-o lectură feminină a fenomenologiei erosului, masculinul ar presupune prin sine alteritatea absolută a femininului. Schema relației erotice descrisă de Levinas ar rămâne valabilă și aplicabilă și în cazul unei interpretări feminine a structurii intersubiective a relației cu masculinul. Totodată, subliniem necesitatea deschiderii unei posibilități pentru negocierea de către feminin a unui statut etic, ci nu doar erotic, pentru dobândirea accesului la registrul comunicării și participării la tratativele resemnificării regulilor societății, premisă indispensabilă pentru obținerea vizibilității și inteligibilității revendicărilor feminine în cadrul așa-zisei societăți, cum o proclamă Levinas, masculine.

**În concluzie**, felul în care ne trăim propriile corpuri ar trebui să se emancipeze de sub dominația privirii celuilalt și a relațiilor de putere instaurate în spațiul social. Recuperarea sinelui este posibilă prin contestarea structurilor care acționează nociv asupra noastră, impunându-ne feluri prescrise de experimentare a realului.

Linia directoare a acestei cercetări condiționează punerea în discuție a modalității în care a fost tematizată în istoria gândirii occidentale relația dintre sine și celălalt, prin prisma unei lecturi feminine a textelor fundamentale care interoghează alteritatea și rostul alterității în constituirea identității. Interpretarea conceptului unei vocații multiple articulat în lucrările husserliene [4] oferă posibilitatea reabilitării statutului social al femininului, dincolo de rostul erotic atribuit subiectului feminin, în special, în textele levinasiene.

Prin punerea în discuție a conceptului heideggerian al ascultării, descris pe larg în lucrările autorilor Fiumara [2] și Lipari [6], vor fi relevate căile anulării mușeniei subiectului feminin și creării condițiilor de posibilitate pentru participarea la crearea regulilor interacțiunii sociale. Astfel vorbind, cercetările de față pot fi continuate prin relevarea necesității dislocării categoriilor care imobilizează posibilitățile de accedere a femininului în însuși spațiul social, considerat ca spațiu-în-comun.

### **Referințe:**

1. CHANTER, T. *Feminists interpretations of Emmanuel Levinas*. The Pennsylvania State University Press: Pennsylvania, 2001.
2. FIUMARA, G.C. *The other side of language. A philosophy of listening*. Routledge: London, 2006.
3. HEIDEGGER, M. *Ființă și Timp*. București: Humanitas, 2012.
4. HUSSERL, E. *Ideas Pertaining to a Pure Phenomenology and to a Phenomenological Philosophy*. Second Book: Studies in Phenomenology of the Constitution. Springer: London, 1990.
5. LEVINAS, E. *Totalitate și Infinit. Eseu despre exterioritate*. Polirom: Iași, 1999.
6. LIPARI, L. Listening Otherwise: The Voice of Ethics. In: *International Journal of Listening*, Vol. 23, 2009. p. 44-59.

## **ЮРИДИЧЕСКИЙ СТАТУС ПРАВОСЛАВИЯ В МОЛДАВСКОЙ ССР (1961-1991 гг.)**

*Дмитрий ТУМАНОВ*

В исследованиях советского идеолога И. Кичанова, ссылавшегося на ученых эпохи Просвещения, выдвигалась идея, что: «...религия является силой зла, поскольку она позволяет людям безудержно предаваться своим страстям, в то время как они могли бы, по крайней мере, их обуздывать определенным образом» [1, с.275]. Ввиду распространения советской правовой базы на территории Молдавской ССР, изменился юридический центр статуса православия, переименованного в «религиозное объединение» либо «религиозное общество». На основе исследований советского ученого, доктора юридических наук по советскому праву Ю. Розенбаума, юридическое значение вышеуказанных понятий определяется с точки зрения советского законодательства о культах. «Религиозное объединение (религиозное общество или группа верующих) – низовая первичная организация верующих, создаваемая для совместного удовлетворения религиозных потребностей» [2, с.11]. В информационном отчете уполномоченного Совета по делам религии по Молдавской ССР за 1973 год был оформлен статус центра

православия: «В истекшем году религиозная обстановка в Молдавской ССР оставалась сложной. Она характеризовалась активной деятельностью имеющегося в республике большого количества религиозных объединений. Среди них 205 православных...» [3, л.24]. Однако наивысшей формой православных церквей, исходя из советского законодательства, являлась религиозная организация. Профессор Ю. Розенбаум отмечал: «Возникновение и деятельность религиозных объединений обуславливает возникновение всех остальных видов религиозных организаций – религиозных центров, духовных учебных заведений, предприятий по изготовлению предметов культа и т.д. Религиозные объединения верующих являются правовой основой образования любой религиозной организации» [2, с.104-105]. Исходя из этого, центр православия стал именоваться религиозной организацией, на данный момент – это Патриархия. Что касается промежуточного звена между церковью и патриархией, речь идет о епархии, получившей название религиозный центр. «Религиозный центр – организация, возникшая по инициативе двух или более религиозных объединений как их вышестоящее идеологическое руководство» [2, с.11]. В соответствии с Конституцией Молдавской ССР от 15.04.1978 г., статьей 52 «...гарантируется свобода совести, то есть право исповедовать любую религию или не исповедовать никакой, отправлять религиозные культы или вести атеистическую пропаганду» [4, ст.52]. Исходя из этого, советское руководство официально не разрешало и не запрещало существовать и действовать православию на территории советского государства, в том числе в Молдавской ССР.

В советскую правовую базу было введено понятие «религиозные культы», которым необходимо найти объяснение, а также определить их место в православии на территории Молдавской ССР. Изначально в советском государстве понятие «культ», «религиозный культ» охватывало различные мистические действия, обряды, молитвы, заклинания и другие ритуалы, связанные с поклонением разным божествам, «общением» со сверхъестественными силами и т.п.» [2, с.8]. Итак, советское руководство разрешало деятельность церквям и священнослужителям, но при

этом не говорилось о положении православия – в данном случае главной и определяющей религии в Молдавской ССР. Речь шла о возможности миссионерской деятельности священников, а также пополнении рядов священников посредством обучения в духовных семинариях. Отметим, что советское законодательство определялось Указами Президиума Верховного Совета СССР, и распространялось на все советские республики [2, с.105]. Советская правовая база складывалась на внедрении законов и приказов, которые очень редко менялись либо вообще не менялись. Данный факт подводит к выводу о постоянной борьбе коммунизма и православия как в Молдавской ССР, так и в других советских республиках. Стоит обратить внимание на два документа, касающихся политики государства по отношению к религии. Основным документ советского законодательства, касавшийся религии, – это Декрет от 23 января 1918 года «Об отделении церкви от государства и школы от церкви», принятый Советом Народных Комиссаров РСФСР [2, с.6]. Несмотря на то, что Молдавская ССР сформировалась 2 августа 1940 г., а хронологические рамки исследования датируются с 1961 года, декрет антицерковного характера продолжал существовать до полного распада Советского Союза [5, с.27]. Второй по важности документ – Постановление ВЦИК и СНК РСФСР от 8 апреля 1929 г. «О религиозных объединениях», который определял условия существования православных монастырей в коммунистическом государстве. Данный документ оставался актуальным на протяжении всего времени существования Советского Союза, что подтверждается тем фактом, что в 1975 году постановление было пересмотрено и заново утверждено [2, с.10]. Необходимость и важность данного постановления объяснялась введением «церковной двадцатки»: так решались вопросы открытия или закрытия монастырей.

В ст.3 этого постановления говорилось: «Религиозное общество есть местное объединение верующих граждан, достигших 18-летнего возраста, одного и того же культа, вероисповедания, направления или толка, в количестве не менее 20 лиц, объединившихся для совместных удовлетворений своих религиозных потребностей» [2, с.10].



Нормативные документы антицерковного характера сохраняли свою юридическую силу на протяжении существования Молдавской ССР. Секретное Постановление от 16 марта 1961 года «Об усилении контроля за выполнением законодательства о культах» обязывало местные органы власти обеспечивать строгий контроль за его выполнением, своевременно принимать меры к ликвидации нарушений этого законодательства духовенством и религиозными объединениями. Утверждённая Советом по делам религий при Совете Министров СССР 31 октября 1968 г. «Инструкция об учете религиозных объединений, молитвенных домов и зданий» преследовала цель упорядочения учета церквей, мечетей, молитвенных домов и культового имущества, являющихся собственностью государства, а также учета и регистрации религиозных объединений, их исполнительных органов и служителей культа. Учету подлежали все религиозные объединения верующих граждан всех культов, зарегистрированные в виде религиозных обществ или групп верующих; религиозные центры различных культов, духовные, епархиальные и равные им управления; церкви, костелы, мечети, синагоги и другие молитвенные дома и здания всех культов. Значительные перемены произошли и в деятельности союзного Совета, что отразилось в новом положении о Совете по делам религий при Кабинете министров СССР, утвержденном 26 апреля 1991 г. Положение 1991 г. лишило Совет по делам религий всех его распорядительных и контрольных функций [6, с.502-505].

Он уже не рассматривал материалы о регистрации, отказе или снятии с регистрации объединений, об открытии или закрытии молитвенных зданий и домов, о контроле над соблюдением Конституции СССР в части законодательства о культах, проверки деятельности религиозных организаций и т.д.

#### ***Литература:***

1. КИЧАНОВА, И. *От Эразма Роттердамского до Бертрана Рассела*. Москва: Мысль, 1969. 303 с.
2. РОЗЕНБАУМ, Ю. *Советское государство и церковь*. Москва: Наука, 1985. 174 с.
3. АОПРМ, ф.51, оп.35, д.122.
4. *Конституция Молдавской ССР* от 15.04.1978 г.

5. ЛАЗАРЕВ, А. *Образование Молдавской ССР*. Кишинев: Шкоалэ Советикэ, 1949. 71 с.
6. КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. Москва: Государственное издательство политической литературы, 1971. Том I. 643 с.

## **КОНЦЕПЦИЯ СОВРЕМЕННОСТИ КАК ВРЕМЕННОЙ КАТЕГОРИИ СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ**

*Игорь РОТАРУ*

Человек всегда оценивал происходящие вокруг себя события, разделяя их во времени и пространстве. Его интересовало свое будущее, корни которого он искал в современности, в настоящем времени — единственном времени, когда он мог действовать. Понятие современности использовалось для оценки реальности и определения возможностей развития общества.

Настоящий момент рассматривался с точки зрения потенциала для будущих достижений, представляя особую значимость как единственное время, когда можно действовать. По мере развития общества и осознания индивидуумом себя как части общества представление о настоящем из личного становится коллективным, отражающим текущее состояние жизни всего общества и его место во временном промежутке между прошлым и будущим. Концепции современности определяют новые условия восприятия настоящего, его сравнения с прошлым, выработки стратегии реализации будущего целого общества [1, online]. Таким образом, современность воспринимается как платформа для реализации будущего на основе осмысления настоящего во свете прошлого.

Концепция современности была частью теорий исторического прогресса, предполагающих движение жизни человеческого общества от менее к более развитой стадии, при которой история представляла целостной и завершенной, а современность занимала в ней определенное место. В конце XIX-начале XX веков понятие современности начинает рассматриваться как историческая ситуация, назначение которой не может быть познано рационально, как и сама история, выступающая как непрерывный процесс. В то же время наиболее значимые ценности актуального

времени могут быть у каждого общества свои. К середине XX в. появляются идеи, согласно которым история как заданный определенной логикой процесс отсутствует в принципе, равно как и социальный прогресс — есть только современность, своя на каждом временном отрезка. К этому времени сформировались следующие направления понимания современности:

1. Ценностно-историчное (современности, текущему дню отведено определенное место в заданной исторической линии, имеющей своё завершение);

2. Внеценностно-историчное (современность рассматривается как существующая реальность, которая может быть только почувствована, но не определена разумом);

3. Неисторичное, постмодернистское (согласно которому современность есть бессистемный, не связанный с прошлым и будущим набор знаков) [Ibidem].

В современной науке большинство исследователей отрицают линейную модель исторического прогресса. Это обусловлено тем, что в истории имеют место как развитие, так и упадок. Таким образом, появляется мнение о том, что история носит нелинейный характер, т.е. движение происходит и вперёд, и назад [3, с.40]. Следовательно, понимание современности связывалось с пониманием хода истории без линейной обусловленности развития.

Для дальнейшего понимания концепции современности и её развития необходимо учесть, что «в XX веке социальная философия развивалась не столько в направлении концептуальных глубин, сколько пыталась глубже проникнуть в различные слои и состояния общества, общественного бытия человека, в постижение смысла истории. Примером может быть философия истории Б. Кроче, теория общественного круговорота О. Шпенглера, проблема свободы у Ж.П. Сартра, разработка вопросов техники М. Хайдеггером, персоналистская концепция Н.А. Бердяева, К. Ясперса, Ж. Маритена» [2, с.24]. Исходя из этого, можно видеть переход от преимущественно теоретического подхода к изучению современности к прикладному, предполагающему решение конкретных проблем, связанных с развитием общества в том или ином аспекте.

В ходе истории в любом обществе постоянно происходят процессы исчезновения старых и появления новых социокультурных ценностей [4, с.3]. В этой связи вырабатывается концепция современности как состояния общества относительно заданных ценностных установок, получившей название теории модернизации. Модернизация означает переход от традиционного аграрного общества к индустриальному, а впоследствии к постиндустриальному.

Основными чертами индустриального общества, названного обществом благоденствия, считаются рыночная экономика, открытость, новые информационные технологии, демократия, гарантированная правом свобода личности и индивидуализм. Постиндустриальное общество характеризуется преобладанием инновационных технологий в экономике с высокопроизводительной промышленностью, индустрией знаний, расширением системы образования на базе компьютерного обучения.

Согласно концепции модернизации, общество, идущее таким путем развития, несёт благо для людей. Модернизация предполагает коренное преобразование экономической, политической, социальной и культурной сфер общества [1, online].

Одновременное существование в историческом сознании традиционных социокультурных ценностей и ценностей глобального социально-экономического порядка указывает на наличие в нем как постоянных, так и изменяющихся структур [4, с.4]. Таким образом, концепция современности как состояния общества неразрывно связана с системой ценностей, присущей данному обществу на том или ином этапе его развития, поскольку ценности являются фактором, определяющим текущее состояние и основы дальнейшего развития общества.

Исходя из вышеизложенного, мы замечаем, что понятие современности рассматривается как текущее состояние общества на том или ином этапе исторического развития и с точки зрения ценностей, присущих обществу на соответствующем этапе.

И если в первом случае современность соотносится главным образом с возможным будущим, то во втором — с прошлым.

#### ***Литература:***

1. NORBERT, E. *Procesul civilizației*. Vol. I, II. Iași: Polirom, 2002.

2. ЛАГУНОВА, И.С. *Какова современность для современного человека.* URL: [http://e-notabene.ru/fr/article\\_22327.html](http://e-notabene.ru/fr/article_22327.html)
3. МАКСИМОВА, Л.М. *Общество: социально-философский анализ. Учебно-методическое пособие.* Иваново: Ивановский государственный энергетический университет им. В.И.Ленина, 2007.
4. ПАРСОНС, Т. *Система современных обществ.* Москва: Аспект Пресс, 1998.
5. САДЫКОВА, З.Р. *Трансформация социокультурных ценностей в контексте исторического сознания/Автореферат дисс... канд. философских наук.* Уфа, 2015.

## LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

### THE CONCEPT OF SHAME IN INDIVIDUALISTIC AND COLLECTIVISTIC TYPES OF CULTURES

*Viorica LIFARI*

The given paper is devoted to the concept of *shame* in two types of cultures: individualistic and collectivistic. The cross-cultural investigation of *shame* can achieve multiple aims relevant to the study of cognition and culture. A cross-cultural comparison can shed light on the manner in which culture shapes both thought and experience in the domain of emotion. Anthropologists, such as Benedict, 1946; Mead, 1937, were among the first to systematically explore *shame*. Cultural constructivists, such as Kitayama, Markus and Matsumoto, 1995; Wierzbicka, 1986, 1992 argue that the experience of emotions is fundamentally determined by the culturally constructed nature of subjective reality [cited from 1, p. 208-209].

The idea that all languages contain a term that would denote the concept of *shame* is mistaken. The idea that all languages possess a word to denote the concept of *social emotions* seems correct. Thus the cognitive components of this concept can be represented in the following way: 1) *people may think something bad about me*; 2) *I don't want this to happen to me* [4, p.46]. This is the way A. Wierzbicka raises the issue of language universals.

Opposite to the anthropologists' point of view that people all over the world are humans and feel in the same way. The professor admits this point of view generally, but speaking about terms, concepts and languages she emphasizes the difference in mentality and thinking. Specifying about the concept of *shame* the researcher points out at the type of culture where this concept is identified and analysed, fact that is supported by anthropologists in the individual type of culture [Hofstede, 1991, cited from 1, p. 211] which includes the English and American cultures that are subject to this paper.

In these cultures the interest towards other people and their judgment is not important for the other members of the society, thus the concept of *shame* is not so popular nowadays as in the Romanian

or Russian cultures, for example. At the same time the concept of *embarrassment* began to play an important role in the Anglophone cultures [4, p.47]. Another idea would include the fact that after the Anglo-Saxon society was Christianized, its culture is believed to have changed from a shame culture into that of a guilt culture (Carroll, Faust) [5, p.3], that is why *shame* is not among the most frequent emotions Americans from California speak about when questioned in the experiment conducted by Daniel T.M. Fessler in his work entitled “Shame in Two Cultures: Implications for Evolutionary Approaches” [1, p. 214-216].

In the Bengkulu culture it was the second most frequent emotion in the society, while in the Californian community it occupied the 48<sup>th</sup> place among the other emotions. The researcher identified 52% of shame events in the Californian community which is an individualistic type of culture and 56% of shame events in the Bengkulu culture. Moreover no guilt like events were described by the respondents in the Bengkulu culture, while 20% of such events were mentioned by the Californian respondents. At the same time no subordination events that imply the concept of shame were identified among the Californian respondents and 9% of this phenomenon was found in Bengkulu culture. We can prove this idea by supporting it with the results we have obtained while working with the proverbs in the English language. Out of a number of 680 proverbs only one example could be considered as included into the category of shame [6] and out of 60 proverbs in Romanian 22 were devoted to the concept of shame.

Mary C. Flannery claims that shame is much broader than previously assumed by scholars: „shame is social as well as personal, and plays a key role not just in individual emotional experience, but also in shaping and enforcing social expectations and codes of behaviour, as well as determining the status of individuals within a society [2, p.167] so in investigating this concept cross-culturally we must take into consideration this criterion as well. *Shame* is typical of the collectivistic type of culture as it includes hierarchical subordination of people either by the welfare status or position at job, or the category of age (the younger individuals must be ashamed in front of the older ones, thus showing respect) and shyness.

On the contrary the individual type of culture to which the English language belongs is guilt oriented and the concept of shame has not so much value. This fact is proved, firstly, by the little number of “shame terms” – *shame, embarrassment, humiliated and red faced*. Secondly, *shame* is not linked to any terms clearly focusing on social rank, nor are there any connections to shyness. Thirdly, consisted with the prominence of embarrassment like events in the Californian shame stories, *shame* is tied to *embarrassment*. Last of all shame is intimately linked to guilt, an emotion linked to an extensive cluster involving sadness, remorse, pity and so on [1, p.225-228].

Thus Fessler’s experiment proved the hypothesis that the Western culture is guilt oriented and it is not a shame directed type of culture.

Opposite to the individualistic type of culture, the collectivistic type of culture such as Romanian, for example, is shame oriented and shame events, i.e. the concept of shame seen as a social emotion, do not happen alone but are accompanied by experiencing other emotions such as fear, anger and sadness as the subjective emotions of an individual are filtered on the social level as compared to the same emotions of other people. This is the collectivistic type of mentality which appears to be closed and introverted. Among the synonyms found for the term *ruşine* in Romanian we will include *ocară* (an Old Language word), *sfială* and *scandal*. The closest cvazi-synonym *guilt* appears very seldom in use [3, p.358]. Talking about the semiotics of the term *ruşine* in the Romanian language we must emphasize the interdependence between the emotion (called affect in Romanian) and the *red colour* of the skin typical of the individual who feels *shame*. Etymologically the term is connected to the Latin word *roseus* – “red in colour”, which was derived from the verb *a ruşina* (*to make someone feel shame*), a derivative from *roşu* (*red*).

The results of the analysis prove that the “closed” types of cultures emphasize the collectivistic values and the concept of shame serves as a regulatory value or norm for such a mentality while in “open” types of cultures the accent is put on the individualistic values that include guilt mainly.

### **References:**

1. FESSLER, Daniel T.M. *Shame in Two Cultures: Implications for Evolutionary Approaches* [Accesat: 4.07.2018] Disponibil: [www.danie](http://www.danie)



- lmtfessler.com/up-content/uploads/2013/12/Fessler-2004-Shame-in-Two-culturs.pdf
2. FLANNERY, Mary, C. *The Concept of Shame in Late-Medieval English Literature. Literature Compass* 9.2, (2012). 166-182 p. Print.
  3. STOICĂ, G. *Lexicul socio-afectiv în româna veche. Studiu de caz – Rușine*. București: Editura Universității din București, 2010.355 – 366 p.
  4. WIERZBICKA, A. *Emotional universals* [Accesat: 14.08.2015] Disponibil: [elies.rediris.es/Language\\_Design/LD2/wierzbicka.pdf](http://elies.rediris.es/Language_Design/LD2/wierzbicka.pdf).
  5. <https://dspace.library.uu.nl/.../finalthesisJJ5544866.pdf?> [Accesat: 2.07.2018].
  6. [www.phrases.org.uk/meanings/proverbs.html](http://www.phrases.org.uk/meanings/proverbs.html) [Accesat: 2.07.2018].

## PEDAGOGIC VALUE OF STYLISTICS

*Oxana CREANGA*

Stylistics in the educational system is regarded as a discipline that bridges the gap between literature and linguistics in different language degree programs. In this context, courses in stylistics are usually implemented to develop students' sensitivity to different features of language and the ways in which they are used in various types of texts with different effects. In addition to improving students' analytical skills at a linguistic level, stylistics is also employed with the aim of increasing students' own general linguistic performance or in specific courses on creative writing, for example. Pedagogical stylistics, a special branch of stylistics, is concerned with investigating the pedagogical implications of stylistics in the teaching of literature as well as in first and second language acquisition, *i.e.* the teaching of English through literature [4, p. 5].

The pedagogic value of stylistics is reflected in the teaching of *representational language*, contrasted to *referential language*, proffered by John McRae. The former type refers to the use of language which makes an appeal to the imagination or to the affective side of the interlocutors. Imagery, idioms, advertisements, modality, text worlds are all textual elements which are crucial to the processing of this linguistic material. The latter is purely transactional, with no requirement for processing and interpretation – the kind of language usually provided in most textbooks for the teaching and learning of

English as a second or foreign language. Pedagogical stylistics introduces representational language from the initial stages of language learning, the discipline being intended to develop ongoing language awareness, text awareness, and wider cultural awareness, all of which had been largely overlooked in language teaching until the middle of 1990 s [3, p. 335-336].

According to Gillian Lazar, the two main objectives of stylistics are to enable students to make meaningful interpretations of the text and to expand students' knowledge and awareness of the language in general [2, p. 31]. Thus, although the aim of using stylistics is to help students to read and study literature more competently, it also provides them with excellent language practice through conscious attention to linguistic elements of a text made salient by means of 'deviance' of some kind, repetitions, parallelism or other prominent patterns aimed to contribute significantly to meaning.

As Geoff Hall states, "the metalinguistic reflection and discussion promoted by stylistic approaches in the second language classroom are held to contribute to deeper processing, understanding, memorability and development of the additional language in use" [1, p. 4]. The statement, we claim, is valid for teaching English as a foreign language, too. Awareness raising stylistic activities lead to enhanced ability for learners to use the language for their own purposes. For the language learner, stylistics has the advantage of illustrating how particular linguistic forms function to convey specific messages. It uses terminology and procedures familiar to students (those of grammatical description) to reach and justify literary interpretations. In this way it not only helps students to use their existing knowledge of the language to understand and appreciate literary texts, it also deepens their knowledge of the language itself. Stylistic analysis can also provide a way of comparing different types of texts, whether literary or non-literary, in order to ascertain how they fulfill different social functions. For example, G.Lazar suggests asking students to compare the description of a character in a novel with the information about someone given in a letter of reference or on a medical form [2, p. 32].

The students will then be able to examine how these texts differ and the reason for this difference. Literature can thus be integrated

more fully into the classroom, since literary texts can be studied alongside other types of texts. The method of stylistic analysis is frequently adopted within the *language based approach to literature* consisting in close integration of language and literature aimed at improving student's knowledge of, and proficiency in, English. Students are guided to develop a response to literature through examining the linguistic evidence in the text. They are encouraged to draw on their knowledge of English, familiar grammatical, lexical or discursal categories to make aesthetic judgments of the text. So this approach may provide useful exposure to, or revision of, grammar and vocabulary in interesting new contexts [*Ibidem*, p. 25-27]. The advantages of using literary texts for language activities, in this approach, are: they offer a wide range of styles and registers; they are open to multiple interpretations and hence provide excellent opportunities for classroom discussion; they focus on genuinely interesting and motivating topics for classroom exploration.

Hence literature in classroom represents motivating material due to complex themes and unexpected uses of language, interesting plot structures, features not found in the pseudo-narratives frequently employed in course books. It also offers access to cultural background of the people whose language they are studying, making them aware of the social, political and historical events depicted in a particular literary text. In addition, literary texts contain meaningful and memorable contexts for processing and interpreting new language that encourage language acquisition and expand students' language awareness. Asking students to explore the deviant linguistic occurrences characteristic of literary texts, such as breaches of usual rules of syntax, collocation and even cohesion encourages them to think about the norms of language use and be aware of their specific stylistic effects in the given literary work. Finally, literary texts develop students' interpretative abilities, since literary texts are often rich in multiple levels of meaning and demand that the reader/learner be actively involved in eliciting the unstated implications and assumptions of the text, thus being a good source for developing students' abilities to infer meaning and to make interpretations [*Ibidem*, p.15-19]. Basic activities using stylistic analysis or stylistic method vary from the traditional practice of "close reading" to the

technique of heuristic rewriting of texts as a pedagogic aid, rather than an end in itself. The first type involves directing student's attention to conspicuous features of text language, such as unexpected or regular recurrence of certain lexical syntactic structures, deviances from the norm or other salient patterns and the consideration of the contribution of these elements to the interpretation and evaluation of the text.

The second type of activities presupposes comparative analysis and re-writing texts from different perspectives, for instance the cross-genre "translation"/paraphrasing of a poetic text into the form of a prose note, followed by the formal analysis of every aspect of the adapted text as a basic part of the teaching and learning process, before the text is rewritten back into poetic form and compared with the original [3, p. 340]. These demand a different set of linguistic choices and knowledge of the linguistic features of a variety of genres and text types in order to transform, for example, a poem into a blog [4, p. 38]. Such exercises enhance text awareness, helping learners into an understanding of how the text creates specific meanings.

The same technique can be applied by removing words, phrases, lines, or whole paragraphs/stanzas from a text and analyzing what differences the changes would make [3, p. 340].

In conclusion, it can be stated that the role of stylistics within the pedagogical framework is that of sensitizing students to language use, its complexity and capacity for creating meaning. An inevitable result of various stylistic activities in the context of foreign language learning and teaching is the improvement of students' linguistic competences. The main factors which contribute to language proficiency are: students' engagement in extensive reading, the metalinguistic consideration of linguistic and rhetorical choices conducted by stylistic approaches, and the development of language awareness.

### **References:**

1. HALL, G. Stylistics in Second Language Contexts: A Critical Perspective. In: WATSON, G. and ZYNGIER, S. (eds.) *Literature and Stylistics for Language Learners: Theory and Practice*. Palgrave Macmillan, 2007, p. 3-14.
2. LAZAR, G. *Literature and Language Teaching: A Guide for Teachers and Trainers*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. 284 p.

3. MCRAE, J., CLARK, U. Stylistics. In: DAVIES, A. and ELDER, C. (eds.) *The Handbook of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2004, p. 328-346.
4. NORGAARD, N., MONTORO, R., BUSSE, B. *Key Terms in Stylistics*. London and New York: Continuum, 2010. 288 p.

## FUNCTII ALE SIMBOLULUI SOMATIC LA NIVEL SINTAGMATIC ÎN BAZA LIMBILOR ROMÂNĂ, ENGLEZĂ, FRANCEZĂ, ITALIANĂ

*Magdalena BANTEA*

Mecanismul de formare a simbolului somatic este bazat pe caracteristicile dominante ale părților corpului uman: culoare, conținut, cantitate, calitate, formă, număr, structură, denumite de cercetătorul I. Guțu *categoria referențiale* [1, p.59].

Scopul lucrării științifice este de a prezenta o clasificare pertinentă a funcțiilor simbolului somatic în circumstanțe sintagmatice în baza limbilor română, engleză, franceză, italiană, analizând comparativ factorii care contribuie la formarea semnificațiilor și funcțiilor simbolice somatice. În temeiul mai multor clasificări ce se referă la funcțiile simbolului somatic, elaborate de savanți și cercetători științifici precum: V. Lifari, L. Zbanț, A. Birtalan, G. Colțun, I. Guțu, I. Evseev și alții, ne-am permis să creăm o compilație a **funcțiilor simbolului somatic la nivel sintagmatic**, care vizează limbile menționate supra:

1. Părțile corpului omenească: 1) *casa sufletului/ the house of the soul/ la maison de l'âme / la casa dell'anima*- sufletul are funcția de a simboliza inima care apropiază în acest context conotații pozitive precum: bunătațe, sensibilitate, dragoste, afecțiune; 2) *capul pieptului/ the head/top/front of the chest/l'antérieure de la poitrine/il torace* – sintagma nominală are funcția de a identifica partea anterioară a pieptului referindu-se la organele interioare ale corpului uman (inimă, plămâni, stomac) și posedă conotații negative precum: durere și suferință fizică.

2. Stări de afect emoțional: 1) *inimă fericită/happy heart/coeur heureux/cuore felice* – poartă conotație pozitivă și simbolizează fericirea, bucuria, mulțumirea sufletească.

3. Caractere și comportamente/însușiri umane: 1) *limba lungă/ langue longue/long tongue/lingua longa*- hiperbola comportă conotație negativă și simbolizează indiscreție, bârfă, discuție exagerată. 2) *inimă de purice/chicken hearted/cuor di coniglio/petit coeur*; „ Exemplu *chicken hearted* (inimă de pui) posedă dublă conotație: a) conceptul trăsăturii caracteriale *fricos de natură* sau b) conceptul unei emoții manifestate într-o anumită situație. Clasificarea semantică a metaforelor, conform teoriei savantului G. Lakoff, evidențiază faptul că ceea ce este *small is bad/mic semnifică răul* și ceea ce este *big is good/mare este bun*, așadar în exemplul nostru *puținătatea/micimea inimii* vizează frica, lașitate și lipsa de curaj a persoanei.” precizează cercetătoarea V. Lifari [2, p.49].

4. Este oportun să menționăm diversitatea imaginarii sociocultural, fiecare etnie exprimându-și stările emoționale cu ajutorul metaforelor convenționale ale societății: *inimă de pui (eng.)*, *inimă de iepure (it.)*, *inimă de purice, (ro.)* *inimă mică (fr.)*; 3) *mâini de aur/golden hands/mains d'or/ mani d'oro* –metafora-simbol comportă conotație pozitivă și simbolizează aptitudini deosebite, abilități, pricepere, dexteritate, perspicacitate.

5. Rezultate ale activității umane: *baie de sânge/blood bath/ bain de sang/bagno di sangue* – sintagma metaforică comportă conotație negativă și simbolizează tiranie, despotism, drasticitate, severitate.

6. Fenomene sociale: 1. *gura lumii/ the talk of the town/ la bouche du monde/ la bocca del mondo* – sintagma nominală poartă conotație negativă și simbolizează bârfă, discuție, informație eronată.

7. *în inima evenimentelor/ at the heart of events/ au coeur des événements/ nel cuore degli eventi* – sintagma nominală metaforică comportă conotație neutră și simbolizează centrul atenției, mijlocul evenimentelor.

8. Noțiuni abstracte ce țin de diferite aspecte ale existenței umane: *călcâiul lui Ahile/Achilles's heel/ Talon d'Achille/ Tallone d'Achille* – comportă conotație negativă și simbolizează vulnerabilitate, punct slab, sensibilitate, fragilitate ascunsă.

9. Categorii etice, estetice și filosofice: *capul mesei/the head of the table/le chef de la table/ il capo tavola* – comportă conotație pozitivă și simbolizează principalul, cel mai important, cel mai în vârstă.

10. Acțiuni efectuate minuțios, cu de-amănuntul: *de-a fir-a-păr (sau din fir în păr) / in high detail / couper les cheveux en quatre/spaccare un capello in quattro* – hiperbola somatică comportă conotație neutră și simbolizează analiză minuțioasă, amănunțită, meticuloasă.

11. Bunăvoința cu care se realizează o acțiune: *cu brațele deschise / with open arms / avec les bras ouverts / a braccia aperte* – în care brațele simbolizează sprijin, suport.

12. Imagini/peisaje abstracte sau concrete: *picior de plai/foothill/cols fleuris / piedemontano; gură de rai/heaven's doorsill/seuils de Paradis;*

13. Nume proprii: *Ileana Cosânzeana, Făt Frumos, Statu-Palmă-barbă-cot*; „Grupul tematic al denumirilor părților corpului ce se referă la terminologia somatică, manifestă o predilecție pentru dezvoltarea unor sensuri derivate care au la bază o metaforă funcțională sau o metaforă realizată prin asemănare de formă” – menționează cercetătorul I. Evseev [3, p.84].

14. Forme de relief: *piciorul muntelui / the foot of the mountain/ le pied de la montagne/ il piede della montagna.*

15. Obiecte, instrumente, unelte: *urechea acului, gâtul sticlei, spatele scaunului.*

16. Denumiri de plante și animale: *capul-lui-Adam, ochi de viță(mugur), mustăți (la spicul cerealelor).*

17. Peiorative: *Cap-sec / big-head / petit tête / testa di cavolo* – sintagma somatică nominală simbolizează ignoranță, prostie, necunoaștere, imbecilitate. Acest exemplu ne oferă varietatea imaginarului sociocultural în toată splendoarea sa, fiecare cultură identificând conceptul de *prostie* conform standardelor prestabilite de convenționalul etnic; în acest sens, poporul român apreciază persoana ignorantă utilizând metafora *cap vid* sau *pustiu*, poporul englez identifică prostia cu *grandomania* sau *snobismul* și o exprimă prin metafora *cap-mare*, care, în general, ar purta conotație pozitivă, conform teoriei savantului Lakoff; poporul francez păstrează conotația metaforică *totul ce este mic, este lipsit de valoare* prin sintagma somatică *cap-mic* considerând micimea drept o insuficiență sau o incapacitate funcțională; la rândul său, poporul italian exprimă conceptul de *necunoaștere* cu ajutorul metaforei socioculturale *cap de*

varză, în care probabil căpățâna de varză este lipsită de consistență din cauza multitudinii de frunze fără un fruct în sine.

18. Apreciative: *fruntea mesei / the leader of the table / the forehead of the table / le front de la table / la fronte del tavolo* – considerăm sintagma somatică nominală drept simbol al puterii, înțâietății și înțelepciunii.

Analiza contrastiv-comparativă a funcțiilor simbolului somatic în circumstanțe sintagmatice demonstrează varietatea și diversitatea imaginarului sociocultural în care „referenții pot adesea apărea în calitate de sinonime în culturi diferite, ceea ce ne permite să constatăm existența universalilor simbolice”[4, p.127]. Însă există și realități culturale exprimate cu ajutorul conceptelor antonimice fapt ce determină diversitatea metaforei socioculturale și a simbologiei somatice. Considerând acest aspect, cercetătoarea Ludmila Zbanț menționează că „Modalitatea de construire a structurilor metaforice reflectă capacitatea umană de a analiza și de a găsi legăturile între clasele ființelor, a obiectelor și ale noțiunilor foarte diferite.

Această capacitate contribuie enorm la dezvoltarea gândirii teoretice și a activității practice a ființei umane, în interiorul căreia metafora se manifestă drept declanșator al proceselor cognitive care contribuie la nașterea noilor forme de exprimare în comunicarea umană” [5, p.306 ]. Așadar, utilizarea metaforei cognitive în comunicare reprezintă una dintre tendințele societății moderne, cu ajutorul căreia interlocutorul poate reda până și cea mai subtilă și abstractă idee, emoție, noțiune sau simbol. Concludem faptul că imaginarul social, metafora socioculturală posedă rolul primordial în mecanismul de formare a funcțiilor simbolului somatic, pentru că fiecare cultură sau etnie posedă o simbolică individuală creată în funcție de limbaj, tradiții, artă, știință, mentalitate, religie.

#### **Referințe:**

1. GUȚU, I. *Dimensiuni novatoare ale cercetării cuvântului-simbol*. București: Editura fundației „România de mâine”, 2015. 167 p.
2. LIFARI, V. The Conceptual categories of emotions eendered by the image of the heart used in somatic phraseological units. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Științe umanistice” 2016, nr. 4(94), p.146-160 p.
3. EVSEEV, I. *Probleme de semasiologie*. Timișoara: Facla, 1976. 202 p.



4. BIRTALAN, A. COLȚUN G. Studiu comparativ al sinonimelor frazeologice adverbiale. În: *Academos*, 2014, nr.2/33. p. 125-128.
5. ZBANȚ, L. La Métaphore cognitive dans le contexte de l'apprentissage de la traduction spécialisée, În: *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu” (CISL)*. Ediția a XIV-a, Chișinău, 2018, p.305-315.

## INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION – MISSVERSTÄNDNISSE

*Victoria ROGA*

### ***Man kann nicht nicht kommunizieren***

*P. Watzlawick*

Das menschliche Miteinander ist ohne Kommunikation von Grund auf nicht denkbar. Der vielzitierte Satz von Watzlawick „Man kann nicht nicht kommunizieren“ bringt eine Allgegenwärtigkeit der interpersonalen Kommunikation zum Ausdruck. Trotz dieser Allgegenwärtigkeit handelt es sich bei der Kommunikation zweifelsfrei nicht um eine einfache oder gar triviale Tätigkeit. Vielmehr sind kommunikative Missverständnisse und Störungen – auch im intrakulturellen Kontext – an der Tagesordnung.

Aufmerksame Beobachtung legt die Vermutung nahe, dass auch heute noch das Missverhältnis zwischen Kommunikationsbedarf und Kommunikationsfähigkeit sowohl im intrakulturellen als auch im interkulturellen Kontext nicht zu unterschätzen ist. Dieses Missverhältnis wird auch durch die umwälzenden Veränderungen und Entwicklungen im Bereich der modernen Informations – und Kommunikationstechniken nicht nachhaltig verändert, bieten diese Techniken doch „nur“ vereinfachte Möglichkeiten der medialen Übertragung von Zeichen. Diese zweifelsohne segensreichen Entwicklungen können aber die der Kommunikation ursächlich zugrunde liegenden Probleme nicht tatsächlich lösen. Die von Watzlawick allgemein angesprochene Bedeutung von Kommunikation lässt sich auch auf den Bereich der Wirtschaft im Speziellen übertragen. Dabei ist in einer Wirtschaftswelt, in der die Unternehmen zunehmend Globalisierungs- und Internationalisierungsbestrebungen

erkennen lassen, letztlich die Bedeutungszunahme von Interkultureller Kommunikation eine unweigerlich sich einstellende Folge.

Die Globalisierung meint also dem gegenüber die Prozesse, in deren Folge die Nationalstaaten und ihre Souveränität durch transnationale Akteure, ihre Machtchancen, Orientierungen, Identitäten und Netzwerke unterlaufen und querverbunden werden. [7,5.27]. Die Interkulturelle Kommunikation wird als *die Kommunikation zwischen Vertretern unterschiedlicher Kulturen* verstanden. Natürlich kommunizieren Menschen zwischen den Kulturen auf ganz unterschiedliche Weise, direkt oder indirekt, mündlich oder schriftlich. Uns erscheint es oft so, dass sich heute Menschen häufiger durch E-Mails, SMS oder über ihr Handy miteinander verständigen, als im persönlichen Kontakt. *Interkulturelle Kommunikation* ist eine Aktion zwischen Menschen, in der Sprache, Körpersprache und kulturelles Verhaltensmuster ineinander greifen [2, S. 335]. Und die Missverständnisse entstehen auf allen drei Ebenen. Missverständnisse in interkulturellen Gesprächen zeigen allgemein an, dass in der Verständigung zwischen zwei Personen etwas falsch gelaufen ist. Das kann bedeuten, dass sich ein Partner nicht ernsthaft auf die Kommunikation einlässt (gar nicht reagiert oder die Kommunikation abbricht) oder dass einer der beiden etwas nur unvollständig oder gar nicht verstanden hat oder missverstanden hat. Häufig erkennen die Personen Missverständnisse gar nicht oder einem von den Beteiligten wird erst im Nachhinein bewusst, das irgendetwas falsch verstanden oder interpretiert wurde. Er kann nun das Problem ignorieren oder nach der Ursache suchen. Ob man über ein Missverständnis spricht oder es ignoriert, hängt vom Charakter der Beziehungen der Personen ab. Die schwierigste Situation besteht dann, wenn beide Partner überzeugt sind, die Botschaft des anderen richtig verstanden zu haben, während die Interpretation tatsächlich falsch ist. Oft wird einem der Partner erst nach einiger Zeit klar, dass man sich wechselseitig falsch verstanden hat. Die Ursachen sprachlicher Missverständnisse können sowohl in der Unkenntnis oder mangelhaften Kenntnis der fremden Sprache bestehen als auch im NichtVerstehen des Inhalts einer Botschaft. Selbst paraverbale Zeichen können sehr irritierend wirken, z. B. wenn am Ende des Satzes die Stimme nicht gehoben bzw. gesenkt wird.

Auch ungewohnte Lautstärke und hitzige Debatten sind in manchen Kulturen normale Kommunikationsarten.

In mehreren asiatischen Kulturen z.B., ist es üblich, die Teilnahme an einem Gespräch durch bestätigende Laute zu signalisieren. Missverständnisse gibt es auch innerhalb der gleichen Sprache (die sog. cultural blends), wenn der Sinn eines Wortes unklar ist oder unterschiedliche Bedeutungen haben kann. Hier sind jedoch Korrekturen leicht möglich. Im Bereich der interkulturellen- und Kommunikationsunterschieden und interkulturellen Missverständnissen sind die Möglichkeiten, etwas nicht so zu verstehen, wie es gemeint war, wesentlich größer.

In der Sprache, besonders in Anredeformen, wird häufig auf die soziale Beziehung zwischen den Kommunikationspartnern Bezug genommen. In europäischen Sprachen ist dies weniger der Fall, kommt aber noch in den deutschen Sprachformen „du“ und „Sie“ oder im Französischen „tu“ und „vous“ oder in der Nennung von Titeln zum Ausdruck. In vielen asiatischen Sprachen sind soziale Hierarchien in einem komplizierten sprachlichen Ausdruckssystem fest verankert.

In sog. Honorativformen wird im Japanischen oder Koreanischen die soziale Position des Sprechers in Bezug auf die Person, die angesprochen wird, bereits in Sprachformen ausgedrückt. Suffixe und Präfixe deuten den sozialen Rang bereits an. Bestimmte Verbformen dürfen nur im Gespräch mit einem ranghöheren Partner benutzt werden, bestimmte Worte werden gegenüber Personen mit gleichem sozialen Status benutzt, eine dritte Sprachform wird nur gegenüber Rangniederen verwendet. Besonders in Asien gibt es eine Reihe strikter Regeln in der Sprache und der Interaktion.

Wo noch können Ursachen für Nicht-Verstehen oder Falsch-Verstehen liegen? Einige Beispiele würden irgendwie die Frage beantworten:

1. Ein Wort kann nicht wörtlich in eine andere Sprache übersetzt werden, es muss umschrieben werden. Dazu gehören die „linguistic blancs“, die nicht wörtlich übersetzt werden können, wie z. B. „fair play“ im Englischen, das keine semantische Äquivalenz im Deutschen hat, oder das unerklärliche „Schmäh“ in Österreich.

2. Missverständnisse können zudem dadurch entstehen, dass Worte falsch ausgesprochen werden. Bei interkulturellen Begegnungen mit asiatischen Partnern z..B. kann die Schwierigkeit der Aussprache der Buchstaben „r“ und „l“ zu Irritationen führen, wie folgendes Beispiel zeigt: „15 japanische Touristen mussten eine Nacht in einer israelischen Siedlung im Westjordanland verbringen, weil sie den Buchstaben „l“ nicht aussprechen konnten. [1], Die Folgen von unterschiedlichem Sprachvermögen müssen nicht dramatisch sein, aber bereits eine Unterkunft zu erhalten, die man nicht wollte und glaubt, nicht gebucht zu haben, führt zur Verstimmung!

3. Worte können in der gleichen Sprache unterschiedliche Bedeutungen haben. Das zeigt sich in Unterschieden im Englischen in den USA und in England (z. B. wird das britische Kompliment gegenüber einem amerikanischen Gast, dass seine Frau „homely“ sei (warm und freundlich) von diesem als unhöflich empfunden, weil das Wort im amerikanischen Englisch „einfach, hässlich“ bedeutet. Für das gleiche Symbol werden jeweils andere Worte benutzt, wie z. B. „lift“ und „elevator“. Es kann aber auch sein, dass ein englisches Wort in einer anderen Sprache eine andere oder zusätzliche Bedeutung erhält (So Missverständnisse in der verbalen Kommunikation z. B. „grass“ als grüner Rasen und als Haschizigarette, das Wort „date“ nicht nur Datum bedeutet, sondern auch „Verabredung“).

4. Übersetzungsfehler oder die Wahl eines falschen Wortes in der Fremdsprache sind eine häufige Ursache von Fehlinterpretationen. Besonders bei Sprachen aus unterschiedlichen Kulturen ist es schwierig, das adäquate Wort zu treffen, weil der jeweilige Erfahrungshintergrund ein anderer ist, z. B. Übersetzungen aus afrikanischen Sprachen wie Amharisch, Zulu, Bantu u. a. Es genügt nicht, Wort für Wort zu übersetzen, sondern der dahinter stehende kulturelle Zusammenhang muss in eine andere Sprache umgesetzt werden. Es ist oft schwer, Worte, die an tiefliegende Werte gebunden sind, in einer fremden Sprache auszudrücken, wenn man deren Bedeutung in der Geschichte einer Gemeinschaft nicht kennt, wie das Wort „Gerechtigkeit“. Ein Beispiel ist das Suaheli-Wort „Ujamaa“, das „Dorfgemeinschaft“ im Sinne einer solidarischen Gruppe bedeutet und in Ostafrika nach der Unabhängigkeit als Begriff für „Sozialismus“ übernommen wurde.

5. Manche Worte einer Sprache werden von Mitgliedern anderer Sprachgemeinschaften einfach nicht verstanden, weil sich ihnen der Sinn nicht erschließt. Dies geschieht häufig mit Kurzformen oder Abkürzungen im Deutschen, wie z. B. die Verwendung des Wortes „Handy“ für Mobiltelefon, oder stellen Sie sich vor, wie viele Erklärungen nötig sind, um einem Ausländer Worte wie „Bundesarbeitsagentur“, GEZ oder Kulturdezernent verständlich zu erklären!

6. In den meisten Fällen als ungeeignet für Übersetzungen haben sich idiomatische Redewendungen erwiesen, die aus einem bestimmten festen historischen Bezug kommen, oder Slang-Ausdrücke. Samovar [6, S.150] gibt ein Beispiel für eine Wort-für-Wort-Übersetzung: Aus der Redewendung „Der Geist ist willig, aber das Fleisch ist schwach“ wurde in der russischen Übersetzung „Der Wodka ist gut, aber das Fleisch ist verfault“.

7. In machen Sprachen sind nicht nur die Worte von Bedeutung, sondern auch die Tonhöhe, in der sie gesprochen werden [5, S.147] gibt das Beispiel des Chinesischen mit vier unterschiedlichen Tonhöhen mit jeweils anderer Bedeutung).

8. In einigen Sprachen gibt es Redewendungen, die nur Floskeln sind und auf die keine Antwort erwartet wird. Auf die höfliche Frage eines Briten „How do you do?“ oder eines Franzosen „Ça va?“ sind langatmige Entgegnungen peinlich.

9. Das gleiche Wort kann in einer anderen Kultur einen anderen sozialen Kontext haben und dadurch einen anderen Sinn vermitteln: Ein Beispiel dafür ist das Wort „Familie“/family, das im Deutschen die uns bekannte Kleinfamilie bezeichnet, in Afrika oder Asien aber „Großfamilie“.

10. Worte und Redewendungen in Dialekten oder Soziolekten werden oft von denen, die nicht aus der gleichen Region kommen oder nicht der gleichen Subkultur angehören, nicht verstanden oder falsch interpretiert (z. B. Bayerischer Dialekt).

Zusammenfassend kann man betonen, dass in konkreten Interaktionssituationen die Mehrzahl der kulturell bedingten Unterschiede in der Handlungsorientierung sprachlich und nicht sprachlich, in jedem Fall durch linguistisch erfassbare Manifestationen zum Ausdruck gebracht werden. Solche Ausdrücke kultureller

Spezifika sind, wie schon erwähnt, in allen Sprachen zu finden und ihre situative Relevanz soll durch die Gesprächsanalyse erfasst werden.

***Quellenverzeichnis:***

1. *Die Welt*. Zeitschrift, 15.05.2007.
2. Duden, *Das Bedeutungswörterbuch*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 1985.
3. EISMANN, V. *Erfolgreich in der interkulturellen Kommunikation*. Berlin, 2007.
4. FERRARO, G. *Unterschiede und Missverständnisse in der nonverbalen interkulturellen Kommunikation*, 2002.
5. HALL, E. *Beyond Culture*. Anchor Books Verlag, 1990.
6. SAMOVAR, L.A.. *Interkulturelle Kommunikation als Spezialfall sozialer Kommunikation*. Springer VS, 2001.
7. STRAUB, J. *Handbuch Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz*. Beck Verlag, 2007.

**THE IMPACT OF SUBTITLES ON THE CINEMATIC  
NARRATIVE OF ENGLISH NOVEL ADAPTATIONS**

*Alexandra SUDNIȚÎNA*

The generally accepted outlook upon adaptations of canonic literary works ranges from the utterly negative, moving on to partly approving and ultimately to the positive opinions on novels restructured and turned into films. The prevailing majority of literary critics, however, tend to adhere to the viewpoint upon the disadvantages of suchlike classic literary pieces' deconstruction and modifications, stating, as P. Simpson does, that literature exercises the privilege to focus upon the primary projection of the truth upon the pages of the printed matter [1, p. 2]. Film specialists opt out for an optimistic perspective, equaling the power of film adaptations to that of books. Scripts and films based on novels have recently acquired an equivocal status, being undoubtedly an engaging and up – to – date linguistic and media enterprise, prone to be regarded by many as a narratological and audio-visual experiment rather than another literary work to ultimately acquire the status of a canon. The outlook on a film as a visual text is also one of the novel opinions expressed, the text

itself, as P. Childs and R. Fowler assert, depending on the reader's collaboration with and engagement into it to a large extent [2, p. 238]. Still, one of the concepts that is at times explicitly done with in an adaptation are the narrators. The role of a narrator in a literary work can hardly be underestimated, the latter being defined by M. Abrams as making the narratives, particularly the literary ones, explicit through exposing them verbally [3, p. 173]. The textual voice leads the narratees and guides them, helping the latter deal with the plot intricacies, the character hierarchy, to mention only a few functions performed.

The connection thus established between the narrator on the one hand and the narratee on the other is of paramount importance, since, as R. Selden claims in his "A Reader's Guide to Contemporary Literary Theory", the genuine links of the literary or any narrated source with the one perusing it depends on the "tact of a close – up" encounter with the matter narrated [4, p. 270]. It stands to reason that in a novel turned into film a voice – over is not a preconditioned entity, this being at times provided, yet in most cases either skipped or replaced by other cinematic narrative devices.

One of suchlike tools has long been the insertion, whenever possible and stylistically appropriate, of the subtitles, or titles, defined in the film studies tradition as the screen commentary identifying the events, pointing to crucial ones and describing characters. Very often the film studies experts go so far as diminishing the merits of suchlike verbal tools, identifying them, as M. Fabe does in her "Closely Watched Films: An Introduction into the Art of the Narrative Film Technique", as the tokens of almost exclusively the silent era, being static, functioning as title-cards, used to "convey exposition or dialogue" [5, p. 272]. Still the analysis of the canonic contemporary literary pieces proves that once the narrator is out of the picture, the subtitles might turn out either indispensable or even crucial to the comprehension of the scenes. Additionally, owing to the subtitles the absence of the narrator is rarely likely to leave the viewer confused.

The famous novel "Gone with the Wind" by M. Mitchell, adapted for the screen and displayed in 1939, appears to be a proof to the assertions above. Primarily, the script version written by S. Howard features the textual markers to be reflected on the screen as subtitles,

pointing to a variety of the events central to either the plot exposition, its complications or a number of climactic moments, which the scenario most evidently abounds in [6, p. 2, 57, 85].

Secondly, the visual and pictorial framing of the titles themselves, congruent with the period of the time the historical events take place at is compelling to the naked eye of an inexperienced viewer as much as it can to the expert in the field of the literary, as well as the film theory. Thus, the introductory exposition – based titles, followed by the narrator’s brief outlook on the war – related events, along with the emotive bent attributed to the mentioned story – telling filming technique, contribute to the viewer’s rising awareness of the issues tackled. In addition, the lack of the omniscient narrator, playing, no doubt, one of the key roles in the novel proper, is at least to a certain degree supplied by the subtitles’ narrative guidance.

Episodic subtitles can also be in - built into the structure of the film fragments proper, these being the posters of the bazaars organized by the Southern aristocratic society [6, p. 43]. The titles to be transferred onto the screen can be prefaced visually in the script by the bazaar’s mottoes. One of the least analyzed types of subtitling the film are the specimen of the narrative epistolary, i.e. the letters, either exchanged or sent to characters in order to explain or justify the actions or choices of the senders themselves. While being merely narrated in the original source, the letters exposed in the film script acquire, at least to a certain degree, the role of the subtitles [6, p. 40, 53]. The size and format of the letter can add to both the narrative and visual effect achieved.

Yet the most relevant part played by the subtitles in general when applied to film adaptations of English literature is the narrative mode immediately shifting from the real – time to the elliptical and speed – up presentation. In the majority of cases, with the format of the screen version to run for not more than four hours, the eventuality of transferring the narrative data to the screen would seem a venture impossible to embark on were it not for the script titles [6, p. 2, 57].

The original novel by M. Mitchell, on the contrary, provides the narratee with the ample outlook upon the American South prior to the Civil War, with detailed descriptions of the habits, ways of life and rules of upbringing which used to prevail building the novel’s



exposition [7, p. 1-17]. The summative story - telling technique, therefore, is obviously the narrative privilege exercised by the script in the long run.

Thus, the literary, stylistic and aesthetic impact proper to the subtitles of film versions related to English novels can be identified as multifarious, bearing a number of functions. Structurally, these provide narrative guidance indicating the elements of the plot structure to lead the viewer through its fabulaic intricacies. Stylistically, the graphic framing of the subtitles can impact the perception of the events prefacing or following the latter. Analytically, subtitles often reveal the inner ideological perspectives and messages to be considered by the audience. Finally, the role of the subtitles can often be assumed by the occasional mise – en - scene elements as posters and samples of letters, which impart compactness to the events, where the narrator is perceived as an active observer rather than an omniscient entity of the original piece.

#### **References:**

1. SIMPSON, P., elab. *Language, Ideology and Point of View*. London, New York: Routledge, 2005. 184 p.
2. CHILDS, P. FOWLER, R., elab. *The Routledge Dictionary of Literary Terms*. London, New York: Routledge, 2006. 273 p.
3. ABRAMS, M., elab. *A Glossary of Literary Terms*. Boston: Heinle & Heinle, 1999. 386 p.
4. SELDEN, R., WIDDOWSON, P., elab. *A Reader's Guide to Contemporary Literary Theory*. London, New York: Longman, 2005. 314 p.
5. FABE, M., elab. *Closely Watched Films: An Introduction to the Art of Narrative Film Technique*. Oakland: University of California Press, 2004. 297 p.
6. HOWARD, S. *Gone with the Wind*. USA: Delta, 1939. 259 p. [Accesat 1.07.2018] Disponibil: <http://edpapenfuse.com/gwtw/ecp-10-223/gwtw-script.pdf>
7. MITCHELL, M. *Gone with the Wind*. New York: The Macmillan Company, 1936. 957 p. [Accesat 1.07.2018] Disponibil: <http://oceanofpdf.com/please-wait-for-few-moments/>

## LITERE

### POEZIA STELIANEI GRAMA: RONDELUL DRAGOSTEI

Ana GHILAȘ

Creația Stelianeî Grama, reprezentantă a generației nouăzeciste, se constituie din poezie pentru copii și pentru maturi, texte pentru cântece, fragmente de proză, dramaturgie, publicistică, dar și cercetări științifice în domeniul teatrului.

Academicianul Mihai Cimpoi evidențiază unele aspecte definitorii ale viziunii artistice a autoarei, specificând că poezia ei „capătă o tentă expresionistă, poeta făcând niște deschideri neoromantice în spații vizate, idealiste”, iar la nivel tematic, al motivelor artistice constată următoarele: „Paradisul copilăriei se ruinează dramatic în poezia de candori adolescente a Stelianeî Grama, care propune, în impactul cu «pustiirea firii», o renaștere de mitică Pasăre Phoenix din cenușa viselor și scrumul mondial” [1, p. 256].

Un loc aparte îl are în creația ei tema dragostei, în special în ultimele cărți. Autoarea a publicat în timpul scurtei sale vieți volumele de poezii *Tratat de tanatofobie* (1996), *Rezervația de meteoriți* (1998), *Pubela din Calea Lactee* (2001), *Surogat de iluzii* (2003) *Perfuzie de vise* (2006). Vom avea în obiectiv placheta de versuri *Cetatea de scaun a Dragostei* (2006), apărută postum, care este un omagiu adus dragostei ca sentiment general-uman și, totodată, un mod de cunoaștere a eului acestei individualități creatoare.

Structurat în forma fixă a rondelului, discursul liric „trădează” bucuria de a iubi și, în același timp, plânsul în surdina după o dragoste împlinită și împărtășită. Idei știute deja sau învățate din propria experiență de înălțări și căderi în Marea Vieții capătă forma unor dezbateri filozofice: iubirea, este ea o necesitate? Este o autoamăgire?

Este o uitare a morții sau o cale spre ea? Este o parte a marii noastre treceri pe pământ? Și, în fine, care dintre ele este mai mare, mai convingătoare – Dragostea sau Moartea? Astfel, receptorul urmărește/asistă la/trăiește o luptă, când mai crâncenă, când mai temperată sau când mai zgomotoasă, dinamică, când mai lentă, dintre

Eros și Thanatos, dintre ce a fost și ce ar fi putut să fie, dintre ce este și ce poate să se întâmple cu omul care încearcă să trăiască din plin prin și în iubire. Aceasta ar fi logica internă a rondelurilor din *Cetatea de scaun a Dragostei*. Intrând în lumea imaginarului artistic al autoarei, trecem împreună avatarul unui eu liric radiind de bucuria dragostei, lovindu-se de anumite inconveniențe, strigându-și în murmur disperarea, întrebându-se/întrebându-ne/întrebând dragostea: „De ce e așa?”. De fapt, acest volum rămâne a fi în creația Stelianeii Grama o viziune poetică a filozofiei iubirii și, concomitent, o psihologie a celui care iubește la vârste diferite: de la cea adolescentină la vârsta matură. Experiența personală a eului empiric și, evident, originalitatea eului autentic (original) al autoarei converg într-un univers artistic plin de luminozitate și de nebulozitate în același timp, uneori în texte diferite, alteori în aceleași texte.

Cu toate acestea, eul liric, ca sinteză a individualului, biograficului cu imaginarul și general-umanul, nu este doar unul autoreferențial, personalizat (*eu*), ci se manifestă la nivelul altor instanțe de discurs poetic: *ei* (un eu impersonal), *tu*, *noi*, ceea ce relevă nu doar caracterul de generalizare, de sinteză a stărilor, emoțiilor, a problemelor abordate, dar, mai ales, caracterul polifonic, pluridimensional al eului poetic. Intitularea ciclurilor, părților, a poeziilor aduce în imagine Sinaxarul, miracolul Bunevestiri, concepția biblică de dragoste universală. În aceste „romane rondelice” de dragoste ale Stelianeii Grama, cum le-a numit criticul literar Tudor Palladi [3], elementul creștin se îmbină cu profanul, cu lumescul. Ideea de dragoste creștină se suprapune peste cea de dragoste personală – dintre doi oameni, dintre El și Ea. De aici și sensul dublu, polivalența multor poezii, fapt ce implică diferite perspective de receptare a discursului poetic.

Astfel, volumul se deschide cu poezia *Din Sinaxarul Sfințelor Iubiri* la lectura căreia apar în imagine personaje istorice – Sfinții Bisericii noastre Creștine și, paralel, înțelegem că dragostea divină împrăștie razele sale, este stropul de lumină interioară în sufletul fiecărui pământean. „Copii frumoși și fără nicio vină” au rămas pentru noi Sfinții, ei care au crezut și au murit pentru credință.

Totodată, la o lectură profană, înțelegem că o asemenea calificare poate fi atribuită și celor care se aruncă în brațele, în mrejele sentimentului, pasiunii numit „iubire”. Tot Sfinții pot fi caracterizați

astfel: „Ei, ce nu știu de-a *Inimii* rugină/ Și lacrima le pare acum străină/ Ajunge-vor, ajunge-vor martiri/ În *Cartea Viitoarelor Iubiri!*”, rămânând „nicicând logodnici și nici miri”. În alt registru de lectură, pământeni, oamenii simpli pot să nu împărtășească iubirea între ei, să nu se găsească unul pe altul în această lume sau să piardă iubirea, rămânând, în cele din urmă, „Învinși și răvășiți de amintiri”. Și atunci când dragostea nu e împlinită, nu e trăită din plin, nu e împărtășită, mai poți „distinge bezna de lumină?” Rămâne doar „Resemnarea ta blajină” și dorința „să fim penultimii martiri/ Din Sinaxarul Fostelor Iubiri”, iar detaliul „penultimii” ar semnifica, în context, că mai pot fi și după noi cei care vor deveni martirii acestui sentiment.

Titlul poeziei *Tablou votiv* implică, de asemenea, imagini și idei religioase: în iconografia bizantină tabloul votiv era pictat pe pereții lăcașului sfânt și reprezenta portretele ctitorilor acestei biserici, purtând pe mâini chivotul – imaginea redusă a bisericii. Tabloul votiv semnifică închinarea unui lăcaș sfânt Ocrotitorului ceresc.

Astfel, că semnificațiile titlului induce și ideea că dragostea e înțeleasă ca ceva sfânt, ca o închinare divinității, dar implică și elementul profan. În discursul poetic, eul liric devine ctitor de Biserică din Iubiri, ele, iubirile, sunt însă „demult apuse ori demult uitate, / Dar încă vii și-n veci neresemnate”. Procesul amintirii, al defulărilor, al memoriei involuntare, afective e transfigurat artistic prin intermediul interogației retorice și a metaforei: „Ce sfinte și ce tainice păcate / Ne-ndeamnă-n nopți târzii și-ndoliate / Să ctitorim *Biserici* din *Iubiri* / În sufletele-nvinse de amintiri?”.

E sugerat procesul defulării și aprecierea stării, sentimentului din perspectiva zilei de azi, a vârstei și a experienței eului liric: ceea ce rămâne peste ani, ca amintire, ca imagine fixată e ceva frumos și demn: „Nu e nici urmă de vulgaritate/ În amintirea care mai răzbate/ De dincolo de vremi și rățaciri”, care merită a fi sanctificat: „Așa încât eu mi le-aș vrea pe toate/ Bisericile noastre din Iubiri/ Întru-al *Durerii Tom*, sanctificate...”. Semnificația amplă a dragostei ca sentiment general-uman se desprinde și din îmbinarea diferitelor registre lexicale în text. Uneori comparațiile sunt create prin mijlocirea lexicului religios, eul liric vorbind mai întâi despre dragoste de oameni, ca să ajungă la înțelegerea că toate sunt date de la Dumnezeu. Ideea de viață, de patimă, de sentiment ce unește omul cu Dumnezeu –

dragostea de dincolo de moarte este exprimată prin cuvintele: „înger”, „infern”, intuind sau creând imaginea potopului de pe timpul lui Noe prin „dezastru, diluviu”, „pandemie” și toate acestea pentru a păstra iubirea „cu ochii albaștri de cicoare”. Peste toate planează albastrul de cicoare, calm, liniștit, care aici exprimă și viața, trăirea. În același timp, culoarea albastră în genere simbolizează „un climat al irealității – sau al suprarealității – nemișcate”, rezolvând „în sine însuși contradicțiile și alternanțele care ritmează viața umană”, mai sugerează „ideea unei veșnicii liniștite și semețe care este supraumană – sau inumană”, fiind totodată și „culoarea adevărului” [2, p.79].

Filosofia îmbinării vieții, dragostei și a morții devine tot mai pronunțată, iar atmosfera – una nostalgic-durută, transfigurată artistic prin contrast, repetiții obsesive, ce converg, de multe ori, într-o interogație retorică: „ Și mori îmbrățișându-mă, și mor/ Când ierburile-au înflorit de dor/ Și cine-o să mai pătulească iarba,/ Și-n care trupuri sângele-o să fiarbă?”.

Parcurgând traseul imaginarului artistic al autoarei, exprimat aici prin formă fixă de rondel, pătrundem, prin lectură, în lumea supraeului și a eului, adică în cea exterioară și în cea interioară a eroului liric, observând cum se schimbă și câmpul lexical al discursului. Gândurile, ideile evoluează în formă circulară, structură specifică rondelului: de la interogație sau de la constatare (teză) spre incertitudine, nesiguranță, ca să se încheie (eul profund să-și încheie acest drum psihic, interior, calea spre descoperire) cu convingerea (exprimată în mod diferit în poezii): *Și totuși iubirea*. Astfel că erosul și thanatos în istoria vieții unui om, „în romanul lui rondelic”, lumina și întunericul, binele și răul prin cunoașterea dragostei le află, afirmă poeta Steliana Grama.

#### **Referințe:**

1. CIMPOI, M. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Chișinău: Arc, 1996.
2. CHEVALIER, J., GHEERBRANT, A. *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, culori, numere*. În trei volume. Vol.1 (A-B). București: Artemis, 1995.
3. PALLADI, T. *Sacramentul sau cetatea de scaun a Dragostei steliene*. Prefață la: GRAMA, S. *Cetatea de scaun a Dragostei*. Chișinău: Pontos, 2006.

## MITUL IUBIRII ÎN DIALOGUL POETIC

Victoria FONARI

Mitul iubirii a determinat scrierile lui Dante Alighieri, a lui Victor Hugo, Mihai Eminescu, să apară fiecare cu noi fațete. În creația poetică a lui Tudor Palladi, acești autori se întâlnesc. Probabil, dintr-o perspicacitate a studiilor critice (cea din urmă fiind *Metafora între cuvânt și dramă...* Chișinău, 2017) este atent la fiecare cuvânt, îl ia în căușul poetic, le pune în citat și motoul devine acest început de dialog intercultural și întremilenar. Secvențele sunt prelucrate ca un mozaic ce se îmbină armonios în viziunile sale artistice despre eternitate, creație, existență și dragoste. Poetul Tudor Palladi (n. 06.06.1946, Bălănești) lucrează la o carte asemeni unui arhitect. Conținutul trebuie să fie transfigurat dintr-o rugăciune în care fiecare cuvânt își știe rostul. Atent la detaliu, de parcă să nu supere niciun cuvânt, clădește cartea. Cărțile *Cenușa din suspine* (2014), *Edena cea eternă* (2015), *Unul în patru* (2017) constituie o trilogie, simile prin structură, coordonate de factura copertii și de aranjamentul în pagină a poeziei. Fiecare carte are pagini negre, unde poezia este luminată de a fi scrisă în alb. Sunt poezii-strigăte, poezii-esențe. Dar un insolit apare și în celelalte pagini, la prima vedere – standard, titlul de culoare roșie amintește de chinovarul *Psalmilor* din scriptoriile Evului Mediu, inclusiv anul ediției stipulat cu cifre romane.

Aspectele acestea nu sunt întâmplătoare cartea, văzută drept un ansamblu a creației poetice, își asumă a fi o verigă a valorii, a culturii ce vine din lecturi, din meditații, din căutări, din întrebări. *Vocile* pe care le aude și la care apelează sunt lecturile sale – nu sunt însășiările de intertexte ce ar vrea să fie bine ascunse, sunt citatele ce-i deschid ca niște ferestre compartimentele – Pier Franco Marcenaro, Kirpal Singh, Guru Amas Das, Mihai Eminescu, Steliana Grama. Paleta din cartea lui Tudor Palladi, inclusiv în citatele alese, conturează raportul: Dragoste – Eternitate – Dumnezeu. Pe aceste repere pulsează inima, care uneori în cotidian este definită ca un organ biologic ce răspunde de alimentarea sângelui în corp, alta ar fi etimologia – de *anima*, în raport cu *animus*, dar de câte ori ignorată de tot macchiavellismul dominat al secolului nostru.

Cultura europeană prin criteriile curentelor literare a explicat întreaga creație universală prin două criterii: *rațional* și *emoțional*. Această dihotomie nu are echivalența celor două tipuri de săgeți și totuși în acest criteriu raționalul este purtător de ordine, iar emoția răspunde de haos. Tudor Palladi vine să combată această doctrină. Emoția are parte de ordine, or, armonia nu poate să fie dedusă din haos. Haosul și neantul sunt diferite ca esență și atunci cuvântul nu mai este cel care este dominat de context, el singur fiind purtător al acestui context. Un argument în favoarea ordinii stricte constituie titlurile de deschideri, ne permitem să îl numim compartimentele poemelor – deschideri, pentru că sunt porți de trecere pe alte trepte, alte dimensiuni ale spiritului.

*Cenușa din suspine* – distingerile din interior înseamnă și perpetuarea unitară a omului: viitorul în trecut și trecutul în viitor. Pentru suflet trecutul nu de fiecare este plasat ca ceva iremediabil, amintirea poate revitaliza mai mult decât prezentul cotidian. Sufletul îi dă o altă fisură timpului, nu mai este dominat de frontierele liniare. Jocul cu imaterialitatea timpului, dar care știe să pună amprente dure, este cooptat după propriile legi: amprentele timpului generează un zbor al durerilor, totul este trecător, devine o lege a pământului, dar nu e cea a cerului. Suspînul denotă scara care urcă coborându-l în lumea proprie. În acest volum, ca și în celelalte, este prezentă o oglindire. În „Cenușa din suspine”, motoul din textele Stelianeii Grama (04.06.1974 – 11.10.2006, Chișinău) sunt așchiile dialogului poetic. (Menționăm câteva titluri semnate de Steliana Grama: *Tratat de tanatofobie* (1996), *Rezervația de meteori* (1998), *Pubela di Calea Lactee* (2000), *Surogat de iluzii* (2003) ș.a.). Deși într-un dialog e obligatorie prezența unui eu și tu concomitent, în spațiul artistic atestăm o comunicare între versuri. Vocea Stelianeii Grama apare ca o sentință latină: „Cunosc un singur Dumnezeu – Iubirea”. Dialogul devine o partitură în poezia scrisă în patru mâini, ce sincronizează voci cu tembre din spații diferite, sunt individualizate „În șoapta Marilor Iubiri”. Titlurile își continuă dialogul dintre EA: „De ce nu mă-nfiez, Iubire” (*S.G.*) și EL: „Atât de dor i-i versului de tine” (*T.P.*).

Versul lui T.Palladi din titlu pare că îmbrățișează artistic segmentul rupt atent ca o floare din poezia Stelianeii Grama pentru a o reînvia în timpul artistic. Același efect – o îmbrățișare de texte îl sesizăm și în

poezia „Peste prispa cea de stele” cu motoul „Nu ne-alunga din casa Ta, Iubire...” (Steliana Grama).

O reflecție a iubirii trecute în spațiul mitului ca un dialog dintre diferite vârste este pe filiera romancieră dintre Mircea Eliade „Maitreyi” și Maitreyi Devi „Dragostea nu moare”. În acest dialog al iubirii la nivelul spiritual asemeni lui Dante și Beatrice prin intermediul coerențelor stelelor din poemul „Divina comedie”, ce fiecare parte este punctată spre celest prin cuvântul stea/stele. Versurile lui Tudor Palladi amintesc de această dragoste ce are forța de a înălța. Textul lui Tudor Palladi include două lumi: cea a trecutului biografic al Steliane Grama căreia i s-a dat să trăiască o primăvară viețuind numai 32 de ani; alta – perceperea comuniunii întru lumina iubirii, indiferent dacă nu sunt de aceeași parte a râului Styx. Steliana Grama fiind în lumea celor dreți, devine purtătoare a adevărului suprem. Această forță energetică pătrunde poezia lui Tudor Palladi.

Viziunea de împreunare poetică se relevă în următoarele versuri: „Noi amândoi purtăm același Em- / Inescian Arheu dintr-un totem”. Autorul implică numelui forțe mistice, factorii care favorizează acestea sunt: „Numele este un lucru viu. În nume se regăsesc toate caracteristicile simbolului: 1. este încărcat cu semnificație; 2. scriind sau rostind numele unei persoane, o faci să trăiască sau să supraviețuiască, ceea ce corespunde dinamismului simbolului; 3. cunoașterea numelui cuiva dă ascendent asupra respectivei persoane”[1, p. 354]. Pronumele personal alăturat de numeralul colectiv valorifică un tandem de idei. Silabisirea cuvântului „eminescian” nu este una aleatorie. Textul lui Tudor Palladi este unul ezoteric.

*Edena cea eternă* – apogeul anunțat de Dante Alighieri pentru a ajunge să fie atins de Beatrice (fonetic acest nume fiind asociat cu Beatitudine – binecuvântare). Deși cuvântul eden, cu forma improprie dicționarului la genul feminin, insistă și în „Cenușa din suspine”, se relevă prin titlu într-o altă amplasare. Paradisiacul străpunge cu vigoare aceste texte. Dacă cuvintele *dor*, *trecut*, *suferință* desemnau o tristețe în volumul anterior, în acesta despărțirea este consemnată ca o convenție, prezentul poetic insistă și prin aceste *pălăduiri stelare* autorul își determină traseul lui Dante. Versurile „Tu îmi surâzi de veci nemuritoare / Ca visul ce se-ntâmplă doar în Rai” amintesc de



imaginile subtile ale lui Dante Alighieri din „Paradis”: „Beatrice sta pe veșnicele roate / cu ochi țintiți; iar eu țineam pe-ai mei / la ea, și-uitând de ceruri sus, de toate. / (...) / știi tu, cârmuitoare-n cer, Iubire, / a cui lumin-aici m-a ridicat” [2, Cântul I, vv.64-72].

*Unul în patru* sunt poezii-portaluri – dialoguri cu Mihai Eminescu (*Dorul-dor netrecător...*, *Dorul naște din cuvânt*), cu Sant Pier Franco Marcenaro (*În crugul cerului iubirea...*). În comunicarea poetică cu Steliana Grama găsim tangențe cu tehnica lui Vasile Voiculescu care a semnat „Ultimele sonete închipuite ale lui W. Shakespeare”. Cercul dialogului cu Steliana Grama este exploziv, sau are forță de a magnetiza și de a implica întregul tezaur al culturii universale. Cum ar fi: Victor Hugo („Un poet este... o lume într-un om”), P. Picasso („Opera noastră e un fel de jurnal”), L. Feuerbach („Puterea gândirii este puterea cunoașterii, puterea voinței – energia caracterului, puterea inimii – Iubirea”), Vl. Streinu („Vocația eternității este singurul fel al omului de a fi om și nu un vierme existențialist”), L. Blaga („Funcția originală a poetului: aceea de a prelungi neconținut, prin miturile pe care le făurește, realitatea în prezent”), A. Camus („Admirația!... suprema bucurie a înțelegerii”), Ch. Baudelaire („A mâinii savant o limbă înseamnă a practica un fel de vrăjitorie”), Novalis („Poezia vindecă rănilor deschise de rațiune”) etc. Pe această hartă a citatelor se distinge portalul în poezia lui Tudor Palladi – scriitorul care îi ia parcă din timpul lor, punându-i în cartea sa. Fragmentele sunt picuri de eternitate preluată din mierea împărtășaniei. Comoară care trebuie să lucreze în numele umanității.

#### **Referințe:**

1. ALIGHIERI, D. *Divina comedie. Paradisul*. Trad. G. COȘBUC. Chișinău: Cartier, 2016.
2. CHEVALIER, J., GHEERBANT, A. *Dicționar de simboluri*. Vol. II. București: Artemis, 1995.

## CARACTERE ESENȚIALE ALE SIMBOLISMULUI ROMÂNESC

*Emilia STAJILA*

În opinia mai multor cercetători, simbolismul ar fi o reacție împotriva realităților sociale burgheze și împotriva modului de a interpreta lumea în mod pozitivist, substituit cu acela de „a interpreta lumea reală prin simboluri. De altfel, etimologic, simbolismul venit la noi prin intermediul limbii franceze, sugerează „semnul de recunoaștere”, semn al unei relații de natură analogică sau de formă, convențională sau de înțelegere. Stabilind acest etimon, criticul Mihai Cimpoi mai constată că el apare și ca o reacție generală contra parnasianismului și naturalismului, precum și contra romantismului, cultivator al retorismului și al stilului tradițional academizant; „Poezii simbolisti își însușesc, după cum relevă C. Ciopraga (în vol. *Literatura română între 1900-1920*), poetica corespondențelor baudelairiene („Le parfume, les couleurs et le sens se répondent” – „Parfumuri, culori și sunete își răspund”), a interferențelor și „unității profunde” a lumii promovate de Svedenborg, a sinesteziei lui Wagner și – sub aspect formal – a versului liber promovat de Gustave Kahn și Jules Laforque [4, p.90]. Criticul mai remarcă și alte surse ale programului estetic al simbolismului, precum ar fi exprimarea fondului muzical al sufletului (Verlaine cu acea celebră definiție: „De la musique avant tout choses” – „Muzica înainte de toate”) și a misterului (Mallarmé definește, în acest sens „poemul ca un mister căruia cititorul trebuie să îi găsească cheia”), a sugestiei și a analogiei plastice, a tenebrosului, a maladivului, senzaționalului – într-un cuvânt, al inexprimabilului.

G. Călinescu stabilește câteva caractere specifice ale simbolismului, care trece, în context românesc, printr-un proces de autohtonizare: lipsa de legătură cu lumea înconjurătoare, maladivitatea, preocuparea formală, cultul purității, al „nobleței, seninătății, și puterii de inspirațiuni” [3, p.685]. „Punctul fundamental al simbolismului (înțeles bine doar de Andre Gide), constată G. Călinescu, era înlăturarea tabloului, a picturalului, adică a universului obiectiv, și deci exclusive ce alcătuia materia obișnuită a parnasianismului. Urmărind muzicalul, simbolismul tindea, pe urmele lui Baudelaire, să

intre în metafizic, în structura ocultă a inefabilului, adică să facă poezie de cunoaștere.

Un instrument de sugerare a absolutului devine simbolul, care altădată fusese mitul. Simbolurile nu erau în aparență decât niște reprezentări ale concretului apărând cu mai multă insistență și cu relația unei taine muzicale, nava, portul, trenul, gara, parcul, fiind cele mai comune” [3, p.687]. Simboliștii fug, așadar, de concret, de elementele descriptive, de precizia desenului imagistic, Nava, bunăoară, nu e obiectul plutitor ca atare, ci sugerează nostalgia pentru mișcare, pentru infinit și tot ce este mișcător; ea nu trebuie să țină de gândirea conceptuală, de alegorie, de silogismul personificat. Simbolismul caută să nu cadă în niciuna din aceste modalități, ci să exprime „existența individului, viața în genere, portul, aspirația omului”. „Simbolismul înfățișează întâia încercare sistematică de hermetism care constă în a vorbi de ordinea terestră, gândind tot deodată pe cea cosmică” [3, p.687].

Ceea ce remarcă în mod deosebit Dumitru Micu e faptul că prin simbolism poezia își descoperă propria esență, că evită descriptivismul și retorismul, că ea se concepe ca o expresie a Absolutului. „Și cum absolutul, conchide exegetul, nu există decât ca noțiune, el se identifică, în înțelegerea mallarmeană, cu „nimicul”. Inexistentul poate fi numit, în schimb nimicul (absolutul) se autogenează în ființa cuvântului” [6, p.199]. Se cedează, prin urmare, inițiativ limbajului, înțelesului ascuns în sugestia muzicală, în cantatorie. E. Lovinescu expune părerea că simbolismul nu e o artă națională, ci una general-umană. Totuși Călinescu vorbea despre o autohtonizare a simbolismului, iar alți critici au găsit chiar o operă de localizare a temelor simboliste în realitatea autohtonă sau „un foarte precis colorit local”, după cum considera Ov. S. Crohmălniceanu [2, p.32]. Lidia Bote stabilește că în cazul simbolismului românesc se poate vorbi de „mal du siècle” național de un mediu asemănător cu cel parizian, de aceleași teme, decoruri și de un spirit similar. Existau, prin urmare, o serie de factori interni care favorizau receptarea și transplantarea lui pe sol românesc.

El corespundea și nevoii imperative de suflet „nou”, de transformare și înnoire socială, psihologică și morală. Se acreditează ideea că odată cu simbolismul se conturează clar un proces de

modernizare a literaturii române. Simbolismul românesc se nutrește din cel francez și prin intermediul unor traduceri din Baudelaire, Gérard de Nerval, Verlaine, Rimbaud, încă înainte de 1900, avându-și parcursul genetic de la Traian Demetrescu, de la Bacovia, caracterizat prin exotism și bizarerie, prin muzicalitate și de asemenea prin senzualismul brutal până la macabre, de sorginte desigur macedonskian” și până la Mircea Demetriade „poet ce se complăcea în spleen”. „Însă ei sunt , precizează I. Negoitescu, și teoreticieni, după Macedonski, care încă de la 1880 introdusese versul liber în poezia română cultă, care în 1892 publica articolul său despre Poezia viitorului și care a introdus la noi deopotrivă, pentru poezia sa muzicalitatea exclusive și stranie, noțiunea de „audiție colorată”, Alexandru Obedenaru face, în 1890, elogiul poeziei decadente, iar Ștefan Petică, la 1899, propune, tot în *Literatorul*, articolul său „Noul curent literar”, ca modele de urmat, între alții, pe Whitman, D'Annunzio, Mallarmé. Prin Macedonski și simbolistii lui, influența franceză a devenit iarăși precumpănitoare în literatura română, după perioada germanizantă a „Junimii” [7, p.131].

Simbolismul românesc ce iese din cadrul istoric al secolului al XIX-lea și se prelungește în sec. XX-lea, ține, așadar, de o realitate a istoriei, dar și de o un proces de înnoire estetică prin valorificarea fondului general uman a inconștientului și iraționalului. Cadrul cronologic se întindea pe o perioadă destul de lungă, (până la Cezar Ivănescu și Ileana Mălăncioiu, consideră criticul), incluzând reprezentanți a căror activitate depășește pragul – limită al anului 1900: Iuliu Cezar Săvescu (1866-1903), Cincinat Pavelescu (1872-1934), Barbu Nemțeanu (1887), Al. T. Stamatiad (născut în 1885 și mort în 1956), Dimitrie Anghel (1872-1913), Elena Farago (născută în 1878 și moartă în 1954), Emil Isac (născut în 1886 și mort în 1954) și, bineînțeles, de Ion Minulescu, care își desfășoară activitatea până în 1944. Generația simbolistilor români apare ca o grupare a unor poeți damnați, învinși de destin, blazați, cufundați într-o depresie irepresibilă: Ștefan Petică îi descrie în *Demonul* ca pe niște trecuți, săturați, dezarmați de toate, chinuți de greutatea visurilor, de dorința de ceva ce nu există, de o sete de senzații noi, necunoscută până acum.

La Traian Demetrescu apare o istovire adâncă a puterii, la Mircea Demetriade trupul obosit, sătul de viață, la Mihail Săulescu niște forțe

obscur, care nu se văd de unde vin. Caracteristice simbolismului românesc sunt autoanaliza, prezența nevrozelor, investigarea cazurilor de conștiință, a contradicțiilor, deplasările în spațiile exotice, în lumea artei (ca în cazul lui Macedonski), revolta estetică, ideea de absolut care generează tensiunea morală (arta fiind considerată ca un „absolut” în spiritul lui Jean Royère), ascensiunea spre ideal, obsesia generată de „excelsior”, dominarea ideii de „noutate”.

Întreaga poetică a simbolismului este expusă, după cum crede pe bună dreptate Lidia Bode, în articolul lui Ștefan Petică Noul curent literar (Literatorul, 20 februarie 1899): „Alegoriile și metaforele formează o trăsătură distinctivă pentru simboțiști, căci, ele se găsesc – în mai mare cantitate – la celelalte școli literare. Reforma prozodiei clasice este ce-i drept, comună tuturor simboțiștilor, a căror tehnică poetică se caracterizează prin izolarea senzațiilor și redarea lor printr-un echivalent de imagini. Pe când la clasici modul cum e dată senzația e adecvat ei, pe când la romantici senzația e hiperbolizată, la simboțiști ea e dată printr-un echivalent care e determinat și prin modul de a impresiona al artistului.

De aici impresionismul ca procedeu ethnic, așa de celebru în pictură” [2, p.37-38].

Simbolismul românesc, după cum crede Dumitru Micu, nu a mers în albia sensibilității macedonskiene, ci în cea a direcției eminesciene și îmbrățișează pe larg influența lui Verlaine și se opune celei a lui Mallarmé prin „poetii blestemați”. Poezia română simbolistă e în mod învederat influențată de decadența franceză: „În timp ce Verlaine, Laforgue, Rollinat, Rodenbach, Rimbaud își aveau, în primele două decenii ale sec. XX, omologi în G. Bacovia, I. M. Rașcu, D. Iacobescu ș.a., un omolog al lui Mallarmé avea să apară abia prin I. Barbu, cel din momentul editării poemelor sale, care vor alcătui ciclul Joc secund [6, p.199].

#### **Referințe:**

1. BERCEȘCU, S. *Istoria literaturii franceze de la începuturi până în zilele noastre*. București, 1970. 605 p.
2. BOTE, L. *Simbolismul românesc*. București: Editura pentru literatură, 1966. 494 p.
3. CĂLINESCU, G. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Minerva, 1982. 1060 p.

4. CIMPOI, M. *Mihai Eminescu – Dicționar enciclopedic*. Chișinău: Gunivas, 2012. 584 p.
5. LOVINESCU, E. *Opere, Istoria literaturii române contemporane. În: Opere fundamentale*. București: Academia Română, Fundația întru Știință și Artă, 2015. 1170 p.
6. MICU, D. *Simbolismul. În Dicționarul general al literaturii române*, București: Univers enciclopedic, 2007. 827 p.
7. NEGOIȚESCU, I. *Istoria literaturii române*, Vol. I (1800-1945). București: Minerva, 1991. 372 p.

## **ELEMENTE DE INTERTEXTUALITATE ÎN POEZIA LUI EMILIAN GALAICU-PĂUN**

*Doina SOLTAN*

Postmodernitatea a adus cu ea ideea că „textul literar poate fi descris ca o realitate imanentă, suficientă sieși, cât și ca un spațiu al dialogului intercultural”[1, p.67], asemeni unui complex de relații pe care fiecare text le întreține cu alte texte, din altă epocă, precedente sau chiar viitoare. Printre cele mai reprezentative mărci ale textului postmodern sunt: *intertextualitatea, fragmentarismul, montajul citatelor, inserția elementelor livrești, lipsa granițelor, impuritatea genurilor, lipsa subiectului, textul neterminat* și alte tehnici care au menirea să descentralizeze, să deconstruiască.

Intertextualitatea reprezintă fenomenul literar care stabilește relația inedită dintre texte. Este bine cunoscut faptul că nicio scriere nu poate fi complet nouă, dar regăsim o reluare a altora, anterioare ei, iar în felul acesta construiesc așa-numitul „text infinit”, care nu este altceva decât profunda interrelaționare dintre ele.

Încă în literatura veche fenomenul intertextualității se face resimțit prin faptul că în scrieri regăsim trimiteri sau reluări din alte scrieri, ceea ce-l face „nelimitat în spațiu și timp” [2, p.187].

Autorul, în procesul creației, apelează la întreaga sa rețea de lecturi voluntar sau involuntar, cu scopul de a crea universul acestuia, fapt care vorbește despre infinitul de relații dintre texte.

Emilian Galaicu-Păun, pe bună dreptate, poate fi numit enciclopedia literaturii, având în vedere universul de necuprins al fiecărei scrieri. În „Postfața” volumului „Arme grăitoare”, Ion Pop

accentuează sintaxa complexă și complicată a discursului poetic parțial ermetizant, străbătut „de trimiteri intertextuale, îndrăznețe metaforic” cu tranșante „distanțări” lucid prozaice, cu notații tranzitive (concrete, fruste), puse în mișcare grație unei „mobilități ludice scăpărătoare” [3]. Elementele intertextuale care urmează a fi prezentate în articol, precum ludicul, parodicul, citatul intertextual, substratul livresc, mitic, biblic vin să accentueze latura încărcăturii emoționale a textelor. Ludicul conferă poeziei plasticitate și creează o atmosferă de joc, care permite imaginației să creeze sensuri profunde despre realitate.

Un exemplu în acest sens este poezia „fără rugăciunea de seară”, unde este lesne de observat chiar de la titlu că poetul face o deconstrucție a cuvintelor în scopul de a atribui noi sensuri realității dure cu care s-a confruntat și se confruntă poporul nostru: „am închiriat istoria și n-am vrut să plătim chiria / cine n-ar fi ispitit să trăiască degeaba / sub cerul ca o reclamă de pepsi?”

Emilian Galaicu-Păun creează lumea obișnuită prin neobișnuit. Jocul de cuvinte invocă istoria „oaspeților” care ne-au pășit pământurile. Comparația a trăi „ca o reclamă de pepsi”, ortografierea cuvântului „pepsi” cu minusculă susțin ideea lipsei de importanță a acestui mod de trai al „oaspeților” nepoftiți care s-au perindat de-a a lungul timpului, în special, cei din perioada comunistă.

Stilul parodic la Em. Galaicu-Păun poate fi semnalat chiar de la titlul poeziilor, constituind un start al intențiilor satirico-parodice. Un exemplu în acest sens este titlul „moarte limpede cu flux de amănunte”, în care imaginea primară a morții dă naștere unei alte imagini a acesteia. Pe de o parte, este reflectată moartea clasică, oprirea tuturor funcțiilor vitale ale unui om, pe de altă parte, se evocă deconstrucția acestui proces având scopuri de a scoate în evidență realitatea actuală sau a trecutului. Avem de a face aici, fără îndoială, cu o situație de ritualizare a morții într-un limbaj colorat cu rezonanțe homeriene. Din aceasta se nasc elemente ironico-parodice, ca în următoarele versuri, de o savoare lexicală deosebită, condimentată cu inserțiile intertextuale ce vor să sugereze că acest proces dă naștere unui alt om, diferit de cel prezent: „moarte limpede cu flux de amănunte / se revarsă-n lucruri urcă-n ochii / necuvântătoarelor pe limba-mi / gustul potop revine-n valuri / ca-ntr-o Iliadă hexametree. /

niciodată bănuie adâncu-i / după cercurile alergânde-n / unde – circ roman pe suprafața / mării – ne absoarbe în natura / lucrurilor... flux de amănunte.../ și corabia plutește: *Ave / Caesar Imperator, morituri / te salutant!* – niciodată / bănuie setea formei de sine însăși – ca pe o placentă / o purtăm în sine spre – a o naște / când s-or duce apele, cu sânge, / moartea. Ea e înlăuntrul / absolut, tonajul nostru intim / pentru echilibrul altei, acelei / revărsate-n lucruri – rău de mare – / limpede cu flux de amănunte... ”.

Elementele biblice le observăm în special în volumul „Cel bătut îl duce pe Cel nebătut”(1994). Motivul biblic Cain și Abel, regăsit în textul cu același nume, care este o replică la „Scrisoarea a doua” a lui Eminescu, și reluat de nenumărate ori, semnaleză păcatul invidiei care are forță ucigașă. Em. Galaicu-Păun apelează la acest mit tragic pentru a reaminti cititorului păcatul care depășește umanul. Cain, de o măreție fără seamăn, este simbolul unui om lăsat pradă lui însuși, care își asumă toate riscurile existenței și toate consecințele actelor sale, iar Abel, preferatul cerului, reprezintă contrariul.

„eu sunt fratele meu cainabel: mai singur ca dânsul nu-i nimeni el-este-

cu-un-ochi-de-sânge-cu-unul-de-foc-cel-de-sânge-stinge-pe-ochiul-de-foc

căinându-se: "nu mai am frate!" pe brațe îl duce

umbra fratelui său tăvălită ca un așternut

părăsit adineaori căldura ființei plecate păstrând

-o în falduri de semiîntuneric sunt fratele meu cainabel

umbra fratelui său legănându-o pe brațe: "hai nani-na hai na”.

Contopirea acestor două personaje biblice, izbitor de sugestivă, ale lui Em. Galaicu-Păun, conferă textului doza de tragism care scoate cititorul la realitate și –l lasă la întunericul meditației asupra existenței umane.

**În concluzie**, afirmăm că susținem remarcă lui Ion Pop cu privire la surplusul de intertextualitate vădit în posibile riscuri evidente în derapaje spre jocuri de limbaj, marcate de frivolitate și chiar de o evidentă relativizare a corporalității (a suferinței). În esență, ca în cazul lui Ion Mureșan, poezia poetului-enciclopedie „rămâne una gravă, în care ludicul se angajează în a transmite o anume tensiune intertextuală” [4], susținută de „permanenta stare de ebuliție a



fanteziei”. Sunt numeroase poeme în care „freamățul și tensiunea existențială” transferă autenticitatea corporalității în spectacole verbale, ca în cazul poemului „Cel bătut îl duce pe Cel nebătut” [4].

#### **Referințe:**

1. BOLDEA, I. *De la modernism la postmodernism*. Târgu-Mureș: Ed. Universității „Petru Maior”, 2011.
2. GALAICU- PĂUN, Em. *Arme grăitoare*. Chișinău: Cartier, 2009. 200 p.
3. MATICIUC, C., *Elemente de intertextualitate în Evgheni Oneghin* [Accesat: 06.06.2018] Disponibil:[http://www.alil.ro/wpcontent/uploads/2017/01/CeciliaMaticiu\\_Elemente\\_165.pdf](http://www.alil.ro/wpcontent/uploads/2017/01/CeciliaMaticiu_Elemente_165.pdf)
4. RUSU, M.L. *Emilian Galaicu-Păun – intertextualitate poetică între firesc și livresc* [Accesat:10.06.2018] Disponibil: <https://evistatransilvania.ro/wpcontent/uploads/2018/02/05-Maria-Luci-Rusu.pdf>

## **(DE)MITIZAREA ÎN POEZIA LUI VASILE ROMANCIUC**

Olga FRUNZA

Înțeleasă ca ieșirea din conștiința mitică, demitizarea este o dimensiune fundamentală a gândirii omului modern. În exegezele contemporane, subiectul trecerii de la gândirea mitică la cea rațională a generat abordări din diverse perspective, de la interpretarea mitului „ca limbaj furat” [1, p.161] de către Roland Barthes până la teoria desacralizării mitului a lui Mircea Eliade [2, p.105].

Punctul de plecare în scrierea acestui articol l-a constituit observația pertinentă a Elenei Prus, precum că literatura instituie o „relație dublă cu mitul, uneori demontându-l (...), alteori continuând să se alimenteze din el” [1, p. 42]. În universul liric prefigurat de poetul Vasile Romanciuc se produce un proces bivalent de *demitizare-remitizare* prin convertirea „imaginilor primordiale” în simboluri poetice. Reluarea unor *mitologeme*, simboluri ori personaje mitologice investite cu semnificații distincte de contextul inițial al mitului, constituie pentru Vasile Romanciuc o sursă prolifică de sensuri ce imprimă originalitate discursului.

Eul liric „re-citește” miturile în cheie modernă, ilustrând poetic acea reînnoire despre care vorbește cercetătoarea Jolande Jacobi: „...în fiecare epocă miturile trebuiau transpuse în limbajul psihologic dominant atunci, spre a găsi acces la suflete. [...] dacă vrem să facem

din nou experiența mitului ca o activitate neîncetată a adâncurilor înconștientului nostru și să-l înțelegem corect, atunci trebuie să-l transpunem mai întâi în limbajul nostru” [3, p.140].

Această reinterpretare, explică Jolande Jacobi, nu înseamnă pierderea adevăratului sens al miturilor, ci inserarea lor, prin conceptele lingvistice adecvate, în lumea noastră ideatică.

Este tocmai ceea ce face Vasile Romanciuc oferind în versuri interpretări actuale ale miturilor arhaice. Poezia „Stau și mă consolez...”, care reprezintă o transpunere a mitului facerii, este exemplară în acest sens. Repovestirea originii biblice a omului începe pe un ton ironico-persiflant: „...Apoi veni și rându omului. / Luând țărâna din pământ, / Creatorul îi modelă obosit, / făptura” [3, p. 96].

Plăsmuirea omului de către un Dumnezeu *obosit* vine să explice imperfecțiunea umană. Sinestezia imaginilor vizuale și tactile meține senzația de „mit viu” [2, p.1], prin care eul liric invită cititorul să rememoreze evenimentul primordial: „Rotunjind în palme / ultimul boț de humă, / îi așează capul pe trunchi/ ca și cum ar fi pus punctul pe i” [3, p. 96]. Dacă în mitul arhaic arhetipul ființei umane este înfățișat „după chipul și asemănarea Sa [a lui Dumnezeu]” (Facerea 1, 26), adică înzestrată cu trăsături divine, atunci în poezia lui Vasile Romanciuc povestirea fabuloasă e dominată de luciditatea omului modern. Prin vocea eului liric se produce conștientizarea micimii omului, a lipsei de superioritate față de fiarele sălbatice: „Stau și mă consolez: / nu văd de ce m-ar supăra / că-n aceeași zi / Domnul mai făcuse fiarele sălbatice, / animalele domestice / și toate târâtoarele. / Nu-i nimic, mă gândesc, / de ce să fiu suspicios / tocmai eu, / un biet muritor, / dacă Dumnezeu / a privit toate câte a făcut/ și toate erau bune foarte” [3, p.96].

Conflictul interior al eului liric e determinat de neputința de a împăca cunoașterea religioasă, exprimată de principiul „crede și nu cerceta”, și cunoașterea rațională, postulată prin îndoiala carteziană, ce presupune examinarea critică pentru dobândirea unei certitudini clare. Consolarea este soluția oferită de eul liric, sugerându-se că distanțarea de orice dubiu cu referire la imperfecțiunea creației divine ar pune capăt suferințelor umanității cauzate de păcatul originar.

Viziunea mitică este elementul reper pe care se construiesc semnificațiile poeziei „Falșii prometei”. Adoptând o perspectivă

demiurgică, eul liric condamnă veleitatea omului modern de a se egala cu divinitatea. Recuperarea eticului pare imposibilă într-o lume în care sentimentul religios e profund denaturat. Focul își pierde semnificația de simbol sacru al spiritului și se asociază viciilor care invadează societatea modernă: „Mit suprapopulat de prometei.../ Azi, focul lor nu luminează țara – / La focul sfânt ei își aprind țigara.../ Nu-s *prometei*, sunt doar... *preamititei*” [3, p.173].

Conversia prin antonomază din numele propriu *Prometeu* în numele comun *prometei* are ca scop anularea semului *erou* al simbolului mitic și transformarea acestuia într-un simbol ce desemnează pseudozeitățile lumii moderne. Semele *zeu*, *divinitate* ale simbolului *prometei* sunt abolite prin intrarea acestui lexem în relație sintagmatică cu un termen similar sonor, dar opus ca sens – *preamititei*, al cărui sem nuclear este *micime*, *josnicie*.

Eul liric nu se lasă însă copleșit de idolatrie oarbă, ci se revoltă contra ipocriziei unor acestor antieroi, care își arogă dreptul unic de a deține focul sfânt și îi supun pericolului pe semenii pentru a-și atinge scopurile necinstite: „Și, în micimea lor, atât ar vrea – / Să țină focul numai pentru sine.../ Îi încălzește și le face bine/ Focul luat cu mâna altuia...” [3, p.173]. Transformarea vulturului din pasărea-monstru devoratoare în victimă a lăcomiei semnifică dezintegrarea ordinii arhetipale a lumii: „Nu-i leagă nimeni, nu, de nicio stâncă.../ Numai ficat de vultur, toți, mănâncă, / Sperând s-ajungă sus, pe culmi, să zboare...” [3, p.173].

Concluzia aforistică a sonetului desființează aspirațiile de înălțare ale inșilor meschini: „Dar, pricepuți numai la tâlhărie, / *Preamititeii* nu au cum să știe / Că zborul nu e pentru târătoare...” [3, p.173]. Blestemul șarpelui invocat în Geneză funcționează aici ca intertext, contribuind ca fortificarea convingerii că acei indivizi care aleg umilința ca mod de a fi nu au nicio șansă să își depășească condiția.

Textul poetic „Labirint basarabean” reia mitul eroului atenian Tezeu, ajutat de fiica regelui Minos, Ariadna, să îl omoare pe Minotaur și să iasă din labirintul în care era ferecat monstrul.

În interpretarea cercetătorului folclorist Andrei Oișteanu, „labirintul (respectiv monstrul care îl locuiește și îl reprezintă) este un Univers dezordonat (un microhaos) care, prin gestul de natură

cosmogonică al eroului demiurg, devine un Univers ordonat (un microcosmos)” [6, p.263]. În virtutea desfășurării acțiunii în timpuri imemorabile, narațiunea mitică este nonreferențială, fiind marcată de universalitatea sensurilor conținute. În discursul poetic, plasarea eroilor mitici într-un spațiu locuibil real configurează sensuri simbolice descifrabile în dialogul prefigurată al autorului cu cititorul care cunoaște contextul social la care se face referință.

Față de timpurile mitice, „labirintul basarabean” este mai încâlcit, prin urmare, devine simbol al haosului politic și moral de proporții inimaginabile: „La noi, mai încâlcit e Labirintul.../ Stă firul Ariadnei să se rupă.../ Sus, la palat, îngeri și draci se pupă.../ Afară, înflorește hiacintul...” [3, p.172]. Până și rolul de călăuză al „firului Ariadnei” este pus în pericol, metaforă ce induce ideea că din această rătăcire colectivă nu va mai exista nicio salvare. Înflorirea sugerează totuși speranța renașterii. Eul liric este cuprins de dorința de a propaga adevărul, de a exprima zbuciumul oamenilor claustrați într-un mediu dominat de clovnerii politice, perfidie și minciună: „Și peste trupuri, jalnic, joacă-o trupă / De măscărici care-și așteaptă-argintul.../ Minciuna, elegant, își soarbe-absintul... / Dreptatea nu se vede nici prin lupă...” [3, p.172]. Ca și în mitul inițial, eul liric crede în existența unui remediu salvator pentru reîntronarea ordinii: „Când va mai fi vreodată să se-ntoarne / Teseii Basarabiei acasă, / S-apuțe Minotaurul de coarne / Ca pe un melc ascuns în iarba deasă,/ Apoi, să ne dea vestea cea de aur: / De astăzi, am scăpat de Minotaur?!” [3, p.172]. Asemănarea eufonică dintre lexemele *Teseii* – *flăcăii* sugerează că izbăvirea de rău este așteptată de la fiii acestui neam plecați în lume, asemeni lui Tezeu spre Atica. Înfruntarea cu Minotaurul este autohtonizată prin conjugarea cu simbolul melcului, care reprezintă în imaginația folclorică „un mic balaur taurocefal” [6, p. 263].

Un alt personaj mitic ce apare în poezia „L-ați văzut pe Ianus?” întruchipează dubla natură umană. În accepția mitologică, Ianus era zeul începuturilor, înzestrat cu darul de a cunoaște trecutul și de a prevedea viitorul. Având ca reper expresia „a fi cu două fețe”, autorul face din acest personaj prototipul ipocriziei.

Într-o suită de interogații se relevă stări existențiale antinomice: „Voi l-ați văzut pe Ianus? Pe cel cu două fețe? O față zâmbitoare? O față de tristețe?// E-adevărat că poate – ori nu-i decăt poveste? – / Cu-

o față să aprobe, cu alta – să deteste” [7, p. 82]. Imaginile conexe într-o serie antonimică contextuală accentuează nevoia omului de a trăi stări contrare, de a-și crea dubluri, de a evada din sine.

**În concluzie**, menționăm că în discursul poetic al lui Vasile Romanciuc, mitul își păstrează semnificația eliadistă de a înfățișa „modele pentru comportarea omenească” [2, p.2], exercitând o influență etică asupra cititorului.

**Referințe:**

1. BARTHES, R. *Mitologii* (trad. Maria CARPOV). Iași: Institutul European, 1997. 293 p.
2. ELIADE, M. *Aspecte ale mitului* (trad. Paul G. DINOPOL). București: Univers, 1978. 195 p.
3. PRUS, E. Mitosfera: mitizare, demitizare, remitizare // În: *Metaliteratura*, nr. 9, 2004, 40-45 p.
4. JACOBI, J. *Complex, arhetip, simbol în psihologia lui C. G. Jung* (trad. Daniela Ștefănescu). București: Trei, 2015. 232 p.
5. ROMANCIUC, V. *Lasă un semn*. Târgoviște: Bibliotheca, 2012. 336 p.
6. OIȘTEANU, A. *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească*. București: Minerva, 1989
7. ROMANCIUC, V. *Lumina glasului lăuntric*. Chișinău: Prut Internațional, 2016. 324 p.

## CRONICARI POST-NECULCE. VOCAȚIA ISTORISIRII

*Svetlana KOROLEVSKI*

*Trecutul m-a fascinat întotdeauna.  
Cronicile și cântecele populare formează în clipa de față  
un material din care culeg fondul inspirațiilor.*

**Mihai Eminescu**

Istoria ca dimensiune a evoluției și autoperfecționării a preocupat dintotdeauna omul, gânditorul. De aceea nu este nicicând inoportun a reveni periodic asupra diverselor aspecte privind istoria noastră, implicit asupra literaturii române vechi – ca spațiu al cunoașterii. Cercetând în opera literară chipul omului și imaginea lui ideală, istoricul compară, abstractizează, generalizează; pe această cale el ajunge la arhetipuri, acolo unde chipurile diferite din două sau mai multe culturi încep să se asemene.

Cu cât pătrundem mai adânc în culturile tradiționale, cu atât ne apropiem de substratul general uman [1].

**Letopisețul lui Neculce și cronicile paralele acestuia.** Intersectându-se în timp, aceste texte ne modelează o imagine a unei lumi, o lume a Moldovei, spectacolul vieții în toată complexitatea sa; dar și lumea/lumile din vecinătatea imediată.

Timp al marilor tensiuni, considerate adesea pur și simplu negative, mai curând decât etape necesare pentru atingerea unui echilibru social și politic superior și a unei capacități creatoare mai profunde și mai cuprinzătoare. Rezumând o istorie densă în întâmplări, cronicarii nu uită însă ceea ce era esențial pentru oamenii țării. Iar esențial pentru oamenii acestei țări însemna a apăra și a ilustra dreptul de a fi în istorie, alături de celelalte popoare ale lumii. Îndemnul lui Neculce, din chiar prefața cărții sale: ... *cu cât veți îndemna a ceti pre acest letopisățu mai mult, cu atât veți ști a vă feri de primejdii și veți fi mai învățați a dare răspunsuri la sfaturi ori de taină, ori de oștire, ori de voroave la domni și la noroade de cinst* [2, p. 159], îl vom regăsi, de altfel, în predosloviile tuturor cronicilor, dovadă certă a efortului formativ al istorisirii.

Citate în paralel, ele constituind relevante intersectări narative, *cronicile paralele* și *post-Neculce* fac să palpate peisajul istoric, incitând cititorul și implicându-l în desfășurarea evenimentelor. Indiscutabil, aceste pagini certifică unele dintre punctele de atracție ale istoriei noastre. Virtuțile și viciile suveranilor, subtila și nu rareori solida lor cultură, disimularea perfectă, marea și statornica putere de muncă, rafinata școală a intrigii – toate acestea le aflăm viu conturate în aceste scrieri [3]. O epocă revolută, dar clocotind de viață, însumare a experiențelor trăite, cu complexe probleme, realizări și eșecuri.

Valoarea acestor scrieri stă în strânsă legătură cu atitudinea autorilor față de evenimentele descrise; părtinirea este trăsătura ce le caracterizează, părtinire adoptată în chip diferențiat, de la domn la domn, de la eveniment la eveniment. Studiile istoricilor, ca și istoriile literaturii române, le-au dat apreciere în acest sens.

O spunea încă Ștefan Ciobanu (după N. Iorga, de altfel): „Istoriografia din această epocă rupe cu tradiția lăsată de marii cronicari și se mărginește la compilații mai mici, în care lipsește spiritul de independență și de demnitate al cronicarilor din trecut.

Slugărnicia și lingușirea iau locul durerii pentru nevoile țării...” [4, p. 348]. Scriu toți, sau aproape toți, din porunca sau îndemnul vreunui domnitor.

*Cronica anonimă a Moldovei* (1661-1729), denumită și ghiculească, sau *Pseudo-Amiras* (despre care autorul ediției critice Dan Simonescu ține să precizeze: face parte din categoria cronicilor domnești, oficiale; în prima ei jumătate este compilativă, originală ca informație mai ales în partea a doua; autorul nu-i critică pe turci, aceștia fiind menajați; iar sentimentele față de greci variază; este importantă nu numai prin multele și variatele știri istorice și culturale menționate, dar și prin abordarea aspectelor economice și sociale din perioada respectivă – izvor istoric important pentru cunoașterea istoriei Moldovei în vremea lui Grigore Ghica al II-lea [5, p.14-15] este o cronică de curte, autorul venind dintre marii boieri cărturari, familiarizat cu literatura istoriografică românească. A fost tălmăcită în grecește de Alexandru Amiras, iar mai târziu și în franceză, traducerea din urmă păstrându-se azi la Biblioteca Națională din Paris [6, p. 161].

*Dat-au Dumnedzeu de s-au făcut iarna aceia ușoară, cât de abia au cădzut odată puțin omăt și iar s-au luat și n-au trebuit oamenilor multe lemne și verdiața den câmpu și den pădure n-au lipsit, de multe ploi ce-au ploat peste iarnă, și pământul n-au înghețat și au scăpat oamenii. Papură și alte buruiene găsiia pen pădure și ciulini și de acelea mâncând, au trăit toată iarna. Iară de primăvară, au fostu foarte multe și Dumnedzeu cel ce ceartă și iar miluiește dând hrană oamenilor, după urgie ce vărsase asupra acestui pământ, pe urmă, cu atâta milă s-au întorsu, cât au răsplătit îndzăcit năcazul norodului său. Fost-au bișug mare peste vară: pâine multă, vin multu, poame multe [5, p.92].*

Expunere limpede, meticuloasă (date abundente, concrete, adevărate statistici!) și colorată a evenimentelor, presărată (era de așteptat) cu bine-cunoscute avertismente moralizatoare, atât de dragi cronicarilor noștri (*Omul cel înțeleptu, când va să să apuce de vreun lucru, întâi trebuie să socotească pentru ce să apucă și la ce săvârșit va veni; și în toate faptili noastre să cade totdiauna să socotim sfârșitul lor [5, p. 95]; Să nu să mândriască omul, câtu-i de mare, ce să-ș aducă aminte că iaste prav și cenușe și viiarme, iar nu om, după cum dzice împăratul David [5, p. 92]).* Naratorul, antigrec la început,

dar sfârșind prin a scrie cu stimă despre ei (superlaudativ în partea referitoare la Grigore Ghica), pentru tătari va utiliza o tradițională, neculceană, sintagmă (*Așeă au fostu asupra Moldovii, ca niște lupi asupra unei turme de oi*; cât despre turci, pe care ne-am fi așteptat să-i stigmatizeze, nu are decât cuvinte de laudă: *Și dreptu om ca acela era Apti pașia, slăvit și dreptu giudecător și prea înțeleptu și vrednic și în dzilele lui cât au ședzut la Hotin, unde au și murit, multu folos au avut țara despre dânsul...* [5, p. 95]. Va condamna însă pe un Gheorghe Duca, „cumplit, prea vrăjmaș și plin de toată răutatea”, ca și miopia politică a unui Ștefan Petriceico, care „având și svecnici răi lângă sine și vădzând că vin oștile leșăști, părându-i-să ca unui prostu de minte, că dacă vor bate liașii pe turci piiare toată împărăția turcului – acestu gându având, s-au sculat cu o samă de boiari și au fugit la Iași [5, p. 117]. Pentru Dimitrie Cantemir (spre deosebire de fratele său Antioh) are toată simpatia (*om învățat și la împărăție cunoscut, că ședzusa multă vreme la Țarigrad, fiind beizade și învățasă și turcește. Și au arătat turcilor meșteșugul muziachii adecă cântare. Și era cinstit și laudat de cătră toți; și avia nume că iaste vrednic și de războae* [5, p. 67] și nu dezaprobă politica acestuia, orientată spre o alianță cu Petru cel Mare. Elogiul adus lui Grigore Ghica, mostră clasică de panegiric, se întinde pe mai multe pagini, domnitorul e înfățișat în ascendența-i genealogică, cu glorificarea neamului său: *Boieri, și slujitori, și birnici, toți era veseli de venirea lui Grigorie Vodă; că era om bun, și dajdile țarei ușoare, cât avea toți bucurie, laudând pre Dumnedzeu, de darul ce le-au dat. Un domnitor a cărei vrednicie culminează prin a însuși până la șase luni și limba moldovinească, grăind asemenea la tot cuvântul, ...un dar de la Dumnedzeu asupra aceștii țări* [5, p. 125-126].

Mai rar întâlnite în alte cronici, vorbirea directă și, mai ales, dialogul, înviorează expunerea: *Deci mergând Antonie Vodă cu boiarii la viziriul, așteptând căftane, începură a-i întreba:*

– *Iaste Mareș, banul? Au răspunsu el singur: – Eu sântu. – Ia-l. Si-l luară. – Care iaste Gheorghie Vornicul? Dzisă: – Eu sântu. Îl luară și pe dînsul. – Carele iaste Șerban? Dzisără ca nu iaste. – Carele iaste Mihai Postelnicul? Fiind de față, iară l-au luat. – Carele iaste cutare, cutare? Pe rînd îi luară pe toți și rămasă domnul Antonie Vodă singur, cu ciialalți boiari. Și dzisără domnului: – Împăratul ti-*



au mazilit. Și întorcându-să către ciialalți boiari ce nu era de oarda Postelniceștilor: Ivașco Stolnicul, Hrizea vistiarnicul, Radul Știrbei și alții carii era acolo, le-au dzis: – Voaă v-au dat împăratul domn pe Grigorie Vodă. Păsați la dânsul [5, p. 111]. Lexicul acestei cronici merită o atenție aparte. Un povestitor avizat, o istorisire plină de savoare, în care se întrevește marca oralității, dar și cea a unui inițiat al cuvântului scris.

**Referințe:**

1. DUȚU, A. *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700-1821). Studii și texte*. București: Editura pentru literatură, 1968. 397 p.; DUȚU, Alexandru. *Literatura comparată și istoria mentalităților*. București: Univers, 1982. 265 p.
2. NECULCE, I. *Opere*. Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel ȘTREMPEL, București: Minerva, 1982. 934 p.
3. *Memoriile principelui Nicolae Suțu*. Traducere din limba franceză, introducere, note și comentarii de Georgeta Penelea FILITI, București: Editura Fundației Culturale Române, 1997. 390 p.
4. CIOBANU, Ș. *Istoria literaturii române vechi*. Ediție îngrijită, note și prefață de Dan Horia MAZILU. București: Editura Eminescu, 1989. 470 p.
5. *Cronica anonimă a Moldovei. 1661-1729 (Pseudo-Amiras)*. Studiu și ediție critică de Dan SIMONESCU. București: Editura Academiei, 1975. 170 p.
6. MAZILU, D.H. *Recitind literatura română veche*. Partea a III-a: *Cenurile literare*. București: Editura Universității din București, 2000. 748 p.

## EXPRESII LATINEȘTI CU FUNCȚIE DE MARCARE DISCURSIVĂ

*Elena VARZARI*

Expresiile latinești se caracterizează printr-un caracter concis, generalizator și elaborat, incluzând atât construcții clișeizate, cât și structuri paremiologice. Rolul lor este, de regulă, raportat la ornamentarea exprimării, la efectul estetic și la valoarea compozițională pe care le pot îndeplini în discurs. Sunt introduse în comunicare, în special, pentru a facilita o transmitere rapidă și expresivă a informației, pentru a convinge sau a influența afectiv receptorul. Fiind reprezentate prin unități frazeologice, dar și prin unități lexicale, aceste expresii sunt reproductibile și recognoscibile datorită circulației internaționale timp de două milenii.

Deși, întotdeauna a fost general cunoscută și acceptată, studiul paremiologiei latine nu a început decât în sec. al XIX-lea și nu a depășit, de cele mai multe ori, sfera analizei lingviculturale. Or, în practica didactică pentru a forma competențe de comunicare a științei și de scriere a textului academic este în mod evident necesară însușirea și utilizarea (integrarea, stilizarea, parafrizarea) expresiilor latinești care figurează ca mărci livești ale unui discurs instituțional elaborat.

Privite dintr-o perspectivă pragmatică, unitățile paremiologice latinești sunt introduse în discurs cu finalități persuasive, determinând receptorul la realizarea anumitor acțiuni; argumentative, fiind actualizate în vorbire în vederea corectării poziției adresatului; emotive, permițând crearea unei atitudini dorite de emițător față de anumite realități și, în sfârșit, estetice [1, p. 100-101]. Pe lângă acestea însă, rolul structural-organizatoric al expresiilor latinești în discurs, în special în cel academic, este nu mai puțin important. Preluând funcțiile unor conectori textuali, în expunerea științifică unitățile respective asigură coeziunea formală și semantică a textului.

Ca și marcatorii discursivi, acestea funcționează ca semnale și sugestii de interpretare a mesajului. Conectorii textuali, incluși în categoria mai largă a conectorilor discursivi sau pragmatici, reprezintă o clasă destul de neomogenă și mult discutată în studiile de pragmatică.

Dovadă este și seria terminologică largă care figurează în literatura de specialitate: conectori pragmatici, sintactici, logico-semantici, markeri/marcatori discursivi, operatori discursivi, expresii pragmatice etc. Cert este că aceste elemente îndeplinesc un rol coeziv (coordonare, subordonare, supraordonare sintactică), de structurare discursivă, de „reconfigurare a sensului enunțului prin declanșarea uneia sau mai multor inferențe sau prin formarea unei înlănțuiri argumentative, *recte* îndeplinesc funcționalități importante în ceea ce privește coerența globală a frazei, a enunțului și chiar a ansamblului discursiv” [2, p.10], roluri pe care le pot prelua în anumite situații de comunicare și paremiile latinești. Expresiile latinești cu funcția de conectori textuali nu sunt golite complet de semnificație și sunt puțin implicate în organizarea sintactică a enunțului, iar în acest sens pot fi omise, fără a-i afecta structura. Ele sunt actualizate în discursul academic mai curând cu trăsăturile:

a) funcționează ca mecanisme de structurare discursivă (marchează începutul sau sfârșitul unei conversații sau trecerea de la o conversație la alta;

b) ancorează deictic opinia sau atitudinea vorbitorului;

c) semnalează intențiile comunicative și relațiile dintre interlocutori;

d) ghidează locutorul și interlocutorul în procesul de transmitere și interpretare a mesajului” [3, p. 4].

Distingem, în acest context, câteva tipuri de unități paremiologice latinești care s-ar comporta similar marcherilor discursivi:

– marcherii modalizatori, care indică atitudinea și aprecierea pe care o face autorul, orientându-se spre receptor: *a fortiori* (cu siguranță; pentru acest motiv), *in abstracto* (la modul general); *in extenso* (pe larg); *in principio* (în principiu); *ipso facto* (tocmai de aceasta; chiar prin aceasta); *de facto* (de fapt); *de iure* (de drept); *ex aequo* (în mod egal); *mutatis mutandis* (schimbând cele ce trebuie schimbate); *pari passu* (în mod egal); *per contrarium / per a contrario* (prin opoziție); *per definitionem* (prin definiție); *per excellentiam* (prin excelență) etc. Cf.: „dacă se acceptă, *in abstracto*, o reconfigurare”; „s-a constituit, *mutatis mutandis*, o mișcare spirituală corespunzătoare celei promovate”; „s-a ajuns să se creadă cu tărie că aceleași principii vor fi funcționale, *pari passu*, și în agricultură”; „e tot atât de

adevărat, *per a contrario*, că oamenilor fericiți le e perfect indiferent fericirea” etc.<sup>1</sup>

Deși aceștia sunt izolați sintactic în enunț și au o pronunțată valoare procedurală, totuși nu sunt lipsiți nici de o valoare conceptuală, acoperind domeniul epistemic și argumentativ. Referindu-ne la bine-cunoscuta clasificare a lui B. Fraser [4], ei reprezintă marcatori de comentariu care descriu comunicarea de bază și exprimă: o apreciere, o evidențiere ș.a.

– marcheri ordonatori, care organizează și structurează informația: *primo* (în primul rând), *secundo* (în al doilea rând), *tertio* (în al treilea rând); *vide supra / infra* (vezi mai sus / mai jos) etc.

Cf.: „*primo*, acela că părinții nu sunt zei și *secundo*, acela că lumea stă încă sub legea talionului”; „*vide supra* același nume”.

Pentru acest tip este valabilă constatarea că „în primul rând, indică locul pe care îl ocupă un membru discursiv în ansamblul unei secvențe discursive ordonată pe părți; și, în al doilea rând, prezintă ansamblul respectivei secvențe ca un comentariu unic, iar fiecare parte ca un subcomentariu” [5].

– marcheri aditivi și reformulatori: *exempli gratia/exempli causa* (de exemplu), *ergo* (deci); *in brevi* (în scurt; pe scurt); *id est* (adică; aceasta înseamnă); *confer* (confruntă); *inter alios* (între alții); *recte* (anume; adică) etc. Categoria în cauză, statistic, este cea mai solicitată în discursul academic, potrivit corpusului CoRoLa (pentru unitatea *recte* au fost găsite 257 de citări, pentru *id est* – 175, pentru *exempli gratia* (e.g.) – 140).

Cf.: „ca, *exempli gratia*, în poezie, existența unor forme fixe”; „să vedem, *in brevi*, ce înseamnă”; „avutul instituționalizat, *id est* societatea”; „necesitatea de a apăra valorile comunității de securitate din care face parte, *recte* drepturile omului, democrația și, în general, toate valorile liberale”; „pe cât e de adevărat că un asemenea contract *inter alios* nu ne privește câtuși de puțin”.

Observăm că în limbile moderne expresiile latinești pot avea și rolul de marcarea a structurii discursului, pe lângă faptul că introduc ierarhizări, informație argumentativă, causală etc. Ca și marcatorii

---

<sup>1</sup> Exemplele sunt citate *apud* CoRoLa (Corpusul computațional de referință pentru limba română contemporană). <http://corola.racai.ro/>

discursivi, în general, expresiile latinești cu această funcție se caracterizează printr-un caracter invariabil, poziție sintactică parantetică, lipsa modificatorilor, incidență, integrare discursivă. Deși nu reprezintă o clasă foarte extinsă sau variată, îndeplinesc un important rol compozițional și pragmatic de care trebuie să se țină cont în activitatea didactică de formare a competențelor de scriere academică.

### **Referințe:**

1. ГРИГОРЬЕВА, Н. О., БЕРЕЗОВСКАЯ, Е.В. Функции крылатых выражений в тексте. В: *Таврический научный обозреватель*, № 5 (декабрь), 2015. [accesat 5.05.2018] Disponibil: [www.tavr.science](http://www.tavr.science)
2. ȘTEFĂNESCU, A. *Conectori pragmatici*. [accesat 5.05.2018] Disponibil: [https://www.academia.edu/34925517/CONNECTORI\\_PRAGMATICI](https://www.academia.edu/34925517/CONNECTORI_PRAGMATICI)
3. COJOCARU, V. *Marcatore discursive în limba română vorbită în Republica Moldova: aspecte pragmatice și sociolingvistice*. [accesat 5.05.2018]. Disponibil: [http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/doc/Rezumate%20lucrari%20stiintifice%20doctoranzi\\_136077/10.%20Cojocaru%20Valentina\\_ro.pdf](http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/doc/Rezumate%20lucrari%20stiintifice%20doctoranzi_136077/10.%20Cojocaru%20Valentina_ro.pdf)
4. FRASER, B. Pragmatic markers. In: *Pragmatics*, 1996, no.6 (2), p. 167-190.
5. PAVEL (DICU), A.-N. *Discursive Markers in Romanian. Terminological and Conceptual Aspects*. [accesat 5.05.2018]. Disponibil: <http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-01/Lds/Lds%2001%2026.pdf>

## **TEMPORALITATEA POETICĂ DIN PERSPECTIVA STUDIULUI IMAGINARULUI**

*Eugenia GOLOMOZ*

Definit în sens larg, imaginarul „se situează în afara realității concrete, incontestabile a unei realități percepute fie direct, fie prin deducție logică sau exprimare științifică [1, p.12]. El este, în esența sa, o realitate independentă, care dispune de propriile sale structuri și de propria sa dinamică. Imaginația este un „produs al voinței creatoare a artistului” [4, p.72]. Pentru a accede la originalitate, imaginația artistului trebuie să nege realul, să sfarme conexiunile în care se prezintă el percepției obișnuite și să propună alte conexiuni. Imaginea, cum observa J. Burgos în studiul său *Pentru o poetică a imaginarii*, pentru a i se conferi titlul de imagine literară, trebuie să își asume un

merit în privința originalității: „O imagine literară este un sens în stare născândă, cuvântul capătă o semnificație nouă. Dar acesta nu este încă îndeajuns, imaginea literară trebuie să se îmbogățească cu un *onirism* nou” [3, p. 57].

Lucian Boia spunea, cu referire la imaginar, că acesta poate fi separat în două: „pe de o parte, imaginarul celor care cred în structuri și regularități, chiar în permanente, pe de altă parte, imaginarul celor care privilegiază diversitatea și schimbarea” [1, p.12].

În continuare, prezentăm diversitatea modelelor de imaginar, propuse de diferiți autori, prin care imaginația poate fi supusă schimbării și clasificării și care poate fi considerată reper interpretativ în contextul poeziei contemporane din optica temporalității.

În studiul lui G. Durand, *Structuri antropologice ale imaginarului*, imaginația este definită ca „dinamism organizator”, al cărui rol constă în deformarea copiilor pragmatice de percepție și utilizare a simbolurilor. Imaginarul, în accepția lui Durand, un mixaj de categorii dualiste, distincte și opuse, structurate în două regimuri: *regimul nocturn* și *regimul diurn*, în interiorul cărora se disting trei tipuri de structuri. Primele sunt structuri *schizomorfe*, care aparțin regimului diurn, figura dominantă a acestora este antiteza polemică, geometrismul morbid (gigantizarea obiectelor), separare/dezagregare, reculul autistic (pierderea contactului cu realitatea); celelalte două structuri *mistice* și *antitetice* aparțin regimului nocturn.

*Structurile mistice* își relevă astfel următoarele trăsături: dedublarea și perseverența, care se caracterizează prin refuzul de a ieși din imaginile familiare, deci prin dublă negație; viscozitatea, adezivitatea antifrazică ce dictează o gândire alcătuită din variațiuni pe o singură temă; realismul senzorial, care vizează aspectul „concret, colorat și intim al lucrurilor”; miniaturizarea sau guliverizarea reprezentării, care stăruie asupra amănuntului. *Structurile sintetice*, în accepția lui Durand, elimină orice șoc, orice structură față de imagine, armonizează contrariile cele mai flagrante. Meritul definitiv al investigației lui Durand se datorează și faptului că acesta realizează o distincție netă între arhetip (o matrice universală), simbol (individualizat și fluctuant) și schemă.

În lucrarea *Pentru o istorie a imaginarului*, Lucian Boia operează o distincție inedită și subtilă între opt ansambluri sau structuri arhetipale

ale imaginarului aplicat evoluției istorice: *conștiința unei realități transcendente*, care este domeniul supranaturalului și al manifestărilor sale perceptibile (miraculosul, sacrul, sistemele mitice); *”dublul”*, *moartea și viața de apoi*, un arhetip ce reflectă convingerea că trupul material este dublat de un element imaterial; alteritatea, legătura dintre Eu și Celălalt; *unitatea*, o structură mentală prin care lumea este supusă unui principiu unificator; *actualizarea originilor*, o modalitate prin care orice grup uman își recunoaște miturile fondatoare și care face posibilă înțelegerea configurației actuale a destinului; *descifrarea viitorului*, tehnică care se află în strânsă corespondență cu religiile, ideologiile și științele; *evadarea*, consecință a refuzului condiției umane și a istoriei, abolire a istoriei reale, nostalgia și exaltarea începuturilor; *lupta contrariilor*, un arhetip din a cărui perspectivă imaginarul este polarizat, fiecare din simbolurile sale având un corespondent antitetic. Aceste opt structuri arhetipale, relevă L. Boia, „au o semnificație universală, ele pot fi îmbinate, se amplifică, se combină sau dispar” [1, p. 34].

Corin Braga, în lucrările *Zece studii de arhetipologie* și *De la arhetip la anarhetip*, distinge trei concepte tipologice, capabile să descrie structuri și arhisme, cele de *arhetip*, *anarhetip* și *eshatip*. Autorul clujean optează pentru trei sensuri pe care termenul „arhetip” le-a căpătat de-a lungul evoluției culturii europene: unul psihologic, unul cultural și unul care desemnează constantele sau invariantele unui curent sau ale unei culturi. În viziunea lui Braga, *arhetipul* desemnează „textul prim de la care pleacă întreaga schemă de copii, este rădăcina arborelui genealogic alcătuită din toate derivatele sale”. *Anarhetipul*, precizează C. Braga, implică „activitatea unui mimesis anarhic, care refuză conformitatea cu timpurile ideale și produce identități fortuite și ireductibile, singulare, o galerie de monștri. Arhetipul este un concept care se manifestă anarhic față de ideea de model sau de centru”. Diferența esențială dintre structurile arhetipice și cele anarhetipice constă, după Braga, în faptul că „prima dă sens tuturor componentelor care depind din el sau care depind din el, iar cea de-a doua include structuri în care componentele se relaționează anarhic, evitând imitarea vreunui model sau integrarea într-un sens unic și coerent; unul are un nucleu organizator, central, în timp ce cel de-al doilea este difuz și lipsit de centru” [2, p. 276-278].

O altă configurație a imaginarului artistic o constituie *eschatipul*, ireductibil la cele două categorii. Operele construite din această perspectivă prezintă un scenariu ușor identificabil. Astfel, arhetipul și eschatipul se deosebesc de anarhetip prin prezența unei configurații unice, „ceea ce le deosebește este punctul ocupat în evoluția interioară a acestor opere sau corpusuri de opere”. Argumentarea lui Braga referitor la distincția dintre *arhetip* și *eshatip* rămâne insuficientă, ele tinzând a se întrepătrunde și a se confunda.

J. Burgos își propune în studiul său *Pentru o poetică a imaginarului* să identifice structuri ale imaginarului în cele trei genuri literare: epic, liric, dramatic. Autorul definește scriitura poetică drept un loc al posibilului, guvernat de o coerență intimă cu legi și scheme proprii. El trasează trei direcții imaginare ale imaginarului artistic, prin intermediul a trei scheme: *schema cuceririi*, tip de imaginar care se caracterizează prin revolta față de trecerea timpului, umplerea spațiului în toate dimensiunile sale și la toate nivelurile, încremenirea timpului într-un prezent etern. Schema cuceririi include scheme de extindere, de expansiune, de mărire, de creștere, de multiplicare, de răpire, de dominare; *refuzul*, care exacerbează astfel de trăsături ale imaginarului cum sunt constituirea și amenajarea unor refugii. Caută perenitatea nu în timp, ci în afara timpului cronologic. Conține scheme de evadare, de interiorizare, de cufundare, de îngropare, de închidere, de restrângere, de dispariție, de fuzionare; progresul – formă de imaginar care acceptă desfășurări inevitabile, simulează împăcarea cu timpul însuși, cu repetarea ciclică [3, p.19].

Pornind de la cele trei scheme ale imaginarului enumerate în studiul amintit supra, Burgos își extinde considerentele asupra tipurilor de scriitură și asupra regimului sintactic al imaginarului, operând următoarele distincții: *scriitura revoltei și regimul antitetiv*, cărora le corespunde *schema de cucerire și timpul prezent*. Acest model este guvernat de o coerență intimă, cu legi proprii, de căutare a propriului sens, de revoltă în fața timpului cronologic. Scriitura revoltei ocupă, în întregime, prezentul, ea oprește timpul spre a umple spațiul. Obiectivul acestei scriituri constă în stăpânirea timpului, punând în acțiune o sintaxă a antitezei; *scriitura refuzului și a regimului eufemistic*, care conține scheme de retragere, are ca timp dominant trecutul, fiind totodată scriitura anteroului, a celui ce caută



un spațiu pentru refugiu și urmărește instalarea în acesta. Scriitura refuzului se orientează spre micșorare, miniaturizare, refugiarea în spații tot mai mici și mai intime, evadarea din timp cu ajutorul unei sintaxe a eufemismului; scriitura viclesugului și a regimului dialectic – îi corespunde schema progresului, are ca timp dominant viitorul. Are ca dominantă timpul global și timpul istoriei, nu anulează cronologia.

**În concluzie**, afirmăm că imaginarul abundă în modele și scheme integratoare, fapt ce confirmă complexitatea acestuia. Astfel, fluctuațiile imaginarii pornesc de la un model narativ constant și deviază în funcție de concepția scriitorului asupra evoluțiilor sociale, politice și culturale. Deformarea imaginarii primar este și o formă de emancipare a acestuia, este o acțiune prin care imaginației i se oferă orizonturi nebănuite. Or esența textului poetic rezidă inclusiv în capacitatea autorului de a crea situații noi, de a intui și valorifica realități metafizice inedite.

#### ***Referințe:***

1. BOIA, L. *Pentru o istorie a imaginarii*. București: Polirom, 2007.
2. BRAGA, C. *Zece studii de arhetipologie*. Cluj-Napoca: Dacia, 2007.
3. BURGOS, J. *Pentru o poetică a imaginarii*. București: Univers, 1988.
4. CĂLINESCU, M. *Conceptul modern de poezie*. București: Eminescu, 1972.

### PARTICULARITĂȚI ALE TOPICII ÎN TEXTUL *EVANGHELIEI* (1912)

*Emilia OGLINDĂ*

În literatura lingvistică din ultimele decenii se acordă o atenție sporită problemelor privind limbajul religios și textele bisericești, investigându-se, în special, particularitățile lingvistice ale textelor în cauză atât din perspectivă sincronică, cât și diacronică.

După cum subliniază savantul Gh. Chivu, „scrisul religios, realitate diversă și complexă, ce acoperă și ilustrează domenii multiple, de la creația literară până la exegeza științifică de aleasă ținută, de la textul de tip tehnic și administrativ până la publicistică, este, în mod indiscutabil, o componentă structurală, definitorie a culturii românești” [1].

În opinia cercetătoarei M.C. Neculai, scrierile religioase comportă

„trăsături distincte: unități lexicale, forme și construcții specifice sau având doar funcție, frecvență și destinație distincte de cele prezente în scrierile laice” [2]. Lingvиста R. Zafiu observă, pe bună dreptate, că în textele bisericești „nu e ușor de găsit raportul ideal între conservatorism, – deci arhaicitate, respectare a dogmei și a unei terminologii specifice, riguroase – și inovație, apropiere de stiluri moderne ale limbii, accesibilitate” [3]. În acest sens, un interes deosebit prezintă textul biblic, considerat model de exprimare pentru alte tipuri de scrieri religioase, ce inserează diverse formațiuni și construcții învechite, elemente arhaice [4, p. 91 – 108].

În articolul de față, vom examina câteva fenomene de ordin sintactic, mai cu seamă particularități ale topicii în textul bilingv româno-rus al *Evangheliei*, publicat în grafie chirilică la tipografia eparhială din Chișinău în anul 1912. Materialul disponibil cuprinde exemple din unele capitole ale „Evangheliei de la Matei” din Noul Testament. În textul menționat suscită atenția variate dislocări ale componentelor propoziției și ale frazei, frecvența topicii indirecte sau inverse, în raport cu cea directă etc. Termenii ce desemnează ordinea cuvintelor sunt abordați controversat în studiile de specialitate, relevându-se multiple cupluri al căror conținut nu se suprapune. Pe de o parte, este evidențiată topică directă, de bază, neutră stilistic, progresivă, obiectivă ș.a., cu referire la ordinea SPO, lipsită de valoare afectivă; pe de altă parte, sunt semnalate perechile: topică inversă, marcată stilistic, expresivă, afectivă, subiectivă ș.a., ce reliefează succesiunea „în care determinativul precede determinatul (ordinea PSO, OPS sau OSP)” [5].

În textul analizat, semnalăm frecvența unor forme inversate de viitor și perfect compus indicativ: „Că de veți ierta oamenilor greșalele lor, *ierta-va* și vouă Tatăl vostru ceresc” [Evangh., p.29]; „*Zis-a* lor: dar voi cine ziceți că sunt Eu?” [Evangh., p.93]; „Că cel ce va vrea să mântuiască sufletul său, *piarde-l-va*, iară cel ce va piarde sufletul său pentru Mine, *afla-l-va* pre el” [Evangh., p.95]. Formele respective sunt scrise în ediția indicată fără cratimă: піарделва (*piarde-l-va*), афлалва (*afla-l-va*), зисах (*zis-au*), etc.

Diferite formațiuni analitice, locuțiuni și perifraze de tipul: *a săvârși laudă* (= a lăuda), *a fi într-un înțeles* (=a se înțelege), *a lua știre* (=a afla), *a ieși veste* (=a vesti), *a lua aminte* (=a memora), *a face*

*milostenie* (=a se milostivi) ș.a. denotă, de regulă, ordinea directă a cuvintelor: „Și *luând știre* în vis să nu să întoarcă la Irod, pre altă cale s-au dus la țara sa” [Evangh., p.9]; „Și iată *au ieșit vestea* Lui în toată Siria...” [Evangh., p.18]. Nu este exclusă nici topica inversă, uneori în același context: „*Luați aminte, milostenia* voastră să nu o faceți înaintea oamenilor, ca să vadă ei ... Deci când *faci milostenie*, nu trâmbița înaintea ta...” [Evangh., p.27].

În diverse ambianțe, părțile de propoziție atestă topica indirectă sau inversă; astfel, subiectul poate succeda verbul predicat, iar părțile secundare de propoziție – atributul, complementul direct și circumstanțialul – pot fi antepuse cuvintelor determinate. În enunțurile: „Și *s-a pogorât ploaie*, și *au venit râuri*, și *au bățut vânturi*, și au lovit casa aceea, și nu au căzut...” [Evangh., p.37]; „Și *l-au certat* pre el *Iisus*: și *au ieșit* dintr-însul *dracul*, și *s-au tămăduit pruncul* ...” [Evangh., p.99]; „*Zis-au Iisus* lui: așadar, *slobozi sunt fiii*.” [Evangh., p.100], subiectele evidențiate urmează după predicatul *s-a pogorât, au venit, au bățut, au certat, au ieșit, s-au tămăduit, zis-au, slobozi sunt*. Topică inversă comportă și părțile secundare de propoziție în enunțurile: „Ce s-au născut într-însa *din Duhul Sfânt este*” [Evangh., p. 6]; „*Adevăr zic* vouă” [Evangh., p.95]; „Și *toate oricâte veți cere...*, veți lua” [Evangh., p.122], în care complementul indirect *din Duhul Sfânt* și complementele directe *adevăr, toate oricâte* anticipează predicatul *este, zic, veți cere*. Formele atone ale pronumelor personale pot să preceadă verbele la imperativ: ”Iară tu când te rogi, întră în camera ta, și, închizând ușa ta, *te roagă* tatălui tău...” [Evangh., p. 28] / *roagă-te*.

Adverbul *foarte* în funcție de circumstanțial de mod urmează, de regulă, după verbul predicat: „*S-au mâniat foarte*, și trimițând au ucis pre toți pruncii” [Evangh., p. 10]; „Și auzind ucenicii, au căzut pre fața sa și s-au *spăimântat foarte*” [Evangh., p. 97]; „Iară ucenicii Lui auzind *se mira foarte*” [Evangh., p.111]. În enunțul: „S-au bucurat cu bucurie *mare foarte*” [Evangh., p. 9], pe lângă topica inversă a componentelor îmbinării „mare foarte”, este folosită structura tautologică: „*S-au bucurat cu bucurie*”.

Topica inversă este caracteristică și unităților sintactice în cadrul unor antiteze, dezvăluindu-le expresivitatea: „Nime nu poate la doi domni sluji: că *au pre unul va urî, și pre altul va iubi: sau pre unul va*

*cuprinde, și pe altul va urgisi. Nu puteți lui Dumnezeu sluji și lui Mamona.*” [Evangh., p. 31]; „Întrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată calea, care duce în perire...” [Evangh., p. 35]. În cel dintâi enunț, complementele directe *pre unul, pre altul* anticipează predicatul *va urî, va iubi, va cuprinde, va urgisi*, iar complementele indirecte *lui Dumnezeu și lui Mamona* se află în distribuția stângă și cea dreaptă a infinitivului *sluji*. În cel de-al doilea enunț, predicatul nominal *largă este* este antepus subiectului *poarta*, iar numele predicativ *lată (este)* precede subiectul *calea*.

Dintre modurile impersonale, gerunziul apare adesea la începutul enunțului, însoțit, de regulă, de conectori de tipul: *și, iată, atunci, deci, drept aceea* etc.: „Și El *sculându-să*, au luat Pruncul și pre Muma Lui...” [Evangh., p.11]; „Atunci *apropiindu-se* către Dânsul, Petru au zis...” [Evangh., p.104]. Un asemenea gerunziu comportă, de regulă, valoare predicativă: „Iar *pogorându-se* El din munte, au mers după El noroade multe.” [Evangh., p.38]; „Și *venind* ucenicii Lui de ceea parte, au uitat să ia pâine.” [Evangh., p.91].

În poziția inițială a propoziției sau a frazei pot fi utilizate, în funcție de predicat, alături de indicativ, și alte moduri personale, ca imperativul sau conjunctivul cu sens iussiv, optativ, prohibitiv sau hortativ, exprimând porunca, dorința, interdicția sau îndemnul de a îndeplini acțiunea: „*Bucurați-vă și vă veseliți*, că plata voastră multă este în ceriuri...” [Evangh., p.20]; „*Lasă* acolo darul tău înaintea altariului...” [Evangh., p.22]; „*Nu vă adunați* vouă comori pre pământ...” [Evangh., p.30]; „Deci *căutați* mai întâiu Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui.” [Evangh., p.33]; „Drept aceea *să nu vă grijiți*, zicând ...” [Evangh., p.32]; „Drept aceea, așa *să vă rugați* voi...” [Evangh., p.28].

În exemple de tipul: „*Căutați* la paserile ceriului: că *nici samănă, nici seceră, nici adună* în jitnițe, și Tatăl vostru ceresc le hrănește pre ele” [Evangh., p.32]; „*Socotiți* crinii câmpului cum cresc: *nici să ostenesc, nici torc*” [Evangh., p.32]; „*Nu dați* sfintele câinilor, *nici aruncați* mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce pre ele cu picioarele sale” [Evangh., p. 34], se evită dubla negație, ceea ce le deosebește de scrierile redactate în româna actuală.

O altă particularitate a textului cercetat este dislocarea părților principale și secundare ale propoziției.

Astfel, în enunțul: „Și *au mers* după Dânsul gloate multe...” [Evangh., p.107], între predicatul *au mers* și subiectul *gloate* este inserat complementul indirect *după Dânsul*. Verbele la infinitiv în diferite funcții sintactice sunt dislocate în raport cu verbele *a fi*, *a putea* ș.a. și cu alte elemente ale propoziției: „... *a șede* de dreapta Mea, și de stânga Mea, *nu este* al Mieu *a da*, ci celor ce este gătit de la tatăl Mieu” [Evangh., p. 116].

În fraza: „*Tot pomul* carele nu face roade bune *să taie și în foc să aruncă*” [Evangh., p. 36], între grupul subiectului *tot pomul* și predicatul *să taie, să aruncă* din propozițiile principale este intercalată subordonata atributivă determinativă *carele nu face roade bune*, iar circumstanțialul *în foc* anticipează predicatul *să aruncă*.

**În concluzie**, vom sublinia că în textul analizat se atestă frecvent topica indirectă sau inversă: pe lângă numeroase forme inversate de viitor și de perfect compus indicativ, este pertinentă postpoziția subiectului față de verbul predicat, antepoziția atributului, a complementelor direct, indirect, circumstanțial față de cuvintele determinate. Deseori are loc dislocarea părților principale și secundare de propoziție în cadrul enunțului, între acestea fiind intercalate diferite unități sintactice.

#### **Referințe:**

1. CHIVU, Gh. Scrisul religios, componentă definitorie a culturii vechi românești. În: *Text și discurs religios*, 2012, nr. 4, p. 19-35. [Accesat: 24.06.2018].  
Disponibil: [www.cntdr.ro/sites/default/files/cs2013/cs2013a03.pdf](http://www.cntdr.ro/sites/default/files/cs2013/cs2013a03.pdf)
2. NECULAI, M.C. *Caracteristici lingvistice ale scrierilor religioase românești de rit apusean* / Rezumatul tezei de doctorat. București, 2009.
3. ZAFIU, R. *Arhaism și inovație în limbajul religios*: [Accesat: 31.05.2015]; Disponibil: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/Zafiu/28.htm>.
4. TELEOACĂ, D.L. Morfosintaxa textului biblic actual. Evanghelia după Matei. În: *Limba română*, LXI, nr.1, p. 91-108.
5. VARZARI, El. Topică obiectivă – topică subiectivă: necesitatea unei delimitări în cronicile românești. În: *Limba română*; 2006, nr. 1-3, XVI. [Accesat: 24.05.2018]; Disponibil: [www.limbaromana.md/index.php?-go=articole&n=1624](http://www.limbaromana.md/index.php?-go=articole&n=1624)

#### **Surse, abrevieri:**

1. *Evanghelie*. Chișinău: Tipografia eparhială, 1912 – **Evangh.**

## MODALITĂȚI DE SPORIRE A EXPRESIVITĂȚII ÎN LIMBAJUL PAMFLETAR

Ana FERAFONTOV

Limbajul publicistic se află în dinamică, fiind în corespundere cu tendințele societății. Cercetătorul V. Vișinescu afirmă că mesajul presei „se află într-o mișcare permanentă de adaptare a principalelor structuri la cerințele economice și sociopsihoculturale ale momentului istoric respectiv” [4, p.V]. Pamfletul este în special legat de realitate, fapt care îi asigură caracterul actual și, prin urmare, trebuie examinat doar în context. În articolul *Les mutations du pamphlet dans la France contemporaine*, autorii subliniază adaptabilitatea constantă a pamfletului – trăsătură inepuizabilă a acestei specii publicistice [2], care se manifestă prin tendința publiciștilor de a selecta cele mai potrivite forme lingvistice pentru a exercita o influență maximă asupra publicului. În studiul *Oralitatea în textul publicistic actual românesc*, cu referire la limbajul pamfletului, lingvista V. Molea remarcă „expresivitatea implicită a acestuia în virtutea funcției sociale pertinente pe care o conține” [3]. Astfel, o trăsătură de bază a pamfletului este expresivitatea, care face ca mesajul să fie dinamic, nuanțat, creând impresia unei comunicări „vii”.

Pentru a urmări manifestarea expresivității în pamflet, am ales cinci texte reprezentative: Lelia Munteanu (*Regina Angliei, la masă cu Prințul Haosului. Onoruri și huiduieli*, martie 2018) – L.M.; Tudor Octavian (*Cei care își iubesc sărăcia*, 2012) – T.O.; Constantin Tănase (*Și cu asta ce-am făcut?*) – C.T.; Mircea Dinescu (*La schi cu taica Iohannis*, martie 2018) – M.D.; Doru Bușcu (*În paharul lui Juncker stă, tăcut, un nou lider*, martie 2018) – D.B. Criteriile care au stat la baza selectării textelor au fost actualitatea acestora și varietatea mijloacelor de sporire a expresivității.

Printre mijloacele de augmentare a forței expresive textuale se numără utilizarea mărcilor oralității (arhaismelor, neologismelor, fazeologismelor), a figurilor de stil (în special, a metaforei) etc.

Mai întâi de toate, trebuie să menționăm că, pe lângă limbajul standard, pamfletele conțin numeroase mărci stilistice, care le conferă o expresivitate sporită:

– **cuvinte familiare:** *belea* (nevoie, năpastă), *naiba* (dracul), *lihnit* (*de foame*), *ifos* (mândrie excesivă), *june* (și *înv.*, tânăr), *spălățul* (cu aspect și ținută îngrijită), *spășit* (smerit), *gurist* (solist vocal), *ochelarișt* (persoană care poartă ochelari), *a catadicsi* (a găsi de cuviință);

– **cuvinte și expresii populare:** *boccie* (cu trăsături grosolane, urâte), *obidă* (întristare adâncă, durere sufletească), *taică* (tată), *musai* (neapărat), *ăl* (acela), *doftor* (doctor), *vraci* (medic), *opăreală* (iritație a pielii), *geaba* (degeaba), *de-aia* (de aceea), *a zice în dodii* (a vorbi fără șir), *a lăsa de izbeliște* (a lăsa la voia întâmplării, fără supraveghere), *pantalonii în vine* (lăsați mai jos de talie);

– **argouri:** *meclă* (față), *a cobzări* (a avea contact sexual);

– **regionalisme:** *bojdeucă* (casă țărănească mică, sărăcăcioasă), *a cobori cu hârzobul din cer* (a fi superior altora, privilegiat);

– **jargoane:** *ciumățică* (maladie cu transmitere sexuală);

– **ocazionalisme:** *pesedist* (membru al Partidului Social-Democrat), *adjunctivită* („boala” de a fi adjunct).

Cuvintele familiare, cuvintele populare, argourile și regionalismele, alături de alte elemente ale oralității, stabilesc un contact între emițător și receptor, deoarece prin acestea pamfletarul se plasează la același nivel cu publicul și permite o „comunicare” mai familiară. Totodată, mărcile stilistice menționate, în special ocazionalismele, contribuie la originalitatea textului, constituind un element de noutate.

De asemenea, merită menționate **incidentele metatextuale**, care indică asupra prezenței emițătorului în discurs: „au coborât cu hârzobul din cer, *ce să mai spunem?*” (M.D.); „Să profităm, *zic*.” (D.B.); „*asta spun*, că nu există întotdeauna soluții care ameliorează”; „*vorba ceea*” (T.O). Prin intermediul acestor construcții, emițătorul stabilește și menține legătura cu receptorul, se plasează la același nivel cu receptorul, devine mai convingător și personalizează discursul.

O trăsătură definitorie a pamfletului este violența limbajului – pamfletele abundă în **lexeme cu tentă negativă** care descriu situații, persoane, împrejurări, realități: *calic*, *chinuit*, *desfrâu*, *infecție*, *jegos*, *mizerie*, *necăjit*, *odios*, *pacoste*, *pauperitate*, *prost*, *sordid*. Lexemele cu sens negativ care se referă la persoane, denigrându-le și distrugându-le imaginea au fost clasificate de cercetătoarea

R. Cesereanu în nouă registre [1]. În textele cercetate am identificat mai multe exemple care se încadrează în această clasificare, după cum urmează:

1) registrul subuman: *prost, paria, declasat, pacoste, asocial, calic, boccie*;

2) registrul igienizant: *infecție cronicizată, pacient, ciumat*;

3) registrul infracțional: *criminal de război, golan*;

4) registrul bestiar: *acvilă cu ouă de aur, purcel mistreț*;

5) registrul religios: *bond*;

6) registrul funebru: *Iohannis ar muri bogat*;

7) registrul xenofob și rasist: *skinhead*.

În textele analizate nu am identificat lexeme care s-ar încadra în registrul putridului și al excremențialului sau în registrul sexual/libidos, dar nu este exclus că acestea ar putea fi întâlnite în alte texte ale acelorași autori.

Deseori pamfletarii sunt acuzați de exces de agresivitate în exprimare, lipsind în acest fel cititorul de dreptul la opinie. Deși această idee poate fi argumentată prin necesitatea de „ecologizare lingvistică a spațiului public”, considerăm totuși că există mai multe argumente pentru a susține existența limbajului pamfletar în forma sa autentică. Excluderea exemplurilor citate *supra* ar diminua efectul stilistic al pamfletului și ar reduce din semnificații.

Un mijloc de sporire a expresivității în pamflete este metafora, cu diferite niveluri de profunzime, care pune în evidență atitudinea autorului față de obiectul descris:

„Prințul Haosului” (L.M.) – domină tot textul și îl presupune pe prințul Arabiei Saudite, Mohammad bin Salman, care este prezentat ca prinț „al haosului” din motivul lipsei sale de cunoștințe și experiență în domeniul conducerii, care încearcă să facă pace și ordine în țară, dar de fapt generează un haos în țară și în relațiile cu alte țări; „Arabia Saudită e o acvilă cu ouă de aur” (L.M.) – pune în evidență valoarea relațiilor dintre Marea Britanie și Arabia Saudită: pentru Marea Britanie parteneriatul cu Arabia Saudită este foarte avantajos, motiv pentru care este gata să accepte unele „neplăceri” legate de acest parteneriat; „frâiele regatului” (L.M.) – metafora autorității în persoana prințului Mohammad bin Salman, care a preluat controlul în vederea schimbării parcursului țării; „zoaiile generozității” (D.B.) –



ține de acceptarea de către Occident a servilismului exagerat al românilor și de tendința lor de a intra în voie marilor puteri.

Pamfletarii valorifică diferite instrumente de maximizare a expresivității, de multe ori pentru a exagera anumite lucruri, urmărind sporirea impactului asupra publicului. În articolul *Les mutations du pamphlet dans la France contemporaine*, autorii conchid că pamfletul exagerează prezentul în scopul de a încerca în mod disperat să împiedice, ca mâine acesta să se adeverească.

#### **Referințe:**

1. CESEREANU, R. Imaginarul violent al românilor. În: *România literară*, 2002, nr. 12. Disponibil: [http://www.romlit.ro/index.pl/imaginarul\\_violent\\_al\\_romnilor](http://www.romlit.ro/index.pl/imaginarul_violent_al_romnilor). Accesat: 29.06.2018.
2. HASTINGS, M. ș.a. Les mutations du pamphlet dans la France contemporaine. În: *Mots. Les langages du politique*, 2009, no.91, p. 5-17. Disponibil: <http://journals.openedition.org/mots/19159>. Accesat: 29.06.2018.
3. MOLEA, V. *Oralitatea în textul publicistic actual românesc*. Chișinău: Prut Internațional, 2016. 252 p.
4. VIȘINESCU, V. *Valori lexicale și stilistice în publicistica literară românească*. București: Albatros, 1981. 312 p.

### **КРУГИ АЛЕКСАНДРА СОЛЖЕНИЦЫНА**

*Владимир НОСОВ*

Нет в русской литературе XX века такого писателя, вокруг имени которого было бы столько споров, восторгов, негодования, обожания и ненависти. Этот писатель – Александр Исаевич Солженицын, в год столетия которого эти споры начались с новой силой. Противники писателя выступают против открытия ему памятника в Москве, Николай Губенко – замечательный артист и режиссер, на заседании Московской городской думы предлагает запретить такого рода проект, так как он не отражает мнения народа.

У него немало единомышленников, в интернете, особенно в социальных сетях, множится информация типа «под чью диктовку писал Солженицын». Вышли некоторые исследования, построенные на срывании «всех и всяческих масок».

Иногда кажется, что вернулись шестидесятые – начало семидесятых годов, когда в ряде книг, выпущенных в издательстве Агентства печати «Новости», АПН с гневом «разоблачали» уже опального тогда писателя, когда пафосом разоблачительства были охвачены и «Литературная газета», и ряд других популярных медиаресурсов.

С другой стороны – книги писателя издаются огромными тиражами в России и за рубежом, учреждена премия Александра Солженицына, существует фонд Солженицына, который возглавляет его вдова. О Солженицыне пишут книги, снимают фильмы: незадолго до его возвращения на родину у него в Вермонте (США) побывал Эльдар Рязанов, на YouTube можно найти документальные фильмы о писателе, в некоторых из них он сам рассказывает «о времени и о себе». Большой успех выпал на экранизацию Глебом Панфиловым романа «В круге первом», собираются снять фильм по «Одному дню Ивана Денисовича». Произведения писателя включены в школьную программу, во время недавнего визита в Россию с вдовой писателя Натальей Солженицыной встретился президент Франции.

Биографию писателя можно найти в любом справочнике, в википедии, школьном учебнике. Родился 11 декабря 1918 в Кисловодске, отец погиб от несчастного случая на охоте, мать переехала с малолетним сыном в Ростов-на-Дону. Жизнь была трудной, бедной и ... скучной. Но она только подстегнула молодого человека к тому, чтобы реализовать себя, показать, на что способен. Он поступает на физико-математический факультет Ростовского университета, а спустя три года – на заочное отделение Московского института философии, литературы, истории – МИФЛИ. В нем пробудился интерес к истории России, он уже вынашивает планы о писательстве.

В годы войны был призван в армию, прошел ускоренный курс артиллериста и, получив звание лейтенанта, попал в действующую армию. Прошел путь до Восточной Пруссии, дослужившись до капитана, был награжден двумя боевыми орденами. Учеба в МИФЛИ не прошла даром: накопленные впечатления от увиденного, услышанного, прочитанного просились наружу. Некоторые исследователи его творчества

задаются вопросом – как он, человек уже достаточно опытный, знавший законы военного времени, мог допустить такую оплошность, как откровенная переписка с другом, воевавшим на другом фронте, полная пафосных разоблачений существующего режима. Мой отец, прошедший всю войну от начала до конца, рассказывал о тех конфигурациях, которые внедрялись в армейской среде. Приглашал, к примеру, Петрова офицер СМЕРШа и говорил: «Вы дружите с Ивановым, ваш гражданский и военный долг сообщать нам все, о чем он говорит; приглашают Иванова и делают ему такое же предложение в отношении Сидорова, а Сидорову предлагают следить за Петровым. Замкнутый круг. Разумеется, подавляющее число бойцов и командиров вели себя достойно, не опускаясь до стукачества, но встречались и другие. Знал ли об этом Солженицын? Наверное, знал. Так что же заставило его пойти на такой рискованный шаг? Просто накопилось.

В «Библиографическом словаре» читаем: «...социально-политическая мысль Солженицына намного обгоняет его литературную работу, становясь все более острой и критичной» [1]. За свои «политические негодования он был арестован, судим и приговорен к восьми годам лагерей. Вот они дантовские круги Солженицына: арест, лагерь, «Марфинская шарашка», ссылка, болезнь. Эти круги не сломили в нем желания и воли писать.

После смерти Сталина многие стали возвращаться к обычной мирной жизни. Это те, кто выжил в нечеловеческих условиях Колымы, лесоповалов, лагерей и поселений. Писатель (а он уже писатель) в 1955 году начинает работу над романом «В круге первом», пишет стихи, автобиографическую поэму, учителем в сельской школе, потом в Рязани.

Рассказ «Один день Ивана Денисовича», по свидетельству тех, кто его знал, он будто выдохнул из себя.

«Однажды он позвал меня к себе и с ликованием, неожиданным для меня, дал мне рукопись, – вспоминал С.Липкин об одной из встреч с В.Гроссманом, – это был рассказ, напечатанный с одним интервалом на папиросной бумаге. Имени автора не было, рассказ был озаглавлен каторжным именем зека.

Я сел читать – и не мог и на миг оторваться от этих пламенных помятых страничек. Читал с восторгом и болью.

Гроссман то и дело подходил ко мне, заглядывал в глаза, восторгался. То был «Один день Ивана Денисовича». Гроссман говорил: «Ты понимаешь, вдруг там, в загробном мире, в каторжном гноище рождается писатель. И не просто писатель, а зрелый, огромный талант. Кто у нас равен ему?» [2].

Солженицын стал первым, кто разрушил стену молчания об одном из самых трагичных периодов отечественной истории. Он стал знаменитым, его принимают в Союз писателей, он удостоился встречи с Хрущевым и даже был выдвинут на Ленинскую премию. Он рассчитывает опубликовать в «Новом мире» роман «В круге первом» и повесть «Раковый корпус», продолжалась волна реабилитаций. Солженицын получал сотни писем от тех, кто прошел через свои круги репрессивного ада и начал работу над новой книгой – «Архипелаг ГУЛАГ», 1918-1956, опыт художественного исследования. Писатель создал совершенно новый жанр: сплав публицистики, мемуаристики, дневника. Если «Один день Ивана Денисовича» окрестили «монументальным рассказом», то «Архипелаг ГУЛАГ» – это монументальная панорама.

Какими источниками пользовался писатель? Еще в годы советской власти его упрекали в том, что он слепо доверял тем многочисленным письмам, которыми засыпали его узники совести. Они спешили рассказать о своих «днях», приводили многочисленные факты, цифры. Есть в «Архипелаге» ссылки на документы, разного рода постановления, резолюции, приказы. Есть упоминания об известных людях, не менее интересных встречах. Все это дополняло, расширяло картину ГУЛАГа, и если чьи-то источники показались въедливому читателю не заслуживающими доверия, они не могли снизить того ошеломляющего эффекта, который вызвала книга. Знали ли современники об этом? Нет. А если кто-то знал, то молчал – ведь от «Марша энтузиастов» до похоронного марша путь часто бывал короток. Солженицын затрагивает и вопросы большой политики, приводит примеры массового произвола, предательства, нарушения норм межчеловеческого и межгосударственного

общения. По условиям определенного договора между странами-победительницами все граждане СССР, оказавшиеся в зоне английской, американской, французской администрации, должны были быть выданы советской стороне. Союзники, с огорчением признавал Солженицын, выполняли договорные обязательства полностью. В результате, десятки тысяч людей пополнили бесславный архипелаг. Разумеется, были среди них власовцы, дезертиры, перебежчики, разного рода уголовные элементы, скрывавшиеся от правосудия. Но были и военнопленные, и насильно вывезенные в Германию юноши и девушки. Некоторые из них догадывались, что их ждет на Родине, подчеркивал Солженицын, они пытались даже покончить жизнь самоубийством. Писатель собрал огромный материал, систематизировал его, расставил акценты. Это исследование чем-то напоминает обличительные статьи Толстого, Короленко, Горького. Но то были статьи, а «Архипелаг» – явление совсем другого жанра, название которого еще не придумали.

Александр Солженицын – это не просто писатель, это историк. Он давно задумал написать книгу, которая вобрала бы в себя все перипетии русского общественного сознания, многоцветность и беспощадность политической борьбы, поиски и тупики социального переустройства. Название этой книги – «Красное колесо», и состоит она из четырех романов. На родине писателя с ними могли познакомиться только в начале 90-х годов прошлого века. Как признавали критики, Солженицын создал новый вид романа – «полифонический роман». В романе «Красное колесо». Повествование в отмеренных сроках. Узел II. Октябрь шестнадцатого» есть вставки стенограмм заседания Государственной думы, описание военных операций, скрупулезный анализ всех сторон жизни огромной державы, стоявшей на краю пропасти. Писателю хотелось донести этот трагический опыт до современников, до руководителей страны – нынешних и будущих.

«Не должны мы руководиться соображениями политического гигантизма, не должны замышлять о судьбах других полушарий, от этого надо отказаться навек, это наверняка все лопнет, другие полушария и теплые океаны будут развиваться все равно без

нас...Руководить нашей страной должны соображения внутреннего, нравственного, здорового развития народа, освобождения женщины от каторги заработков, особенно от лома и лопаты, исправления школы, детского воспитания, спасения почвы, вод, всей русской природы» [3].

Солженицын после возвращения на родину попытался дать конкретные рекомендации в трактате «Как обустроить Россию». Прислушались ли к ним? – трудно сказать. Стремление писателя принять активное участие в общественно-политической жизни страны оказалось не слишком плодотворным. Много времени отнимала работа над новыми проектами, например, книга «Двести лет вместе» о евреях в России. В журналах печатаются его новые произведения.

***Литература:***

1. *Русские писатели. XX век. Библиографический словарь.* Москва, 1998, с. 380.
2. ЛИПКИН, Семен. *Жизнь и судьба Василия Гроссмана.* Москва, 1990, с. 70-71.
3. Цит. по статье А. ПАЛАМАРЧУКА. *Читать Александра Солженицына.* В: Наш современник, 1990,
4. №12, с. 120.

**АДЪЕКТИВНЫЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ В РОМАНЕ  
Е. ЗАМЯТИНА «Мы»  
(словообразовательная характеристика)**

*Наталья БОЛЫЧЕВСКАЯ*

Текст романа «Мы», которому скоро 100-летие, насыщен именами прилагательными, многие из которых останавливают и задерживают на себе внимание читающего, привлекая своей необычностью и новизной. Этот эффект характерен для слов и других частей речи, поскольку автор был нацелен именно на особое восприятие читателем содержания произведения. Как думается, Е.И. Замятин стремился вызвать у читателя ощущение тревоги и опасности, душевного дискомфорта, для чего эффективно использовал окказиональные слова, или авторские новообразования, как бы «сдвигающие» реальность самим своим возникновением словно ниоткуда и вроде бы «законным» существованием рядом с обычными и привычными словами, когда *всё так, но что-то не так...*

При изучении окказиональных слов сложной задачей является само по себе установление статуса авторского новообразования: это означает, что лексическая единица ранее не употреблялась и не отмечена словарями, т.е. она впервые использована именно в данном тексте. Решить задачу подобной сложности самостоятельно абсолютно невозможно, но здесь на помощь исследователю приходят словари разных веков и замечательный **Национальный корпус русского языка** (далее – **НКРЯ**), объем которого **115 645** документов, **23 803 881** предложений, **283 431 966** слов. Именно обращение к НКРЯ позволяет избежать неправомерного отнесения лексической единицы к окказионализмам лишь на том основании, что она непривычна для восприятия, ранее не встречалась исследователю, поскольку «ореол новизны опирается преимущественно на признак известности/неизвестности носителю языка какой-либо языковой единицы, на степень ее употребительности, на вхождение в активный или пассивный запас языка» [3, с.7].

НКРЯ с высокой степенью точности указывает на первую публикацию, в которой использована лексическая единица либо даже определённая её словоформа.

Так, в романе «Мы» на с. 68 читаем: Как **молнийный, высоковольтный** разряд: меня пронзило, скрутило в узел. В этом контексте первое прилагательное было воспринято как необычное, а второе – как самое привычное слово. Проверка по современным словарям показала, что они оба отмечены словарями Ушакова, Большим и Малым академическими и др. словарями. В **Словаре церковно-славянского и русского языка 1847** года имеется прилагательное **молнийный** с пометой Церк. (т. 2):

**МОЛНИЙНЫЙ**, ая, ое, — нъ, а, о, пр. Церк. Принадлежащій молніи. Пойдутъ праволучныя стрѣлы молніи. Прем. Солом. V. 21.

Прилагательного **высоковольтный** в словаре 1847 г. не находим, хотя прилагательные подобного словообразовательного типа там присутствуют, например:

**ВЫСОКОБОРТНЫЙ**, ая, ое, пр. Имѣющій высокіе борты. **Высокобортное судно.**

И, судя по всему, уже существовала и мотивирующая база:

**ВÓЛЬТОВЪ СТОЛБЪ.** Физ. Галваническая батарея.

Если бы в нашем распоряжении имелись только изложенные выше сведения, было бы сделано предположение, что прилагательное **высоковольтный** с большой долей вероятности может быть отнесено к авторским новообразованиям Е. Замятина, а прилагательное **молнийный** существовало и до романа «Мы», в романе появилось как воспроизведённая лексема.

После проверки обоих прилагательных по НКРЯ выявилось следующее: прилагательное **высоковольтный** зафиксировано в 264 документах, первая фиксация – **Е.И. Замятин. Мы (1920)**. Прилагательное же **молнийный** отмечается лишь в 20 документах, первый из которых относится к 1809 году. Таким образом, наше изначальное предположение подтвердилось, однако теперь оно имеет силу факта.



И всё же определять и устанавливать «навсегда» авторство окказионального образования – дело неблагодарное, поскольку «некоторые окказионализмы рождаются в языке дважды и даже трижды» [3, с.25]. В качестве примера можно привести прилагательное **озонный**, не зафиксированное словарями XIX в., а в XX в. отмеченное только в словаре Новые слова и значения: Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 70-х годов. НКРЯ свидетельствует об употреблении этого прилагательного в 19 документах, впервые – в романе «Мы»: ...и от нее здесь — легкий, молниеносный, **озонный** запах. А далее прилагательное **озонный** встречается и у В.Набокова в «Даре», и у И.А. Ефремова в «Туманности Андромеды»... Но, как представляется, только будучи зафиксированной в словаре или словарях, подобная лексическая единица получает статус неологизма, то есть полноправного слова. В противном случае окказионализм остаётся принадлежностью того текста, в котором употреблён, и обычно не подлежит воспроизведению вне своего контекста. Следовательно, каждый раз эта единица может быть признана новообразованием всё новых и новых авторов.

Покажем это на примере прилагательного **сверкучий**, которое не отмечено словарями XIX и XX вв. Первая по времени фиксация – у А.Белого в «Кубке метелей» (1907), затем у Е.Замятина в «Севере» (1918) и «Мы»: Разгоревшаяся, вихревая, **сверкучая** — я никогда еще не видел ее такой — она обняла меня собою, вся; у А.Г. Малышкина в «Людах из захолустья» (1938), затем у Евгения Евтушенко в «Ягодных местах» (1982): У нее были черные, ...необыкновенно **сверкучие**, когда она смотрела пристально, глаза; наконец, у Дины Рубиной «Во вратах твоих» (1992): Один из подростков, чуть старше моего сына, проходя, прыснул в меня из баллончика какой-то **сверкучей** дрянью, впрочем, безобидной...То, что у каждого автора фиксируется лишь по одному примеру употребления прилагательного **сверкучий**, скорее всего, дополнительно свидетельствует об его окказиональном характере.

Обращаясь к характеристике окказиональных прилагательных, отметим не только большое их количество в тексте романа, но и разнообразие с точки зрения словообразования: это и слова с

одной мотивирующей основой, и сложные слова, которые в свою очередь различаются слитным или дефисным написанием. Здесь рассмотрим только окказионализмы с одной мотивирующей основой, при их словообразовательной характеристике возьмём как образец системное описание словообразования и морфемики в Русской грамматике, одновременно учитывая наличие к началу XX в. мотивирующей базы для каждого окказионального прилагательного.

Установлено, что 13 авторских новообразований Е.Замятина распределились на суффиксальные, префиксальные и суффиксально-префиксальные. Все 7 суффиксальных окказионализмов принадлежат существующим в системе словообразовательным типам: **валькирийный, озонный, циркульный, вычислимый, лбяной, фраунгоферов и Тэйлоровский**. Из двух префиксальных только окказионализм **заповерхностный** может быть отнесён к типовым образованиям, а для создания прилагательного **непредвычислимый** недоставало одного звена словообразовательной цепочки – **\*предвычислимый** при наличии глаголов **предвычислить** и **вычислить**. Из 4 отнесённых нами к префиксально-суффиксальным образованиям только прилагательное **беспружинный** полностью укладывается в рамки словообразовательного типа, а **исподлобный, неэвклидный** и **просолнечный** должны быть признаны внетиповыми, поскольку не существует формантов, объединяющих в своём составе такие приставки и суффиксы, в то же время нет оснований для отнесения этих образований к префиксальному способу.

В заключение отметим, что окказионализмы Е.Замятина в подавляющем большинстве своём не стали словами – единицами языка, а так и остались выполнять свою предназначенную им автором роль в его романе-антиутопии.

#### **Литература:**

1. ЗАМЯТИН, Евгений. Мы (1920). В: *Знамя*, 1988, № 5, 6.
2. *Русская грамматика*. Т. 1. Москва: Наука, 1980.
3. ПОПОВА, Т.В. *Русская неология и неография: Учебное электронное текстовое издание*. Екатеринбург, 2005. 96 с.
4. *Национальный корпус русского языка*. – [http://www.ruscorpora.ru/sea\\_rch-main.html](http://www.ruscorpora.ru/sea_rch-main.html)

## ДЕТСКАЯ ЛОГИКА: КАК К НЕЙ ОТНОСИТЬСЯ?

*Надежда ДОНЦУ*

В течение многих лет мы записывали «перлы» сына Тараса (Т), дочери Алины (А) и внука Рема (Р) – от двух до восьми. Их высказывания, как правило, логичны, но отличаются от взрослых. На первый взгляд, они ущербны, так как основываются на логических ошибках [1]. Это может быть, во-первых, пропуск или искажение звеньев логического ряда. Когда я пью, фрукты в животике думают, что дождь идет (А). К верным посылкам о том, что фруктовые деревья любят дождь и что дождь – это вода, ребенок добавляет отождествление деревьев и плодов и неправомерное олицетворение. Во-вторых, могут нарушаться законы тождества, противоречия, исключенного третьего или достаточного основания. Папа, ешь хорошо, а то сыном станешь; мама, я поссорился с бабушкой ... Да, не повезло тебе с матерью; дядя похож на Колю, но у Коли звук не такой; заметных три желания исполнит мудрый Гудвин – вм. заветных; ты не толстая, а меньше тонкая, чем я (Т); этот постный фарш не из монастыря, а из риса; я не пират, а наш; – Тебе добавки супа дать? – Да, картошки, морковки и фасоли, а суп не надо (Р); куклы, вы не на тот правый бок легли (А).

В-третьих, дети путают омонимичные или похожие слова, разные значения полисемантов, названия близких предметов или явлений. Но, что интересно, в таких нарушениях явно просматривается будущая игра слов, будущее умение шутить. Фауст сказал: мне скучно без (у Пушкина бес), но не сказал, без чего ему скучно; венерситет; я так и не поняла, как скрипичным ключиком скрипочку отпирают; в сказке гусь со звездой во лбу из воды вышла; за что ты молнию выпорешь, она же не виновата? (А); у Яги на голове бандана; земля – не место, где люди живут, а то, из чего грязь делают; это не грач, а большой черный воробей; дедушкина машина называется «Кишиневец»- вм. «Москвич»; глазные яйца – вм. яблоки; клещи разносят трансвестит – вм.энцефалит (Р); кот копченый ходит по цепи кругом; дядя Володя Цековский – вм. Высоцкий (Т); Ваша внучка мне в

невесты подходит, а в садике Ира часто подходит; попьём воды из пулемета; когда мужчина входит в комнату, он должен снимать головную боль (Т).

Однако на самом деле логика детей не ущербна, а просто опирается на их пока небольшой опыт. Она связана с познанием неизвестного через известное, с восстановлением первичных связей, которые взрослые позже заменяют условными [2].

Иногда это проявляется в обновлении внутренней формы, в замене корня слова более понятным для детей, в ложной этимологии. Например: мастилин вм. пластилин, клейкопастырь, убольшается, печатающая машинка, у собаки сосудики для щенков (А); распадущка – вм. раскладушка; балеринный комар вм. малярный (Т); фотопарад (Р) .

Как видно даже из уже приведенных примеров, дети для более точной передачи своей мысли легко подбирают контекстуальные синонимы, изобретают новые слова (даже способом междусловного наложения), достаточно логично подбирают нетрадиционный корень или аффикс. В этом номере телефона аж два одина; кухонные инструменты ложка и вилка, в этот персик крот пальцы совал (Р); ты меня за самый край схватил; на полке шампунья стоит; нарисовательная бумага; ненасмотрены невесты – вм. ненаглядные; фартук из кружов; этим веществом яблоки собирают – вм приспособлением; рухлый забор; яд крысьяк; мама, купи мне хомягая; эти туфельки мне всаморазнее; у сфинкса грудь женская, а попка львовья; он не сомневался ни единочки (А); купите мне братика, я буду его разгуливать; я еще с двумя глазами? (Т). А порой дети удивляют нас неожиданными, но очень точными сравнениями, метафорами, метонимиями, перифра-зами. Например: Я одеваюсь быстро, будто мультики здесь ни при чем (не глядя в телевизор); об ангеле с лютней: это Мальчик с пальчик на гитаре играет; голый шашлык – вм. шампур (Р); целуя маму, говорит: я папа; снег такой хрупкий, как будто в него яиц насыпали; Айболит, вылечи маму от кашля, меня от краснухи, а Аллу Николаевну от злости (Т); они стали вокруг нее в очередь – вм. окружили. Раковины ласкаются о днище, как наш Пушок об ноги; это такси выкрасили в красный цвет в честь попов, как яички; дайте мне хрящ от капусты ; неси

ремень, я тебе объясню, как себя вести; и эту ракушку ты тоже ногами на берегу нашла? (А).

Очень творчески дети относятся к фразеологизмам и вообще к устойчивым словосочетаниям и цитатам. Они или трансформируют их, или без труда заменяют своими, или переосмысливают, или употребляют в непривычном контексте. Я родился и в Москве, и в Кишиневе – везде, где меня даже и не ждали; мои коленки упали (Р); спой, мама, песню про лису: по Смоленской дороге леса, леса, леса; мухи в обморок упали – значит, в грязь; завязать на дырочки – вм. бантиком; демагог,демагог по горке скок – вм. заюнок-прыгунок; деревянный сок – вм. березовый; я видела полевую мышь – вм. водяную крысу; стратегия ириска – вм. риска; группа определенного дня; отойди, а то костровой удар получишь; ваш муж не пускает меня на постель – вм. постой; купаться в бассейне; этот мальчик смотрит на меня с таким аппетитом! (А); мама, смотри, в аптеке «Тампакс» -- решение всех наших проблем (Т).

Когда дети в поисках аналогии слишком далеко отходят от источника, это ничуть не свидетельствует об отступлении от логики, скорее наоборот: необычные ассоциации демонстрируют их умение мыслить. Меня комар укусит, и я стану вурдалаком; раз есть латинский язык, значит, должна быть Латинская ССР; откуда Коля это знает, он же не подслушивал? (А); фара разбилась, я ее отверткой починю; у кошки ревматизм: она попку подняла, а опустить не может (Т); у лошадки копыта, у коровки копыта,а у Иванны Ивановны только ножки; Волгоград – это имя города, а как его фамилия?(Р).

Что же касается логики изложения в общем, мы, взрослые, иногда можем детям только позавидовать. Особенно изобретательны и убедительны они, когда хитрят,хотят чего-то добиться. – Мама, я тоже состарюсь? (плачет) – Нет, к тому времени придумают лекарство от старости – Но я не хочу укол, хочу таблеточку (опять плачет). Папа меня обижает, а дядя Алик Алену – нет. Делаем так: папу бросаем, женимся на дяде Алике. Нам мало двухкомнатной квартиры: по комнате мне и братику, а где же вы с папой ютиться будете? Мама я люблю тебя на 20

метров, а папу на 15, только ты ему не рассказывай, а то он фыркнет: Алина, я с тобой не играю! Увидев, что Коля бросает в рот сразу по три земляничины, сделала хитрый ход: Коля, ты же русский, а земляничка украинская, неужели она тебе так нравится? Я уже большая: раньше, перед тем как что-то сделать, я не понимала, что поступлю плохо, а теперь понимаю (А). – Бабушка, включи мультики. – Придет Тарас и включит. – А я люблю, когда бабушка включает.

– Не толкайся, а то я упаду. – Ничего, я принесу две палки, положу под тебя и подниму. Я бы хотел не забыть принести кассету. Но вот я только протяну руку к ней, папа скажет: Положи на место. Я положу, а потом забуду принести. – Ты когда уже от бабушки ко мне придешь? – Когда она заболит. – А когда она заболит? – Надеюсь, что скоро. – Почему ты кашу не доел? – Наверное, зубы поломались. – Мне разбойники во сне сказали, что борщ есть не надо. – Ты их разубедил? – Нет. Я же спал; Плач получается так: когда люди волнуются, мозги нагреваются и глаза потеют (Р); –Что же ты в садике выпил, что у тебя горлышко болит? –Чай. – Но от чая не простужаются..– А я много выпил. Мама пожаловалась папе на поведение Тараса в магазине. Папа: Надо было шлепнуть! Тарас: Шлепнула, не помогло... Я бы хотел научиться какать конфетами. Тогда Алина не ворчала бы, а просила: Тарас дай мне одну. А я бы еще подумал, дать ей или не дать (Т).

Итак, детская логика не всегда соответствует канонам. Но она не примитивна, так как служит орудием самостоятельного мышления и познания, средством адаптации к общению со взрослыми, хотя и создает специфическую детскую картину мира.

### ***Литература:***

1. ДМИТРЕВСКАЯ, И.В. *Детская логика: герменевтический аспект*. academyrh.info/html/ref/20051211.htm (дата обращения: 11.06. 2018).
2. ЧУКОВСКИЙ, К.И. *От двух до пяти*. Собр.соч. . В 2-х т. т.1. Москва: Правда, 1990. с. 73-237.

## ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ МИР СТИХОТВОРЕНИЯ Н.С. ГУМИЛЁВА «ЭЗБЕКИЕ»

*Ирина РЕМИЗОВА*

Книга стихотворений «Костёр», в которую вошли стихотворения, написанные Николаем Гумилёвым в 1916-1917 годах, была оценена критикой по-разному. На фоне революционных выступлений 1918 года (Блок написал «Двенадцать», Есенин – «Инонию», Маяковский – «Левый марш», Цветаева – «Лебединый стан») она казалась несвоевременной и несвоевременной. Небольшой по объёму сборник (в нём 29 стихотворений) производит впечатление мозаики, в которой перемешаны образы разных культур и эпох: здесь есть и ветхозаветные мотивы, и сюжеты из древней и современной истории России, и детские воспоминания, и экзотика северных и южных стран, и любовные переживания. На первый взгляд, «Костёр» похож на собрание разрозненных страниц, по странной прихоти собранных автором воедино, но при более внимательном прочтении становятся заметны линии, проходящие сквозь всю книгу – это темы природы-стихии, искусства, истории, судьбы как пути к вечному саду – Раю.

Произведения, вошедшие в сборник, заключены в своеобразное композиционное кольцо: открывает книгу стихотворение «Деревья», завершает – «Эзбекие». В первом заданы основные линии «Костра» (природа как мудрость и бессмертие, библейские и друидические мотивы, романтическая мечта о совершенном мире и гармонии). «Эзбекие» же напоминает перекрёсток, на котором встречаются ключевые темы не только сборника, но и всего художественного мира поэта.

Эзбекие – это каирский сад, устроенный по английскому образцу во второй половине XIX века. Высокие пальмы, искусственные скалы, гроты и водопады не могли не впечатлить юного Гумилёва, когда он впервые попал в Каир. Дата этого первого путешествия поэта в Египет до сих пор является предметом дискуссии – исследователи творчества поэта считают, что оно состоялось в 1907 или 1908 году. В 1907 году Гумилёв

посещает Константинополь и Смирну, но о том, добрался ли он тогда до Каира, сведений нет. Первое документально подтверждённое посещение поэтом Египта относится к октябрю 1908 года. В связи с этим разночтением возникает и проблема датировки стихотворения «Эзбекие» – в нём есть чёткое указание на время: *«Как странно — ровно десять лет прошло / С тех пор, как я увидел Эзбекие»*. Возможно, Гумилёв сознательно строит параллельное лирическое пространство, где всё происходит почти как наяву, но всё-таки иначе. Острое желание самоубийства овладевает поэтом действительно в 1907 году, после мучительных встреч с Анной Ахматовой и её неоднократных отказов выйти за Гумилёва замуж. Он уезжает в Париж, где предпринимает попытку покончить с собой. Весной 1908 года Ахматова и Гумилёв расстаются и возвращают другу другу подарки и письма (что, впрочем, не помешало им поддерживать отношения и периодически видеться), а осенью он отправляется в Африку, о которой мечтал. В Каир он прибыл 3 октября, и среди достопримечательностей, которые он посетил как турист, был и сад Эзбекие, которому и посвящено последнее стихотворение сборника.

Это произведение – своеобразный мост, связующий прошлое и грядущее. Ницшеанская концепция «вечного возвращения», цикличности бытия, берущая начало в индуистско-буддистском учении о сансаре здесь спорит с представлением о линейности жизненного пути. Кольцевая композиция и разноуровневая система повторов, казалось бы, подтверждают первую идею, но в концовке заключена возможность выбора – продолжить движение по виткам бесконечной спирали либо остановиться. Детерминированность (*«Я снова должен ехать, должен видеть...»*) у Гумилёва не противоречит конечной свободе выбора (*«Войти в тот сад и повторить обет / Или сказать, что я его исполнил / И что теперь свободен...»*). Свобода в данном контексте – это смерть, ибо обет, данный лирическим героем, заключался в абсолютномприятии жизни и отказе добровольно уйти из неё. Сад Эзбекие уподоблен земному Раю, где на душу, готовую совершить смертный грех самоубийства, нисходит божественное откровение о красоте и величии жизни.



Христианское и языческое («он был во всем подобен / Священным роцам молодого мира», «На холмах, словно вещицы друиды, / Толпились величавые платаны») не противоречат друг другу, сосуществуя в пределах единых пространства и времени. Тема Рая, сопряжённая с мыслью о близкой смерти, присутствует во многих стихотворениях сборника, обретая разные воплощения: от канонического иконописного («Андрей Рублёв») до бунтарского («Я и вы»).

1917 год – переломный в судьбе Гумилёва. Неудовлетворённость положением в армии заставила поэта оставить службу и отправиться в Париж, где он намеревался работать в газете «Русская воля». Во Франции его настигла сильная, но неразделённая любовь, предметом которой стала Елена Карловна Дюбуше. С.Маковский вспоминал: «... эта неудача была для него не только любовным поражением, она связывалась с его предчувствием близкой и страшной смерти». Этот комментарий современника объясняет повторяемость лирического сюжета в стихотворении «Эзбекие» — переключку двух фатальных влюблённостей поэта, разделённых десятилетием. Если обратиться к стихотворениям Гумилёва, обращённым к Елене Дюбуше, то в одном из них можно найти фрагмент, написанный в той же стилистике, что и «Эзбекие»:

*Но поет мне голос настоящий,  
Голос жизни близкой для меня,  
Звонкий, словно водопад гремящий,  
Словно гул растущего огня:  
«В этом мире есть большие звезды,  
В этом мире есть моря и горы,  
Здесь любила Беатриче Данта,  
Здесь ахейцы разорили Троию!  
Если ты теперь же не забудешь  
Девушку с огромными глазами,  
Девушку с искусными речами,  
Девушку, которой ты не нужен,  
То и жить ты, значит, не достоин».*

Обращает на себя внимание не только глубинная связь этого призыва и обета, данного лирическим героем «Эзбекие», но и

внезапный переход от стиха рифмованного к белому. К такой форме Гумилёв обращался время от времени – в сборнике «Костёр» есть два нерифмованных стихотворения – «Осень» и «На Северном море». Отсутствие рифмы придаёт ритмически организованному тексту повествовательные интонации и исповедальность. В некоторых случаях белый стих Гумилёва приближается к верлибру («Мои читатели»), в других он сохраняет метрическую чёткость («Слонёнок», «Я сам над собой надсмеялся...»). Образ голоса-водопада перекликается с белеющим во мраке водопадом-единорогом в саду Эзбекие, а упоминание Данте – с канцонами, вошедшими в сборник «Костёр». Таким образом, в стихотворении «Эзбекие» сходятся ключевые темы и мотивы не только одной книги, но и лирики Гумилёва в целом.

### ***Литература:***

1. ГУМИЛЁВ, Н. *Костёр*. Берлин: Изд. З. И. Гржебина, 1922. (дата обращения: 28.05.2018). URL:[https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%91%D1%80\\_\(%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D1%91%D0%B2\)](https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%91%D1%80_(%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D1%91%D0%B2))
2. ЛУКНИЦКАЯ, В. *Николай Гумилёв: Жизнь поэта по материалам домашнего архива семьи Лукницких*. Ленинград: Лениздат, 1990. 302 с.

## **ПАРЕМИИ-КОМПАРАТИВЫ**

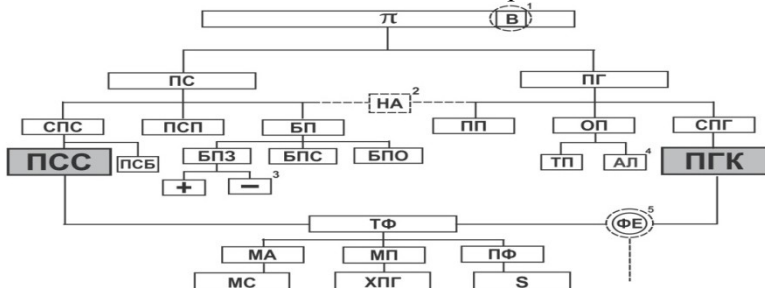
*Всеволод ЧЕРНЕЛЕВ*

Ребенок хочет знать, почему говорят ‘глуп как пробка’,  
а школа отвечает ему:  
«Пробка – имя существительное».

***Янош Корчак***

Пословично-поговорочных компаративов в русской паремике 2 вида – это пословицы-сравнения (ПСС) и поговорки-компаративы (ПГК). Их места в общей классификации расположены симметрично – на противоположных сторонах дифференциальной схемы развития и взаимодействия русских паремий: первые находятся между собственно пословицами (СПС) и трансформами (ТФ), вторые – между собственно

поговорками (СПГ) и фразеологизмами (ФЕ). Схема впервые была разработана и опубликована нами в 2001 году и с тех пор изменилась лишь в части ТФ: их число возросло до 6.



На схеме:

**В** – Библия как первоисточник.

2. Переходная форма между ПС и ПГ – народный афоризм (НА).

3. Заветы (советы) и запреты (табу).

4. Топонимические и антропонимические поговорки (ТП и АП).

5. «Утечка» паремий во фразеологический фонд.

1. ПСС впервые были выделены нами как оригинальная самостоятельная форма русской паремии еще 27 лет назад, и с тех пор общее число опубликованных текстов в сборниках перевалило за 2 с половиной тысячи единиц. Причем актуальность этого вида – гибридного детища языка и фольклора – проявлена в самих сравниваемых объектах.

Больше всего чувства и помыслы наших современников, судя по ПСС, занимают понятия: жизнь, любовь, секс, счастье, деньги, девушка, брак–свадьба/женитьба, муж–жена, мужчина–женщина, человек–люди, талант, афоризм и, естественно, юмор.

Формально структура ПСС представляет собой элементарный силлогизм, в первой части к-рого объект А уподобляется объекту В при помощи сравнительных союзов и слов: *как, что, подобно, словно, точно* и т.п. Или, наоборот, А никак не вяжется с В, о чем прямо свидетельствует отрицательная частица «не», после чего во 2-й части «уравнения» (конструкции) следует пояснение (в последние полвека, как правило, полушутливое, а последние 2

десятка лет – с оттенком черного юмора) положительного либо отрицательного сравнения.

Примеры ПСС позитивной конструкции (таких по составу – подавляющее большинство): ‘Жизнь как пиво /туалетная бумага/: когда-нибудь /рано или поздно/ кончается /заканчивается/’; ‘Работа как волк: набросишься – загрызет’; ‘Анекдот как коньяк: чтобы выжить, ему нужен срок /выдержка/’.

Пример негативной ПСС: ‘Жизнь не бумеранг: назад не возвращается’; ‘Работа не волк /не медведь/: в лес не убежит /не уйдет/’; ‘Анекдот не воробей: вылетел – народное творчество’.

II. Внутри класса собственно ПГ находится большая, исключительно богатая по части образов группа ПГ-ных сравнений – так наз. ПГ-компаративов (ПГК). Самым большим в Европе кол-вом ПГК обычно гордятся итальянцы. В итальянском языке их действительно много, порядка 900 ед. (в любом фразеологическом словаре их не более 40–50, а в фольклорных изданиях – и того меньше). Напомним, что ПГК – это сравнительная поговорочная единица, у к-рой, как и у ПСС, присутствует сравнительный союз *как* (или слегка устаревший *что*, равно как и *словно, подобно, точно*), перед к-рым в силу частотности употребления отсутствует знак препинания (запятая либо тире). Носитель языка непринужденно пользуется набором ПГК, как своеобразным *LEGO* при конструировании сравнительных образов, и знание достаточного их кол-ва составляет в конечном счете его культурный паремийный минимум. Для статистики: русский фонд ПГК, по последним нашим данным, насчитывает более 1.200 ед. и понемногу, но непрерывно пополняется.

Наиболее распространенным является тип ПГК, основанный на сопоставлении с животными и – реже – с растениями (‘Глух как тетерев’; ‘Тош как хвощ’). Однако все аналогии с культурной флорой и фауной, несмотря на внешнее проявление качеств сближения, почти всегда подразумевают внутреннее содержание перенесенного объекта, поэтому важна его моральная, оценочная подкладка (‘Надулся как мышь на крупу’; ‘Надоел как горькая редька’; для ср.: ‘Счастлив как устрица в масляном соусе’ (*амер.*)).

III. Что касается «Библии как первоисточника», то самые разнообразные сравнения встречаются здесь чаще всего в Притчах Соломона и в кн. Екклесиаст. Больше всего язвительных компаративов раздается по адресу глупцов: «Смех глупых – что треск тернового хвороста под котлом (*Екк 7:6*)»; «Как пес возвращается на блевотину свою, а вымытая свинья – к грязной луже, так глупый повторяет глупость свою» (*Пр 26:11, 2 Петр 2:22*), «Лучше встретить человеку медведицу, лишенную детей, нежели глупца с его глупостью» (*Пр 17:12*) и т.д. Не менее богата сравнениями образная палитра Песни Песней, описывающая, в частности, красоту Суламифи: «Имя твое, как разлитое миро», «Уста твои, как половинки гранатового яблока», «Как лента алая губы твои», «Зубы твои, как стадо выстриженных овец» и т.д. по рельефу всего ее тела с парадоксальными подробностями и эротическими нюансами (*Песн 1–8*). Нек-рые из библейских сравнительных оборотов пополнили фольклорные фонды многих европейских народов, в т.ч. и русского: ‘Вести как вола на убой’; ‘Исчез /растворился/ как дым’; ‘Крадется как тать в ночи’ и множество других.

#### ***Литература:***

1. Русские паремии – 7777: *Сборник старинных и новых пословиц, поговорок, загадок, велеризмов и проч.* / В. ЧЕРНЕЛЕВ. Кишинэу: Парагон, 1998, с. 98-103, 107-119.
2. Русские поговорки – 11111: *Сборник старинных и новых поговорок, прибауток, парафразов, миксов, хиазмов и спунеризмов* / В. Чернелев. Кишинэу: СЕР UASM, 2007, с. 25-26, 41-53, 299-323.
3. Русские поговорки – 2: *Сборник современных поговорок, парафразов, миксов, хиазмов, спунеризмов и проч.* / В. Чернелев. Кишинев: Soritec-Plus S.R.L., 2009, с. 212-215, 234-272, 304, 320-321.
4. Русские поговорки – 3: *Сборник современных поговорок, парафразов, миксов, хиазмов, спунеризмов и проч.* / В. Чернелев. Кишинэу: СЕР USM, 2017, с. 212-215, 234-272, 304, 320-321.
5. ЧЕРНЕЛЕВ, В. Д. *Поговорочные сравнения / Структура русского фольклора.* Кишинэу: СЕР USM, 1996 (2009), с. 47-48, 105-108 (с. 46, 50).
6. ЧЕРНЕЛЕВ, В. Д. *Русские паремии в сравнительном аспекте.* Москва: Печатный Двор, 1991, с. 92-94.
7. ЧЕРНЕЛЕВ, В. Д. *Сравнительная паремиология: История. Теория. Практика.* Кишинэу: СЕР USM, 1999, с. 16-17.

## ПАРАДИГМА СКЛОНЕНИЯ ВСЕХ СКЛОНЯЕМЫХ ЧАСТЕЙ РЕЧИ В ФОРМАТЕ А4

Ирина СОЛОНКОВА

Языковая школа Didactic Media Studio

Приведенная далее таблица представляет собой Интеллект-карту (Mind Map) – сведённые вместе падежные окончания всех частей речи, имеющих таковые окончания. Таблица, наподобие собранного пазла, демонстрирует красоту и логику парадигмы. Ключевой компонент для изучающих РКИ, РКВ и РКР – парадигма склонения местоимения 3 лица. Падежные формы местоимения соответствуют формам окончаний всех склоняемых частей речи, кроме существительных: ОН – *ЕМУ* – *моЕМУ* – *дорогОМУ*; ОНА – *о нЕЙ* – *моЕЙ* – *дорогОЙ*; *ИМИ* – *вашИМИ* – *читающИМИ*; *ЕГО* – *третьЕГО* – *синЕГО* – *самОГО*.

1. **Порядок расположения падежей**, поскольку некоторые окончания совпадают, нетрадиционный; предложен учебником Костомарова [1]. В П.п.: *рассказываю о нЕЙ, моЕЙ, дорогОЙ работающЕЙ подруг*; в Д. п.: *пишу ЕЙ, моЕЙ, дорогОЙ, работающЕЙ подругЕ*.

2. **Расположение окончаний**. Прилагательные, местоимения, причастия, порядковые числительные приводятся в первом столбце, так как в предложении чаще всего выполняют атрибутивную функцию и предшествуют существительному. После тире расположены окончания существительных **ОМУ – У** : *пишу ЕМУ, моЕМУ, дорогОМУ, работающЕМУ другУ*

3. **Исключения**. Некоторые падежные окончания им.сущ. имеют исключения. Они приведены в ячейках мелким шрифтом: **–ия → –ии ; –ь → –и**. До стрелки указаны конечные гласные начальной формы, после нее – конечные данного падежа: *Россия – в РоссиИ; степЬ – в степИ*.

4. **Пограничная линия special modifiers – особые модификаторы** [2]. Тринадцать слов, относящихся к разным частям речи: **чей, мой, твой, ваш, наш, свой, этот, тот, третий, он, сам, один, весь** – при изменении по падежам ведут себя необычно. До линии **modifiers** изменяются как существительные: в Им. п: *она,*

*сама, эта, работающАЯ подругА*; в В. п.: *её, самУ, этУ, работающУЮ подругУ*. Ниже линии модификаторы делают «прыжок» к частям речи, несущим в предложении атрибутивную функцию, и получают их окончания: *о ней, самой, этой, работающЕй подругЕ*.

**5. Твердая и мягкая основа слова. Пары гласных.** В таблице для упрощения восприятия общей картины приведены окончания слов, имеющих только твёрдую основу. В дальнейшем обращаем внимание учащихся на принцип твердой и мягкой основы, влияющий на следующую после основы гласную. Шкала над таблицей демонстрирует данный принцип. Последний согласный в основе – **t** без апострофа, любой твёрдый согласный; **t'** – любой мягкий согласный. Все падежные окончания слов с мягкой основой начинаются с гласной из нижнего ряда: *тетраДь – [t']*, *моРе – [t']*, *сиНий – [t']*, *музеЙ – [t']* – *сиНяя тетраДь, синИМИ тетраДЯМИ, синЕИ тетраДьЮ*.

**6. Ячейка мн. ч. винительного и родительного падежей.** Традиционно в РКИ и РКВ множественное число В.п. и Р.п. определяется по роду существительного, что создает трудности заучивания без опоры на логику процессов формирования окончаний. В нашей системе учитывается не род существительного, а твердая – мягкая основа слова.

1. <b>t'</b> мягк. согл. либо <b>ж ч ш щ</b> учитель, море, свинья, врач	→	<b>ЕИ</b> учителей, морей, свиной, врачей
2. <b>Й</b> музей, парламентарий	→	<b>ЕВ</b> музеев
3. <b>t</b> компьютер	→	<b>ОВ</b> компьютеров
4. <b>t + А</b> либо <b>О</b> окнО, креслО белкА, машинА	→	(беглыеО/Е) <b>t</b> $\emptyset$ окОн, кресЕл, белОк, машин
5. <b>ИЕ, ИЯ</b> собраниЕ, организациЯ	→	<b>ИИ</b> <b>t</b> $\emptyset$ собраниИЙ, организациИЙ



**7. Несколько правил орфографии. Экономия времени.** Знание принципа твердой и мягкой основы и, соответственно, пар гласных избавляет от необходимости заучивать 3 типа склонения существительных для выбора -И- или -Е- в окончаниях. Очевидно: -Е- появляется только в Д. и П. падежах: *в городЕ, пишу подругЕ*. В Р. падеже – -И-, *у подругИ*. Итого всего три "бита"/единицы информации. Отдельно отрабатываются исключения – слова на -ий -ия -ие -мя -ь: *конференциЯ – конференциИ*. Как сформулировала норвежская учащаяся: "Предыдущая -И- требует последующей -И-". Что касается выбора гласной при других фонетически схожих звучаниях (А, О, Я, И, Е), отработка проводится в рамках пары: А - Я, У - Ю и т.п. Учащиеся делают вывод: другое написание *красивЫЙ – синИЙ (Е), красивАЯ – последнАЯ (И), краснОЕ (А)– синЕЕ, новУЮ – зимнЮЮ (И)* –



невозможно. Три правила остаются актуальными – употребление гласных после г к х ж ч ш щ [3].

**Литература:**

1. БЕЙКЕР, Р. и др. *Русский язык для всех*. Под ред. В. КОСТОМАРОВА. Москва: Русский язык, 1984, с.450.
2. Термин использован без перевода в кн. БЕЙКЕР, Р. и др. *Русский язык для всех*. Под ред. В.КОСТОМАРОВА. Москва: Русский язык, 1984, с. 95, 175.
3. СОЛОНКОВА, И. *Русский язык. Экспресс-курс*. СПб.: Нестор, 1999, с. 18, 20.



t + а о у ы ∅ твёрдая основа (hard stem)				
t' + я ё/е ю и ь ∅ мягкая основа (soft stem)				
и Nominative	он ъ	ОЕ - О	АЯ - А	они ЫЕ - Ы
Винительный неодуш. В Accusative animate	ОЙ, ЫЙ - ∅		её	сред. род Neuter -А
Modifiers	Modifiers	Modifiers	УЮ - У	Modifiers
Винительный одуш. В Accusative inanimate	его ОГО - А		-ь → ∅	их
Родительный Р Genitive			Modifiers	ЫХ - ЕВ ОВ ЕЙ ∅
Предложный П Prepositional	о (н)ем ОМ - Е -ий → -ии -ие → -ии several words/несколько слов - у		её	о (н)их
Дательный Д Dative	ему ОМУ - У		ОЙ - Ы	о (н)ей ЫХ - АХ
Творительный Т Instrumental	им ЫМ - ОМ		о (н)ей ОЙ - Е -ия → -ии -ь → -и	им
			ей ОЙ - ОЙ -ь → -ю	ими ЫМИ - АМИ

## **JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII**

### **PRESA DIN REPUBLICA MOLDOVA DUPĂ 1990: EVOLUȚIE SAU INVOLUȚIE?**

*Mihail GUZUN*

La începutul anilor '90 [1], majoritatea organelor de presă din Republica Moldova au fost marcate de un șir de „neînțelegeri”: (1) conflictele apărute între redacție și editor/patron; (2) nemulțumirile auditoriului vizavi de politica editorială promovată; (3) dificultățile apărute ca rezultat al scumpirii spectaculoase a serviciilor de difuzare, a hârtiei și a cheltuielilor tipografice. Unele redacții au reacționat la independența râvnită într-un mod specific. Bunăoară, în numărul din 3 iunie 1990 al ziarului „Tineretul Moldovei” la rubrica ”1+2” au fost inserate următoarele rânduri: „O știre de uz intern. Colaboratorii ziarului nostru au renunțat definitiv la elaborarea planurilor lunare, trimestriale, anuale etc. ACUM IMPREVIZIBILUL S-A CĂȚĂRAT PE TRON”. De altfel, rezultatele unei astfel de „hotărâri radicale” nu s-au lăsat mult timp așteptate, cauzând o scădere bruscă a tirajului gazetei, adică a popularității ziarului în rândurile tineretului. În cadrul unui simpozion organizat de Uniunea Jurnaliștilor din Moldova (a fost și o astfel de organizație în Republica Moldova) la finele anilor '90, la care au fost invitați și reprezentanți ai Guvernului, Parlamentului Republicii Moldova, în luarea de cuvânt am prognozat trei căi posibile ale evoluției mijloacelor de informare în masă din țară:

***I-ul scenariu, optimist:*** reformele economice vor evolua pe o cale mai bună, mijloacele de informare în masă vor obține un suport economic mai durabil – jurnalistica va fi depolitizată. **Spațiul public va cunoaște o dezvoltare spectaculoasă.**

***Al II-lea scenariu, pesimist:*** rolul statului va crește într-atât, încât mass-mediile se vor transforma într-o simbioză de propagandă și *public relations*, – cu o dezvoltare evidentă a *publicațiilor de boulevard*. **Spațiul public va fi în declin.**

***Al III-lea scenariu:*** Economia va rămâne într-o permanentă stare de criză; situația grea se va extinde și în zona mijloacelor de informare

în masă, ele vor încerca să iasă din situația grea pe căi diferite, vor scădea tirajele, dar și calitatea textelor. Presa de bulevard – în creștere. **Spațiul public se va răsfrânge.**

Chiar dacă vicepreședintele Parlamentului de atunci, gazetar de profesie, mi-a reproșat, că „cel de-al treilea scenariu nu-i pentru noi”, adică pentru Republica Moldova, cu timpul tocmai el s-a dovedit a fi cel mai realist. Publicațiile din Republica Moldova s-au confruntat în permanență cu dificultăți generate de starea economică precară.

Chiar nu demult a fost anunțată scumpirea prețului hârtiei de la 620-650 euro per tonă până la 770 euro per tonă, ceea ce, în viziunea Asociației Presei Independente, ar conduce la creșterea considerabilă a cheltuielilor de editare a publicațiilor periodice. Această majorare neplanificată a costurilor de producție va lovi foarte dur în publicațiile periodice din R. Moldova care și așa parcurg o perioadă foarte dificilă din punct de vedere economic, cauza fiind micșorarea volumelor de publicitate. Multe din publicațiile periodice independente, care nu sunt editate din banii grupurilor de interese politice sau economice, se vor afla în următoarele luni în prag de faliment, deoarece costul hârtiei de ziar constituie principala linie de cheltuieli a redacțiilor.

Să nu uităm însă că starea jurnalismului în societățile contemporane este condiționată și de factorii generați de sistemul politic din țara respectivă. Karol Jakubowicz, fostul director al departamentului de Analiză Strategică din cadrul Consiliului Național de radiodifuziune din Polonia, un autor adeseori citat de specialiștii preocupați de evoluția mass-mediei la etapa actuală, situează Republica Moldova, după dezmembrarea Uniunii Sovietice, de rând cu Republica Slovacă, Bulgaria, România, Ucraina, Rusia, Croația și Republica Kârgâstan, în grupul de țări cu regimuri politice concentrate (*concentrated political regimes*) [2].

Pentru noi prezintă interes experiența acumulată de Țările Baltice, care și-au luat și ele startul la confluența anilor '80, '90 spre societăți cu democrații consolidate, cam de pe aceeași linie cu Republica Moldova. Și aici perioada de creștere a autorității și încrederii față de mijloacele de informare în masă se atestă în anii 1987, 1988... Pentru ca în chiar primii ani după proclamarea independenței tirajele publicațiilor periodice să scadă brusc. Însă începând cu anii 1994, 1995 interesul față de mijloacele de informare în masă a început să

crească simțitor, aceasta datorându-se faptului că în mass-mediile din Lituania, Estonia și Letonia au văzut lumina tiparului tot mai multe articole despre fărădelegile autorităților.

Spre deosebire de Republica Moldova, guvernele din Țările Baltice au tratat presa ca pe un instrument important de formare a unor societăți civile, iar partidelor politice și băncilor li s-a interzis crearea unor organe de presă proprii. Dar și baza economică a mass-mediilor de aici era cu totul alta. Proprietarii instituțiilor mediatice au devenit mai multe trusturi din Țările Scandinave, care **nu s-au implicat în politica editorială** a redacțiilor. Noii proprietari n-au manifestat un interes deosebit față de poziția ideologică, dar i-a preocupat, în primul rând, profitul obținut.

Și încă un detaliu semnificativ:  $\frac{3}{4}$  din estonieni,  $\frac{2}{3}$  din letoni și 35% din lituanieni citeau doar presa locală. Adică informația difuzată de instituțiile mediatice din țările lor era mai credibilă decât cea obținută din presa străină [3].

Către sfârșitul anului 1994 în Republica Moldova erau înregistrate deja 513 publicații, dintre care 73 de reviste și 440 de ziare și buletine informative. Presa privată era reprezentată de 148 de publicații. Creșterea spectaculoasă a numărului ziarelor și revistelor a fost „stimulată” într-o anumită măsură de taxa simbolică necesară pentru înregistrarea publicațiilor, doar 2 lei (!), și de ambiția fiecărei instituții, care se considera cât de cât solidă, să dispună de propriul organ de presă. Astfel că la acea perioadă 68 de publicații periodice aparțineau partidelor și mișcărilor politice, 58 de ziare și reviste de specialitate erau editate de instituțiile de învățământ și de cercetare, 34 – aparțineau ministerelor și departamentelor de stat, 11 – guvernamentale, 11 – pentru copii, 10 – religioase, 6 – ale uniunilor de creație [4]. De altfel, după promulgarea Legii presei [5] toate publicațiile urmau să fie înregistrate la Ministerul de Justiție, condițiile fiind mult mai stricte, astfel că o bună parte din ziare și reviste, inclusiv din motive economice, și-au sistat activitatea.

Bussinesul mediatic a devenit în Republica Moldova o afacere... cu multe necunoscute. Vom reproduce în acest context câteva citate dintr-un articol/editorial cu titlul „SOS”! Se mântuie ziarele!”; semnătura de regretatul ziarist Constantin Tănase și publicat în săptămânalul independent „Timpul”, al cărui fondator și este:

„Presa la noi, în RM, este cea mai falimentară „ramură a economiei naționale”, cea mai săracă dintre cele patru puteri din stat. ...În asemenea condiții, presa este cea mai obidită putere în stat, de aceea e atât de bicisnică, lipsită de caracter și principii. Ea, beata, pentru a supraviețui, este silită să se prostitueze, să se culce în paturi murdare cu tipi zăbăloși și impotenți.

...Problema se pune foarte simplu: ori ne înecăm definitiv, ori supraviețuim cu un număr mai mic de cititori... Presa independentă este un institut indispensabil al democrației... Azi numai spunerea adevărului este singura noastră șansă de a ieși din marasmul în care am nimerit” [6]. Trebuie să recunoaștem: Dacă la începutul anilor ’90 mulți ziariști credeau în forța cuvântului publicistic, sperau că presa va schimba lumea spre bine, cu timpul, în urma comercializării presei, idealismul lor s-a transformat în pragmatism, i-au făcut să înțeleagă profesionalismul ca pe o posibilitate de a îndeplini o anumită sarcină. Despre aceasta ne vorbește și migrația multor ziariști buni de la un post de televiziune la altul, pe care noii patroni, se pare, i-au ademenit cu alte promisiuni decât cele că în fața lor s-ar deschide mai multe posibilități de a se manifesta în plan creativ. În pofida multor eforturi, activități întreprinse de instituțiile europene în vederea organizării și dezvoltării sectorului mediatic, noi am ajuns în situația de astăzi, când mass-mediile, majoritatea dintre ele, s-au retras în anticamerele guvernării și ale partidelor politice, au fost transformate în instrumente de manipulare și dezinformare...

Entuziasmați de libertatea obținută, majoritatea absolută a noastră, a ziariștilor a sperat la începutul anilor `90, că într-un timp record vom trece pragul unei societăți democratice autentice, la care se râvnea atât de mult. Am tras aer adânc în piept și am pornit cu mare viteză la drum, ca să ajungem cât mai repede la finish. În curând, însă, nu ne mai ajungea nici aer, dar nici forță. A dispărut treptat și entuziasmul. Mai târziu aveam să înțelegem, că distanța pe care trebuiau s-o parcurgă mass-mediile n-a fost una scurtă, dar una mult, mult mai lungă, că în condițiile de trecere de la totalitarism la o societate democratică, ziaristul, dacă e să ne exprimăm în termeni sportivi, nu este un sprinter, dar mai curând un fondist.

### ***Referințe:***

1. Este clar, că atunci când ne referim la anii ’80, ’90, aici și în continuare, facem trimitere la secolul XX.

2. JAKUBOWICZ, K. *Post-Communist Media Development in Perspective// Europäische Politik/Politikinformation Osteuropa*, 2005, nr.3//library.fes.de/pdf-files/id/02841.pdf (Accesat 14.09.2016).
3. SIMONEAN, R.H. *Baltiyskie mass-media: dinamica poslednego deseatiletia/Mass-mediile baltice: dinamica ultimului deceniu// Sotsiologhiceskie issledovania*, 2004, nr.2, p.100.
4. *Momentul*, 1994, 19 noiembrie.
5. *Legea presei a văzut lumina tiparului în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova în data de 12 ianuarie 1995.*
6. *Timpul*, 2002, 21 iunie.

## **JURNALISTUL ÎN CONDIȚIILE CONVERGENȚEI MEDIATICE: CADRUL RELAȚIONAL INSTITUȚIONAL ȘI PRACTICI OPERAȚIONALE**

*Maria GUGULAN*

Organizarea relațională și comportamentul jurnalistic în procesul de creație sunt dictate atât de caracterul evenimentelor, de necesitatea de a avea acces larg la informații, de a primi operativ aceste informații, cât și de mediul în care își desfășoară jurnaliștii activitatea. În condițiile convergenței mediatice, jurnaliștii muncesc într-un mediu în care domină tehnologia. Atât relațiile ce se stabilesc între colegi, cât și relația cu sursele sau cu publicul sunt influențate în mod direct de noile tehnologii digitale ce constituie, actualmente, instrumentele de bază pentru colectarea, producerea și difuzarea informațiilor.

În noul mediu de lucru, jurnaliștii au în față noi provocări, diferite de cele din mediul tradițional. Menționăm în acest sens, în primul rând, relația dintre membrii redacției convergente. Jurnalistiții trebuie să demonstreze deschidere pentru colaborarea cu acei colegi cu care anterior erau în competiție. Sarcină deloc ușoară, deoarece presupune compatibilizarea unor culturi și practici de lucru diferite. Thomas Legare susține că nu toți membrii unei organizații media sunt capabili să se adapteze mediului convergent, iar motivul nu este lipsa de performanță, ci faptul că nu sunt pregătiți moral pentru această nouă conjunctură. Oamenii ezită în fața schimbării, iar secretul succesului obținut de organizațiile media se datorează unei managerieri eficiente a resurselor umane și a unei planificări adecvate a procesului de

adoptare a convergenței [1]. În aceeași ordine de idei, Paul Cheung, redactorul-șef al publicației „Ming Pao” din Hong Kong, arată că trecerea spre un mediu de lucru multimedia se poate face numai dacă este modificată atitudinea jurnaliștilor. Potrivit lui, în aceste condiții, este extrem de important rolul redactorului-șef: anume el trebuie să fie un lider al schimbării [2].

În continuarea ideii, Kenneth Killebrew susține că nu este suficient ca managerii companiei să fie talentați, creativi și capabili să-și adapteze produsele pentru platforme multimedia, dar mai e nevoie să fie flexibili și interesați cu adevărat de convergență. Rolul acestora este să-i ajute pe angajați să accepte și să se conformeze schimbărilor. „Managerii organizațiilor media se confruntă cu tradițiile, convențiile și culturile existente, în timp ce trebuie să învingă climatul dominat de incertitudine” [3]. În redacția convergentă, jurnaliștii împărtășesc valori profesionale comune, de aceea atitudinea competitivă trebuie înlocuită prin cooperare. Membrii redacției fac schimb de idei, se consultă și însușesc anumite abilități tehnice unii de la alții. Totodată, aceștia învață să cedeze întâietatea platformei celei mai adecvate pentru știrea respectivă și renunță la anumite obiceiuri specifice mediului în care au activat anterior. Întreaga echipă lucrează pentru un produs comun, scopul final fiind atragerea unui public cât mai vast.

Spre exemplu, în redacția Centrului de Inovație Media din Gainesville, Florida, supusă observației de către R.M. Șuțu, cercetătoarea constată că, prin colaborarea strânsă, „jurnaliștii de presă scrisă și online au învățat să adauge elemente vizuale scriiturii, să lucreze eficient sub presiunea termenelor limită, să fie mai succinți și descriptivi, iar reporterii de televiziune au devenit mai grijulii cu verificarea informațiilor și au început să acorde mai multă atenție acurateței și stilului redactării. Managerii organizației media convergente capitalizează abilitățile și punctele forte ale jurnaliștilor care vin cu experiența din instituții de presă diferite și folosesc specializările lor pentru a obține produse jurnalistice de calitate, într-o manieră eficientă” [4, p.39].

Autoarea studiului remarcă, de asemenea, faptul că existența unui cadru de referință comun sau a unei recunoașteri împărtășite a problemelor relevante din cadrul organizației îi păstrează uniți pe membrii acesteia. În ceea ce privește relația jurnalist-sursă de

informare, aceasta se bazează, la fel ca în jurnalismul tradițional, pe încrederea reciprocă.

Încrederea sursei în corectitudinea jurnalistului se formează în timp și constituie o condiție a succesului acestuia. În mediul convergent nu există o metodă generală de colectare a informațiilor. Etapele acestui proces – documentarea, observația directă, interviuarea – diferă de la caz la caz și depind de tipul evenimentului reflectat, precum și de pregătirea generală, inițierea în problemă, stilul și capacitatea profesională a jurnalistului. Cu toate acestea, deoarece parametrul temporal este una din caracteristicile definiției ale jurnalismului convergent, ce solicită jurnalistului o operativitate sporită, metodele de documentare și de difuzare se bazează tot mai mult pe mediul online: jurnaliștii colectează informația de pe rețelele de socializare, diverse site-uri, bloguri etc. și transmit, ulterior, materialele jurnalistice pe aceleași platforme. Mai nou, instituțiile media transmit unele evenimente în direct, concomitent și pe rețelele de socializare, publicul informându-se astfel direct de pe pagina instituției.

Potrivit unui studiu realizat în rândul jurnaliștilor francezi în anul 2015 de compania CISION, mai mult de 91% din cei 240 de jurnaliști intervieuați utilizau rețelele de socializare în cadrul muncii lor, iar 70,26% considerau că acestea le-au ameliorat capacitatea de reacție. Totodată, 64% din jurnaliști susțineau că folosesc rețelele de socializare pentru a-și promova materialele jurnalistice, iar 35% erau de acord că acestea le permit să-și dezvolte un „brand personal” [5]. Deși un asemenea studiu nu a fost realizat deocamdată în rândul jurnaliștilor din Republica Moldova, considerăm că aceste date ar fi valabile și pentru mass-media autohtonă.

Astfel, în era convergenței media sau a dispariției granițelor dintre diferite medii de informare, jurnalistul este prezent în diverse forme în viața de zi cu zi a consumatorilor. Ei sunt totuși identificați în funcție de apartenența la o instituție media și se deosebesc de publicul generator de conținut prin respectarea unui cod etic referitor la colectarea, producerea și difuzarea informațiilor. Chiar dacă interacțiunea jurnaliștilor cu resursele din rețeaua Internet nu sunt reglementate de cadrul legislativ, cercetătorii medialogi susțin că, indiferent de suportul pe care difuzează informațiile, jurnalistul trebuie să respecte aceleași norme etice și să ia aceleași măsuri de precauție pe care le ia



în procesul obișnuit de lucru, pentru a nu compromite atât imaginea personală, cât și imaginea instituției media pe care o reprezintă. Jurnalistul trebuie să dea dovadă de responsabilitate profesională și să răspundă pentru propriile acțiuni.

**Referințe:**

1. LEGARE, T. The human of mergers acquisitions. In: *Human Resource Planning*. 1998, vol.21, no. 1, 32-41 p.
2. CHEUNG, P. Credibility of content guides Ming Pao's move to multimedia. In: *Newspaper Technique*, 2000, Decembrie, pp.46-48. [Accesat 16.12.2016]. Disponibil: file:///C:/Users/Profi/Downloads /E\_p 46-48\_dec00.pdf
3. KILLEBREW, K.C. Culture, Creativity and Convergeance: managing journalists in a Changing information workplace. In: *International Journal on Media Management*, 2003, vol 5, no.1, pp. 39-46.
4. ȘUȚU, R.M. *Fără granițe: Efectele digitalizării în redacțiile de știri*. București: Editura Universității din București, 2015. 276 p.
5. CISION. *Les journalistes français et les réseaux sociaux : décryptage*. [Accesat 5.05.16]. Disponibil: <http://www.cision.fr/a-propos-de-cision/communiqués-de-presse/communiqués-de-presse-2015/journalistes-et-reseaux-sociaux-decryptage-de-leurs-usages/>

## **MODALITĂȚI DE RELAȚIONARE A INSTITUȚIILOR PUBLICÉ CU PRESA**

*Victoria BULICANU*

Instituțiile publice reprezintă astăzi destinații frecvente pentru jurnaliști, din activitatea cărora aceștia zilnic extrag materiale informative, analitice și de investigație. Instituțiile publice de nivel central (Legislativul, Guvernul și Președinția) aproape zilnic fixează în agendele de activitate evenimente care prezintă interes pentru reprezentanții presei. Tocmai de aceea pregătirile pentru întâlnirile cu jurnaliștii în cadrul evenimentelor instituționale solicită responsabilitate, deschidere și transparență din partea instituțiilor publice. Interacțiunea jurnaliștilor cu reprezentanții instituțiilor publice, or, de cele mai dese ori, cei din urmă sunt șefii acestor instituții sau purtătorii de cuvânt ai acestora, se realizează prin intermediul conferințelor de presă, briefing-urilor sau, mai rar, așa-numitelor evenimente de *media tour*. Fiecare din aceste evenimente,

prin intermediul cărora se oferă informații importante presei despre activitatea instituțiilor, comportă un anumit specific de organizare, etape de pregătire, posibilități de interacțiune directă cu jurnaliștii și nivel de eficiență în procesul de informare a publicului.

Astfel, în lucrarea Cristinei Coman găsim că o conferință de presă reprezintă „un eveniment-cheie în politica de comunicare a unei organizații” [1, p.130]. Aceeași autoare mai numește evenimentul în cauză „formula cea mai oficială de comunicare cu mass-media” [ibidem]. În aceste condiții, nu putem decât să constatăm că un eveniment de talia conferinței de presă presupune o organizare meticuloasă a procesului de transmitere a informației către presă, prin alegerea localului corect pentru acest eveniment, prin identificarea jurnaliștilor care s-ar prezenta la acesta, prin modalitățile de transmitere a informației pentru a-i convinge pe jurnaliști de veridicitatea și corectitudinea informației transmise etc. Putem vorbi despre trei etape în procesul de organizare a unei conferințe de presă: (1) pregătirea conferinței de presă; (2) desfășurarea conferinței de presă și (3) evaluarea conferinței de presă. Cea din urmă etapă implică analiza materialelor jurnalistice apărute post-factum organizării evenimentului, prin identificarea modalităților în care au fost abordate informațiile transmise presei și reacțiile pe care le-au stârnit acestea în rândul publicului.

Analizând și celelalte modalități de interacțiune directă cu presa, menționăm că în cadrul conferinței de presă, procesul de relaționare are loc cel mai productiv. Timpul acordat întâlnirii, prezența numeroasă, de obicei, a jurnaliștilor, numărul de întrebări oferite organizatorilor oferă posibilitate jurnaliștilor de a se informa integral, din prima sursă și de a pune la dispoziția publicului materiale care să satisfacă cerințele acestuia din punctul de vedere a exhaustivității informației oferite. Briefing-ul de presă constituie o altă modalitate de transmitere directă a informațiilor către reprezentanții presei, prin intermediul unei întâlniri scurte, în cadrul căreia se prezintă un singur subiect jurnaliștilor și care durează circa 20 min. Briefing-ul este susținut de o singură persoană, de regulă, specialist în domeniul supus prezentării, iar numărul de întrebări oferite de către jurnaliști în cadrul unei astfel de întâlniri este redus: 3-5 întrebări.

În Republica Moldova, briefingul este mai puțin utilizat în calitate de instrument de comunicare instituțională cu mass-media, tocmai datorită timpului limitat alocat întâlnirii și comunicării mesajului într-o manieră unidirecțională, cu implicarea nesemnificativă a jurnaliștilor în dezbateră subiectului. De obicei, briefing-ul reprezintă un instrument comunicațional al formațiunilor politice și al instituțiilor publice de nivel central, atunci când acestea vor să comunice o singură informație jurnaliștilor, de impact, de obicei.

Evenimente instituționale precum *media-tour* se organizează mai rar pentru jurnaliștii moldoveni, acestea fiind instrumente specifice de comunicare cu presa ale instituțiilor private, deși nu negăm că instituțiile publice, atunci când vor să prezinte noi proiecte instituționale, ambalate informațional cu dovezi fizice (sedii, tehnologii utilizate, procese de lucru etc.), ar putea să organizeze și evenimente de *media-tour*. De cele mai dese ori, evenimentul în cauză este definit drept un instrument de promovare a unor produse/servicii sau a activității instituțiilor prin intermediul jurnaliștilor, care sunt invitați să ia cunoștință de acestea prin intermediul unor excursii în grup, în scop informativ. În funcție de durata *mediei-tour* sau numărul jurnaliștilor invitați, un astfel de eveniment ar putea deveni extrem de costisitor pentru instituția organizatoare, dar și mai dificil în organizare. Frecvent, responsabilitatea pentru cazarea, masa ori transportul jurnaliștilor și-o asumă instituția organizatoare de eveniment, deci există riscul ca imparțialitatea jurnaliștilor să fie percepută de către public în defavoarea acestora.

Atitudinea critică a publicului față de jurnaliștii implicați în reflectarea activității instituției se explică prin existența totuși a unui anumit conflict de interese, bazat pe faptul că jurnaliștii se vor simți obligați să reflecte activitatea instituției sau serviciile/produsele acesteia dintr-o perspectivă favorabilă. Astfel, pentru înlăturarea oricăror riscuri în ceea ce privește potențialele conflicte de interese în activitatea presei, Consiliul de Presă din RM a întocmit ghidul „Conflictul de interese în activitatea jurnaliștilor” [2].

Având acest ghid, colaborarea între mass-media și instituțiile publice poate să se realizeze în baza unor standarde etice cunoscute jurnaliștilor, care solicită periodic informații de interes public de la reprezentanții acestor organizații. Să nu uităm însă că în procesul de

relaționare cu aceste entități, jurnaliștii moldoveni adesea sunt nevoiți să acționeze la indicațiile superiorilor. În acest context, G.Stepanov afirmă în una dintre lucrările sale că „asimilarea și promovarea unei sau altei ideologii comportamental-profesionale mai depinde de politica editorială a instituției mediatice...” [3, p.117]. Trebuie să recunoaștem însă că mecanismele de comunicare instituțională cu presa s-au îmbunătățit în ultimii ani în țara noastră, reieșind din existența cadrului normativ (a nu se înțelege și aplicarea lui per ansamblu de către jurnaliști), dar și din faptul că jurnaliștii colaborează direct cu angajații birourilor de presă: comunicatori, purtători de cuvânt, misiunea cărora este să faciliteze circuitul informațional între instituție și reprezentanții presei.

Dispare astfel necesitatea de a solicita informația de la funcționarii publici, care fiind antrenați în diverse activități organizaționale, evită sau chiar refuză comunicarea cu presa. Aceștia invocă existența departamentelor de relații cu presa și posibilitatea de a obține informații direct de la responsabilii de aici. O astfel de atitudine din partea funcționarilor publici este descrisă subtil de către cercetătorul G. David: „...necomunicarea reprezintă și ea o tehnică de comunicare...” [4, p.159]

Progresul tehnic înregistrat în ultimii ani în domeniul mediatic, manifestat prin operativitate, diversitate în modalitățile de difuzare, manifestare, efecte influențează și sporește astăzi, mai degrabă, cantitatea informației. Procesul însă trebuie să se extindă și să vizeze la fel de mult calitatea informației, prin intermediul documentării atente, profunde și distribuirii informațiilor de interes public obținute de la instituții cu un *public-service* transparent.

#### **Referințe:**

1. COMAN, C. *Relațiile Publice și mass-media*. Iași: Polirom, 2000.
2. *Conflictul de interese în activitatea jurnaliștilor. Ghid practic*. [Accesat 23.06.2018] Disponibil:[http://http://consiliuldepresa.md/ro/news/view/conflictul-de-interese-n-activitatea-jurnalitilor-ghid-practic](http://consiliuldepresa.md/ro/news/view/conflictul-de-interese-n-activitatea-jurnalitilor-ghid-practic)
3. STEPANOV, G. *Jurnalismul social: aspecte definitorii*. Chișinău: CEP USM, 2015.
4. DAVID, G. *Tehnici de Relații publice. Comunicarea cu mass-media*. Iași: Polirom, 2008.

## CUANTIFICAREA DISCURSULUI CREATIV ÎN CONȚINUTUL PUBLICITAR

*Ludmila RUSNAC*

Creativitatea reprezintă componenta esențială a discursului publicitar, fiind un proces care se realizează prin intermediul imaginației și face trimitere la un șir de acțiuni orientate spre crearea unui produs media original, inedit. În esența ei, creativitatea este un proces prin care se utilizează abilitatea creativă a cuiva.

Competențele de gândire creativă se referă la modul imaginativ și flexibil în care o persoană abordează o anumită problemă și aceste competențe depind de trăsăturile personale, printre care: independență, imaginație, simț al umorului, acceptarea riscurilor, interes față de lumea înconjurătoare, simț estetic, putere de convingere, abilitatea de a înțelege motivele care stau la baza comportamentelor umane ș.a. Specialiștii în publicitate trebuie să cunoască metodele prin intermediul cărora pot exercita influențe de ordin psihologic și emoțional asupra conștiinței umane. De asemenea, este necesar să posedă cunoștințe, primordial în domeniul psihologiei, să cunoască cum influențează la nivel emoțional structurarea conținutului, culorile utilizate, textul și imaginea.

O abordare sistemică a obiectului investigat denotă faptul că actul de creație publicitar reprezintă un proces complex, construit și organizat după principii și legități specifice.

Acest aspect relevant face trimitere la dimensiunea motivațională a construcției mesajelor media electronice, argumentată de necesitatea de a reda prin intermediul textului, a imaginilor și a sunetelor a fenomenelor din viața cotidiană, dar, totodată și necesitatea de a se „reda” pe sine, ca și autor și actant al procesului de creație.

În accepțiunea cercetătorului de origine rusă V. Oleško, motivele procesului creativ înglobează mai multe componente, printre care „redarea prin intermediul creativității a înclinațiilor și dorințelor subconștiente, autocunoaștere prin intermediul creației, precum și satisfacerea necesităților estetice” [1, p.89].

Componenta de bază a creativității o constituie gândirea divergentă, acea însușire psihică de producere creativă și continuă a unor soluții

multiple, inedite, neobișnuite și diverse, iar cele mai importante caracteristici ale gândirii divergente sunt: însușirea de a fi flexibil în gândire, originalitatea, fluența și ingeniozitatea.

Efectuând o generalizare a celor expuse mai sus, constatăm că pentru un subiect al comunicării în domeniul publicității asemenea trăsături precum autoritate, competență, atractivitate, intuiție, bagaj intelectual, curiozitate, imaginație, sensibilitate sunt esențiale pentru optimizarea procesului, or, asemenea capacități trasează pârgii de dobândire a încrederii din partea telespectatorilor, prin stabilirea unui contact emoțional cu aceștia. Dat fiind faptul că activitatea publicitară se axează concomitent atât pe axa empirică (prin redare, transpunere, reproducere), cât și pe cea euristică (prin observație, asociații, cunoaștere), spectrul creației în domeniul publicității cuantifică atât nivelul de cultură al creatorului de spoturi publicitare, cât și capacitatea lui originală, personală de percepere a lumii înconjurătoare.

În literatura de specialitate găsim mai multe abordări conceptuale referitor la etapele procesului de creare a unui spot publicitar.

La rândul nostru, delimităm următoarele etape ale procesului de creație:

- ⑩ Geneza – sunt trasate sarcinile pentru procesul de creație;
- ⑩ Investigarea – sunt adunate și analizate toate informațiile despre produsul cărui a se va face publicitate;
- ⑩ Efervescenta ideilor – sunt acumulate și înregistrate toate ideile de scenariu ale viitorului spot publicitar;
- ⑩ Formularea – este stabilită cea mai reușită formulă imagistico-verbală a viitorului content;
- ⑩ Construcția – realizarea propriu-zisă a spotului publicitar.

După cum putem conchide din cele relatate mai sus, actul de creație reprezintă totuși un proces rațional, bine structurat, în care deciziile luate sunt analizate din mai multe perspective, deși, sub aspect euristic, actul creativ se bazează în mod esențial pe imaginația imagemakerului, capacitatea de a genera cu ușurință idei, abilitatea de a gândi asociativ și trăsăturile particulare ale personalității acestuia. Conținuturile publicitare realizate reușit sunt valoroase din punct de vedere estetic și artistic, deoarece devin imagini – simboluri care influențează lumea emoțională și spirituală a consumatorului de content, acționând și asupra formării convingerilor, a sistemului de

valori și a preferințelor estetice. Componentele creative ale procesului publicitar se află în concordanță cu imaginația și abilitatea de a prezenta produsul într-o manieră originală, inedită.

În demersul său științific intitulat „*Реклама как вид журналистики*” (2001) cercetătorul В. Цвик afirmă următoarele: „publicitatea presupune talent și noroc...presupune intuiție, o idee originală redată cu profesionalism” [2, p.26].

Așadar, publicitatea creativă descoperă și trasează o amprentă irepetabilă, inconfundabilă care va atrage și va fixa atenția auditoriului, de aceea, un specialist în domeniul publicității trebuie să posede o gândire nonconformistă, care nu este construită după șabloane și stereotipuri, la fel, să posede abilitatea de a utiliza simboluri integraționale cu o puternică încărcătură emoțională, să poată să se detașeze de stereotipuri, să creeze asociații pozitive între fenomene și oameni, să scoată în evidență latura pozitivă a personalității, conturând în baza lor trăsături de caracter, precum și să pună în evidență momente comune pentru toți oamenii, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, condiții de trai, pregătire intelectuală, etc. Cu referire la structura creativității, este necesar de a fi specificat faptul că pentru procesul de creație în domeniul publicitar sensibilitatea și percepția afectivă a fenomenelor și lucrurilor este esențială. Totodată, structurarea creativității se bazează nu doar pe factori de ordin psihologic generali, dar și pe un șir de factori specifici, printre care factorul caracterial, ce face trimitere la individualitatea creatorului de publicitate. Sub acest aspect, este necesar să elucidăm câteva trăsături de caracter care pot dezavantaja procesul de creație și pot crea blocaje serioase în realizarea eficientă a acestuia.

Cea mai relevantă trăsătură de caracter care defavorizează procesul creativ este conformismul, adică ajustarea comportamentului individual sub influența opiniilor și normelor existente.

Lipsa fanteziei și a imaginației constituie cea mai mare problemă pentru un creator de publicitate. În aceeași ordine de idei, amintim și despre blocajele metodologice, procese psihologice ce se realizează prin încercarea creatorului de publicitate de a rezolva o anumită dilemă în baza aceluiași algoritm pe care îl utilizează și alți oameni, fapt ce antrenează o realizare defectuoasă a procesului de creație, or, un bun specialist în comunicarea publicitară trebuie să dea dovadă de

flexibilitate în gândire, să-și traseze un algoritm propriu de abordare și rezolvare a sarcinilor trasate. Lipsa gândirii asociative, ca și trăsătură de caracter complică și ea procesul de creație prin inadaptabilitatea imagemakerului de a realiza trecerea de la gândirea convențională specifică pentru majoritatea oamenilor, la gândirea asociativă care implică reflecție și provocare. Incapacitatea de a gândi asociativ, adică de a produce idei și soluții noi pornind de la combinarea a diferite imagini sau concepte aparent independente, perturbă funcționarea normală a procesului de creație în domeniul publicitar.

Trebuie remarcat faptul că în crearea clipurilor de publicitate gândirea asociativă este fundamentală, chiar principială, or, asocierea reprezintă conexiunea dintre vizualizări. Fiecare imagine contribuie la proiecția unei altei imagini sau a unui concept, iar relația asociativă poate fi stabilită nu numai între obiecte, dar și între atributele obiectelor (senzație, imagine, culoare, miros, mărime, formă ș.a).

Dezvoltarea gândirii asociative este facilitată de crearea asociațiilor originale, de aceea un bun specialist în publicitate trebuie să tindă continuu către îmbunătățirea gândirii asociative, prin utilizarea diferitelor tehnici care contribuie la crearea cercurilor asociative originale, memorabile, dar în același timp familiare, recunoscutibile pentru consumatorii de publicitate.

În continuarea demersului inițiat, specificăm și așa-numitele blocaje emoționale, care se creează din experiențele anterioare ale unei persoane, unde cel mai probabil au existat și eșecuri.

Acestea dezvoltă în timp teama de a greși și sentimentul că nu este suficient de bună în ceea ce face. Blocajele emoționale împiedică o persoană să ia decizii bune și să înregistreze rezultate deosebite, de aceea ele trebuie depășite, indiferent de context, printr-o muncă continuă cu sine. Unui creator de publicitate nu-i va fi frică să greșească, or, sistemul publicitar este unul foarte specific, cu reușite și eșecuri și doar cel care nu încearcă să creeze ceva nou nu greșește niciodată. În această ordine de idei, ne interesează și demersul cercetătorului american Alex Osborn, unul din promotorii cultivării creativității și creatorul metodei *brainstorming* (*asalt de idei* în traducere) pentru stimularea gândirii creative.

Cercetătorul este de părere că atunci când se caută noi idei originale pentru soluționarea unei probleme, esențial este să nu fie



împiedicată imaginația să lucreze, iar toate sugestiile care se profilează în minte trebuie notate și tocmai după ce procesul de generare a ideilor se sfârșește, se trece la analiza critică a fiecărei idei, sugestii. Osborn specifica ca fiind prematură analiza critică a fiecărei idei care apare în minte, menționând faptul că aceste acțiuni împiedică și stopează nașterea ideilor noi la nivelul conștiinței [3].

**În concluzie**, creativitatea mesajelor publicitare se coagulează atât din individualitatea creatorului de publicitate, cât și din mecanismele creativității, pe care acesta le însușește pe parcurs.

**Referințe:**

1. ОЛЕШКО, В. *Журналистика как творчество*. Урал: ИЗД-ВО Уральского университета, 2005. 224 с.
2. ЦВИК, В. *Реклама как вид журналистики*. Учебное пособие. Москва: Изд-во институт современного искусства, 2001. 82 с.
3. *History and use of brainstorming*. [Accesat 23.06.2018] Disponibil:<http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/historyofbrainstorming.html>

## SUBVENȚIONAREA PUBLICĂ A MASS-MEDIEI CA INVESTIȚIE ÎN PLURALISMUL MEDIATIC

*Ana GONȚA*

Cele mai multe dintre statele europene au o tradiție/experiență a acordării ajutoarelor pentru presă de jumătate de veac. Per ansamblu, trei elemente principale au stat la baza deciziei de a subvenționa presa: criza financiară în care s-au pomenit zările după al Doilea Război Mondial, concurența acerbă a televiziunii care amenința existența presei scrise naționale, dar în special a celei locale, și fenomenul concentrării proprietății care pune la grea încercare pluralismul și diversitatea mediatică, acestea din urmă fiind vitale pentru o presă ce se dezvoltă pe piața liberă a ideilor, dar și pentru democrație.

De-a lungul timpului, guvernele au încercat să aplice mai multe tipuri/mecanisme de subvenționare a presei, unele fiind valabile și astăzi, altele modificându-se odată cu schimbările de ordin tehnologic și comunicațional. Potrivit cercetătorului Peter Humphreys, „majoritatea statelor membre ale UE au acordat sectorului de presă rate preferențiale ale TVA, tarife preferențiale pentru serviciile poștale și feroviare pentru distribuție, și tarife favorabile pentru telecomunicații.

Alte măsuri au inclus reduceri fiscale pentru investiții și alte tipuri de facilități fiscale. Unele state au subvenționat prețul hârtiei de ziar, un cost semnificativ de producție. Unele agenții de știri, cum ar fi Agence France Presse (AFP), sunt sprijinite de guverne” [2, p.39].

În statele nordice (Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda), unde subvențiile pentru presă au fost introduse în anii '60 ai secolului trecut, acestea constituie un *produs al politicii culturale*, și face parte din conceptul de Stat al Bunăstării (*The Media Welfare State*) [3].

Justificarea pentru oferirea de suport financiar public pentru presa privată în aceste state a fost susținerea diversității la două niveluri: diversitatea opiniilor politice și diversitatea geografică. De asemenea, s-a urmărit scopul contracarării fragmentării regionale și locale a sistemului mediatic și ajutorul pentru susținerea comunităților, fără a atenta la libertatea și autoreglementarea mass-mediei.

Astăzi, sistemul de subsidii pentru presă constituie o parte importantă a reglementării domeniului în țările nordice. În 2009, subsidiile pentru ziare au constituit 3% din veniturile totale în Suedia, 2% în Norvegia, 1% în Finlanda și 3% în Danemarca.

În 2010, țările nordice, dar și Austria, Franța și Olanda au fost considerate țările cu cel mai eficient sistem al suportului public al ziarelor. În Norvegia, Finlanda și Suedia ziarele locale, care sunt principalii beneficiari ai ajutoarelor de stat, rămân de o importanță primordială în raport cu cele naționale [3, 2]. Regatul Unit al Marii Britanii, Irlanda, Germania și Elveția, pe de altă parte, nu au un sistem de subvenții directe pentru presă, iar Spania l-a lichidat în 1988, după ce îl aplicase masiv în anii '70-80 ai secolului trecut, iar odată cu intrarea în UE, Comisia Europeană i-a pus condiții dure în acest sens (acordarea subvențiilor în Spania se făcea în neconcordanță cu Legea concurenței, iar ziarele naționale aveau supraprofit). De asemenea, în majoritatea statelor membre ale UE, dar și în Elveția, există ajutoare indirecte pentru presă, în special sub formă de reduceri sau scutiri de TVA. De exemplu, în Belgia, Danemarca și Marea Britanie nu se percepe TVA pentru vânzarea ziarelor, în Elveția TVA-ul este de 2,4%, comparativ cu standardul de 7,6%, iar în Germania – de 7%, comparativ cu standardul de 19% [1, p. 57; 4, p.8-9].

Actualmente, două state membre ale Uniunii Europene nu acordă scutiri de TVA pentru presă – Bulgaria și Slovacia.

În același context, Franța, care are și un sistem de subsidii directe pentru presă, aplică și cea mai mică TVA pentru acest sector din UE – 2,1% (în raport cu rata standard de 20%), țara fiind și ținta unui litigiu cu instituțiile europene pentru aplicarea aceleiași rate și pentru presa online. La rândul său, guvernul croat a stabilit o rată a TVA de 5% pentru ziarele cu un conținut publicitar mai mic de 50%, și de 13% – pentru cele cu un conținut publicitar mai mare de 50% [în 4].

Deși există critici și nemulțumiri în ceea ce privește mecanismele, criteriile de selecție și volumul subvențiilor în diferite țări (în Franța sau Suedia, de exemplu, politica de subvenționare a fost în mai multe rânduri acuzată de favorizarea celor mai bogate ziare/companii de presă), iar despre riscurile de subordonare față de stat a presei subvenționate s-a vorbit și se vorbește, toate țările care au introdus politici de subvenționare au recunoscut rolul indubitabil al acestora în procesul de salvagardare și promovare a pluralismului mediatic și al unui mediu democratic de dezvoltare a presei.

În condițiile dezvoltării și modernizării rapide a tehnologiilor, presa scrisă rezistă cu greu în afara unor politici de ajutoare publice. „Pericolul” ce vine din zona online este dezbătut din ce în ce mai mult la nivel european, iar niște mecanisme exacte pentru a permite funcționarea și dezvoltarea concomitentă a presei scrise și a celei digitale nu au fost deocamdată stabilite. Republica Moldova, la cele aproape trei decenii de independență statală, nu are un sistem de subvenționare a presei, precum nu are politici viabile, continue și eficiente în domeniul mass-mediei. Singurele instituții mediatice finanțate din bani publici sunt IPNA Compania Teleaudio-Moldova și IPRA Teleradio-Găgăuzia. De asemenea, Agenția Moldpres, fondată inițial ca organ de stat și trecută ulterior la autofinanțare, este susținută de stat prin sistemul de abonamente, și acordarea sediului.

De asemenea, legislația moldovenească conține o singură prevedere care intră în categoria subvențiilor de stat pentru presa privată autohtonă. Codul fiscal, în articolul 103 (alin.(1), pct.20), prevede că importul și livrarea publicațiilor periodice sunt scutite de plata TVA, precum și serviciile de editare ale acestora. Este scutită de TVA abonarea, comercializarea, importul publicațiilor periodice, precum și redactarea, editarea, și executarea poligrafică, care constă în pregătirea, tipărirea și difuzarea publicațiilor periodice.

De asemenea, în Republica Moldova a fost adoptată *Legea privind deetatizarea publicațiilor periodice*. Prin urmare, statul, în loc să fortifice ajutoarele pentru presă, le subminează și pe cele puține care există/au existat. Astfel, Republica Moldova rămâne încă ostatecă a mentalității conform căreia un ziar finanțat de stat va fi încorsetat editorial. Abordarea europeană, cea conform căreia pluralismul și diversitatea trebuie urmărite în elaborarea și aplicarea politicii de subvenții, ne este deocamdată străină. De fapt, țara noastră se confruntă astăzi cu cele trei elemente amintite supra. Mai exact, ziarele traversează o criză economică majoră (dar și gradul de accesare a lor de către cititori este în continuă scădere), existența și dezvoltarea presei scrise este din ce în ce mai puternic amenințată de televiziune, dar și de internet, iar fenomenul concentrării proprietății nu ne este străin, de ani buni. Altfel spus, cu o diferență de jumătate de veac, traversăm aceleași etape ca și țările Europei de Vest. Prin urmare, ar fi cazul ca statul să conștientizeze toate pericolele la care este expus sistemul mediatic, și în special presa scrisă, și să inițieze crearea unui mecanism de subvenții, care, injectate în această parte a sistemului, să-l salveze, dar și să-l dezvolte. Evident, obiectivul trebuie să fie promovarea pluralismului, și nicidecum supunerea presei și (re) etatizarea acesteia.

**Referințe:**

1. FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel, BLASCO, G., JOSÉ, J. Press Subventions in Europe in 2006. Categories, Funding Provided and Assignment Systems (pp.56-70) In: FERNÁNDEZ ALONSO, I., Miquel de Moragas, José Joaquín Blasco Gil and Núria Almiron (eds.). *Press subsidies in Europe*. Institut de la Comunicació, Universitat Autònoma de Barcelona, 2006. 228 p.
2. HUMPHREYS, P. Press Subsidies in the Context of the Information Society. Historical Perspective, Modalities, Concept and Justification (pp.38-51) in Isabel Fernández Alonso, Miquel de Moragas, José Joaquín Blasco Gil and Núria Almiron (eds.). *Press subsidies in Europe*. Institut de la Comunicació, Universitat Autònoma de Barcelona, 2006. 228 p.
3. SYVERTSEN, T., ENLI, G., J. MJØS, O., MOE, H. The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era; [Online] <https://quod.lib.umich.edu/n/nmw/12367206.0001.001/1:4/--media-welfare-state-nordic-media-in-the-digital-era?g=dculture;rgn=div1;view=fulltext;xc=1>.
4. VAT rates applied to news media in EU Member States, 23rd April 2017; [Online] [www.wan-ifra.org/policy](http://www.wan-ifra.org/policy) 12 p.

## **CENTRUL DE SCRIERE ACADEMICĂ – SERVICIU INOVATOR ȘI SUSTENABIL PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA**

*Natalia CHERADI*

**Introducere.** Centrele de scriere academică devin instrumente tot mai importante pentru a oferi o educație de calitate superioară. Un obiectiv fundamental al acestor structuri universitare este să-i învețe pe studenți să formuleze texte în conformitate cu tradiția academică și limbajul specializării alese. Crearea centrelor de scriere academică reprezintă o tendință în universitățile americane și europene în contextul dezvoltării accelerate a tehnologiei informației și transferului activității de cercetare în rețea pentru promovarea rezultatelor științifice. Toate universitățile mari din lume oferă astfel de servicii pentru a-i ajuta pe cercetători să se exprime în mod coerent și logic, să își structureze lucrările științifice și discursurile la forurile științifice, să se documenteze în vederea realizării cercetării și să respecte normele de onestitate academică.

Pentru multe universități, biblioteca joacă un rol important în asigurarea calității academice, prin cursuri de instruire în Cultura Informației și antiplagiarism. Biblioteca, de asemenea, susține activitatea de cercetare în arealul academic prin satisfacerea necesităților informaționale ale diverselor categorii de utilizatori. Prin urmare, este firesc să privim bibliotecă drept un spațiu ce furnizează servicii și resurse pentru un centru de scriere academică.

Centrele de scriere academică pot fi organizate în diferite forme și formate: ca parte a bibliotecii universitare sau a unui departament academic; acestea pot fi localizate în bibliotecă sau în exteriorul ei, iar resursele de personal pot fi acoperite de bibliotecari, cadre universitare, studenți sau un mix de profesioniști. Centrele de scriere academică sunt foarte necesare și pentru comunitățile universitare din Republica Moldova. Acestea pot oferi asistență substanțială în dezvoltarea unei noi tradiții de scriere academică, care să respecte standardele comunicării științifice internaționale.

**Identificarea nevoii de creare a centrelor de scriere academică în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova.**

În cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova”, finanțat de Ministerul Regatului Norvegian al Afacerilor Externe a fost un studiu privind organizarea și alte aspecte ale activității centrelor de scriere academică, prin compararea informațiilor colectate de pe 20 de site-uri universitare (8 centre de scriere academică din SUA, 4 din Norvegia, 2 din Irlanda, 2 din Țările de Jos, 2 din Canada, unul din Regatul Unit și unul din Republica Cehă). Toate centrele de scriere academică pe care le-am analizat au avut declarații scrise pe pagina web privind serviciile acordate, iar 12 dintre acestea au mențiuni cu privire la servicii ce nu sunt oferite, de exemplu redactarea manuscriselor. Numai unul dintre centrele de scriere academică are angajați doar din bibliotecă, în 16 centre activează personalul din mediul academic. În trei centre, personalul este format din bibliotecari și alte categorii academice; nouă centre au servicii de mentorat oferite de studenți sau doctoranzi care îndrumă alți studenți sub auspiciile centrului. Centrul de scriere academică este o inovație pentru mediul academic din Republica Moldova.

Noutatea acestui subiect conduce la realizarea unei cercetări empirice care să furnizeze informații necesare pentru a lua decizii eficiente manageriale privind crearea și funcționarea centrelor de scriere academică în țara noastră. Calitatea produselor științifice și competitivitatea personalului științific vor crește prin înființarea în universități a centrelor de scriere academică și va contribui la eficientizarea comunicării științifice în țara noastră. În cadrul studiului se va realiza un sondaj la care vor participa 18 experți-directori ai bibliotecilor universitare. Chestionarul va cuprinde diverse tipuri de întrebări, în funcție de activități și servicii care pot fi realizate în centrele de scriere academică. Scopul cercetării este de a identifica necesitățile pentru servicii de scriere academică în comunitatea științifică și posibilitățile creării acestora în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova.

În procesul de cercetare, se vor rezolva următoarele sarcini:

- identificarea nevoii de creare a centrelor de scriere academică în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova;
- identificarea disponibilității de creare a centrelor de scriere academică în cadrul bibliotecilor universitare;

- diagnosticarea resurselor pe care bibliotecile le au pentru crearea centrelor de scriere academică;

- analiza gamei de servicii care pot fi oferite în centrele de scriere academică.

Au fost formulate următoarele ipoteze, care vor fi verificate în cadrul cercetării:

- crearea centrelor de scriere academică în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova este necesară din cauza complexității crescânde a producției științifice și a cerinței de a corespunde standardelor internaționale în domeniul comunicării științifice;

- centrele de scriere academică pot fi înființate în bibliotecile universitare;

- crearea centrelor de scriere academică impune o coordonare și o interacțiune clară între toate structurile universității;

- unele biblioteci universitare din Republica Moldova dispun de resurse umane, tehnice și financiare suficiente pentru implementarea unui astfel de centru. Rezultatele analizei opiniei experților vor constitui baza pentru luarea deciziilor privind înființarea centrelor de scriere academică în Republica Moldova, formatul și particularitățile organizării acestora. Implementarea centrelor de scriere academică va îmbunătăți eficiența și calitatea activităților științifice din țară și va contribui la depășirea barierelor interdisciplinare și interdepartamentale în promovarea și diseminarea cunoștințelor științifice.

### **Referințe:**

1. *Ghid de scriere a articolelor științifice*. [Accesat 10.06.2018] Disponibil: [http://www.posdru.ugal.ro/topacademic/documente/GHID\\_SCRIERE\\_ARTICOL.pdf](http://www.posdru.ugal.ro/topacademic/documente/GHID_SCRIERE_ARTICOL.pdf)
2. ENACHE, Liviu S. Scrierea unui articol științific – abordare practică. În: *Revista Română de Medicină de Laborator*, vol. 6, nr. 1, martie 2007, p.51-61.
3. NEUROHR, Karen A. *First-generation undergraduate library users: Experiences and perceptions of the library as place*. 2017. [Accesat 12.06. 2018] Disponibil: [https://shareok.org/bitstream/handle/11244/54583/Neurohr\\_okstate\\_0664D\\_15232.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://shareok.org/bitstream/handle/11244/54583/Neurohr_okstate_0664D_15232.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
4. RIENECKER, Lotte. *How to Start a University Writing Centre*. [Accesat 12.07.2018]. Disponibil: [https://sisu.ut.ee/sites/default/files/writingnetwork/files/how\\_to\\_start\\_a\\_university\\_writing\\_centre.pdf](https://sisu.ut.ee/sites/default/files/writingnetwork/files/how_to_start_a_university_writing_centre.pdf).

5. *The Writing Center at UW-Madison: An Overview*. [Accesat 21.06.2018]  
Disponibil:[https://writing.wisc.edu/AboutUs/PDF/uwmadison\\_writing\\_center\\_overview\\_july2013.pdf](https://writing.wisc.edu/AboutUs/PDF/uwmadison_writing_center_overview_july2013.pdf).

## **ASPECTE PRIVIND GENERAȚIILE SECUNDE DE MIGRAȚIE ÎN PRESA DIN REPUBLICA MOLDOVA**

*Ecaterina DELEU*

Abordarea în mass-media a subiectelor ce vizează generațiile secunde are tangențe cu temele legate de migrație și diasporă. Cercetătorii atrag atenția asupra mai multor aspecte problematice legate de vehicularea intensă, în spațiul mediatic (și politic), a acestor termeni (migrație-diasporă). Stéphane Dufoix analizează utilizarea, de-a lungul anilor, a termenului „diaspora” în articolele publicate de ziarele *New York Times* și *le Monde*, menționând că utilizarea excesivă poate duce la banalizarea acestuia, dar și la distorsionarea semnificației termenului [1]. Camelia Beciu remarcă o anumită „instituționalizare”, în România, a temei migrației (de muncă, în special) – care devine o constantă a discursului politic – urmată de reconfigurarea de către mass-media a „formatului editorial, prin introducerea unor rubrici speciale și adoptarea unor strategii de mediatizare” [2, p.50]. Alți cercetători se referă la rolul presei privind reflectarea corectă a problemelor legate de procesele migraționale: impactul considerabil al presei la mediatizarea „crizei migraționale” din anul 2015 din Europa [3], respectarea de către jurnaliști a normelor etice [4], rolul mass-mediei în procesele de integrare a migranților [5], evitarea mediatizării stereotipurilor, clișeele și stigmatizării persoanelor implicate în procesele migraționale [6] etc.

În Republica Moldova, reflectarea proceselor migraționale în mass-media are anumite particularități. În primul rând, din considerentul ponderii importante a numărului cetățenilor emigrați asupra populației (peste 805 mii de persoane cu pașapoarte eliberate de către autoritățile Republicii Moldova, potrivit datelor Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene), sunt accentuate aspectele sociale – impactul emigrării populației (în special a tinerilor) asupra securității demografice și economice, situația copiilor și a bătrânilor rămași singuri, fără îngrijirea părinților, lipsa cronică de cadre didactice în



școli și grădinițe, dar și scăderea dramatică a numărului copiilor în instituțiile de învățământ, lipsa lucrătorilor calificați pe piața muncii etc. În al doilea rând, în preajma unor perioade electorale se face tot mai evidentă reflectarea în mass-media a ponderii impactului politic al comunităților cetățenilor Republicii Moldova aflați în diasporă – fapt înregistrat și în vara anului 2018, odată cu desfășurarea alegerilor locale în municipiul Chișinău și invalidarea alegerilor de către instanțele de judecată. În proximitatea alegerilor parlamentare din toamna anului curent, cetățenii moldoveni din diasporă au prezentat mai multe propuneri privind asigurarea dreptului la vot pentru cetățenii Republicii Moldova stabiliți peste hotare [7]. Propunerile venite din partea membrilor diasporei, dar și manifestațiile de protest organizate de către aceștia peste hotare, la 24 iunie 2018 și, respectiv, la 1 iulie 2018 au fost reflectate, în parte, de către mass-media din Republica Moldova [8].

Mass-media semnaleză impactul în continuă creștere a problemelor legate de migrație. Portalul (de educație mediatică) Mediacritica a publicat în luna aprilie 2018, la rubrica ABC-ul presei, un material jurnalistic cu genericul „Vocea Diasporei în spațiul mediatic din Republica Moldova”. Mai multe instituții de presă au creat secțiuni separate, pe site-urile lor, dedicate cetățenilor Republicii Moldova din diasporă: posturile de televiziune Moldova 1 și TV8 („Diaspora”), publicațiile Jurnal de Chișinău („Diaspora”) și Ziarul Național („Moldovenii în lume”), portalul Unimedia („Diaspora”), portalul Moldova9 („Vocea Diasporei”) etc. O emisiune care aduce săptămânal în atenția publicului istorii de migrație este „Cealaltă Basarabie”, difuzată de postul de televiziune Jurnal TV.

O parte dintre articolele publicate în presă se referă la volumul remitențelor, dar și la unele aspecte ale participării cetățenilor moldoveni emigrați la viața culturală, sportivă, la economia Republicii Moldova și a țării de reședință.

Studiind modalitățile de reflectare în presă a subiectelor legate de migrație și formarea diasporei, ne-a interesat să analizăm în ce măsură sunt mediatizate în mass-media aspecte privind generațiile secunde, formate din descendenți ai cetățenilor moldoveni stabiliți peste hotare: copii născuți în Republica Moldova și emigrați pentru reîntregirea familiei sau născuți în țara de migrație a părinților lor.

Termenul *generații secunde* a fost utilizat la începutul secolului XX de Hutchins Hapgood [9, 455], jurnalist și scriitor american – termen utilizat apoi de către cercetătorii William I. Thomas și Florian Znaniecki, dar și de alți reprezentanți ai Școlii de la Chicago. Observații cu privire la prima și cea de-a doua generație de migrație pot fi regăsite și în lucrări publicate la sfârșitul secolului XIX [10, p.651].

**În concluzie**, remarcăm că în perioada 2010-2018 a crescut interesul mai multor țări față de procesul de integrare a copiilor migranților. Țările de reședință elaborează noi politici care vizează generațiile secunde, ca parte integrantă a societății. Țările de origine a copiilor și părinților migranți analizează procesul de formare a noilor generații din perspectiva constituirii și consolidării diasporelor. Datorită implicațiilor politice și socioeconomice, instituțiile media nu pot neglija problematica generațiilor secunde. Dimpotrivă, în ultimii ani, se atestă o creștere a numărului de articole care vizează copiii migranților moldoveni, dar și o lărgire a spectrului de abordare.

#### **Referințe:**

1. DUFOIS, S. *De „Diaspora” à „diasporas”*. [Accesat 15.05.2018] Disponibil <http://histoire-sociale.univ-paris1.fr/Sem/Dufoix-paris1.pdf>
2. BECIU, C. Diaspora și experiența transnațională. Practici de mediatizare în presa românească. În: *Revista de Sociologie*, 2012, nr. 1-2, 49-66 p.
3. CHOULIARAKI, L. *The European „migration crisis” and the media. A cross-European press content analysis* (Project Report). [Accesat 11.06.2018] Disponibil <http://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/projects/media-and-migration/Migration-and-media-report-FINAL-June17.pdf>
4. *Media and Migration. Ethical Journalism Network*. [Accesat 02.05.2018] Disponibil <https://ethicaljournalismnetwork.org/what-we-do/media-and-migration>
5. VIHALEMM, T. The role of media in migration and integration. In: *Estonian Human Development Report 2016-2017. Estonia at the Age of Migration*. [Accesat 29.06.2018] Disponibil <https://inimareng.ee/en/im-migration-and-integration/the-role-of-media-in-migration-and-integration/>
6. DELEU, E. *Imaginea femeii migrante în mass-media din Republica Moldova și Italia*. 5 iulie 2017. [Accesat 10.05.2018] Disponibil <http://www.platzforma.md/arhive/36727>
7. Diaspora a lansat 9 propuneri în contextul viitoarelor alegeri parlamentare. 14 iunie 2018. [Accesat 15.06.2018] Disponibil <http://curentul.md/stiri/di>

aspora-a-lansat-9-propuneri-in-contextul-viitoarelor-alegeri-parlament are.html#

Votarea pe parcursul a două zile și mai multe buletine de vot. Poziția CEC față de recomandările diasporei. 2018. [Accesat 02.07.2018] Disponibil <https://www.zdg.md/stiri/votarea-pe-parcursul-a-doua-zile-si-mai-multe-buletine-de-vot-pozitia-cec-fata-de-recomandarile-diasporei>

Harta manifestațiilor din diaspora: unde vor protesta moldovenii? 24 iunie 2018. [Accesat 25.06.2018] Disponibil <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/harta-manifestatiilor-din-diaspora-unde-vor-protesta-moldovenii>.

7. Diaspora a protestat împreună cu mulțimea din PMAN: Londra, Roma, Berlin sunt doar câteva orașe unde oamenii au ieșit în stradă. 2 iulie 2018 [Accesat 02.07.2018] Disponibil <https://unimedia.info/stiri/foto-diaspora-a-protestat-impreuna-cu-multimea-din-pman-londra--roma--berlin--sunt-doar-cateva-orase-unde-oamenii-au-iesit-in-strada-157015.html>

9. *International journal of migration studies. Studi Emigrazione*. Roma: Centro Studi Emigrazione, nr. 195, 2014, 544 p. ISSN 0039-2936.

10. SENNER, J. H. Immigration from Italy. În: *The North American Review*, vol. 162, nr. 475, 1896, pp. 649-657. [Accesat 03.05.2018] Disponibil <https://www.jstor.org/stable/pdf/25118655.pdf?refreqid=excelsior%3A329c4b745ce8e7dcdaf92202c9d72f3>

## **GENURILE INFORMATIVE ÎN PUBLICAȚIILE PERIODICE LOCALE: TENDINȚE DE MANIFESTARE**

*Mariana TOACĂ*

Presa locală, la fel ca și toate celelalte elemente ale sistemului mass-mediei, pune în circuit produse, care aduc pe agenda publică subiecte noi și informează publicul despre tot ceea ce se întâmplă în mediul lor sociocultural, precum și produse care analizează și dezbate realitatea din acest mediu. Pentru reflectarea realității și producerea materialelor mediatice, presa locală, la fel ca cea națională și cea multinațională, utilizează o varietate mare de forme de expresie, specifice atât jurnalismului de informare, cât și celui analitic.

**Jurnalismul de informare** în categoria căruia se încadrează știrea, interviul, reportajul, relatarea își propune să realizeze mai multe obiective, de genul: transmiterea faptelor și prezentarea lor, relatarea

evenimentelor sau punerea în circuit a informației ce anticipează anumite evenimente, scoaterea în evidență a persoanelor, semnalarea problemelor etc. Textele informative în presa locală constituie o zonă prioritară de interes public, ele având drept scop principal informarea operativă și obiectivă a auditoriului despre cele mai noi evenimente din teritoriu. În textele informative, indiferent de genul în care sunt ele realizate, nu pot să se regăsească opinia, judecata de valoare, aprecierea, deprecierea, sentimentul, emoția, starea de spirit etc.

Acest obiectiv însă este foarte greu de realizat, întrucât însuși procesul de filtrare a informațiilor, în vederea includerii lor în text, precum și cel de ierarhizare și de includere a acestora în textul propriu-zis implică anumite judecăți de valoare.

Efectele acestora sunt amplificate și de procesul de aranjare a textului în ziar, de amplasare a acestuia în pagină, fapt care face foarte dificilă misiunea jurnalistului de a fi obiectiv sută la sută. Datorită faptului că trăiesc într-un mediu social care reprezintă și obiectul investigației lor profesionale, jurnaliștii din presa locală sunt produsul acestui mediu, de aceea abordarea mediatică a realității se pliază pe sistemul lor de valori. Obiectivitatea, care este o problemă de morală și de onestitate profesională, poate fi respectată de jurnalist prin atitudinea echidistantă față de realitate în ansamblul ei, față de fiecare eveniment în parte și față de toate forțele implicate în acest eveniment.

În presa locală, acest gen de informație constituie punctul de atracție a cititorilor, întrucât, de regulă, anume ziarele locale o produc și o diseminează. De obicei, textele informative care ghidează viața curentă a indivizilor sociali au o utilitate sporită, fapt care îi determină pe jurnaliști să le insereze în ziar, în rubrici speciale.

Textele informative vizează datele punctuale, necesare în mod practic vieții cotidiene. Ele au efecte directe asupra auditoriului și o valoare de utilizare imediată, deoarece ameliorează și eficientizează activitatea zilnică a individului social, punând la dispoziția acestuia date privind programele culturale, starea vremii, serviciile publice, prețurile, programarea examenelor, întreruperea apei sau a circulației mijloacelor de transport în comun, modificările transportului urban etc. Acest tip de informații semnalează oportunități, ajută oamenii să obțină instrumente informaționale cu care să se orienteze și prin care să controleze mediul înconjurător, organizându-și astfel viața de zi cu

zi. La fel de importante în presa locală sunt și informațiile de prevenire a diverselor anomalii, de genul: epidemii, inundații, incendii, alunecări de teren, cutremure, secetă, accidente rutiere, explozii tehnice, scurgeri de gaze, emanații radioactive, infestarea apelor sau a solului etc. Deseori, textele informative constituie originile, premisele unor analize ample, punctele de pornire pentru realizarea *textelor analitice, de opinie și comentative*.

Problema genurilor jurnalistice folosite în presa locală este actuală și foarte importantă, or, în opinia cercetătoarei E. Hudeakova, aspectul estetic al conceptului și al structurii numărului de ziar, impactul lui asupra cititorului și eficiența activității redacționale depind, inclusiv, de varietatea de genuri jurnalistice, prin care este reflectată realitatea [3, p. 65]. O ediție de ziar poate reprezenta un produs mediatic finit, complex și integral doar în cazul în care publicația periodică îmbină armonios diferite genuri publicistice. Existența diversității de genuri jurnalistice în ziar este o dovadă a profunzimii abordării mediatică și a conceptualizării fiecărei ediții în parte.

Analiza calitativă a publicațiilor periodice locale scoate în evidență faptul că știrile din presa locală vizează oamenii concreți, din imediata vecinătate a cititorului, precum și modul în care realitatea înconjurătoare, aflată în permanentă mișcare, le influențează sau le schimbă viața acestora, în particular, și viața comunității, în general. Ele reprezintă evenimente personalizate și au, de regulă, o dimensiune umană semnificativă. Știrile, într-un fel, „înregistrează” condiția schimbătoare a oamenilor și oferă o imagine corectă și fidelă a ceea ce s-a întâmplat sau urmează să se producă. Obiectivul de bază al știrilor locale este să încadreze omul în comunitate, iar comunitatea, în societate. Deși apar o dată în săptămână, ziarele supuse analizei exploatează din plin știrile, deoarece evenimentele din teritoriu despre care acestea relatează, nefiind mediatizate de alte instituții de nivel local sau național, rămân actuale pentru public. Totodată, acest lucru se datorează și faptului că multe știri din presa locală au o structură desfășurată, ceea ce le apropie mult de relatări sau chiar de reportaje. În urma analizei, am constatat că știrile publicate în ziarele locale sunt de două tipuri: știri clasice, de dimensiuni mici și știri desfășurate, de dimensiuni mai mari, cele din urmă regăsindu-se în mod frecvent în paginile ziarelor. Din punct de vedere cantitativ, în presa locală pe

locul doi se situează, după frecvența de utilizare reportajul, pe locul trei – interviul și pe locul patru – relatarea.

**În concluzie** putem afirma că specificitatea unui ziar local rezultă din conținutul lui propriu-zis, dar și din structura și prezentarea grafică a acestuia. În timp ce conținutul ziarului este influențat de maniera de abordare a realității curente, structura acestuia este influențată de elementele grafice care au menirea să-i dea un aspect estetic atractiv și să-i asigure individualitatea. Specificul organizării și structurării materialelor în pagină, și a paginilor în „peisajul” general al ziarului depinde de tipul de publicație periodică și de publicul țintă al ei.

Presa locală își structurează discursul, astfel încât să asigure legătura într-o comunitate pe verticală și pe orizontală, iar prin acesta să influențeze felul de a fi al fiecărui individ în parte și al comunității în general. În publicațiile periodice locale, coraportul dintre jurnalismul analitic și cel de informare este de 1 la 3. Cele mai frecvente genuri informative folosite în presa locală pentru reflectarea realității socioculturale sunt: *știrea, reportajul și interviul*.

Textele informative sunt utile, chiar esențiale pentru presa tipărită, deoarece ele pun în circuit informații de natură utilitară și de avertisment, atât de mult apreciate de publicul din provincie. Or, mai mult decât orice, oamenii din mediul rural au nevoie de informație instrumentală, care să-i poată ajuta să-și orienteze acțiunile în mediul lor apropiat și în timpul apropiat. Grație jurnalismului de informare, aceștia obțin cunoștințele necesare și dobândesc instrumentele informaționale prin care controlează mediul apropiat, își gestionează resursele și pe baza cărora își organizează viața de zi cu zi.

#### **Referințe:**

1. PĂUNESCU, A. *Jurnalism tematic. Jurnalistul, jurnalismul, publicația, tipuri de presă*. București: Fundația „România de mâine”, 2005. 143 p.
2. STEPANOV, G. *Potențialul informațional al presei din Republica Moldova*. Chișinău: CE USM, 2002. 88 p.
3. ХУДЯКОВА, Э. Жанровая палитра районной газеты. В: *Городская и районная печать на новом этапе перестройки и борьбы за ускорение социально-экономического развития общества*. Кишинёв, 1988, с. 65-70.

## ASPECTE PRIVIND CÂMPUL INFORMAȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA

*Mihai LESCU*

La etapa actuală, un rol tot mai important în determinarea caracterului evoluției proceselor social-politice, economice și culturale îi revine mass-mediei, care sub dictatura progresului tehnic din domeniu a reușit să atragă de partea sa Internetul, televiziunea prin cablu și telefonía mobilă, devenind unul din segmentele de bază ale *câmpului informațional* al țării. Deloc întâmplător faptul că oamenii de știință încearcă să definească rolul mass-mediei și influența pe care acestea le au în societate. Supranumite și a „patra putere în stat”, „mass-media” au devenit, în lumea modernă, un fel de centru gravitațional în raport cu care se poziționează toate celelalte segmente ale societății” [1]. În literatura de specialitate, atunci când este luată în dezbateră problematica mass-mediei în relație cu *câmpul informațional*, noțiunea în cauză, voit sau nu, este substituită frecvent cu cea de *spațiu informațional*, motiv pentru care venim cu unele precizări în acest sens.

Sintetizând opiniile mai multor specialiști, remarcăm faptul că, în linii mari, noțiunea „spațiu informațional ” poate fi acceptată și cu sensul de „câmp informațional”. Însă cu totul altfel stau lucrurile când tratăm conceptul în cauză din punct de vedere științific, deoarece *spațiul informațional* este mai mare atât ca volum, cât și în conținut. În acest context, *spațiul informațional* este o formă specifică a spațiului social, care pentru a se manifesta are nevoie de comunicarea socială ca proces, exprimată prin act, acțiune sau activitate. În această ordine de idei, subiecți ai *spațiului informațional* sunt, fără excepție, toate instituțiile și asociațiile sociale, toți participanții la procesele sociale și omul ca personalitate. La rândul său, *câmpul informațional* poate fi interpretat ca o specie a *spațiului informațional*, care are frontiere istorice, geografice, politice, economice, naționale și culturale bine determinate, cât și un număr concret de subiecți, prevăzuți pentru anumite perioade concrete de timp, care participă la producția, prelucrarea, depozitarea și distribuirea informației de masă/ de interes public la un auditoriu cât mai mare, înscris în cadrul

acelorași limite/hotare. *Câmpul informațional*, în cazul în care utilizăm metodologia propusă de filosoful și sociologul francez, P. Bourdieu [2], reprezintă un spațiu social care dispune de calități proprii numai lui, având resurse informaționale, fluxuri, tehnologii, anumite necesități și interese. Subiecții lui de bază sunt mijloacele de informare în masă și auditoriul lor. În opinia noastră, *câmpul informațional* îmbină totalitatea relațiilor sociale în care informația de interes public/oficial se manifestă ca o resursă social-politică, iar jurnalistică și/sau mass-media acționează ca instituție social-politică.

Specialiștii evidențiază mai multe abordări privind cercetarea spațiului informațional și a câmpului informațional. Aceste două entități pot fi examinate sub următoarele aspecte: (a) tehnic; (b) geopolitic; (c) informațional; (d) social. Câmpul informațional cu tot arsenalul de care dispune participă activ la dezvoltarea societății moderne. Natura și direcția de dezvoltare a câmpului informațional reprezintă în același timp și un indicator, și un factor determinant al dezvoltării întregii societăți. În prezent, presa, radioul și televiziunea ar trebui să utilizeze tehnologiile avansate de care dispun pentru a intensifica activitatea de explicare/lămurire și educațională în scopul rezolvării sarcinilor de ordin politic, economic, juridic și cultural cu care se confruntă publicul auditor și cititor. Procesele moderne de informatizare a societății duc la o creștere semnificativă a importanței sistemului mass-media ca o sursă complexă de informații sociale, actualizând rolul social al mass-mediei. Creșterea rolului mass-mediei ca segment de bază al câmpului informațional este dictată, în opinia noastră, de mai mulți factori. În numărul lor se înscriu:

- procesele de tehnologizare și informatizare, care pătrund în toate sferele sociale și transformă activ presa scrisă, audiovizualul și multimedia în sursă complexă de informare a maselor;

- apariția surselor alternative de informare care reflectă „în direct” evenimentele, impunând presa scrisă să se reorienteze mai mult pe direcția explicării și interpretării proceselor ce au loc în societate și în lume;

- punerea pe post în direct a evenimentelor din diferite colțuri ale globului, fapt ce contribuie la creșterea dozei de credibilitate a televiziunii și multimediei în rândul publicului, care devine tot mai dependent de mijloacele de informare în masă;



– răspunderea mass-mediei pentru asigurarea legăturii între individ și societate și îndeplinirea unor nevoi și aspirații ale indivizilor sau colectivităților prin contribuția tot mai activă la formarea opiniei publice și influențarea comportamentului oamenilor;

– procesul informațional, care la moment devine tot mai mult orientat către dezvoltarea și implementarea în practică a noilor relații economice precum și spre alinierea sistemului de valori la parametrii țărilor comunității europene cu democrație consolidată;

– necesitatea atragerii mass-mediei naționale în activitățile de protejare a câmpului informațional al Republicii Moldova și combaterea propagandei televizuale străine de pe teritoriul țării;

– munca multiaspectuală dusă de organizațiile neguvernamentale din sectorul mediatic privind înlăturarea elementelor de propagandă, dezinformare și manipulare din activitatea instituțiilor mass-media.

După E. Prohorov [3], datorită câmpului informațional fiecare dintre noi „are posibilitatea” să obțină toată informația „necesară și suficientă” pentru a se putea orienta în viața de toate zilele în context regional, continental și mondial; să-și formeze „părerii și opinii pentru a lua hotărâri” și pentru a acționa. În mod ideal, mass-media ar trebui să informeze despre toate evenimentele posibile ale realității. Dar volumul câmpului informațional este întotdeauna limitat. El poate avea restricții instituționale, legate de activitatea statului ca instituție socială (secret de stat/militar) sau restricții convenționale (secret comercial ori respectarea normelor etice). Alături de aceste limite bine întemeiate în practica jurnalistică, interdicțiile de altă natură ar trebui privite ca un fapt de comunicare defectuoasă, care perturbază câmpul informațional, cum ar fi: (a) interesele politice și financiare ale mogulilor/stăpânilor mijloacelor de informare în masă; (b) slugărnicia și supușenia unor jurnaliști în fața „stăpânilor” lor în detrimentul idealurilor libertății presei; (c) răspândirea în mediul jurnalistic a convingerii că „acestea sunt așteptările publicului”. Asupra câmpului informațional mai influențează negativ și trustizarea și politizarea excesivă a mass-mediei moldovenești. Oricum, ca și toate sferile de activitate vitală, domeniul mass-mediei este în continuă evoluție și schimbare. În acest caz, sub influența lui apar modificări atât cantitative, cât și calitative și în câmpul informațional al țării, fapt ce condiționează necesitatea examinării/cercetării lui.

### **Referințe:**

1. COMAN, M. *Introducere în sistemul mass-media*. București: Polirom, 1999, 8 p.
2. BOURDIEU, P. *Despre televiziune*. Următor de *Dominația jurnalismului*. București: Meridiane, 1998; BOURDIEU, P. *Spațiul punctelor de vedere*. București: Art, 2012; БУРДЬЕ, П. *О телевидении и журналистике*. Москва: Ин-т экспериментальных исследований, 2002.
3. ПРОХОРОВ, Е.П. *Журналистика и демократия*. Москва: РИП-холдинг, 2001.

## **EVOLUȚIA EMISIEI TV MOLDOVA 1 ÎN ULTIMUL DECENIU (2009-2018)**

*Boris PARFENTIEV*

Anul 2009. Televiziunea publică se confruntă cu vechea problemă – timpul redus de emisie care nu permitea promovarea unor politici editoriale ce ar cuprinde interesele variatei game de categorii de telespectatori. Emisiunile de știri continuau să se conducă de vechile principii de a scoate în prim-plan activitățile Președinției, Parlamentului, Guvernului și care erau reflectate doar în plan pozitiv. Continua să fie îngăduit accesul opoziției la televiziune, lipseau aproape cu desăvârșire emisiunile în direct, interactive.

În campania electorală din anul 2009, pentru alegerile parlamentare, TV Moldova 1 a mediatizat intens activitatea guvernului și a partidului de guvernământ. Buletinele de știri au fost concepute astfel încât să influențeze electoratul în favoarea unui singur concurent electoral, discreditând în același timp alți concurenți cu șanse de a accede în Parlament. Spre sfârșitul anului 2009, după schimbările politice din țară și căderea Partidului Comunist, la IPNA Compania „Teleradio-Moldova” lucrurile au luat o altă întorsătură.

A fost schimbat managementul instituției. Valorile și principiile radiodifuzorului public au fost revăzute pentru a asigura dreptul societății și al fiecărui cetățean, indiferent de apartenența lui politică, națională sau confesională, la informare liberă, echilibrată și imparțială așa cum prevede o televiziune publică. Noua conducere a lansat recuperarea publică a Companiei „Teleradio-Moldova”, a canalizat reformarea instituției pe cinci direcții magistrale, articulate în

Direcțiile strategice de dezvoltare a Companiei pentru anii 2010-2015 document elaborat în colaborare cu experții Uniunii Europene pentru Radio și Televiziune (UERT). Aceste direcții prevedeau:

1. Racordarea politicilor editoriale ale Companiei „Teleradio-Moldova” la standardele radiodifuzorului public (filosofie, grilă, programe etc.);

2. Digitalizarea procesului de producție audiovizuală și de stocare a informației, inclusiv trecerea pe suport digital a patrimoniului audiovizual de valoare națională;

3. Diversificarea ofertei audiovizuale (crearea de canale radio și TV de nișă) și valorificarea platformei on-line pentru producerea și distribuirea conținuturilor audiovizuale;

4. Restructurarea internă a Companiei „Teleradio-Moldova” (organigramă, inclusiv state de personal eficiente și raționale, conform volumelor de emisie și tehnologiilor aplicate, principii de normare și de remunerare competitive a muncii, fișe noi de post, perfecționarea profesională a cadrelor, aplicarea sistemului de concurs și de evaluare a performanței profesionale etc.);

5. Eficientizarea managementului instituțional, inclusiv a celui financiar, diversificarea surselor de finanțare a Companiei „Teleradio-Moldova” și intensificarea activității comerciale proprii [1].

Racordarea politicilor editoriale la standardele radiodifuzorului public a marcat în mod prioritar activitatea instituției din anul 2010.

În acest timp, Compania a asigurat independența editorială a programelor, detașarea de clișeele afilierii unor autorități publice sau partide, a exclus ingerințele de orice fel în conținutul, forma sau modalitățile de prezentare a programelor, a eradicat tendințele de partizanat politic, economic sau social. Remanierile de fond în programele de actualități radio și TV au confirmat aplicarea noilor politici editoriale în producerea știrilor de calitate, menite să asigure informarea corectă, completă, echidistantă, imparțială, respectând echilibrul și pluralismul social-politic, conform standardelor europene. În Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, raportul nr.1 pentru perioada 28 septembrie-10 octombrie 2010, efectuată de Centrul pentru Jurnalism Independent, vom găsi argumente pentru cele menționate supra și anume: faptul că materialele jurnalistice, întregul

conținut televizat de la televiziunea publică a reușit să respecte pluralismul social, echilibrul și imparțialitatea așa cum i se cuvine unei televiziuni publice [2].

De asemenea, programul informativ *Mesager* a devenit bogat în evenimente, dinamic în prezentare, renovat ca structură și design. În scopul unei abordări ample a chestiunii zilei, a fost inaugurată rubrica *Mesager STOP CADRU*, care există și peste 8 ani, adică în zilele noastre, având și o pagină de facebook [3]. Tot în acest an a fost inclusă pe post emisiunea *Moldova în direct*, pe care la fel o putem urmări pe micile ecrane și în zilele noastre [4]. Au avut loc transformări de esență în emisiunile matinale, publicistice, social-economice, cultural-muzicale, copii și tineret. A început procesul de renovare a emisiunilor pentru comunitățile etnice. A fost lansată elaborarea unei noi politici de demonstrare a filmelor la TV Moldova 1 și de utilizare eficientă a patrimoniului audio-video al Companiei. Reiterăm, că anul 2010 a constituit perioada de inițiere a procesului de reformare a Companiei „Teleradio-Moldova”. Instituția a reușit în această perioadă să realizeze următoarele obiective: să recupereze independența editorială instituției, libertatea de creație a jurnaliștilor, să înlăture cenzura, să elimine partizanatul politic, să dezvolte pluralismul social-politic, să reflecte imparțial realitățile din societatea moldovenească, să contribuie la diversificarea și sporirea calității programelor radiofonice și televizuale, etc.

Anul 2016 aduce alte schimbări în politicile editoriale ale TV Moldova 1. Din raportul de activitate al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” în anul 2016, observăm că politicile de programe ale instituției au fost realizate prin emisiunile concepute și puse pe post pe parcursul anului 2016, dominat de evenimente importante: aniversarea a 25-a de la declararea independenței Republicii Moldova, alegerile președintelui țării într-o formulă nouă. TV Moldova 1, în calitatea sa de difuzor public, a oferit spectatorilor producții audiovizuale de o largă diversitate: emisiuni informative, dezbateri pe teme de actualitate, divertisment, seriale de calitate, transmisiuni de la evenimente sportive majore, spectacole și concerte, documentare, talk-show-uri pe teme politice, sociale, economice, emisiuni dedicate publicului din mediul rural, minorităților naționale, emisiuni culturale, de tradiție, muzică academică și folclor, spectacole dramatice și pentru

copii etc. În pofida situației financiare critice, anul 2016 pentru TV Moldova a fost unul cu multe realizări importante. Cea mai vizibilă a fost lansarea TV Moldova 2, canal care permite postului public să difuzeze și mai multă informație, să valorifice fondul video și cinema al TV, să promoveze cultura națională, dar și muzică de calitate. Lansarea noului post de televiziune a permis creșterea volumului transmisiunilor sportive de la evenimentele locale.

De menționat că anul 2017 a adus anumite schimbări în cadrul instituției. A fost confirmat un nou director al Televiziunii, a fost ales un nou director al Departamentului Știri și Dezbateri TV, schimbări care, în opinia noastră, au impulsionat activitatea Televiziunii Publice, deși au fost constatate și unele carențe în activitatea profesională atât a managerilor, cât și a jurnaliștilor. Este salutabilă intenția conducerii Companiei de a deschide un Centru de Instruire în interiorul instituției, în anul 2017 fiind făcuți pași concreți întru implementarea acestui proiect, susținut de parteneri internaționali. Menționăm și lansarea studioului de filme documentare în cadrul Companiei.

În același timp, atenționăm asupra unor deficiențe în activitatea Radiodifuzorului public, care din motive obiective nu au putut fi înlăturate. La posturile de radio și TV ale Companiei se resimte frecvența redusă a corespondențelor din teritoriu, dar și de peste hotarele țării, lipsesc emisiuni de investigație jurnalistică, sunt prea puțin explorate domeniile de Sănătate Publică, Integrare Europeană și Drepturile Omului. Promovarea jurnalismului de calitate ar elimina atitudinile critice din partea beneficiarului de programe audiovizuale, ar contribui la plasarea produsului audiovizual al instituției publice pe primele poziții în topul preferințelor publicului. Acest obiectiv ramâne și în continuare a fi prioritatea Companiei „Teleradio-Moldova”.

#### ***Referințe:***

1. [https://www.trm.md/ro/ Gradul de realizare a obiectivelor din Direcțiile strategice de dezvoltare a IPNA Compania „ Teleradio – Moldova ” pentru anii 2010-2015.](https://www.trm.md/ro/Gradul%20de%20realizare%20a%20obiectivelor%20din%20Direcțiunile%20strategice%20de%20dezvoltare%20a%20IPNA%20Compania%20„%20Teleradio%20–%20Moldova%20”%20pentru%20anii%202010-2015)
2. <http://www.e-democracy.md/files/elections/parliamentary2010/report-cji-elections-2010-1-ro.pdf> (vizitat: 25 mai 2018).
3. [https://www.facebook.com/pg/MesagerStopCadru/about/?ref=page\\_interal](https://www.facebook.com/pg/MesagerStopCadru/about/?ref=page_interal) al (vizitat 25 mai 2018).
4. <http://trm.md/ro/moldova-in-direct/moldova-in-direct> (vizitat 28 mai 2018).

## **ART JURNALISMUL ÎN PRESA SPECIALIZATĂ AUTOHTONĂ**

*Laura TUGAREV*

În perioada de independență a Republicii Moldova, mass-media, inclusiv *Art jurnalismul*, a obținut un statut social nou și, respectiv, noi funcții, roluri și obiective. Astăzi, art jurnalismul încearcă să caute o formă unică de expresie și de afirmare pe piața mediatică din Republica Moldova, să devină un instrument eficace care conectează publicul la realitatea culturală atât națională, cât și cea internațională, transmițând maselor valori, experiențe și practici.

Această metamorfoză, de fapt, a schimbat modalitățile de abordare a realității culturale și condițiile de manifestare a produselor jurnaliste în acest domeniu, ceea ce a dus la apariția unor conținuturi autonome și forme proprii de expresie ale produselor de Art jurnalism.

Presa specializată în domeniul culturii se face vizibilă printr-un șir de reviste publicistice culturale: *Contrafort* (1994), publicație a tinerilor scriitori din Republica Moldova; *Sud-Est Cultural* (1990), revistă de artă, cultură și civilizație; *Destin Românesc* (2006), revistă de cultură și istorie; *Semn și Limba Română* (1991), ambele reviste fiind literare și de cultură; *Natura* (1990), publicație de ecologie, turism și cultură; dar și prin publicațiile culturale pentru copii și tineret: *Roua stelară* (2008), revistă literară pentru tineri; *Noi* (1991), revistă literar-artistică pentru copii și adolescenți; *Clipa* (1995), revistă de cultură și creație literară a tinerei generații etc.

Pentru a identifica specificitatea conținuturilor de art jurnalism în presa specializată, au fost selectate toate edițiile revistelor *Contrafort* și *Sud-Est Cultural*, apărute în anul 2016. Perioada de cercetare a fost de un an. În vederea realizării analizei presei tipărite specializate în cultură, au fost examinate atât versiunile print, cât și cele în format online ale publicațiilor periodice specializate, ale căror conținuturi s-au dovedit a fi identice.

Cercetarea s-a axat pe următoarele criterii de analiză: modul de structurare a conținutului revistei: pe pagini, pe rubrici, mixt; forma de expresie a produsului mediatic (genuri jurnaliste tradiționale sau genuri jurnaliste specifice *Art jurnalismului*); domeniul abordat

(literatură, arte plastice, muzică, teatru, cinematografie, altele); realitatea mediatizată (autohtonă sau internațională); autorul (jurnaliști profesioniști, redactori asociați, oameni din domeniul culturii).

Prima publicație periodică specializată în *Art journalism*, analizată în cadrul acestui studiu, este revista *Contrafort*, care „a apărut la Chișinău în anul 1994 ca o revistă privată, cu apariție lunară, având un tiraj constant de 1000 de exemplare” [1]. *Contrafort* se autodefineste drept „revistă de literatură și dialog intelectual”.

Cea de-a doua publicație este *Sud-Est Cultural*. Revista respectivă „a apărut la Chișinău în anul 1990, ca o revistă privată, cu apariție trimestrială, având un tiraj constant de 500 de exemplare” [2].

Are un caracter mixt, întrucât se autodefineste drept revistă de artă, cultură și civilizație și valorifică realitatea din toate aceste domenii. Pentru a avea o viziune clară asupra discursului editorial al publicațiilor specializate în cultură, am cercetat și versiunile online ale revistelor *Contrafort* și *Sud-Est Cultural*: site-urile și paginile de Facebook ale acestora. Menționăm că ambele publicații sunt prezente în spațiul virtual, formele lor de manifestare online fiind diferite. PPS *Contrafort* are atât site oficial – <http://www.contrafort.md/>, cât și pagină de Facebook, în timp ce revista *Sud-Est Cultural* nu are un site oficial, numerele revistei fiind stocate pe platforma <https://archive.org>. În schimb, dispune de pagină de Facebook și de blog, pe platforma <http://sudestcultural.blogspot.md/>. Menționăm că versiunile online ale acestor reviste sunt identice cu cele din varianta print în proporție de sută la sută, fapt care ne permite să deducem că atât revista *Contrafort*, cât și *Sud-Est Cultural* utilizează oportunitățile spațiului virtual doar ca platforme supli-mentare de diseminare a conținuturilor edițiilor print. Așadar, analiza conținuturilor revistelor specializate în art jurnalism, realizată în baza edițiilor din anul 2016, ne permite să constatăm următoarele:

- mediatizarea realității culturale în presa specializată este multiaspectuală, conținuturile fiind complexe, construite în profunzime;

- conținuturile reflectă, cu precădere, problemele, tendințele și fenomenele culturale, mai rar evenimentele din acest domeniu.

Evenimentele culturale sunt mediatizate în funcție de amploarea, importanța și valoarea acestora pentru viața culturală a societății.

Astfel, discursurile sunt, în cea mai mare parte a lor, cu intenție și caracter analitic-evaluator;

– publicațiile specializate utilizează, cel mai adesea, genurile jurnalistic specifice *art jurnalismului*. Dintre genurile jurnalistice tradiționale sunt utilizate, uneori, editorialele, interviurile și reportajele, ele însă comportă modificări conceptuale și structurale, întrucât sunt adaptate la demersul editorial al publicațiilor periodice specializate;

– presa culturală autohtonă dă prioritate conținuturilor artistice, cele publicistice regăsindu-se doar în notele culturale, în interviuri și, foarte rar, în reportaje;

– conținuturile produselor de art jurnalism din presa specializată stimulează apariția și răspândirea unor exigențe spiritual-estetice în ceea ce privește realizarea operelor de artă;

– limbajul expunerii conținuturilor produselor culturale în presa specializată este unul elevat, conținând mulți termeni de specialitate, expresii specifice, figuri de stil, ceea ce-l apropie, într-o măsură oarecare, de limbajul beletristic;

– versiunile online ale publicațiilor periodice specializate în art jurnalism sunt similare cu cele print, coincidența fiind de 100%, ceea ce denotă că presa specializată nu își modifică conținutul în funcție de suportul pe care apare;

– produsele de art jurnalism din versiunile online ale publicațiilor specializate nu sunt comentate, ci doar apreciate cu like-uri, situație care, în opinia noastră, poate fi explicată, pe de o parte, prin faptul că acest gen de materiale nu se axează pe senzație și scandaluri (care, de regulă, cel mai adesea și cel mai mult sunt comentate), iar, pe de altă parte, prin nivelul de cultură generală a publicului-țintă (mai sus decât mediu), care, de regulă, nu se încadrează în dezbateri online, dând prioritate celor tradiționale.

**În concluzie**, studiul respectiv ne-ar permite să conturăm o viziune de ansamblu asupra conținuturilor produselor de art jurnalism, puse în circuitul informațional prin intermediul publicațiilor periodice specializate în domeniul culturii, să identificăm particularitățile lor în contextul jurnalismului cultural autohton și să determinăm funcțiile pe care le realizează, în sensul influenței pe care acest segment de presă o exercită asupra publicului său țintă.



### **Referințe:**

1. *Contrafort*. Disponibil: <http://www.contrafort.md/content/redac-ia-contrafort> (vizitat 02.07.2018).
2. *Sud-Est Cultural*. Disponibil: <http://sudestcultural.blogspot.com/> (vizitat 02.07.2018).

## **PUBLICISTICA EMINESCIANĂ SAU LECTIA DE LIMBA ROMÂNĂ**

*Svetlana KOROLEVSKI*

*Când văd nas omenesc, totdeauna mă întreb:  
ce caută nasul ista-n lume?*

**Mihai Eminescu**

Exegezele consacrate operei și, în particular, publicisticii eminesciene reliefează pregnant personalitatea europeană a lui Mihai Eminescu, definindu-l drept un vizionar arhitect al spațiului identitar național aflat într-o continuă deschidere spre cultura occidentală (*Noi, românii, am mers pas cu pas cu dezvoltarea culturală generală a Europei*, zicea, la un moment dat, Nicolae Iorga [1, p. 102], arătând că istoria universală se vede perfect și din Sud-Estul european, unde destinul ne-a așezat și de unde tot atât de bine poate fi demonstrată unitatea în diversitate a culturii continentului nostru. Publicistica eminesciană trebuie văzută ca angajare în istorie a omului Eminescu, dar, în egală măsură, și ca interpretare a istoriei [2].

Optând pentru *o Europă în care lumea a învățat să se respecte toate limbile și toate naționalitățile (Răsăritul Europei, Timpul, 25 mai 1880)*, poetul și publicistul înțelege prin a fi european asimilarea creativă, accesarea la întreaga cultură a continentului: „Toate popoarele sunt setoase de viață proprie și numai din egala îndreptățire a tuturor se va naște echilibrul (*Echilibrul*); „Europa pare a fi capabilă de-a trăi continuu... Europa are facultatea, natura de-a întreprinde și întreține comunicațiunile cu toată lumea și din punctul acesta de vedere ea e situată în mijlocul lumii întregi”; „Trebuie să ne punem toate silințele noastre ca să inspirăm tuturor marilor puteri din Europa încrederea că putem deveni, întru cât privește atitudinea și poziția internațională, o Belgie la gurile Dunării” [*Acum două săptămâni*] [3, p. 1185].

Istoric obsedat de trecut și de actualitate, în egală măsură, filosof recordat la viața reală, Eminescu valorifică întreaga „intelențență europeană în artă, în știință, în filozofie” (Titu Maiorescu).

*Ideea europeană* este o idee-cheie în discursul publicistic eminescian (Theodor Codreanu). După buna remarcă a lui Mihai Cimpoi [4], Eminescu se gândea în fond la un dialog valoric european în sensul în care îl concepem noi astăzi, aducând drept argument plauzibil contribuția marilor personalități culturale și politice: Miron Costin, Varlaam, Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Școala Ardeleană cu ai săi reprezentanți de vază etc. Eminescu certifică vocația europeană a culturii române, devenind *cartea noastră de identitate* spirituală în universalitate. Textul său publicistic spațializează enciclopedic adevărul despre mituri, simboluri, cotidian, construcții filosofice, economice, politice – un copleșitor univers de teme, subiecte, reflecții, toate impregnate de apetitul pentru faptul divers, care, se știe, place cititorului și e de așteptat să fie gustat din plin de către acesta.

În același timp, opera publicistică și manuscrisele sale ne oferă o imagine complexă a discuțiilor despre dezvoltarea și modernizarea limbii literare și a stilurilor ei. „Limba română e unica în Europa, care n-are proprie-vorbind dialecte. Pe-o întindere de pământ atât de mare, despărțiți prin munți și fluvii, românii vorbesc o singură limbă” [*Originea românilor*, 5, p. 324]. Eminescu *toarnă în formă nouă limba veche și-nțeleaptă* (de remarcat, ca o trăsătură constantă, recursul la expresia populară), introduce în uz neologismele (preocupat de o corectă receptare a neologismului, ține să precizeze: „A primi în locul unei vorbe românești bune una latină care să-nsemneze tot aceeași, nu ni se pare consult – a primi un sinonim care, însemnând aceeași, înseamnă totuși altceva, o altă nuanță a înțelesului, asta însemnează a-ți înavuți, a-ți înnobila limba”), radicalizează formula de expresie – pe dimensiunea întregii opere. În acest sens, Tudor Vianu observa: „Nimeni înaintea lui nu dispusesese de posibilitățile limbii române cu o libertate suverană, la fel cu cea atinsă de Eminescu prin utilizarea tuturor funcțiilor limbii, a întregii ei fiziologii, a tuturor formelor flexiunii și derivării ei. Limba română devine un instrument absolut docil în mâna lui magistrală, și poetul o folosește pentru a exprima gânduri și viziuni, cum nu se mai luminaseră niciodată, într-o minte românească [5, p. 644].

La nivel de limbaj, proza jurnalistică eminesciană frapează prin esențializare, precizie și expresivitate. „Am vorbit așa de des despre ușurința cu care la noi în țară se discută și se votează legile, încât mai nu mai aflăm o parafrază fericită spre a exprima din nou acest primejdios neajuns. Legi se votează și se dezvotază înainte de a se fi aplicat și de-a se fi dovedit de sunt bune sau nu. Altele iar se votează fără de nici o trebuință concretă, numai pentru a satisface legiferomania, pe când măsuri folositoare, care ar reclama o extremă urgență și ar fi de un folos general, stau cu anii în portofoliile miniștrilor și nu află timp de-a ieși la lumina zilei.

Nu mai vorbim de lipsa de sistem și de ușurința discuției... Pretinsa discuție din Parlamentul nostru e însă ceva neuzit... Numai în momentul în care vreun interes al partidului e atins, Adunarea se electrizează și devine furtunoasă; îndealtmintrelea miniștrii cată să facă pe paznicii de ușă și să țină pe deputați, prin rugăciuni, la locurile lor, pentru ca Adunarea să nu se descompleteze...

Poate oricine înțelege ce interesante ajung discuțiile unei Adunări, din care toți caută a scăpa cât se poate mai curând și care nu se ține la un loc decât prin atracțiunea diurnei și a intereselor de partid” [*Am vorbit așa de des*, 5, p. 1283]. Un alt articol, 1888, publicat acum 130 de ani, în *Fântâna Blanduziei*, pe 25 decembrie, și semnat: E., în care ochiul critic al publicistului punctează stări de lucruri din țările europene, oferă o privire retrospectivă asupra unor realități surprinzătoare (!) prin actualitatea lor: „Și iarăși se aruncă miliardele în gura militarismului, încât astfel opiniunea publică ezită a alege între dorința de pace și cea de răzbunare... Cât despre Rusia, unele indicațiuni vor ajunge a determina starea în care se află... Politica rusă seamănă c-o clădire care în orice parte are alt aspect. Înlăuntru patriarhală, în afară tulburătoare, afirmând iubirea de pace și totuși grămădind trupe în apropierea frontierelor. În același timp, simulează a fi putere asiatică și durează căi ferate spre Samarkand, cu două ramuri spre Persia și Afganistan, ca și când India i-ar fi ținta; ca și când nu s-ar ști că Bizanțul rămâne visul ei de aur și Orientul Europei ținta de acțiune” [6, p. 1590-1591]. E ceea ce observa încă Perpessicius, pe la 1930: „Critica lui a mers atât de adânc, încât recitite astăzi articolele lui Eminescu par scrise de aseară sau pentru ziua de azi” [7].

Eminescu discută problemele învățământului, bine informat asupra dezvoltării lui în țară și în străinătate: „Astfel s-a constatat de către chiar organele guvernului că învățământul merge foarte rău. Numărul celor care, în anul acesta, au fost în stare a depune bacalaureatul e minim, ...în patru ani de guvernare roșie s-au închis peste nouă sute de școli rurale, iar deasupra tuturor este a se deplânge ignoranța deplină a personalului didactic, de vreme ce există institutori, ba profesori de universitate chiar care nu știu scrie corect [*Lumea asta ar mai trece ea...* 5, p. 1487]; *Numiri la Universitatea din Cernăuți* [5, p. 64-66]. Regăsim în articolele sale viziuni și imagini, expresii și gânduri, construcții stilistice, pe care le reîntâlnim în transfigurările poetice. Bunăoară, acest fragment: „Lumea asta ar mai trece ea, dacă toate păsurile și toate nenorocirile ți s-ar întâmpla încăi *sans phrase*. Dacă ți se întâmplă fericirea de-a muri, ea e unită cu neplăcerea că unuia din preinșii amici îi va veni mângâiere pe limbă și-ți va ține la căpătâi un discurs cât toate zilele” [5, p. 1487] bineînțeles că ne duce cu gândul la celebrul vers *Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el din Scrisoarea I-a*.

Vechile tipărituri românești stau permanent în atenția lui, ca și noile apariții editoriale, asupra cărora nu pregetă să ia atitudine. Cronicar literar, întocmește cu zel și în cunoștință de cauză dări de seamă despre mișcarea literară, despre întreaga producție tipărită (Vezi, de ex. *Dare de seamă despre mișcarea literară a românilor în anul 1819* [5, p. 43]; *Notițe bibliografice* [5, p. 1333]; *Bibliografie* [5, p. 79] (Aviz raportorilor de astăzi, care nu se obosesc uneori măcar să ia în calcul toate volumele apărute, fie ele bune sau mai puțin bune). Urmărește îndeaproape procesul literar, dar și lumea teatrului, pentru care are o aplecare aparte. Preocupat inclusiv de *pronunția* tinerilor actori, Eminescu, care este un admirator al lui Matei Millo și pe care îl consideră reprezentantul orientării românești în viața teatrală, recomandă reluarea repertoriului acestuia, nepretențios și într-o „limbă sănătoasă”: „Când comparăm pe bătrânul încă tânăr cu tinerii deja bătrâni ai scenei române, recunoaștem lesne pe omul care face parte din generația unui Alecsandri, Cogălniceanu, C. Negruzzi ș.a.” Vezi [*Aseară, duminică, D. Matei Millo...*] [5, p. 607] sau *Teatru de vară* [5, p. 41] ș.a. Un alt articol, din doar patru rânduri, superlaconic, persiflează rezultatele efortului unui tălmăcitor care trecea, în epocă,

alături de un Scarlat Ion Ghica și Haralamb G. Lecca, printre cei mai însemnați traducători din opera dramaturgului englez (cităm integral):

*SHAKESPEARE*

*Între multele nenorociri ce le va fi-ntâmpinat vestita lebădă din Avon putem număra și traducerea în iambi de cinci picioare pe care D. Adolf Stern, literat din București, a aplicat-o melancolicului Hamlet. Cine va traduce însă păsăreasca d-lui Stern pe românește – asta-i întrebarea* [5, p. 247].

E de remarcat venerația (fără exagerare!), pe care poetul nostru o nutrea pentru cel care a scos limba engleză în lume, Shakespeare *nemuritorul*, în care vedea pe al său dascăl, care l-a introdus în marea carte a lumii. O spune în precunoscuta poezie *Cărțile*.

Articolele sale abundă în reliefuri ale oralității, în ritm de poveste (adevărată!): „Multe am avut de zis când ai noștri au trecut Dunărea și cu grijă am întrebat de tocmele, de zăpisi și chezășie, ca Stan-pățitul, care nu crede cu una cu două câte i se spun, ci vrea să aibă iscălitură la mână, ca să poată apoi să se judece răzășește până-n pâzele albe când ar fi să aibă gâlceavă cu boierii cei mari, că până la împăratul rabzi încăieratul având înscris, dar încă fără dânsul” [*Multe am avut de zis...5*, p. 314]. Un stilist desăvârșit Eminescu; de aceea nu putea să nu „savureze”, din timp în timp, și arabescurile stilistice ale confracților de la alte ziare românești (urmând, într-un fel, practica de la *Junimea*, despre care se știe că ținea un dosar cu asemenea texte), atrăgând astfel luarea aminte asupra răspunderii ce revine unui mânăitor al condeiului și pledând pentru folosirea corectă a limbii române.

Lector neobosit (inclusiv de ziare), pe cât de versat, pe atât de intransigent, taxează sever nivelul intelectual adesea deficitar: „Ne permitem a reproduce din *Curierul de Galați* nu toată revista lui, publicul să fie liniștit, ci numai fraza inițială, una singură singurică, și desfidem orice plămâni, chiar și ale lui Mustafa ben Ali din „Dacia” să o citească fără să răsuflă” [5, p. 1196]. Urmează citatul cu pricina... Aceluiași subiect îi sunt consacrate și articolele *Flori stilistice din ziarele românești* [5, p. 10-14]; *Potcoave ortografice* [5, p. 16]; *Un profesor de limba română fără a o ști* [6, p. 1039-1040] ș.a.

Titlul și ponderea sa în economia articolului (doar câteva exemple, aleatoriu: *Minciuni cu ochi*; *Adevărul doare. Nimic nu doare ca adevărul*; *Triumfuri ieftine*; *S-apropie începutul sfârșitului*; *Un ziar*

*nou; Carte pedagogică; Unde dai și unde crapă; Șarpele, când îl doare capul...; Ca la noi la nimenea; Teatrul național, Ziua de mâine*), întrebarea retorică, foarte frecventate expresii în latină sau în alte limbi, în sfârșit, apetența și dexteritatea cu care a fructificat expresia neaoșă și întreg tezaurul folcloric pe care l-a stăpânit ca nimeni altul sunt tot atâtea însemne ale inconfundabilei mărci stilistice eminesciene. Textul publicistic urmărește nu doar informarea, cât mai ales modelarea prezumtivului cititor.

*Cititorul nostru, cititorul inteligent* (sintagmă frecventă în pagina eminesciană, care vine, se pare, din cronicăreasca adresare *iubite cetitoriule*) – iată miza lui Mihai Eminescu, cititor și el, dar un cititor în stele, cel prins, pe urmele lui Neagoe Basarab sau Dimitrie Cantemir, de aceeași neconținută, eternă întrebare: ce este omul, care sunt rosturile lui pe acest pământ? Convins că *adevărul doare, că nimic nu doare ca adevărul, că e pietrosă și-ncovoiată calea dreptății, dar e sigură și că nu se ucid lesne națiunile, domniile mei, și mai cu samă cea română nu*, ținta lui Eminescu rămâne *Educațiunea și Cultura*, după cum spune și articolul cu același titlu [5, p. 1507-1511].

#### **Referințe:**

1. IORGA, N. *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*. București: Minerva, 1977.
2. ARIES, Phe. *Timpul istoriei*. București: Meridiane, 1997. 285 p. Un studiu despre angajarea în istorie a omului modern, despre atitudinea în fața istoriei și locul acesteia în civilizația modernă.
3. EMINESCU. *Opere. IV. Publicistică*. Ediție îngrijită de D. VATAMAN-IUC. Prefață de Eugen SIMION. București: Univers enciclo-pedic, 2000. 1845 p.
4. CIMPOI, M. *Europa – sarea Terrei*. București: Ideea europeană, 2007.
5. VIANU, T. *Opere. II*. București: Minerva, 1973.
6. EMINESCU. *Opere. V. Publicistică*. Ediție îngrijită de D. VATAMAN-IUC. Prefață de Eugen SIMION. București: Univers enciclopedic, 2000. 1923 p.
7. COPCEA, F. *Modelarea intelectual-europeană a lui Mihai Eminescu*. Drobeta Turnu Severin: Lumina, 2013. 91 p.

## СИМВОЛ «УМНЫЕ ЗНАКИ» – ЗАЩИТНЫЕ СИСТЕМЫ ТУРЦИИ

*Темель КАРААСЛАН*

The article considers an example of successful adaptation of Netherlands child protection mechanism based on the experience of the Turkish system of "smart signs".

**Keywords:** smart signs, TV, Turkish Radio and Television Supreme Council (RTÜK)

В Европе на протяжении уже десяти лет активно применяется система «Умные знаки», «Кейквейзер» (Kijkwijzer), разработанная Нидерландским институтом классификации аудиовизуальных СМИ (Netherlands Institute for the Classification of Audiovisual Media – NICAM) [1]. На основе разделения ответственности со зрителями и вещательными организациями разработанные системы разделены на три этапа. На последней стадии в рамках проектов MATRA была разработана (1994) программа технической помощи со стороны правительства Нидерландов в поддержку переходных процессов для стран-кандидатов в ЕС из Центральной и Восточной Европы, в том числе и Турции [2, с.3].

Примером успешной адаптации Нидерландского механизма защиты детей с учетом национальных особенностей является турецкая система «Умные знаки». Основные преследуемые цели: внедрение системы для помощи родителям защитить детей от негативного влияния информации, а также адаптация национального законодательства к европейским стандартам защиты детской зрительской аудитории, в частности – к нормам директивы ЕС об аудиовизуальных медиауслугах [2, с.14]. В настоящее время Высший Совет по радио и телевидению (RTÜK) занимается защитой прав и интересов несовершеннолетних правонарушителей, а также так называемых «трудных» подростков, находящихся в группе риска. В турецком обществе отмечается наличие такого негативного явления, как домашнее насилие, от которого, как правило, страдают не только женщины, но и дети и пожилые люди [3]. Согласно законодательству о СМИ Турции [4] (Закон № 3984), частные радио- и телеканалы обязаны уделять

место в эфире программ образовательного и культурного содержания. Кроме того, должны соблюдаться такие условия, как уважение прав человека, контроль программ, которые могут отрицательно повлиять на развитие детей и молодежи, защита и пропаганда турецкого языка и внимательное отношение к нему.

Система представляет собой набор символов, которыми маркируется весь телепродукт. Набор содержит пять возрастных показателей и шесть характеристик наполнения (ужасы, насилие, эротика, злоупотребление наркотиками/алкоголем, брань, дискриминация). Практическое применение «Умных знаков» началось в Турции в 2006 г. За прошедшие годы были определены правила использования системы, обучены кодировщики, создан сайт для развития телевизионной грамотности у детей [www.rtukcocuk.org.tr](http://www.rtukcocuk.org.tr) [5], где они могут поделиться своим мнением о телепрограммах. Перед началом программы символы возраста и содержания, выданные системой, транслируются в течение 5 секунд на весь экран. Обозначения «Общая аудитория» и «7+» после запуска программы и после каждого ее перерыва минимум 15 сек. отображены на экране, в правом верхнем углу. Обозначения «13+» и «18+» должны оставаться на экране в течение всей программы.

Изначально система была добровольной для внедрения телерадиоорганизациями, а после вступления в силу нового закона о телерадиовещании в 2011 г. она стала обязательной. Сейчас в Турции по этой системе работают уже 250 телекомпаний, прошли тренинги 450 кодировщиков (которые «присваивают» умные знаки), уже кодированы 50 тыс. программ [2, с.21].

**Выводы.** Следует отметить, что Турция разрабатывает новые информационные стратегии, которые соответствуют современным мировым стандартам.

#### ***Литература:***

1. NICAM – Netherlands Institute for the Classification of Audio-visual Media [Access:04.06.2018] <https://www.kijkwijzer.nl/nicam>
2. ÖKTEM,F., SAYIL,M., ÖZEN,S. Ç. *Çocuklar ve Gençlerin Televizyonun Zararlı İçeriklerinden Korunması: “Akıllı İşaretler Sınıflandırma Sistemi” Akademik Çalışma Altyapısı.* Ankara, 2006.49 s.
3. RTÜK(Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) Akıllı İşaretler Nedir?



4. [Erişim:04.06.2018]<https://www.rtukisaretler.gov.tr/AIsaretlerPublic/content?id=1&mid=3>
5. Resmî Gazete Türkiye Radyo-Televizyon Kurumundan: Türkiye Radyo-Televizyon
6. kurumu programlarının denetimi hakkında yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik Sayı : 28962/ 4 Nis.2014 Cuma
7. [Erişim:04.06.2018 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/ 201404 04-12.htm>
8. RTÜK Çocuk Web Sitesi “*Akıllı İşaretler tanıtım filmi*” [Erişim: 04.06.2018] <http://www.rtukcocuk.gov.tr/index.php?ic=1>

## **ВУЗОВСКАЯ БИБЛИОТЕКА КАК ЦЕНТР ИНФОРМАЦИОННО-БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ**

*Наталья СУВАК*

Реформирование системы современного высшего образования в Республике Молдова, введение новых образовательных стандартов предъявляют повышенные требования к качеству подготовки специалистов. От высшего учебного заведения сегодня требуется внедрение новых подходов к обучению, развитие коммуникативных, творческих и профессиональных компетенций. Решению сформулированных задач способствует формирование образовательной среды учебного заведения на основе информационных технологий, а уровень и качество учебного и научного процессов в значительной степени определяются уровнем развития библиотеки. Вузовская библиотека сегодня становится субъектом образования, равнозначным с такими структурами вуза как факультеты, кафедры, взаимодействуя с ними на принципах партнерства. От эффективности деятельности библиотеки, состояния ее ресурсной базы, разнообразия библиотечных продуктов и услуг напрямую зависит полноценное функционирование всех структур вуза, и, как следствие этого - качество образовательных услуг и развитие науки в вузе.

В этой связи перспективной целью развития вузовских библиотек является преобразование их в информационные центры, объединяющие в себе функции традиционной библиотеки с

предоставлением пользователям информации на всех видах носителей. А библиотечное обслуживание должно основываться на создании и предоставлении пользователю продуктов и услуг, которые предоставляет библиотека.

Приоритетной задачей Научной библиотеки Молдавской Экономической Академии (НБ МЭА) является информационное обеспечение образовательной и научно-исследовательской деятельности вуза, удовлетворение потребностей всех категорий пользователей. Так на сегодняшний день библиотека располагает значительными по объему и уникальными по составу информационными ресурсами, которые включают документные фонды, базы данных, справочно-поисковый аппарат, программно-технологические комплексы, позволяющие обеспечивать доступ к мировым и локальным информационным ресурсам.

Особенностью организации документного фонда НБ МЭА является открытый доступ к коллекциям, представленным в читальных залах. Это самая актуальная и востребованная часть фонда, сформированная на основе учебных планов дисциплин, учета информационных запросов пользователей, позволяющая максимально обеспечивать образовательный процесс и своевременную информацию для научных исследований.

Открытый доступ - это не дань моде, а принципиально новый подход к организации фонда, позволяющий приблизить к пользователю его самую работающую часть.

Сегодня невозможно себе представить современную вузовскую библиотеку без применения инновационных технологий и связанных с ними новых форм библиотечного и информационного обслуживания. Автоматизация библиотечных процессов позволяет упростить круг задач, связанных с обработкой и предоставлением информации.

Средой жизнедеятельности Научной библиотеки МЭА все больше становится Интернет и сегодня практически все процессы в библиотеке «пропускаются» через Интернет. Современный пользователь это «активный, уверенный и даже амбициозный..., стремящийся всегда держать руку на пульсе времени, живущий в Интернете...» [2, с. 58]. И задача библиотеки - помочь ему разобраться в необъятном мире информационных ресурсов.

Сегодня преподавателям, аспирантам и студентам университета предоставляются такие базы данных как EBSCOhost, Cambridge University Press, polpred.com, Taylor & Francis Online, Open Edition, THOMSON REUTERS и др., доступ к которым получен на основе подписки, грантов, лицензионных соглашений. Особенность работы пользователей с электронными ресурсами заключается в том, что доступ к ним возможен с любого автоматизированного рабочего места в библиотеке и университете. Важную роль в повышении качества научных исследований вуза играет институциональный репозиторий Institutional Repository of Economic Knowledge – архив, в котором учёные размещают свои опубликованные научные работы.

Еще один инструмент информационного обслуживания - веб-сайт научной библиотеки <http://lib.ase.md/>, с помощью которого решаются задачи обеспечения свободного доступа к информационным ресурсам, информирование пользователей о деятельности библиотеки. На сайте представлены не только общие сведения о библиотеке, но и электронный каталог, репозиторий, информация об услугах библиотеки и правилах их использования, виртуальные выставки. Воспользоваться электронными ресурсами можно с автоматизированных рабочих мест в читальных залах библиотеки, компьютерных классах, а также за пределами университета. Одним из главных информационных ресурсов вузовской библиотеки является электронный каталог. LibUnivCatalog – результат работы семи вузовских библиотек, участвовавших в проекте Tempus «Современные информационные услуги для качественного обучения», предоставляет быструю и достоверную информацию о наличии необходимых источников информации и их местонахождении. Работа в рамках данного проекта показала объективную необходимость развития партнерских отношений между вузовскими библиотеками.

Еще одним примером сотрудничества библиотек высших учебных заведений Республики Молдова стала совместная работа 18 библиотек в проекте «Модернизация услуг вузовских библиотек Молдовы», финансируемый Норвежской программой сотрудничества с Евразией в области высшего образования. Координаторы проекта – Бергенский Университет (Норвегия), Университет Тран-

сильвания (город Брашов, Румыния) и Молдавская Экономическая Академия.

Развивая компьютерные технологии, библиотека активно занимается повышением информационной культуры пользователей. Так с целью обязательного обучения навыкам поиска нужной информации, разработан и активно внедряется курс «Информационная культура». Он проводится по расписанию факультетов университета в читальных залах Научной библиотеки. Привлечение преподавателей к информационным технологиям осуществляется на заседаниях кафедр вуза. Продвигая информационные услуги в среду университета, библиотека использует и такую форму индивидуальной работы с пользователями, как рассылка на электронные адреса преподавателям и аспирантам информации о новых поступлениях печатных документов, а также об открытии доступа к удаленным ресурсам.

Подводя итог вышеизложенному, можно утверждать, что сегодня Научная библиотека МЭА вправе позиционировать себя как современный ресурсный информационный центр, который организует свою деятельность, используя функционирующую и развивающуюся автоматизированную библиотечно-информационную систему, обеспечивает традиционное и онлайн-обслуживание пользователей, работу с локальными и удаленными ресурсами. Широкий доступ к информационным источникам, репертуар сервисов и услуг на основе открытого доступа к информации, позволяющий поддерживать и развивать постоянную обратную связь с пользователями, способствует улучшению качества образования и развитию науки в вузе.

#### ***Библиография:***

1. ГОЛУБЕНКО, Н. Б. *Информационные технологии в библиотечном деле*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2012. 282 с.
2. ШРАЙБЕРГ, Я. Л. *Первое десятилетие информационного века: влияние информационно-электронной среды на роль и позицию библиотек в развивающемся обществе: ежегодный доклад конференции «Крым»*. Год 2010. Судак; Москва, 2010. 77 с.
3. Материалы сайта Научной Библиотеки Молдавской Экономической Академии [Accesat 02.07.2018]. Disponibil: <http://lib.ase.md/>.

## СОБЫТИЙНЫЙ МАРКЕТИНГ КАК СРЕДСТВО ПРОДВИЖЕНИЯ БИБЛИОТЕЧНЫХ УСЛУГ

*Елена РАЙЛЯН*

Современный потребитель стал более требовательным и искушенным. Люди хотят получать новые эмоции и впечатления, быть участниками событий, прикасаясь к чему-то грандиозному. Для решения данной задачи многие организации используют в рамках своей программы продвижения event-маркетинг, сущностью которого является организация специальных событий.

С английского языка слово «event» переводится как событие, мероприятие. Отсюда и значение словосочетания event-marketing можно рассматривать как «событийный маркетинг».

Организация специальных мероприятий—неизменная составляющая жизни общества на всех этапах его развития. Библиотеки традиционно использовали в своей деятельности различные массовые мероприятия для продвижения книги и чтения. Однако современные тенденции развития общества, информационных технологий и конкуренция на информационном рынке стимулируют библиотеки оптимизировать инструментарий разработки и реализации массовых мероприятий для пользователей, базируясь на опыте бизнес-компаний.

Современные технологии продвижения позволяют перейти на новый уровень коммуникаций между библиотеками и их целевыми аудиториями. Именно event-мероприятия обеспечивают возможность оценить продукт и услуги в атмосфере, которую организаторы считают наиболее оптимальной. Главная задача событийных мероприятий – соединение в единое целое времени, места и атмосферы, которые будут способствовать нужному восприятию целевой аудиторией предназначенной для неё информации [3, с. 59].

Видов event-мероприятий множество, и каждое из них требует индивидуального подхода.

Это тот инструмент, который позволяет превратить продвижение в бесплатный подарок, захватить требовательную и пресыщенную аудиторию врасплох, когда она «совершенно не

готова к обороне». Все больше и больше организаций, использующих среди своих коммуникаций способ донесения рекламных сообщений через мероприятия, полагают, что event маркетинг – это наиболее эффективный инструмент именно прямой коммуникации с потребителями, бизнес партнерами, а зачастую и сотрудниками компании [2, с. 49].

Средства продвижения постоянно развиваются и наполняются новым осмыслением, что вызывает необходимость формулировать новые варианты «разделения труда» внутри маркетинговых коммуникаций. Событийный маркетинг также находится под воздействием именно этой тенденции.

Event-маркетинг в системе маркетинговых коммуникаций библиотеки выглядит как основа интеграции, платформа продвижения библиотеки. Событийный маркетинг является своеобразным миксом всех средств продвижения: рекламы, PR, стимулирования сбыта, директ-маркетинга, благодаря чему воздействует сразу по нескольким коммуникационным каналам. Качественное маркетинговое мероприятие начинается с рассмотрения базовых параметров бренда организации, а раскрытое событие само становится брендом, что позволяет широко использовать его при построении дальнейшей стратегии библиотеки.

Мероприятие событийного маркетинга имеет «долгоиграющий» эффект, поскольку начинается задолго до события в анонсах, афишах, пресс-конференциях и продолжается в последующих сообщениях в СМИ.

Событийный маркетинг позволяет библиотекам своевременно уделять внимание пользователям, которые находятся на стадии принятия решений относительно информационных продуктов и услуг библиотеки. Специальные мероприятия ориентированы на эмоциональное восприятие и являются одним из наиболее действенных способов полноценно представить организацию, сохранить признаки ее идентичности в сознании целевой аудитории в долгосрочной перспективе.

Важно контролировать весь процесс организации специального мероприятия – от разработки концепции, идеи проекта и коммуникационных целей до этапа подведения итогов и оценки эффективности. Плохо организованное специальное мероприятие

не только не решит поставленных задач, но и может негативно сказаться на репутации, нарушить общее восприятие.

Независимо от формата и масштаба мероприятия, главным организационным этапом является его продвижение. В огромном количестве мелочей и важных деталей, сопровождающих любую подготовку, следует уделить особое внимание рекламе: ведь одна из основных целей event-мероприятий – увеличение численности аудитории. Каждое мероприятие должно вписываться в единую систему продвижения библиотечных услуг, которая представляет собой комплекс интегрированных маркетинговых инструментов.

При разработке программы продвижения библиотеке необходимо учитывать предпочтения потребителей, их основные мотивы выбора библиотеки и ценности, на которые они обращают внимание.

При разработке стратегии событийного маркетинга нельзя забывать о корпоративном PR, то есть мероприятиях для персонала библиотеки. Дело в том, что именно внутренняя аудитория в лице сотрудников является самым требовательным и отлично замечаящим все недочеты потребителем. Поэтому дальновидное руководство налаживает систему внутренних event-мероприятий, создавая тем самым корпоративную культуру библиотеки. Мероприятия должны сопровождаться размещением информации в доступной форме на сайте организации, досках объявлений, в корпоративных изданиях.

Помимо представления общей идеи мероприятия можно использовать дополнительные средства для повышения его популярности. Можно предложить следующее.

- Идентифицировать ключевые элементы мероприятия, нуждающиеся в акцентировании, стараться выгодно подчеркивать именно их. Например, участие в мероприятии уникального специалиста или яркой личности. Или особый статус и привилегии гостей.

- Важно найти промоушн-партнеров для улучшения эффекта и разделения расходов. Данный вид кооперации называют кросс-промоушн.

- Пригласить к участию знаменитостей. Участие знаменитости заметно увеличивает престиж и статус мероприятия и

является гарантией его класса, что тоже воспринимается положительно.

- Организовать лотерею и соревнования с призами, устроить розыгрыши.

Самая главная ценность мероприятия – это те чувства и эмоции, которые оно вызывает у аудитории, и библиотека обязательно должна это использовать для эффективного продвижения на информационном рынке. Событийный маркетинг – прогрессивное явление, которое уже сейчас, в настоящем, а также в перспективе даст положительные результаты и позволит библиотекам не только «оставаться на плаву», но и успешно расти и развиваться.

***Литература:***

1. АФАНАСИАДИ, О.В. *Event-маркетинг*. Москва: Moscow Business School, 2014. 121 с.
2. СКОТТ, Дэвид Мирман. *Новые правила маркетинга и PR. Как использовать социальные сети, блоги, подкасты и вирусный маркетинг для непосредственного контакта с покупателем*. Москва: Альпина Паблишер, 2013. С.49.
3. РОМАНЦОВ, А, Н. *Event-маркетинг: сущность и особенности организации*. Москва: Дашков и К, 2012. 480 с.



## CUPRINS

### ISTORIE ȘI FILOSOFIE

<i>Dumitru DODUL, Valeria CAVAȚI</i> Modificări ale identității culturale sub influența migrației	3
<i>Olesea BALACAN</i> Programele iconografice ale pronaosurilor din Moldova din secolele XV-XVI	7
<i>Eudochia SAHARNEANU</i> O nouă paradigmă de cercetare a socialului și umanului: cotidianul	11
<i>Tatiana MĂRGĂRINT</i> Argoul ca element al subculturii penitenciare	14
<i>Mariana ȚIBULAC-CIOBANU,</i> <i>Institutul de Istorie al AȘM</i> Academicianul Ștefan Ciobanu – promotor pertinent al valorilor literare românești	18
<i>Dina ȚĂRNĂ</i> Mutațiile credinței religioase în mediul multicultural actual	21
<i>Dumitru CĂLDARE</i> Aspecte și interpretări privind gândirea filosofică daco-getică	24
<i>Mihail DUCA</i> Dezumanizarea umanității	30
<i>Cristina RAILEAN</i> Rostul ascultării ca instrument pentru reabilitarea statutului femininului în textele levinasiene	33
<i>Дмитрий ТУМАНОВ</i> Юридический статус православия в Молдавской ССР (1961-1991 гг.)	37
<i>Игорь ПОТАПУ</i> Концепция современности как временной категории социального развития	41

## LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

<i>Viorica LIFARI</i>	
The concept of shame in individualistic and collectivistic types of cultures	45
<i>Oxana CREANGA</i>	
Pedagogic value of stylistics	48
<i>Magdalena BANTEA</i>	
Funcții ale simbolului somatic la nivel sintagmatic în baza limbilor română, engleză, franceză, italiană	52
<i>Victoria ROGA</i>	
Interkulturelle Kommunikation – Missverständnisse	56
<i>Alexandra SUDNIȚINA</i>	
The impact of subtitles on the cinematic narrative of English novel adaptations	61

## LITERE

<i>Ana GHILAȘ</i>	
Poezia Stelianeii Grama: Rondelul dragostei	65
<i>Victoria FONARI</i>	
Mitul iubirii în dialogul poetic	69
<i>Emilia STAJILA</i>	
Caractere esențiale ale simbolismului românesc	73
<i>Doina SOLTAN</i>	
Elemente de intextualitate în poezia lui Emilian Galaicu-Păun	77
<i>Olga FRUNZA</i>	
(De)mitizarea în poezia lui Vasile Romanciuc	80
<i>Svetlana KOROLEVSKI</i>	
Cronicari post-Neculce. Vocația istorisirii	84
<i>Elena VARZARI</i>	
Expresii latinești cu funcție de marcarea discursivă	89
<i>Eugenia GOLOMOZ</i>	
Temporalitatea poetică din perspectiva studiului imaginarului	92

<i>Emilia OGLINDĂ</i>	
Particularități ale topicii în textul „ <i>Evangeliei</i> ” (1912)	96
<i>Ana FERAFONTOV</i>	
Modalități de sporire a expresivității în limbajul pamfletar	101
<i>Владимир НОСОВ</i>	
Круги Александра Солженицына	104
<i>Наталья БОЛЫЧЕВСКАЯ</i>	
Адъективные окказионализмы в романе Е. Замятина «Мы»: словообразовательная характеристика	110
<i>Надежда ДОНЦУ</i>	
Детская логика: как к ней относиться?	114
<i>Ирина РЕМИЗОВА</i>	
Художественный мир стихотворения Н.С. Гумилёва «Эзбеки»	118
<i>Всеволод ЧЕРНЕЛЕВ</i>	
Паремии-компаративы	121
<i>Ирина СОЛОНКОВА</i>	
<i>Языковая школа Didactic Media Studio</i>	
Парадигма склонения всех склоняемых частей речи в формате А4	125

## **JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII**

<i>Mihail GUZUN</i>	
Presă din Republica Moldova după 1990: evoluție sau involuție?	129
<i>Maria GUGULAN</i>	
Jurnalismul în condițiile convergenței mediatică: cadrul relațional instituțional și practici operaționale	133
<i>Victoria BULICANU</i>	
Modalități de relaționare a instituțiilor publice cu presa	136
<i>Ludmila RUSNAC</i>	
Cuantificarea discursului creativ în conținutul publicitar	140
<i>Ana GONȚA</i>	
Subvenționarea publică a mass-mediei ca investiție în pluralismul mediatic	144

<i>Natalia CHERADI</i> Centrul de scriere academică – serviciu inovator și sustenabil pentru învățământul superior din Republica Moldova	148
<i>Ecaterina DELEU</i> Aspecte privind generațiile secunde de migrație în presa din Republica Moldova	151
<i>Mariana TOACĂ</i> Genurile informative în publicațiile periodice locale: tendențe de manifestare	154
<i>Mihai LESCU</i> Aspecte privind câmpul informațional al Republicii Moldova	158
<i>Boris PARFENTIEV</i> Evoluția emisieii TV Moldova 1 în ultimul deceniu (2009-2018)	161
<i>Laura TUGAREV</i> <i>Art jurnalismul</i> în presa specializată autohtonă	165
<i>Svetlana KOROLEVSKI</i> Publicistica eminesciană sau lecția de limba română	168
<i>Темель КАРААСЛАН</i> Символ «умные знаки» – защитные системы Турции	174
<i>Наталья СУВАК</i> Вузовская библиотека как центр информационно- библиотечного обслуживания пользователей	176
<i>Елена РАЙЛЯН</i> Событийный маркетинг как средство продвижения библиотечных услуг	180

**Conferința științifică  
națională cu participare internațională  
„Integrare prin cercetare și inovare”  
8-9 noiembrie 2018  
Rezumate ale comunicărilor  
Științe umanistice**

Redactori literari:  
*Antonina Dembițchi*  
*Valentina Mladina*

*Procesare computerizată: Tatiana Bulimaga*  
*Marianna Savva*  
*Cristina Cebanu*  
*Violeta Macovei*  
*Margareta Prohin*



Semnat pentru tipar 05.10.2018

Formatul 60x84 <sup>1</sup>/<sub>16</sub>.

Coli de tipar 11,6. Coli editoriale 11,1.

Comanda . Tirajul 95 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM  
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009